

การศึกษาเปรียบเทียบความตระหนักของนักท่องเที่ยวชาวไทย และชาวต่างชาติที่มีต่อ
การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมในสถานที่ท่องเที่ยว
กรณีศึกษา: องค์พระปฐมเจดีย์ จังหวัดนครปฐม

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสิ่งแวดล้อม
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล
พ.ศ. 2550

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยมหิดล

วิทยานิพนธ์

เรื่อง

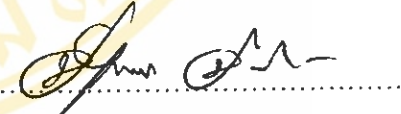
การศึกษาเปรียบเทียบความตระหนักของนักท่องเที่ยวชาวไทย และชาวต่างชาติที่มีต่อการอนุรักษ์
สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมในสถานที่ท่องเที่ยว กรณีศึกษา: องค์พระปฐมเจดีย์ จังหวัดนครปฐม

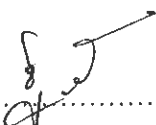

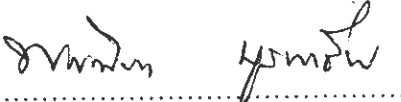
อิริยา อัจฉริยะ
นางสาวอิริยา อัจฉริยะ
ผู้วิจัย

ผู้ช่วยศาสตราจารย์วิภาสสินี อโนมะศิริ
วท.ค. (เทคโนโลยีการบริหารสิ่งแวดล้อม)
ประธานกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์

รองศาสตราจารย์พรรณิภา บูรพาชีพ
น.บ. (เกียรตินิยมดี), น.ม.
กรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์

รองศาสตราจารย์จิราพร จักรไพวงศ์
สค.ม. (สิ่งแวดล้อม)
กรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์

ศาสตราจารย์ม.ร.ว.วิชิตสุวรร สวัสดิวัฒน์
Ph.D.
คณบดี
บัณฑิตวิทยาลัย

รองศาสตราจารย์พรรณิภา บูรพาชีพ
น.บ. (เกียรตินิยมดี), น.ม.
ประธานคณะกรรมการบริหารหลักสูตร
สังคมศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสิ่งแวดล้อม
คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์

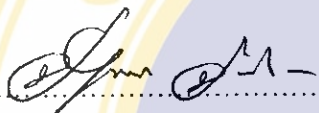
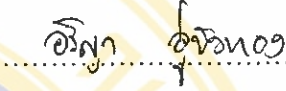
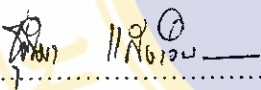

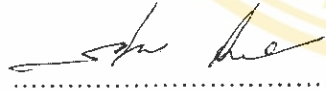
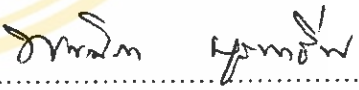
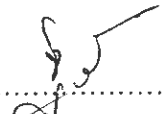
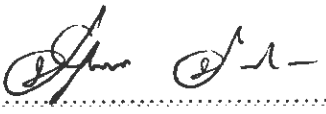
วิทยานิพนธ์

เรื่อง

การศึกษาเปรียบเทียบความตระหนักของนักท่องเที่ยวชาวไทย และชาวต่างชาติที่มีต่อการอนุรักษ์
สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมในสถานที่ท่องเที่ยว กรณีศึกษา: องค์พระปฐมเจดีย์ จังหวัดนครปฐม
ได้รับการพิจารณาให้นับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร

ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสิ่งแวดล้อม

วันที่ 3 เดือน เมษายน พ.ศ. 2550

	
รองศาสตราจารย์จีราพร จักรไพวงศ์ สค.ม. (สิ่งแวดล้อม) กรรมการสอบวิทยานิพนธ์	นางสาวอรุณา อุบัวทอง ผู้วิจัย รองศาสตราจารย์วัชชัย บุญโชติ Ph.D. (Geography) ประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์
	
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ชุตีมา แสงเงิน ศษ.ค. (สิ่งแวดล้อมศึกษา) กรรมการสอบวิทยานิพนธ์	ผู้ช่วยศาสตราจารย์วิลาสินี อโนมะศิริ วท.ค. (เทคโนโลยีการบริหารสิ่งแวดล้อม) กรรมการสอบวิทยานิพนธ์
	
อาจารย์ชนันนา รอดสุทธิ วท.ค. (เทคโนโลยีการบริหารสิ่งแวดล้อม) กรรมการสอบวิทยานิพนธ์	รองศาสตราจารย์พรรณิภา บุรพาชีพ น.บ. (เกียรตินิยมดี), น.ม. กรรมการสอบวิทยานิพนธ์
	
ศาสตราจารย์ ม.ร.ว. ชัยณูสร สวัสดิวัฒน์ Ph.D. คณบดี บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล	รองศาสตราจารย์จีราพร จักรไพวงศ์ สค.ม. (สิ่งแวดล้อม) รักษาราชการแทนคณบดี คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดีด้วยความกรุณาเป็นอย่างสูงและความช่วยเหลืออย่างดียิ่งจาก ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิลาสินี อโนมะศิริ ประธานกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ รองศาสตราจารย์พรณิภา นูรพาชีพ รองศาสตราจารย์ จิราพร จักรไพลงศ์ กรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ที่ให้ความกรุณาสละเวลาให้คำปรึกษา คำแนะนำ และข้อคิดเห็นอันเป็นประโยชน์ ตลอดจนพิจารณาตรวจทาน แก้ไขข้อบกพร่องต่างๆ ในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ และขอขอบพระคุณ อาจารย์ ดร.ชนันนา รอดสุทธิ ที่ได้สละเวลามาเป็นกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิสอบวิทยานิพนธ์ซึ่งท่านได้กรุณาให้คำแนะนำ ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะต่างๆ ตลอดจนช่วยเหลือในการตรวจสอบแก้ไขจนทำให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้บรรลุผลสำเร็จได้ด้วยดีจึงขอขอบพระคุณอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณคณาจารย์ทุกท่านในหลักสูตรสังคมศาสตรมหาบัณฑิต สาขาสิ่งแวดล้อมที่ได้ให้ความรู้ทางวิชาการ วิทยุทัศน์ และประสบการณ์อันมีค่า และขอขอบคุณพี่ๆ มัคคุเทศก์ และนักท่องเที่ยวยาวไทย และชาวต่างชาติทุกท่านที่ให้ความร่วมมือ และช่วยเหลือ ในการตอบแบบสอบถามเพื่องานวิทยานิพนธ์ฉบับนี้จนสำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี

ท้ายสุดนี้ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณคุณพ่อ คุณแม่ และพี่สาว ที่เคารพรักอย่างยิ่งที่ให้การสนับสนุน และให้กำลังใจมาโดยตลอดจนประสบผลสำเร็จ และขอขอบคุณทุกท่านที่ไม่สามารถเอ่ยนามในที่นี้ได้ครบถ้วนที่ได้มีส่วนร่วมช่วยเหลือให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้เสร็จสมบูรณ์

อริญา อุ้วทอง

การศึกษาเปรียบเทียบความตระหนักของนักท่องเที่ยวชาวไทย และชาวต่างชาติที่มีต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม ในสถานที่ท่องเที่ยว กรณีศึกษา: องค์พระปฐมเจดีย์ จังหวัดนครปฐม (A COMPARATIVE STUDY OF AWARENESS ON CULTURAL HERITAGE CONSERVATION BETWEEN THAI AND FOREIGN TOURISTS: A CASE STUDY OF PHRA PATHOM CHEDI, NAKHON PATHOM PROVINCE.)

อริญา อุ๋บัวทอง 4737805 SHEV/M

ศก.ม. (สิ่งแวดล้อม)

คณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์: วิลาสินี อโนมะศิริ, วท.ค., พรรณีภา บุรพาชีพ, น.บ. (เกียรตินิยมดี), น.ม., จิราพร จักรไพวงศ์, ศก.ม.

บทคัดย่อ

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาเปรียบเทียบความตระหนักของนักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างชาติที่มีต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมองค์พระปฐมเจดีย์ ปัจจัยที่มีผลต่อความตระหนักของนักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างชาติที่มีต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมองค์พระปฐมเจดีย์ รวมทั้งศึกษาปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมองค์พระปฐมเจดีย์ กลุ่มตัวอย่างที่ทำการศึกษาคือ นักท่องเที่ยวที่มีอายุ ตั้งแต่ 18 ปีขึ้นไป ที่เดินทางมาท่องเที่ยวองค์พระปฐมเจดีย์ จังหวัดนครปฐม แบ่งเป็นนักท่องเที่ยวชาวไทย จำนวน 200 ราย และชาวต่างชาติ จำนวน 200 ราย รวมทั้งสิ้น 400 ราย เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้สถิติ ร้อยละ ค่าเฉลี่ยเลขคณิต ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์การแปรทางเดียว (Analysis of Variance: ANOVA) ผลการศึกษา พบว่า กลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวชาวไทย และชาวต่างชาติส่วนใหญ่ มีความตระหนักต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมองค์พระปฐมเจดีย์อยู่ในระดับปานกลาง ปัจจัยที่มีผลต่อความตระหนักในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมองค์พระปฐมเจดีย์ ของกลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวชาวไทย พบว่า การเป็นสมาชิกชมรม การรับรู้อาสาสมัครเกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมองค์พระปฐมเจดีย์ การให้คุณค่าสิ่งแวดล้อมศิลปกรรม และความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม มีผลต่อความตระหนักในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ในขณะที่ปัจจัยที่มีผลต่อความตระหนักในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมองค์พระปฐมเจดีย์ของกลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวต่างชาติ พบว่า สัญชาติ ประสบการณ์เกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม การให้คุณค่าสิ่งแวดล้อมศิลปกรรม และความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม มีผลต่อความตระหนักในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จากการทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ย โดยใช้สถิติ t-test พบว่า ทั้งกลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวชาวไทย ($\bar{x} = 103.95$) และกลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวต่างชาติ ($\bar{x} = 103.24$) ไม่มีความแตกต่างกันในเรื่องของความตระหนักต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมองค์พระปฐมเจดีย์

ปัญหา อุปสรรคในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมองค์พระปฐมเจดีย์ ที่สำคัญ คือ การขาดความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมองค์พระปฐมเจดีย์ การให้คุณค่าสิ่งแวดล้อมศิลปกรรม ตลอดจนการขาดข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับองค์พระปฐมเจดีย์ ข้อเสนอแนะของผู้วิจัยเพื่อก่อให้เกิดความตระหนักในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมองค์พระปฐมเจดีย์ กล่าวคือ ภาครัฐ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรรู้จักความรู้ ข้อมูลข่าวสาร รวมทั้งสร้างความตระหนักในคุณค่าของสิ่งแวดล้อมศิลปกรรมแก่ประชาชนและนักท่องเที่ยว ให้ได้รับรู้ถึงแนวทางการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมองค์พระปฐมเจดีย์อย่างถูกต้องและทั่วถึง โดยผ่านสื่อ โทรทัศน์ วิทยุ หนังสือพิมพ์ แผ่นพับ รวมทั้งสื่ออิเล็กทรอนิกส์ ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่าย ทั้งภาครัฐ เอกชน และชุมชนควรมีส่วนร่วมในการวางแผนเพื่อหาแนวทางกระตุ้นให้ประชาชนและนักท่องเที่ยวมีความตระหนักต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง

คำสำคัญ: การศึกษาเปรียบเทียบ/ ความตระหนัก/ การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม/ องค์พระปฐมเจดีย์

293 หน้า

A COMPARATIVE STUDY OF AWARENESS ON CULTURAL HERITAGE CONSERVATION BETWEEN THAI AND FOREIGN TOURISTS: A CASE STUDY OF PHRA PATHOM CHEDI, NAKHON PATHOM PROVINCE.

ARIYA OUBUATHONG 4737805 SHEV/M
M.A. (ENVIRONMENT)

THESIS ADVISORS: WILASINEE ANOMASIRI, Ph.D.; PHANNIPHA BURAPHACHIP, LL.M. (HONOR); JIRAPORN JAKPRAIWONG, M.A.

ABSTRACT

This study was to compare the awareness of cultural heritage conservation between Thai and foreign tourists at Phra Pathom Chedi and affecting factors, problems, limitations and recommendations in conserving the cultural heritage at Phra Pathom Chedi. Samples were tourists aged 18 years and above visiting Phra Pathom Chedi, Nakhon Pathom Province. They were classified into 200 Thai tourists and 200 foreign tourists and there were 400 tourists in total. A questionnaire was the instrument for data collection and the statistical applications were percentage, mean, standard deviation and One-way ANOVA.

It was found that most Thai and foreign tourists had moderate awareness on cultural heritage conservation between Thai and foreign tourists at Phra Pathom Chedi. Factors affecting their awareness were being members of a club, perceptions of information of conservation, valuing the cultural heritage, and knowledge of its conservation. ($P = 0.05$)

Factors affecting the awareness of foreign tourists were nationality, experience of conservation, valuing cultural heritage and knowledge of conservation. ($P = 0.05$) Testing the differences of mean by t-test found that there was no differences on awareness between the Thai tourists ($\bar{x} = 103.95$) and the foreign tourists ($\bar{x} = 103.24$) on cultural heritage at Phra Pathom Chedi.

Major problems and limitations in conserving the cultural heritage at Phra Pathom Chedi were inadequate knowledge of conserving the cultural heritage at Phra Pathom Chedi, valuing the cultural heritage and inadequate information about Phra Pathom Chedi.

It is recommended that awareness of cultural heritage conservation at Phra Pathom Chedi be raised. The government sectors and the office involved should provide knowledge, information and create awareness of cultural heritage so that people understand methods of cultural heritage conservation at Phra Pathom Chedi. This information should be given through media, TV, radio, newspapers, leaflet and other e-media. All persons involved in both the government and the private sectors and communities should participate in planning to arouse people and tourists to be ceaselessly aware of cultural heritage.

KEY WORDS: A COMPARATIVE STUDY/ AWARENESS/ CULTURAL HERITAGE CONSERVATION/ PHRA PATHOM CHEDI

293 pp.

สารบัญ

	หน้า
กิตติกรรมประกาศ.....	ค
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
สารบัญตาราง.....	ฉ
สารบัญแผนภูมิ.....	ช
สารบัญภาพ.....	ฌ
บทที่ 1 บทนำ	
1.1 ที่มาและความสำคัญของปัญหา.....	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	4
1.3 ขอบเขตของการวิจัย.....	4
1.4 นิยามศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย.....	5
1.5 ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย.....	7
1.6 ตัวแปรและระดับการวัด.....	8
1.7 กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	9
1.8 สมมติฐานที่ใช้ในการวิจัย.....	10
1.9 ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย.....	11
บทที่ 2 ทบทวนวรรณกรรม	
2.1 แนวความคิดเกี่ยวกับความตระหนัก.....	12
2.2 แนวความคิดเกี่ยวกับความรู้.....	18
2.3 ทฤษฎีการติดต่อสื่อสารและแนวความคิดเกี่ยวกับการรับรู้ข่าวสาร.....	24
2.4 แนวความคิดเกี่ยวกับการให้คุณค่า.....	30
2.5 แนวความคิดเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมศิลปกรรม.....	31
2.6 แนวความคิดเกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม.....	46
2.7 ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	60
2.8 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับตัวแปร.....	62

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย	
3.1 ประชากรเป้าหมาย.....	74
3.2 ขนาดของกลุ่มตัวอย่างและการสุ่มตัวอย่าง.....	76
3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	78
3.4 การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	81
3.5 การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	83
3.6 การวิเคราะห์ข้อมูล.....	83
3.7 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล.....	83
บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	
4.1 ปัจจัยส่วนบุคคล.....	85
4.2 ปัจจัยเกี่ยวกับการเดินทางท่องเที่ยว.....	92
4.3 ปัจจัยกระตุ้น.....	94
4.4 ความตระหนักต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม องค์พระปฐมเจดีย์.....	120
4.5 การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคล ปัจจัยเกี่ยวกับการ เดินทางท่องเที่ยว และปัจจัยกระตุ้นกับความตระหนักต่อการอนุรักษ์ สิ่งแวดล้อมองค์พระปฐมเจดีย์ของกลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยว ชาวไทย.....	137
4.6 การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคล ปัจจัยเกี่ยวกับการ เดินทางท่องเที่ยว และปัจจัยกระตุ้นกับความตระหนักต่อการอนุรักษ์ สิ่งแวดล้อมองค์พระปฐมเจดีย์ของกลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยว ชาวต่างชาติ.....	148
4.7 เปรียบเทียบความตระหนักในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม องค์พระปฐมเจดีย์ของกลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวชาวไทย กับกลุ่มตัวอย่าง นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ.....	160

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
4.8 ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะ ในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม องค์พระปฐมเจดีย์.....	161
บทที่ 5 อภิปรายผลการวิจัย	
5.1 วัตถุประสงค์ข้อที่ 1.....	181
5.2 วัตถุประสงค์ข้อที่ 2.....	182
5.3 วัตถุประสงค์ข้อที่ 3.....	194
บทที่ 6 สรุปผลการวิจัย และข้อเสนอแนะ	
6.1 สรุปผลการวิจัย	197
6.2 ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะจากการวิจัย.....	200
6.3 ข้อเสนอแนะที่มีต่อหน่วยงานขององค์พระปฐมเจดีย์.....	204
6.4 ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป.....	205
บทสรุปสำหรับผู้บริหารฉบับภาษาไทย.....	206
บทสรุปสำหรับผู้บริหารฉบับภาษาอังกฤษ.....	228
บรรณานุกรม.....	247
ภาคผนวก.....	255
ประวัติผู้วิจัย.....	293

สารบัญตาราง

	หน้า
ตาราง 3.1 แสดงสถิตินักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างชาติที่เดินทางมาท่องเที่ยว องค์พระปฐมเจดีย์ จังหวัดนครปฐม ระหว่างเดือนมกราคม – ธันวาคม 2548.....	75
ตาราง 4.1 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล.....	88
ตาราง 4.2 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามปัจจัยเกี่ยวกับการเดินทางท่องเที่ยว.....	93
ตาราง 4.3 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวชาวไทย จำแนกตาม ปัจจัยด้านการได้รับข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม องค์พระปฐมเจดีย์ ในรอบ 1 เดือน.....	97
ตาราง 4.4 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวต่างชาติ จำแนกตาม ปัจจัยด้านการได้รับข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม องค์พระปฐมเจดีย์ ในรอบ 1 เดือน.....	98
ตาราง 4.5 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง ด้านการรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์ สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมองค์พระปฐมเจดีย์ ในรอบ 1 เดือน จำแนกตามระดับ การรับรู้ข่าวสาร.....	100
ตาราง 4.6 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง ด้านการรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์ สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมองค์พระปฐมเจดีย์ ในรอบ 1 เดือน จำแนกตามการได้รับ ข่าวสาร.....	101
ตาราง 4.7 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง ด้านการรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์ สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมองค์พระปฐมเจดีย์ ในรอบ 1 เดือน จำแนกตามความ ต้องการการรับรู้ข่าวสารเพิ่มเติม.....	102
ตาราง 4.8 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง ด้านการรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์ สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมองค์พระปฐมเจดีย์ ในรอบ 1 เดือน จำแนกตามความต้องการข้อมูล เพิ่มเติมในเรื่องของการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมองค์พระปฐมเจดีย์.....	104

สารบัญตาราง (ต่อ)

	หน้า
ตาราง 4.9 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามการมีประสบการณ์เกี่ยวกับ การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมในรอบ 1 ปี	105
ตาราง 4.10 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามปัจจัยด้านการให้คุณค่า สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม.....	109
ตาราง 4.11 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามระดับการให้คุณค่า สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม.....	112
ตาราง 4.12 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามปัจจัยด้านความรู้เกี่ยวกับ การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม.....	116
ตาราง 4.13 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามระดับความรู้เกี่ยวกับ การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม.....	119
ตาราง 4.14 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวชาวไทย จำแนกตาม ความตระหนักต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมองค์พระปฐมเจดีย์.....	127
ตาราง 4.15 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวต่างชาติ จำแนกตาม ความตระหนักต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมองค์พระปฐมเจดีย์.....	131
ตาราง 4.16 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามระดับความตระหนักต่อการ อนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมองค์พระปฐมเจดีย์.....	136
ตาราง 4.17 การทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคล กับความตระหนัก ต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมองค์พระปฐมเจดีย์ของกลุ่มตัวอย่าง นักท่องเที่ยวชาวไทย.....	139
ตาราง 4.18 การทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยเกี่ยวกับการเดินทางท่องเที่ยว กับความตระหนักต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมองค์พระปฐมเจดีย์ ของกลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวชาวไทย.....	142
ตาราง 4.19 การทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยกระตุ้นกับความตระหนักต่อ การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมองค์พระปฐมเจดีย์ของกลุ่มตัวอย่าง นักท่องเที่ยวชาวไทย.....	145

สารบัญตาราง (ต่อ)

หน้า

ตาราง 4.20 การวิเคราะห์ความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยทีละคู่ของการรับรู้ข่าวสาร เกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมองค์พระปฐมเจดีย์กับความตระหนัก ต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมองค์พระปฐมเจดีย์ของกลุ่มตัวอย่าง นักท่องเที่ยวชาวไทย.....	146
ตาราง 4.21 การวิเคราะห์ความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยทีละคู่ของการให้คุณค่า สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมกับความตระหนักต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ศิลปกรรมองค์พระปฐมเจดีย์ของกลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวชาวไทย.....	146
ตาราง 4.22 การวิเคราะห์ความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยทีละคู่ของความรู้ เกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมกับความตระหนักต่อ การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมองค์พระปฐมเจดีย์ของกลุ่มตัวอย่าง นักท่องเที่ยวชาวไทย.....	147
ตาราง 4.23 การทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคลกับความตระหนัก ต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมองค์พระปฐมเจดีย์ของกลุ่มตัวอย่าง นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ.....	151
ตาราง 4.24 การวิเคราะห์ความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยทีละคู่ของปัจจัยส่วนบุคคล กับความตระหนักต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมองค์พระปฐมเจดีย์ ของกลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ.....	153
ตาราง 4.25 การทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยเกี่ยวกับการเดินทางท่องเที่ยว กับความตระหนักต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมองค์พระปฐมเจดีย์ ของกลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ.....	155
ตาราง 4.26 การทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยกระตุ้นกับความตระหนักต่อ การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมองค์พระปฐมเจดีย์ของกลุ่มตัวอย่าง นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ.....	158

สารบัญตาราง (ต่อ)

	หน้า
ตาราง 4.27 การวิเคราะห์ความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยที่ละคู่ของการให้คุณค่า สิ่งแวดลอมศิลปกรรมกับความตระหนักต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดลอม ศิลปกรรมองค์พระปฐมเจดีย์ของกลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ.....	159
ตาราง 4.28 การวิเคราะห์ความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยที่ละคู่ของความรู้เกี่ยวกับการ อนุรักษ์สิ่งแวดลอมศิลปกรรมกับความตระหนักต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดลอม ศิลปกรรมองค์พระปฐมเจดีย์ของกลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ.....	159
ตาราง 4.29 การเปรียบเทียบความตระหนักในการอนุรักษ์สิ่งแวดลอมศิลปกรรม องค์พระปฐมเจดีย์ระหว่างกลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวชาวไทย กับกลุ่มตัวอย่าง นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ.....	160
ตาราง 4.30 จำนวนและร้อยละของปัญหาและอุปสรรคในการอนุรักษ์สิ่งแวดลอม ศิลปกรรมองค์พระปฐมเจดีย์ของกลุ่มตัวอย่าง.....	161
ตาราง 4.31 จำนวนและร้อยละของปัญหาและอุปสรรคในเรื่องความตระหนักต่อ การอนุรักษ์สิ่งแวดลอมศิลปกรรมองค์พระปฐมเจดีย์ ของกลุ่มตัวอย่าง.....	163
ตาราง 4.32 จำนวนและร้อยละของปัญหาและอุปสรรคในการอนุรักษ์สิ่งแวดลอม ศิลปกรรมของกลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวชาวไทย จำแนกตามประเด็นปัญหา สิ่งแวดลอมที่เกิดขึ้นกับองค์พระปฐมเจดีย์.....	165
ตาราง 4.33 จำนวนและร้อยละของปัญหาและอุปสรรคในการอนุรักษ์สิ่งแวดลอม ศิลปกรรมของกลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ จำแนกตามประเด็น ปัญหาสิ่งแวดลอมที่เกิดขึ้นกับองค์พระปฐมเจดีย์.....	167
ตาราง 4.34 จำนวนและร้อยละของแนวทางการพัฒนาเสริมสร้างความตระหนักต่อการ อนุรักษ์สิ่งแวดลอมศิลปกรรมให้กับนักท่องเที่ยว ของกลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยว ชาวไทย	168
ตาราง 4.35 จำนวนและร้อยละของแนวทางการพัฒนาเสริมสร้างความตระหนักต่อการ อนุรักษ์สิ่งแวดลอมศิลปกรรมให้กับนักท่องเที่ยว ของกลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยว ชาวต่างชาติ.....	170

สารบัญตาราง (ต่อ)

	หน้า
ตาราง 4.36 จำนวนและร้อยละของผู้ให้ข้อเสนอแนะในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ศิลปกรรมองค์พระปฐมเจดีย์.....	171
ตาราง 4.37 แสดงความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยว ในเรื่องปัญหา สิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นกับองค์พระปฐมเจดีย์ และแนวทางการแก้ไข.....	172
ตาราง 4.38 แสดงความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยว เกี่ยวกับข้อเสนอแนะ ที่มีต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมองค์พระปฐมเจดีย์	178
ตาราง 6.1 แสดงความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยว ที่มีต่อการอนุรักษ์ สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมองค์พระปฐมเจดีย์	201

สารบัญแผนภูมิ

	หน้า
แผนภูมิที่ 2.1 แสดงขั้นตอนการเกิดความตระหนัก	15
แผนภูมิที่ 2.2 แสดงลำดับขั้นของความรู้ตามแนวคิดของบลูมและคณะ	20

สารบัญภาพ

หน้า

ภาพที่ 2.1 แสดงขอบเขตสิ่งแวดล้อมศิลปกรรม.....	34
---	----

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ที่มาและความสำคัญของปัญหา

ศิลปกรรมนับเป็นมรดกของชาติที่มีคุณค่าจำเป็นต้องอนุรักษ์ไว้ ในขณะเดียวกันสิ่งแวดล้อมโดยรอบแหล่งศิลปกรรมเหล่านั้นเป็นสิ่งที่จะต้องอนุรักษ์ควบคู่กันไปด้วย เพื่อจัดระเบียบให้สิ่งแวดล้อมและรักษาคุณภาพของแหล่งเหล่านั้นโดยตรง เมื่อวิเคราะห์ถึงปัญหาการทำลายสิ่งแวดล้อมศิลปกรรม พบว่า มีทั้งที่เกิดจากการกระทำ โดยเจตนา ความรู้เท่าไม่ถึงการณ์ และผลกระทบจากการพัฒนาต่างๆ (กองอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมธรรมชาติและศิลปกรรม, 2550)

ปัจจุบันความเสื่อมโทรมและความเสียหายของแหล่งศิลปกรรมกำลังเป็นที่น่าวิตก โดยเฉพาะในกิจกรรมที่มนุษย์ได้เข้ามามีส่วนร่วมทำลาย โดยรู้เท่าไม่ถึงการณ์เพื่อประโยชน์ต่อการพัฒนาหรือเพื่อกิจกรรมอื่นในท้องถิ่นนั้นๆ ตลอดจนเพื่อประโยชน์ส่วนตัว ทั้งนี้สาเหตุ มาจากภาวะเศรษฐกิจ ทำให้มีการรื้อถอนพื้นที่ของแหล่งศิลปกรรมเพื่อธุรกิจ การค้าโดยเฉพาะบริเวณที่อยู่ใกล้กับแหล่งศิลปกรรมบางแห่งมีการก่อสร้างสิ่งใหม่ซึ่งไม่มีคุณค่าทางศิลปประชิดบดบังโบราณสถาน นับเป็นการทำลายคุณค่าความสง่างาม บางครั้ง มีการเปลี่ยนแปลง ค่านิยมและรูปแบบ เพราะคิดว่าเก่า เป็นเรื่องของความล้าสมัย บางที่มีร่องรอยเหลือให้เห็นเพียงส่วนน้อยอันเนื่องมาจากการรื้อถอนทิ้งร้าง เมื่อตกอยู่ในสภาพแวดล้อมเช่นนี้ ก็ทำให้ไม่มีผู้เห็นความสำคัญ บ้างก็ใช้พื้นที่โบราณสถานส่วนที่เหลือเป็นที่ตั้งกิจกรรมทางการค้า เป็นลานจอดรถ บางแห่งทำลายโดยการขีดเขียนข้อความที่ไม่เหมาะสมตามอาคารหรือกำแพงโบราณ บางแห่งก็มีการรื้อทำลายโดยนำอิฐหรือวัสดุบางส่วนจากซากปรักหักพังของโบราณสถาน ไปเพื่อประโยชน์ใช้สอยส่วนตัวหรือเพื่อการค้า หากปล่อยให้สภาพเช่นนี้เกิดขึ้นอีกต่อไปจะมีผลทำให้ตัวศิลปกรรมเสียหาย มีสภาพแวดล้อมที่เสื่อมโทรมและหมดสภาพไปในที่สุด ซึ่งปัญหาการทำลายเช่นนี้ จึงเป็นปัญหาที่เกินกำลัง และอำนาจหน้าที่ของหน่วยงานรับผิดชอบที่จะดูแล คือ กรมศิลปากร (กองอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมธรรมชาติและศิลปกรรม, 2550)

อย่างไรก็ตามกองอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมธรรมชาติและศิลปกรรมได้มีการกำหนดแนวทางในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมไว้โดยให้ส่งเสริมให้มีการอบรมและสร้างสามัญสำนึกให้ประชา

ชนเกิดความรู้สึกหวงแหนและเห็นคุณค่าของศิลปกรรมและสิ่งแวดล้อมที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับแหล่งศิลปกรรม อย่างไรก็ตามหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมธรรมชาติและศิลปกรรม เช่น กองอนุรักษ์ ฯ กรมศิลปากร ต่างก็มีความเห็นตรงกันว่า การสร้างให้เกิดความรู้สึกหวงแหน ความตระหนักในคุณค่าของศิลปกรรมหน่วยงานไม่สามารถจะดำเนินการให้ลุล่วงไปได้หากไม่มีความร่วมมือของผู้ที่เกี่ยวข้อง เช่น นักท่องเที่ยว หรือประชาชนทั่วไป ดังนั้นการศึกษาความตระหนักของนักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างชาติที่มีต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมองค์พระปฐมเจดีย์จึงเป็นหนทางหนึ่งในการเป็นข้อมูลสำคัญแก่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องและยังเป็นการประยุกต์ใช้แนวคิดทฤษฎีทางสังคมศาสตร์อีกด้วย

นครปฐมเป็นจังหวัดหนึ่งในภาคกลางที่มีประวัติศาสตร์เก่าแก่ยาวนาน เชื่อว่าเป็นที่ตั้งเก่าแก่ของเมืองในสมัยทวารวดี โดยมีหลักฐานทางประวัติศาสตร์และโบราณคดีเป็นจำนวนมากซึ่งเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญในภาคกลาง ในปี 2548 จังหวัดนครปฐมยังติดอันดับ 1 ใน 25 จังหวัดที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวภายในประเทศยอดนิยมของนักท่องเที่ยว พบว่า ในรอบปี พ.ศ. 2548 มีจำนวนนักท่องเที่ยวเดินทางมาท่องเที่ยวองค์พระปฐมเจดีย์ โดยแบ่งเป็นนักท่องเที่ยวชาวไทย จำนวน 8,375,496 คน และนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ จำนวน 127,528 คน รวมทั้งสิ้นเป็นจำนวน 8,503,024 คน (ศูนย์การท่องเที่ยว กีฬา และนันทนาการ จังหวัดนครปฐม, 2549) นอกจากนี้จากการประชุมเชิงปฏิบัติการ (Workshop) ทุกภาคส่วนทั้งภาครัฐและเอกชนจำนวน 5 ครั้ง เมื่อวิเคราะห์จุดอ่อนจุดแข็ง ได้ผลสรุปว่าจังหวัดนครปฐมยังมีศักยภาพที่โดดเด่นในด้านการท่องเที่ยวโดยเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ โบราณสถาน โบราณวัตถุ ศาสนา ด้วย (สำนักงานจังหวัดนครปฐม, 2549)

องค์พระปฐมเจดีย์ เป็นปูชนียสถานแห่งหนึ่งที่สำคัญของประเทศไทย อยู่ภายในวัดพระปฐมเจดีย์ราชวรมหาวิหาร อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม มีประวัติความเป็นมายาวนานในแผ่นดินสุวรรณภูมิ เป็นที่ประดิษฐานพระบรมสารีริกธาตุ ของพระพุทธเจ้า นอกจากนี้พระบรมราชสรีรางคาร รัชกาลที่ 6 พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว บรรจุที่ฐานพระร่วงโรจนฤทธิ์ พระปฐมเจดีย์ จังหวัดนครปฐม และฐานพระพุทธรชินสีห์ วัดบวรนิเวศวิหาร ตามที่มีพระบรมราชโองการสั่งไว้ในพระราชพินัยกรรม

สภาพแวดล้อมบริเวณองค์พระปฐมเจดีย์ ทุกด้านจะล้อมรอบด้วยกำแพงเหล็ก ด้านนอกรั้วเป็นถนนที่เชื่อมไปยังถนนเพชรเกษม องค์พระปฐมเจดีย์ตั้งอยู่ใจกลางแหล่งการค้าและชุมชนของ

จังหวัดนครปฐม รวมทั้งมีการสร้างถนนเข้าไปจนถึงองค์เจดีย์ เพื่อให้เกิดความสะดวกในการใช้รถยนต์ ขวดยานพาหนะ เข้าไปนมัสการองค์พระปฐมเจดีย์ มีบริเวณพื้นที่โล่งว่างเพื่อใช้ในการทำกิจกรรมการค้า และเป็นลานจอดรถ ก่อให้เกิดสภาพมลพิษทางอากาศที่เกิดจากรถยนต์ ฝุ่นละอองลอยอยู่ในชั้นบรรยากาศ การปล่อยให้มีควันเข้าออก หรือผ่านองค์เจดีย์ได้อย่างอิสระ ทำให้เกิดความสิ้นสະเทือนต่อตัวองค์เจดีย์ นอกจากนี้การที่องค์พระปฐมเจดีย์ตั้งอยู่ใจกลางเมือง ทางหน่วยงานภาครัฐและเอกชนมักใช้เป็นสถานที่จัดกิจกรรม จัดเป็นที่จำหน่ายสินค้าหารายได้ นอกเหนือจากงานเทศกาลประจำปี ซึ่งมีประมาณ 7-10 ครั้ง ต่อปี และในแต่ละครั้งใช้เวลา 7-14 วัน แล้วในตอนเย็นของทุกวันมีการจัดเป็นตลาดนัดของกิน เพื่อให้ประชาชนมาจับจ่ายใช้สอยกันอย่างสะดวก ซึ่งก่อให้เกิดเสียงอีกทีจากขวดยานพาหนะ ส่วนพื้นที่ที่เป็นที่โล่งว่างได้ถูกนำมาใช้จัดกิจกรรมซึ่งอาจก่อให้เกิดความเสียหายทรุดโทรมขึ้น ได้จากการที่ซ่อมแซมไม่ทันเนื่องจากการจัดกิจกรรมบ่อยครั้ง

ปัจจุบันองค์พระปฐมเจดีย์ได้ถูกนำมาใช้ประโยชน์ด้านการท่องเที่ยวจากนักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างชาติเพิ่มมากขึ้น เนื่องจากองค์พระปฐมเจดีย์เป็นสถานที่ที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์ ลักษณะการใช้ประโยชน์ของนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่เป็นการสักการบูชาสิ่งศักดิ์สิทธิ์ เยี่ยมชมความงดงามของอาคารสถานที่ การศึกษา รวมทั้งการเข้าร่วมงานในกิจกรรมต่างๆ ที่หน่วยงานภาครัฐและเอกชนจัดขึ้น รวมทั้งยังเป็นแหล่งประกอบอาชีพให้กับคนในชุมชนท้องถิ่นอีกด้วย

จากผลของกิจกรรมต่างๆซึ่งมนุษย์เป็นผู้กระทำอาจเป็นสาเหตุส่วนหนึ่งที่ทำให้เกิดการทำลายความสมดุลของสภาพแวดล้อมหรืออาจก่อให้เกิดปัญหาทางสิ่งแวดล้อมขึ้นได้โดยที่ไม่ทันรู้ตัว จากสภาพแวดล้อมในปัจจุบันขององค์พระปฐมเจดีย์ที่กำลังเป็นอยู่จึงมีความจำเป็นที่จะต้องช่วยกันอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมองค์พระปฐมเจดีย์เพื่อให้ดำรงสภาพแวดล้อมที่ดีต่อชุมชน และประเทศชาติไว้ เพราะถ้าหากองค์พระปฐมเจดีย์เสื่อมโทรมจะส่งผลกระทบต่อพื้นฐานในการดำรงชีวิต และการพัฒนาด้านจิตใจ ซึ่งก่อให้เกิดปัญหาสังคมตามมา และหนทางหนึ่งที่สำคัญในการที่จะทำให้องค์พระปฐมเจดีย์คงอยู่คู่กับจังหวัดนครปฐมและประเทศไทยต่อไปในสภาพที่ทรงคุณค่าและมีสิ่งแวดล้อมที่ดีก็คือการส่งเสริมให้มีการอบรม ให้ความรู้และสร้างสามัญสำนึกให้ประชาชนและนักท่องเที่ยวเกิดความตระหนัก รักและหวงแหน เห็นคุณค่าของศิลปกรรมและสิ่งแวดล้อมที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับแหล่งศิลปกรรมนั้นๆ การปรับปรุงเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมทางด้านความรู้สึกและอารมณ์นั้น เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นภายในจิตใจของแต่ละบุคคล ดังนั้น การปลูกฝังในเรื่องของความรู้สึก อารมณ์ จึงเป็นสิ่งที่ต้องพยายามสอดแทรกในทุกเวลาทุกโอกาสเท่าที่จะทำได้ เช่นเดียวกับการ

ศึกษาความตระหนักในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมของนักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างชาติ ในครั้งนี้ด้วยเช่นกันถ้าสามารถรับรู้ถึงระดับความตระหนัก และปัจจัยต่าง ๆ ที่มีผลต่อความตระหนักในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมของนักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างชาติได้แล้วสามารถนำมาใช้เป็นส่วนประกอบในการพิจารณาคำเนินการพัฒนาส่งเสริม ในเรื่องการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมต่อไป

ดังนั้นจึงทำให้ผู้วิจัยเกิดความสนใจที่จะทำการศึกษาและเปรียบเทียบความตระหนักของนักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างชาติที่มีต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมองค์พระปฐมเจดีย์ และศึกษาว่ามีปัจจัยใดบ้างที่มีผลต่อความตระหนักของนักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างชาติที่มีต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม รวมทั้งศึกษาปัญหา อุปสรรคและแนวทางในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมองค์พระปฐมเจดีย์ เพื่อใช้เป็นประโยชน์ในการที่หน่วยงานท้องถิ่น และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง จะได้นำผลการวิจัยมาใช้ในการวางแผน ประชาสัมพันธ์ ให้ความรู้ ความเข้าใจ และพัฒนาเสริมสร้างความตระหนักให้แก่ประชาชนท้องถิ่น และนักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในแนวทางที่ถูกต้องเพื่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมที่เหมาะสมต่อไป

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบความตระหนักของนักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างชาติที่มีต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมองค์พระปฐมเจดีย์
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความตระหนักของนักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างชาติที่มีต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมองค์พระปฐมเจดีย์
3. เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมองค์พระปฐมเจดีย์

1.3 ขอบเขตของการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ มีขอบเขตครอบคลุมพื้นที่ตั้งแต่บริเวณฐานด้านล่างขององค์เจดีย์ พื้นที่โล่งว่างและอาคารต่าง ๆ ภายในขอบรั้วกำแพงเหล็กของเขตโบราณสถานองค์พระปฐมเจดีย์ ซึ่งมีเนื้อที่ 118 ไร่ 1 งาน โดยศึกษาจากนักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างชาติ ที่มีอายุตั้งแต่ 18 ปีขึ้นไป ที่เดินทางเข้ามาท่องเที่ยวองค์พระปฐมเจดีย์ จังหวัดนครปฐม

1.4 นิยามศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย

1. สิ่งแวดลอมศิลปกรรม หมายถึง สิ่งต่างๆ ที่มีชีวิตและไม่มีชีวิต ที่เกี่ยวเนื่องกับสิ่งที่มีมนุษย์ได้สร้างขึ้นทั้งในอดีตและปัจจุบัน มีคุณค่าทางศิลปะ วัฒนธรรม ประวัติศาสตร์ โบราณคดี และเทคโนโลยี เป็นต้น ในการศึกษาครั้งนี้ สิ่งแวดลอมศิลปกรรม คือ องค์พระปฐมเจดีย์ รวมทั้งบริเวณพื้นที่โดยรอบองค์พระปฐมเจดีย์

2. การอนุรักษ์สิ่งแวดลอมศิลปกรรม หมายถึง การสงวนรักษา การดูแล จากการกระทำใด ๆ มิให้สิ่งแวดลอมศิลปกรรมองค์พระปฐมเจดีย์ นั้นถูกทำลาย ถูกรบกวน ได้รับความกระทบกระเทือน เสื่อมโทรมหรือสูญเสียด้านคุณภาพ ตลอดจน สามารถใช้ประโยชน์ได้อย่างยั่งยืนเกิดประโยชน์ต่อประชาชนท้องถิ่น สืบทอดเอกลักษณ์ท้องถิ่นและของชาติ

3. ความตระหนักต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดลอมศิลปกรรม หมายถึง การแสดงออกซึ่งความรู้ สึกนึกคิด การรับรู้ ความเชื่อ อารมณ์ความรู้สึก และการสำนึกได้ที่มีต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดลอมศิลปกรรมองค์พระปฐมเจดีย์

4. นักท่องเที่ยวชาวไทย หมายถึง บุคคลที่มีสัญชาติไทยที่เดินทางมาท่องเที่ยวองค์พระปฐมเจดีย์ จังหวัดนครปฐม

5. นักท่องเที่ยวต่างชาติ หมายถึง บุคคลที่มีสัญชาติไทยที่เดินทางเข้ามาท่องเที่ยวองค์พระปฐมเจดีย์ จังหวัดนครปฐม

6. สัญชาติ (nationality) หมายถึง การเป็นพลเมืองสังกัดประเทศใดประเทศหนึ่งตามกฎหมาย

7. รายได้เฉลี่ยต่อเดือน หมายถึง จำนวนเงินที่นักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างชาติได้รับจากการประกอบอาชีพในระยะเวลา 1 เดือน ก่อนหักค่าใช้จ่าย

8. การเป็นสมาชิกชมรม หมายถึง การมีส่วนร่วมในกิจกรรมหรือเป็นสมาชิกกลุ่มหรือชมรมต่างๆ ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับสิ่งแวดลอม

9. วัตถุประสงค์หลักในการเดินทางท่องเที่ยว หมายถึง จุดมุ่งหมายหลักที่ทำให้นักท่องเที่ยวเดินทางท่องเที่ยว เช่น เดินทางท่องเที่ยวเพื่อการพักผ่อนหย่อนใจ เพื่อชมศิลปวัฒนธรรม โบราณสถาน โบราณวัตถุ เพื่อการศึกษา และเพื่อการศาสนา เป็นต้น

10. ลักษณะของการเดินทางท่องเที่ยว หมายถึง รูปแบบที่สมาชิกใช้ในการเดินทางท่องเที่ยวในกลุ่มเดียวกับนักท่องเที่ยว เช่น เดินทางท่องเที่ยวคนเดียว ไปกับทัวร์ ไปกับกลุ่มครอบครัว/ญาติ ไปกับเพื่อน และไปกับกลุ่มหน่วยงาน เป็นต้น

11. จำนวนครั้งที่มาท่องเที่ยวในรอบ 1 ปี หมายถึง ความถี่ของการเข้าไปท่องเที่ยวในองค์พระปฐมเจดีย์ในรอบ 1 ปี

12. การรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม หมายถึง ความถี่ของการได้รับข่าวสารหรือข้อมูลต่างๆ เกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมองค์พระปฐมเจดีย์จากสื่อมวลชน สื่อสิ่งพิมพ์ สื่อบุคคล สื่ออิเล็กทรอนิกส์ และจากเอกสารของทางราชการ เป็นต้น

13. ประสบการณ์เกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม หมายถึง การมีหรือไม่มีส่วนร่วมในกิจกรรมที่เกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม รวมทั้งการอบรม สัมมนา การเป็นสมาชิกกลุ่มหรือที่ปรึกษาที่เกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม

14. การให้คุณค่าสิ่งแวดล้อมศิลปกรรม หมายถึง การแสดงออกของบุคคลในด้านความรู้ สึกถึงความสำคัญ ความสนใจ ความประทับใจ ความภาคภูมิใจ ซาบซึ้งใจต่อแหล่งศิลปกรรมและสิ่งแวดล้อมโดยรอบในแง่ของคุณค่าทางประวัติศาสตร์ ศิลปวัฒนธรรม คุณค่าทางประโยชน์ใช้สอย และคุณค่าทางอารมณ์

15. ความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม หมายถึง การรับรู้เรื่องราวข้อเท็จจริง กฎเกณฑ์ และข้อมูลต่างๆ ที่นักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างชาติได้รับจากการศึกษาค้นคว้า การสังเกต และประสบการณ์ทั้งทางตรงและทางอ้อมที่เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมศิลปกรรม ซึ่งสามารถจดจำและระลึกได้รวมทั้งสามารถถ่ายทอดให้บุคคลอื่นรับทราบได้

1.5 ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย

1. ตัวแปรอิสระ (Independent Variables) ได้แก่

1.1 ปัจจัยส่วนบุคคล

- เพศ
- อายุ
- สัญชาติ
- ระดับการศึกษา
- อาชีพ
- รายได้เฉลี่ยต่อเดือน
- การเป็นสมาชิกชมรม

1.2 ปัจจัยเกี่ยวกับการเดินทางท่องเที่ยว

- วัตถุประสงค์หลักในการเดินทางท่องเที่ยว
- ลักษณะของการเดินทางท่องเที่ยว
- จำนวนครั้งที่มาท่องเที่ยวในรอบ 1 ปี

1.3 ปัจจัยกระตุ้น

- การรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมองค์พระปฐมเจดีย์
- ประสบการณ์เกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม
- การให้คุณค่าสิ่งแวดล้อม
- ความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

2. ตัวแปรตาม (Dependent Variable) ได้แก่

- ความตระหนักของนักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างชาติที่มีต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมองค์พระปฐมเจดีย์

1.6 ตัวแปรและระดับการวัด

ตัวแปร	ระดับการวัด
<p>ตัวแปรอิสระ (Independent Variables) ได้แก่</p> <p>ปัจจัยส่วนบุคคล</p> <ul style="list-style-type: none"> - เพศ - อายุ - สัญชาติ - ระดับการศึกษา - อาชีพ - รายได้เฉลี่ยต่อเดือน - การเป็นสมาชิกชมรม <p>ปัจจัยเกี่ยวกับการเดินทางท่องเที่ยว</p> <ul style="list-style-type: none"> - วัตถุประสงค์หลักในการเดินทางท่องเที่ยว - ลักษณะของการเดินทางท่องเที่ยว - จำนวนครั้งที่มาท่องเที่ยวในรอบ 1 ปี <p>ปัจจัยกระตุ้น</p> <ul style="list-style-type: none"> - การรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมองค์พระปฐมเจดีย์ - ประสบการณ์เกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม - การให้คุณค่าสิ่งแวดล้อมศิลปกรรม - ความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม <p>ตัวแปรตาม (Dependent Variable) ได้แก่</p> <ul style="list-style-type: none"> - ความตระหนักของนักท่องเที่ยวชาวไทย และชาวต่างชาติที่มีต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมองค์พระปฐมเจดีย์ 	<p>Nominal</p> <p>Interval</p> <p>Nominal</p> <p>Nominal</p> <p>Nominal</p> <p>Interval</p> <p>Nominal</p> <p>Nominal</p> <p>Interval</p> <p>Nominal</p> <p>Nominal</p> <p>Interval</p> <p>Interval</p> <p>Nominal</p> <p>Interval</p> <p>Interval</p> <p>Interval</p> <p>Interval</p>

1.7 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้วางกรอบแนวคิดไว้ ดังนี้

1.8 สมมติฐานที่ใช้ในการวิจัย

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ มีสมมติฐานในการวิจัย ดังนี้ คือ

1. นักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างชาติที่มีปัจจัยส่วนบุคคลแตกต่างกันมีความตระหนักต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมแตกต่างกัน
  - 1.1 นักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างชาติที่มีเพศแตกต่างกันมีความตระหนักต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมแตกต่างกัน
  - 1.2 นักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างชาติที่มีอายุแตกต่างกันมีความตระหนักต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมแตกต่างกัน
  - 1.3 นักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างชาติที่มีสัญชาติแตกต่างกันมีความตระหนักต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมแตกต่างกัน
  - 1.4 นักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างชาติที่มีระดับการศึกษาแตกต่างกันมีความตระหนักต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมแตกต่างกัน
  - 1.5 นักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างชาติที่มีอาชีพแตกต่างกันมีความตระหนักต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมแตกต่างกัน
  - 1.6 นักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างชาติที่มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนแตกต่างกันมีความตระหนักต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมแตกต่างกัน
  - 1.7 นักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างชาติที่มีการเป็นสมาชิกชมรมแตกต่างกันมีความตระหนักต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมแตกต่างกัน
2. นักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างชาติที่มีปัจจัยเกี่ยวกับการเดินทางท่องเที่ยวแตกต่างกันมีความตระหนักต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมแตกต่างกัน
  - 2.1 นักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างชาติที่มีวัตถุประสงค์หลักในการเดินทางท่องเที่ยวแตกต่างกันมีความตระหนักต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมแตกต่างกัน
  - 2.2 นักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างชาติที่มีลักษณะของการเดินทางท่องเที่ยวแตกต่างกันมีความตระหนักต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมแตกต่างกัน
  - 2.3 นักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างชาติที่มีจำนวนครั้งที่มาท่องเที่ยวในรอบ 1 ปีแตกต่างกันมีความตระหนักต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมแตกต่างกัน
3. นักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างชาติที่มีปัจจัยกระตุ้นแตกต่างกันมีความตระหนักต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมแตกต่างกัน

3.1 นักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างชาติที่มีการรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมองค์พระปฐมเจดีย์แตกต่างกันมีความตระหนักต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมแตกต่างกัน

3.2 นักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างชาติที่มีประสบการณ์เกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมแตกต่างกันมีความตระหนักต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมแตกต่างกัน

3.3 นักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างชาติที่มีการให้คุณค่าสิ่งแวดล้อมศิลปกรรมแตกต่างกันมีความตระหนักต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมแตกต่างกัน

3.4 นักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างชาติที่มีความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมแตกต่างกันมีความตระหนักต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมแตกต่างกัน

1.9 ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

1. ทำให้ทราบถึงระดับความตระหนักของนักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างชาติที่มีต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมองค์พระปฐมเจดีย์ ซึ่งจะเป็นประโยชน์ในการวางแผนป้องกัน และควบคุมดูแลสิ่งแวดล้อมศิลปกรรมในพื้นที่ดังกล่าว

2. ทำให้ทราบถึงปัจจัยที่มีผลต่อความตระหนักของนักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างชาติที่มีต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมองค์พระปฐมเจดีย์

3. ทำให้ทราบถึงปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมองค์พระปฐมเจดีย์

4. เพื่อเป็นประโยชน์ต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมตลอดจนผู้สนใจสามารถนำไปเป็นแนวทางในการส่งเสริม เผยแพร่ ความรู้ ความเข้าใจ และเสริมสร้างความตระหนักเกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมต่อไป

บทที่ 2

ทบทวนวรรณกรรม

การศึกษาเปรียบเทียบความตระหนักของนักท่องเที่ยวยุวชาวไทย และชาวต่างชาติที่มีต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมในสถานที่ท่องเที่ยว กรณีศึกษา : องค์พระปฐมเจดีย์ จังหวัดนครปฐม ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี เอกสารทางด้านวิชาการ รวมทั้งผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยแยกออกเป็นประเด็น ได้ดังนี้

- 2.1 แนวความคิดเกี่ยวกับความตระหนัก
- 2.2 แนวความคิดเกี่ยวกับความรู้
- 2.3 ทฤษฎีการติดต่อสื่อสารและแนวความคิดเกี่ยวกับการรับรู้ข่าวสาร
- 2.4 แนวความคิดเกี่ยวกับการให้คุณค่า
- 2.5 แนวความคิดเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมศิลปกรรม
- 2.6 แนวความคิดเกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม
- 2.7 ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
- 2.8 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับตัวแปร

2.1 แนวความคิดเกี่ยวกับความตระหนัก

ความตระหนัก (Awareness) เป็นภาวะการณ์ที่บุคคลมีความรู้สึกและเข้าใจถึงบางสิ่งบางอย่างซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อพฤติกรรมของบุคคลได้ ผู้วิจัยได้ศึกษาและรวบรวมแนวความคิดเกี่ยวกับความตระหนัก ไว้ดังนี้

2.1.1 ความหมายของความตระหนัก (Awareness)

ได้มีผู้ให้ความหมายไว้หลายท่าน ดังนี้

เบนจามิน เอส บลูม (Bloom, Benjamin S. 1971: 273) ได้กล่าวถึงความตระหนักไว้ว่า ความตระหนักเป็นขั้นต่ำสุดของภาคอารมณ์และความรู้สึก ความตระหนักเกือบคล้ายกับความรู้อย่างตรง

ทั้งความรู้ และความตระหนักไม่เป็นลักษณะของสิ่งเร้า ความตระหนักไม่จำเป็นต้องเป็นปรากฏการณ์หรือสิ่งหนึ่งสิ่งใด ความตระหนักจะเกิดขึ้นเมื่อมีสิ่งเร้ามาเร้าให้เกิดความตระหนัก

อีเชนดัลและอาร์โนลด์ (1972: 110) ได้อธิบายความตระหนักในแง่ของจิตวิทยาว่า “ความตระหนัก” เป็นความสัมพันธ์ของความสำนึก (Consciousness) เจตคติ (Attitude) ความตระหนักเป็นภาวะของจิตใจ ซึ่งไม่อาจแยกเป็นความรู้สึกหรือความคิดเพียงอย่างเดียวโดยเด็ดขาด

เบนจามิน บี โวลแมน (Walman, Benjamin B. 1973: 54) กล่าวว่า ความตระหนักเป็นภาวะการณ์ที่บุคคลเข้าใจ หรือสำนึกถึงบางสิ่งบางอย่างของเหตุการณ์ ประสบการณ์ หรือวัตถุประสงค์ของได้

การ์เตอร์ วี กู๊ด (Good, Carter V. 1973: 54) ได้ให้ความหมายของความตระหนักว่า หมายถึง พฤติกรรมหรือการกระทำที่แสดงถึงการเกิดความรู้ หรือการที่บุคคลแสดงความรับผิดชอบต่อปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น

พจนานุกรมทางการศึกษา(1973: 54) ได้ให้ความหมายของความตระหนักว่า ความตระหนัก หมายถึง การกระทำที่แสดงว่า จำได้ การรับรู้หรือมีความรู้ และความตระหนักนี้มีความหมายเหมือนกับความสำนึก (Consciousness)

ประภาเพ็ญ สุวรรณ (2520: 10) กล่าวว่า “ความตระหนัก หมายถึง การที่บุคคลถูกคิดได้ หรือการเกิดขึ้นในความรู้สึกว่า มีสิ่งหนึ่ง เหตุการณ์หนึ่ง หรือสถานการณ์หนึ่ง ซึ่งการรู้สึก หรือการได้นึกคิดสิ่งใดสิ่งหนึ่งนี้ เป็นความรู้สึกที่เกิดขึ้นในสภาวะของจิตใจ แต่มิได้หมายความว่า บุคคลนั้นสามารถจำได้ หรือระลึกได้ถึงลักษณะบางอย่างของสิ่งนั้น”

วิชัย วงษ์ใหญ่ (2523: 133) ได้กล่าวถึงความหมายของ “ความตระหนัก” ไว้ว่าเป็นพฤติกรรมขั้นต่ำสุดทางด้านความรู้สึก (Cognitive Domain) แต่ความตระหนักนั้นไม่ได้เกี่ยวกับความจำ หรือความสามารถระลึกได้ ความตระหนัก หมายถึง ความสามารถนึกคิดความรู้สึกที่เกิดขึ้นในสภาวะจิตใจ

ประสาธ อิศรปริดา (2523: 177) ได้กล่าวถึง ความตระหนักว่าเป็นพฤติกรรมทางด้านอารมณ์ หรือความรู้สึก ซึ่งเกือบคล้ายความรู้ เป็นพฤติกรรมขั้นต่ำสุดของความรู้ ความคิด ปัจจัยด้านความรู้สึกและอารมณ์นั้น จะมีความสัมพันธ์กับปัจจัยด้านความรู้และความคิดเสมอ ความรู้เป็น

สิ่งที่เกิดจากข้อเท็จจริง ประสบการณ์ การสัมผัสและการใช้จิตไตร่ตรองคิดหาเหตุผล แต่ความตระหนักเป็นเรื่องของโอกาสการได้รับสัมผัสจากสิ่งเร้าโดยไม่ตั้งใจ หลังจากนั้นก็มีการใช้จิตไตร่ตรอง และเกิดความสำนึกต่อประสบการณ์ หรือสถานการณ์นั้น ๆ และในเรื่องของความตระหนักนี้จะไม่เกี่ยวข้องกับการจำหรือการรำลึกมากนัก เพียงแต่จะรู้สึกว่ามีสิ่งนั้นอยู่ รับรู้ และจำแนกลักษณะของสิ่งนั้นออกมาตรง ๆ ว่ามีลักษณะเป็นเช่นไร โดยไม่มีความรู้สึกในการประเมินเข้าร่วมด้วย และยังไม่สามารถจำแนกออกมาได้ว่าคุณสมบัติของสิ่งเร้าที่ทำให้เกิดความตระหนักนั้นมีอะไรบ้าง

ช่อทิพย์ ดันทวี (2532: 12) กล่าวว่า ความตระหนักเป็นสภาวะตื่นตัวทางจิตใจ หรือการแสดงออกมาในรูปของความรู้สึกนึกคิด ความสำนึก ความเป็นห่วงต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งหรือสถานการณ์ใดสถานการณ์หนึ่ง

สุรชัย ท้วมสมบูรณ์ และนางพางา สุขวนิช (2541: 23) กล่าวว่า ความตระหนักหมายถึง ความรู้ ความเข้าใจ ที่จะปฏิบัติภารกิจใด ๆ ด้วยการเห็นความสำคัญที่ตนเองต้องเกี่ยวข้องและถือว่าเป็นหน้าที่ต้องกระทำ ซึ่งอาจได้มาจากการปฏิบัติในกิจกรรมนั้น ๆ อย่างเห็นประโยชน์บ่อยครั้ง เช่น การไม่มกง่ายทิ้งมูลฝอยในที่สาธารณะ การดูแลรักษาแหล่งน้ำใช้ เป็นต้น

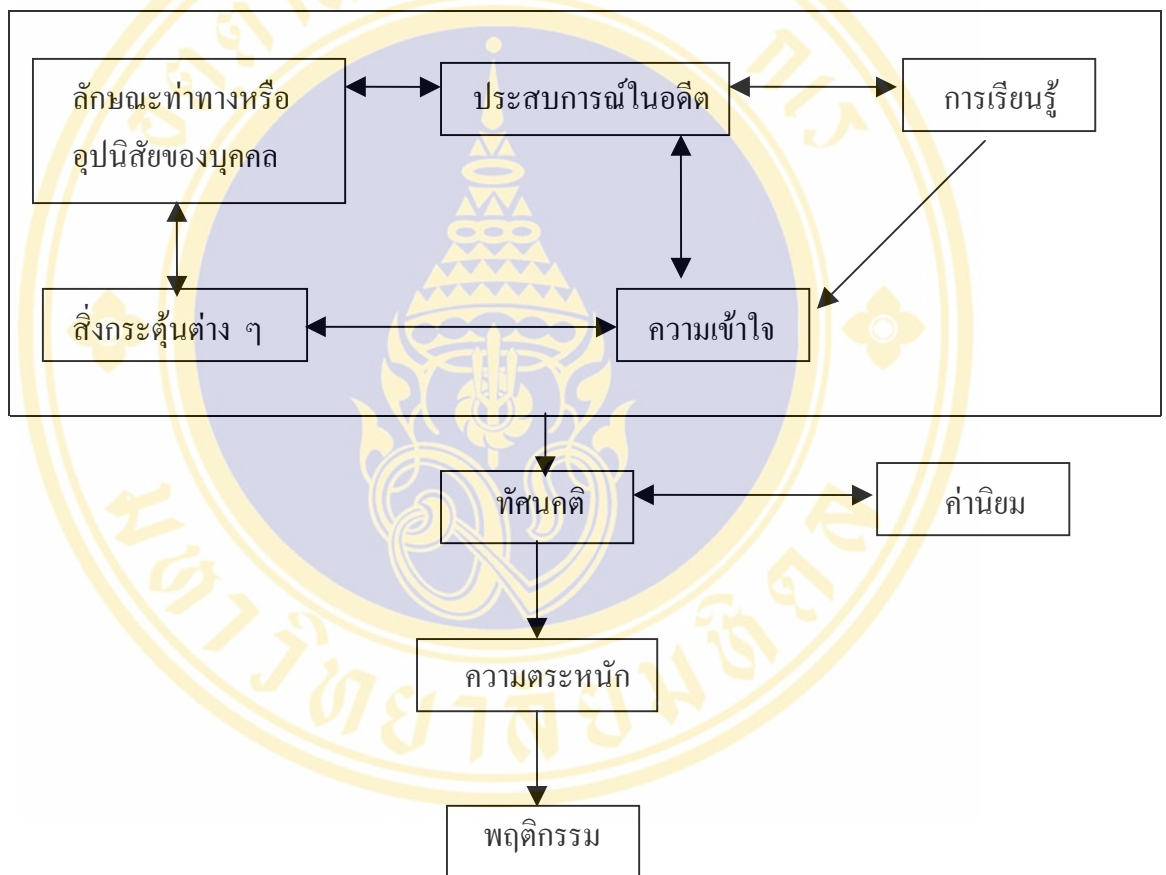
จากความหมายของความตระหนักที่ได้กล่าวมาแล้ว พอสรุปได้ว่า ความตระหนัก หมายถึง สภาวะของจิตใจที่แสดงออกซึ่งเกี่ยวกับความรู้สึกนึกคิด การรับรู้ การเข้าใจ การสำนึกได้ที่มีต่อเหตุการณ์ใดเหตุการณ์หนึ่งในสภาวะแวดล้อม ตลอดจนประสบการณ์ต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกัน บุคคลนั้นๆ ทั้งปัจจุบันและในอดีต โดยมีปัจจัยภายนอกเป็นสิ่งเร้า

สำหรับการวิจัย ครั้งนี้ ความตระหนักต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม หมายถึง การแสดงออกซึ่งความรู้สึกนึกคิด การรับรู้ ความเชื่อ อารมณ์ความรู้สึก และการสำนึกได้ที่มีต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมองค์พระปฐมเจดีย์

2.1.2 ขั้นตอนของกระบวนการเกิดความตระหนัก

ความตระหนักเป็นผลของกระบวนการทางปัญญา (Cognitive Process) ความตระหนักเกิดจากการที่บุคคลยอมรับ หรือรับรู้ว่าเป็นสิ่งที่มีคุณค่าสำหรับเขา หรือแสดงว่าเขามีค่านิยมอย่างใดอย่างหนึ่ง ซึ่งมักจะใช้คำว่าทัศนคติและค่านิยมที่จะนำไปสู่การกระทำปฏิกิริยา หรือพฤติกรรม (ประภาพัฒน์ สุวรรณ, 2537: 43) โดยที่ทัศนคตินี้ เป็นผลของลักษณะท่าทางหรืออุปนิสัย

(Personality characteristics) ที่สืบเนื่องมาจากความต้องการหรือสิ่งกระตุ้นต่าง ๆ (Motives) นับตั้งแต่ความต้องการทางด้านร่างกายจนถึงความต้องการด้านจิตใจ กับข้อมูลที่เก็บสะสมหรือประสบการณ์ในอดีต (Past experience) ซึ่งเป็นสิ่งที่บุคคลได้เรียนรู้เรื่องราวต่าง ๆ ที่ผ่านไป โดยอาจจะเป็นในรูปของข่าวสารหรือข้อมูล หรือแม้แต่การได้เคยทำและมีประสบการณ์ด้วยตนเอง และได้เก็บเอาไว้เป็นความรู้ความเข้าใจ เพื่อใช้ในการแยกแยะพิจารณาและปฏิบัติต่อตัวกระตุ้นต่าง ๆ มาประกอบเข้าด้วยกัน (Engle, et al., 1968: 34-55) ซึ่งสามารถนำมาเขียนได้ดังภาพข้างล่างนี้

แผนภูมิที่ 2.1 แสดงขั้นตอนการเกิดความตระหนัก

ที่มา : คัดแปลงจาก Engle, et al.,1968: 34

สรุปได้ว่าความตระหนักเป็นผลของกระบวนการทางปัญญา กล่าวคือ เมื่อบุคคลได้รับการกระตุ้นจากสิ่งเร้าหรือสิ่งกระตุ้นต่าง ๆ แล้วจะเกิดการรับรู้ขึ้น เมื่อเกิดการรับรู้ประกอบกับมีประสบการณ์ที่ผ่านมามีเกี่ยวข้องกับเรื่องที่ได้รับรู้นั้น ก็จะนำไปสู่การเรียนรู้และพัฒนาเป็นความเข้าใจ เมื่อบุคคลเกิดความเข้าใจแล้วจะมีผลนำไปสู่การเกิดทัศนคติ และความตระหนักในที่สุด ทั้งความรู้

ทัศนคติและความตระหนักนี้จะนำไปสู่การกระทำหรือพฤติกรรมของบุคคลที่มีต่อสิ่งเร้านั้นๆ ต่อไป

2.1.3 องค์ประกอบสำคัญที่ก่อให้เกิดความตระหนัก

เบรคเลอร์ (Brackler, 1986: 250) กล่าวว่า ความตระหนักเกิดจากทัศนคติที่มีต่อสิ่งเร้า อันได้แก่ บุคคล สถานการณ์ กลุ่มสังคมและสิ่งต่าง ๆ ที่โน้มน้าวหรือพร้อมที่จะสนองตอบในทางบวก หรือทางลบเป็นสิ่งที่เกิดจากการเรียนรู้และประสบการณ์

องค์ประกอบสำคัญที่ก่อให้เกิดความตระหนัก มี 3 ประการ คือ (Brackler, 1986: 250)

1) องค์ประกอบด้านการรับรู้หรือความเชื่อ (Cognitive or Belief Component) ความรู้หรือความเข้าใจจะเริ่มต้นจากระดับง่าย และมีการพัฒนาขึ้นตามลำดับ

2) องค์ประกอบด้านอารมณ์ความรู้สึก (Affective Component) เป็นความรู้สึกด้านทัศนคติ ค่านิยม ความตระหนักชอบหรือไม่ชอบ ดี หรือไม่ดี เป็นองค์ประกอบในการประเมินสิ่งเร้าต่าง ๆ

3) องค์ประกอบด้านพฤติกรรม (Behavioral Component) เป็นการแสดงออกทั้งทางวาจา กริยา ท่าทาง ที่มีต่อสิ่งเร้า หรือแนวโน้มที่บุคคลจะกระทำกับ บุคคล สถานการณ์ กลุ่มสังคม การเรียนรู้ และประสบการณ์

จะเห็นได้ว่าในการที่จะเกิดความตระหนักขึ้นนั้น จะต้องประกอบด้วยองค์ประกอบ 3 ส่วน โดยเริ่มจากการได้รับความรู้ และแปลความรู้ออกมาโดยมีอารมณ์เข้ามาเป็นส่วนประกอบ แล้วจะแปลออกไปเป็นพฤติกรรมในทางที่ดีหรือไม่ดีขึ้นอยู่กับความรู้ที่ได้รับ และอารมณ์ที่ประกอบขึ้นในขณะนั้น

2.1.4 การวัดความตระหนัก

การวัดความตระหนัก (Awareness) เป็นพฤติกรรมที่ละเอียดอ่อน เกี่ยวกับด้านความรู้สึก และอารมณ์เป็นพฤติกรรมที่เกิดขึ้นภายในจิตใจ ดังนั้นในการวัดจึงไม่สามารถสังเกตได้ ต้องใช้วิธีการทางอ้อม โดยการสัมภาษณ์ การทดสอบด้วยแบบสอบถาม และการทดสอบทั้งในห้องปฏิบัติการและในชุมชน ดังนั้น การที่จะทำการวัดและประเมินจึงต้องมีหลักการและวิธีการ ตลอดจนเทคนิคเฉพาะจึงจะวัดความรู้สึกและอารมณ์ดังกล่าวออกมาให้เที่ยงตรงและเชื่อมั่นได้ เครื่องมือที่ใช้วัดความรู้สึกและอารมณ์นั้นมีหลายประเภทด้วยกัน ซึ่ง ชาวาล แพร์ตกุล (2526: 201-203) กล่าวไว้ ดังนี้ คือ

1) วิธีการสัมภาษณ์ (Interview) อาจเป็นการสัมภาษณ์ชนิดที่โครงสร้างแน่นอน (Structured Item) โดยสร้างคำถามและมีคำตอบมาให้เลือกเหมือน ๆ กัน แบบสอบถามชนิดเลือกตอบและคำถามจะต้องตั้งไว้ก่อน เรียงลำดับก่อนหลังไว้อย่างดี หรืออาจเป็นแบบไม่มีโครงสร้าง (Unstructured Item) ซึ่งเป็นการสัมภาษณ์ที่มีไว้แต่หัวข้อใหญ่ ๆ ให้ผู้ตอบมีเสรีภาพในการตอบมากและคำถามจะเป็นไปตามโอกาสอันววยในขณะที่สนทนากัน

2) แบบสอบถาม (Questionnaire) แบบสอบถามอาจเป็นชนิดเปิดหรือปิดหรือแบบผสมระหว่างเปิดกับปิดก็ได้

3) แบบตรวจสอบรายการ (Checklist) เป็นเครื่องมือวัดชนิดที่ให้ตรวจสอบว่า เห็นด้วย ไม่เห็นด้วย หรือมี-ไม่มี สิ่งที่กำหนดตามรายการ อาจอยู่ในรูปของการทำเครื่องหมายหรือเลือกว่าใช่ ไม่ใช่ก็ได้

4) มาตรวัดอันดับคุณภาพ (Rating Scale) เครื่องมือชนิดนี้เหมาะสำหรับวัดอารมณ์ และความรู้สึกที่ต้องการทราบความเข้ม (Intensity) ว่ามีมากน้อยเพียงไรในเรื่องนั้น

5) การใช้ความหมายภาษา (Semantic Differential Technique: S.D.) เทคนิคการวัดโดยใช้ความหมายทางภาษาของชาลส์ ออสกู๊ด เป็นเครื่องมือที่วัดได้ครอบคลุมมากชนิดหนึ่ง เครื่องมือวัดชนิดนี้จะประกอบด้วย “เรื่อง” ซึ่งถือเป็น “สิ่งกัป” และจะมีคุณศัพท์ที่ตรงข้ามกันเป็นคู่ ๆ ประกอบสิ่งกัปนั้นหลาย ๆ คู่ แต่ละคู่จะมี 2 ขั้ว ช่องห่างระหว่าง 2 ขั้วนี้ แบ่งด้วยตัวเลขถ้าใกล้เคียงใดมากก็จะมีลักษณะตามคุณศัพท์ของขั้วนั้นมาก คุณศัพท์ที่ประกอบเป็นขั้ว 2 ขั้วนี้ แยกออกเป็น 3 พวกใหญ่ ๆ คือ พวกที่เกี่ยวกับการประเมินค่า (Evaluation) พวกที่เกี่ยวกับศักยภาพ (Potential) และพวกที่เกี่ยวกับกิจกรรม (Activity)

จากความหมายของความตระหนัก กระบวนการเกิดความตระหนัก ตลอดจนองค์ประกอบที่ก่อให้เกิดความตระหนัก และการวัดความตระหนักที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น ผู้วิจัยได้ใช้เป็นแนวทางในการสร้างแบบวัดความตระหนัก โดยจะใช้คำถามเป็นสื่อในการวัดความตระหนักว่า นักท่องเที่ยวชาวไทย และชาวต่างชาติ มีความรู้สึกรับรู้ หรือเกิดความรู้สึกรับรู้พฤติกรรม ที่แสดงออกถึงความรู้สึกผิดชอบ ต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม และผลเสียที่จะตามมา รวมทั้งประโยชน์และความสำคัญของการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม

สำหรับในงานวิจัยครั้งนี้ ความตระหนักเป็นพฤติกรรมด้านเจตพิสัยอย่างหนึ่งเช่นเดียวกับทัศนคติ (Attitude) และเป็นตัวแปรทางจิตวิทยาในลักษณะตัวแปรสมมติ (Hypothetical or Latent Variable) การศึกษาต้องอาศัยเทคนิค วิธีการที่ยุ่งยากซับซ้อน ไม่สามารถสังเกตได้โดยง่าย มาตรวัดทัศนคติที่นิยม และรู้จักกันอย่างแพร่หลายมี 4 ชนิด ได้แก่ 1) แบบมาตรวัดของลิเคอร์ท (Likert

Scale) 2) แบบมาตรวัดของเทอร์สตัน (Thurston's Type Scale) 3) แบบมาตรวัดของกัตต์แมน (Guttman Scale) และ 4) แบบมาตรวัดของออสกู๊ด (Osgood's Scale) แบบมาตรวัดทั้ง 4 ชนิดนี้ มีวิธีการพัฒนาให้มีคุณภาพในลักษณะแตกต่างกัน อีกทั้งมีข้อจำกัดและการนำไปใช้แตกต่างกันด้วย (บุญธรรม กิจปริดาภิสุทธิ์, 2535 ก: 238-255) การศึกษาครั้งนี้จึงได้ประยุกต์แบบมาตรวัดของลิเคอร์ท์มาใช้ในการวัดความตระหนัก โดยกำหนดมาตรวัดให้แต่ละข้อความให้เป็น 5 มาตรวัด มาก ที่สุด มาก ปานกลาง น้อย น้อยที่สุด และการให้คะแนนมาตรวัดยึดหลัก ดังนี้ ข้อความวัดความตระหนักที่สนับสนุน หรือมีลักษณะเป็นบวกต่อเรื่องที่ต้องการวัด จะให้คะแนน 5, 4, 3, 2 และ 1 เริ่มจาก มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย น้อยที่สุด เรียงตามลำดับ ส่วนข้อความที่ต่อต้านหรือมีลักษณะเป็นลบต่อเรื่องที่ต้องการวัด จะให้คะแนน 1, 2, 3, 4 และ 5 เริ่มจาก มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย น้อยที่สุด เรียงตามลำดับ

สำหรับในงานวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้การวัดความตระหนักของนักท่องเที่ยวชาวไทย และชาวต่างชาติที่มีต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมในสถานที่ท่องเที่ยว กรณีศึกษา : องค์พระปฐมเจดีย์ จังหวัดนครปฐม โดยใช้มาตรวัดอันดับคุณภาพ (Rating Scale) เป็นเครื่องมือสำหรับใช้วัดความตระหนักโดยให้เลือกตอบตามระดับความตระหนัก

2.2 แนวความคิดเกี่ยวกับความรู้

2.2.1 ความหมายของความรู้

ความหมายของความรู้ ได้มีผู้ให้คำจำกัดความไว้ต่าง ๆ กัน ดังนี้

เบนจามิน เอส บลูม (Bloom, Benjamin S. 1971: 271) ได้ให้ความหมายของความรู้ไว้ว่า ความรู้เป็นสิ่งที่เกี่ยวข้องกับการระลึกถึงสิ่งเฉพาะเรื่องหรือเรื่องทั่วไป การระลึกถึงวิธีการกระบวนการ หรือสถานที่ต่าง ๆ โดยเน้นความจำเป็นหลัก

คาร์เตอร์ วี กู๊ด (Good, Carter V. 1973: 325) ได้ให้ความหมายไว้ในพจนานุกรมทางการศึกษาว่า ความรู้หมายถึงข้อเท็จจริง ความจริง กฎเกณฑ์ และข้อมูลต่าง ๆ ที่มนุษย์ได้รับและรวบรวมสะสมไว้จากประสบการณ์ต่าง ๆ

พจนานุกรมของเวปสเตอร์ (Webster. Lexicon, 1979: 531) ได้ให้คำจำกัดความของความรู้ว่า เป็นสิ่งที่เกี่ยวข้องข้อเท็จจริง กฎเกณฑ์และโครงสร้างที่เกิดขึ้นจากการศึกษาหรือการค้นหา หรือเป็นความรู้เกี่ยวกับสถานที่ สิ่งของ หรือบุคคล ซึ่งได้จากการสังเกต ประสบการณ์ หรือจากรายงาน การรับรู้ข้อเท็จจริงเหล่านี้ต้องชัดเจนและต้องอาศัยเวลา

ชวาล แพร์ตกุล (2526: 201) ได้ให้ความหมายของความรู้ไว้ว่า ความรู้ หมายถึง การแสดงออกของสมรรถภาพสมองด้านความจำ โดยใช้วิธีระลึกออกมาเป็นหลัก

ชัชชัย ชัยจิรฉายากุล (2527: 63) กล่าวว่า ความรู้ หมายถึง การเรียนรู้ที่เน้นถึงความจำและการระลึกได้ ที่มีต่อแนวความคิด วัตถุ และประสบการณ์ต่างๆ เป็นความจำที่เริ่มจากสิ่งง่าย ๆ เป็นอิสระแก่กัน ไปจนถึงความจำในสิ่งที่ย่างยากซับซ้อน และมีความหมายต่อกัน

จิตรา วสุวานิช (2528: 6) ได้ให้ความหมายว่า ความรู้หมายถึง การจำข้อเท็จจริงเรื่องราวรายละเอียด ที่ปรากฏในตำราหรือสิ่งที่ได้รับจากการบอกเล่าได้

วิชัย วงษ์ใหญ่ (2530: 130) กล่าวว่า ความรู้เป็นพฤติกรรมเบื้องต้น ที่ผู้เรียนสามารถจำได้ หรือระลึกได้โดยการมองเห็น ได้ยิน ความรู้ในที่นี้ คือ ข้อเท็จจริง กฎเกณฑ์ คำจำกัดความ เป็นต้น

ประภาเพ็ญ สุวรรณ (2537: 157) ได้ให้ความหมายไว้ว่า ความรู้เป็นพฤติกรรมขั้นต้นของความสามารถทางสติปัญญา ซึ่งผู้เรียนเพียงแต่จำได้ อาจจะได้โดยการนึกได้หรือการมองเห็น ได้ยิน ได้จำ ความรู้ขั้นนี้ ได้แก่ ความรู้เกี่ยวกับคำจำกัดความ ความหมาย ข้อเท็จจริง ทฤษฎี กฎ โครงสร้าง วิธีการแก้ปัญหามาตรฐาน

จากความหมายของความรู้ที่กล่าวมาสรุปได้ว่า ความรู้ หมายถึง ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับ กฎเกณฑ์ สถานที่ สิ่งของ และเรื่องราวที่บุคคล ได้เก็บรวบรวมจากประสบการณ์ไว้ และสามารถแสดงออกมาในเชิงพฤติกรรมให้ปรากฏสามารถสังเกตและวัดได้รวมทั้งสามารถถ่ายทอดให้คนอื่นได้

ความรู้ที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ หมายถึง การรับรู้เรื่องราว ข้อเท็จจริง กฎเกณฑ์และข้อมูลต่างๆ ที่นักท่องเที่ยวยุวชาวไทยและชาวต่างชาติได้รับการศึกษาค้นคว้า การสังเกต และประสบการณ์ทั้งทางตรงและทางอ้อมที่เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมศิลปกรรม ซึ่งสามารถจดจำและระลึกได้รวมทั้งสามารถถ่ายทอดให้บุคคลอื่นรับทราบได้

2.2.2 ระดับของความรู้

เบนจามิน เอส บลูม และคนอื่น ๆ (Bloom, Benjamin S. et al.,1971: 273) ได้แบ่งพฤติกรรมด้านความรู้ หรือความสามารถทางด้านสติปัญญา (Cognitive Domain) เป็น 6 ระดับ เขียนเป็นรูปโดยเรียงจากระดับความรู้ต่ำขึ้นมาหาระดับความรู้สูงได้ดังนี้

แผนภูมิที่ 2.2 แสดงลำดับขั้นของความรู้ตามแนวคิดของบลูมและคณะ
ที่มา : Bloom, et al.,1971: 271

โดยมีรายละเอียดของแต่ละขั้นตอนตามพฤติกรรมขั้นง่ายไปสู่พฤติกรรมขั้นยาก ดังนี้

- 1) ความรู้ (Knowledge) หมายถึง การจำ และการระลึกได้ที่มีต่อความคิด วัตถุ และปรากฏการณ์ต่าง ๆ
- 2) ความเข้าใจ (Comprehension) หมายถึง การแสดงออกของพฤติกรรม เมื่อเผชิญกับสื่อความหมายและสามารถแปล สรุป หรือขยายสื่อความหมายนั้น
- 3) การนำไปใช้ (Application) หมายถึง การนำความรู้ไปใช้แก้ปัญหาในสถานการณ์จริง ๆ
- 4) การวิเคราะห์ (Analysis) หมายถึง การพิจารณาแยกแยะเนื้อหาออกเป็นส่วนย่อย ๆ ที่มีความสัมพันธ์กัน
- 5) การสังเคราะห์ (Synthesis) หมายถึง ความสามารถในการรวบรวมส่วนประกอบย่อย ๆ เข้าด้วยกัน ซึ่งเป็นขบวนการที่ต้องใช้ความคิดสร้างสรรค์

6) การประเมินผล (Evaluation) หมายถึง ความสามารถในการตัดสินใจเกี่ยวกับ ค่านิยม ผลงาน คำตอบ วิธีการและเนื้อหาสาระ คือ เพื่อวัตถุประสงค์บางอย่าง โดยมีเกณฑ์ในการพิจารณาตัดสินใจ

สรุปได้ว่า ระดับของความรู้จะเริ่มตั้งแต่ระดับต่ำไม่ซับซ้อน คือ จะเป็นเพียงการจำและ นำความจำออกมาใช้ ไปจนถึงระดับขั้นสูงซับซ้อน คือ จะต้องนำความรู้ ความจำ มาวิเคราะห์ สังเคราะห์ ก่อนที่จะนำไปประเมินผล เพื่อพิจารณาตัดสินใจอะไรบางอย่าง สำหรับการวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยจะใช้ระดับความรู้ขั้นความรู้ ความเข้าใจ เพื่อวัดความสามารถทางด้านสติปัญญาของ นักท่องเที่ยวชาวไทย และชาวต่างชาติ ที่มีต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมในสถานที่ท่องเที่ยว

2.2.3 ปัจจัยที่มีผลต่อความรู้

ประสาธ อิศระปริดา (2523: 106-119) ได้กล่าวถึงปัจจัยที่มีผลต่อความรู้ตามแนวคิดของ อริสโตเติลว่า ประสบการณ์ของมนุษย์จะเป็นพื้นฐานก่อให้เกิดความรู้ โดยได้อธิบายเหตุผลเพิ่มเติมไว้ว่า จุดเริ่มต้นของความรู้ จะเริ่มจากการได้สัมผัสแล้วใช้จิตไตร่ตรองสิ่งที่สัมผัสนั้น เพื่อหา กฎเกณฑ์ต่าง ๆ กฎเกณฑ์ที่ได้มานั้นจะไม่ได้เกิดจากประสบการณ์แต่เพียงลำพังเท่านั้น แต่ต้อง ประกอบด้วยความคิดและเหตุผลภายในจิตด้วย ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของฮอบส์ ที่ถือว่าความรู้ เกิดจากประสบการณ์ ความรู้สึกที่ประทับใจของมนุษย์ และล็อกซ์ เชื่อว่า การสัมผัสเป็นจุดเริ่มต้น ของความรู้ทุกอย่าง จิตจะทำหน้าที่รวมการสัมผัสต่าง ๆ เข้าเป็นความคิด หรือสร้างความคิดที่ซับซ้อนขึ้น จากความคิดที่ง่าย ๆ รวมกันตามแนวคิดของล็อกซ์ เห็นว่า ความรู้ทุกอย่างจะเกิดขึ้นโดย วิธีอุปทาน (Inductive) ไม่ใช่วิธีอนุมาน (Deductive) คือ เริ่มจากข้อเท็จจริง ไม่ใช่เริ่มจากตั้งกฎ เกณฑ์ขึ้นก่อนแล้วจึงออกไปหาข้อเท็จจริงภายหลัง และจากความเชื่อที่ว่าความรู้ทุกอย่างมาจาก ประสบการณ์นั้น ฮิวส์ ซึ่งเป็นผู้หนึ่งที่เห็นด้วยกับความเชื่อนี้ ได้แสดงความคิดเห็นเพิ่มเติมว่า ประสบการณ์จะให้ความรู้แก่มนุษย์ 2 ระยะ คือ ระยะที่กำลังมีประสบการณ์อยู่ จะเป็นระยะที่ก่อให้เกิดภาพประทับใจ (Impression) และระยะที่ประสบการณ์ผ่านพ้นไปแล้วยังมีภาพเลื่อนกลางเก็บไว้ในความทรงจำ ระยะนี้เรียกว่า ระยะที่เกิดความคิด (Ideas)

เปียเจต์ (Jean Piaget) ผู้คิดทฤษฎีพัฒนาการทางสติปัญญาด้านการรู้และการคิด ได้สรุปว่า ปัจจัยสำคัญในการเรียนรู้ นั่น คือ การที่คนเรามีการพบปะสังสรรค์ (Interaction) กับสิ่งแวดล้อมมา ตั้งแต่เกิด โดยที่การพัฒนาทางสติปัญญาด้านการรู้ และการคิดจะมากขึ้น เมื่อมีการพบปะสังสรรค์

กันอย่างต่อเนื่องระหว่างบุคคลกับสิ่งแวดล้อม ซึ่งการพบปะสังสรรค์นี้ ตามความหมายของ เพียเจท์ จะหมายถึง กระบวนการปรับตัวของอินทรีย์กับสิ่งแวดล้อมภายนอก และการจัดรวบรวมภายในสมอง ซึ่งเป็นกระบวนการที่ต่อเนื่อง และมีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา นอกจากนี้ นักจิตวิทยาที่สำคัญอีกท่านหนึ่ง ได้แก่ เลวิน (Kurt Lewin, 1980-1947) ได้กล่าวถึง การเรียนรู้ว่าเป็นผลของการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างของความรู้ ความเข้าใจ (Cognitive Structure) ซึ่งอาจเกิดจากสภาพความรู้ ความเข้าใจ (Cognitive Field) หรือเนื่องมาจากแรงจูงใจภายในของแต่ละบุคคล เลวิน เชื่อว่า การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างของความรู้ ความเข้าใจ นั้นอาจเกิดขึ้นโดยทันทีหรืออาจเกิดจากการได้กระทำซ้ำ ๆ เพราะการกระทำซ้ำ ๆ อาจจะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงสภาพ ความรู้ ความเข้าใจ ภายในตัวของเขาเอง อย่างไรก็ตามการกระทำซ้ำ ๆ ไม่เพียงแต่จะทำให้เป้าหมายที่ตั้งใจกลายเป็นเป้าหมายที่ดึงดูดใจมากขึ้นเท่านั้น แต่ในทางตรงกันข้ามอาจทำให้เป้าหมายที่ไม่เคยดึงดูดใจกลายมาเป็นเป้าหมายที่ดึงดูดใจได้ แนวความคิดดังกล่าวมีลักษณะสอดคล้องกับหลักความสัมพันธ์ต่อเนื่อง (Association) ที่เอbbinghaus (Hermann Ebbinghaus) นำมาใช้คือกฎความถี่ (Law of Frequency) นั่นคือ ความรู้และการจำจะเพิ่มความแน่นแฟ้นมากขึ้น หากมีการกระทำซ้ำ ๆ หลายครั้ง

จากแนวคิดดังกล่าว สรุปได้ว่า ปัจจัยด้านแรงจูงใจภายในของแต่ละบุคคล ประสบการณ์ การสัมผัส ความคิด ความประทับใจ ความทรงจำ การพบปะสังสรรค์ และสิ่งแวดล้อมภายนอก มีผลต่อความรู้ ดังนั้นในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยจึงได้นำปัจจัยส่วนบุคคล ปัจจัยเกี่ยวกับการเดินทางท่องเที่ยว และปัจจัยกระตุ้นของนักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างชาติ ได้แก่ เพศ อายุ สัญชาติ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้เฉลี่ยต่อเดือน การเป็นสมาชิกชมรม วัตถุประสงค์หลักในการเดินทางท่องเที่ยว ลักษณะของการเดินทางท่องเที่ยว จำนวนครั้งที่มาท่องเที่ยวในรอบ 1 ปี การรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมองค์พระปฐมเจดีย์ ประสบการณ์เกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม การให้คุณค่าสิ่งแวดล้อมศิลปกรรม มาเป็นตัวแปรที่มีผลต่อความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมของนักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างชาติ

2.2.4 ความสัมพันธ์ระหว่างความรู้และความตระหนัก

จากความหมายของความรู้และความตระหนักที่นักวิชาการได้ให้ความหมายไว้ดังกล่าวมาแล้วข้างต้น จะพบว่า ความรู้และความตระหนักนั้นมีความสัมพันธ์กัน คือ ทั้งความรู้และความตระหนักก็เกี่ยวข้องกับการสัมผัส และการใช้จิตไตร่ตรองทั้งสิ้น โดยความรู้เป็นเรื่องของข้อเท็จจริง กฎเกณฑ์ ฯลฯ ซึ่งได้จากการสังเกตและรับรู้ที่จะต้องอาศัยเวลา ส่วนความตระหนักเป็นเรื่องของ

ความรู้สึกที่เกิดในสภาวะจิตที่ไม่เน้นความสามารถในการจำหรือการระลึกได้ อย่างไรก็ตามการที่จะเกิดความรักขึ้นมานั้นจะต้องผ่านการมีความรู้มาก่อนเป็นเบื้องต้น การจะเกิดความรัก ความหวงแหนขึ้นนั้นจำเป็นต้องมีความรู้ ความเข้าใจ การเห็นคุณค่า คุณประโยชน์ในสิ่งเหล่านั้นก่อน เมื่อมีความรู้ความเข้าใจเป็นอย่างดีแล้วย่อมก่อให้เกิดความสำนึก ความรับผิดชอบซึ่งเป็นหนทางนำไปสู่การปฏิบัติต่อสิ่งแวดล้อมได้อย่างถูกต้อง

2.2.5 การวัดความรู้

เครื่องมือที่ใช้วัดความรู้มีหลายชนิด แต่ละชนิดก็เหมาะสมกับการวัดความรู้ตามคุณลักษณะ ซึ่งแตกต่างกันออกไป เครื่องมือวัดความรู้ที่นิยมใช้กันมากคือ แบบทดสอบ ซึ่งแบบทดสอบที่จัดเตรียมขึ้นเป็นส่วนหนึ่งของแบบสอบถามโดยทั่วไปจะมี3ประเภท (บุญธรรม กิจปรีดา บริสุทธิ์.2535 ก: 211-213) ได้แก่

1. แบบทดสอบความเรียง (Essay Test) เป็นแบบที่กำหนดคำถามให้ และผู้ตอบจะต้องเรียบเรียงคำตอบเอง
2. แบบทดสอบแบบตอบสั้น (Short Answer Test) เป็นแบบที่กำหนดคำถามให้และกำหนดให้ตอบสั้น ๆ ผู้ตอบต้องหาคำตอบเอง มี 3 ชนิด คือ แบบข้อคำถามสมบูรณ์ (Completion Item) แบบข้อความไม่สมบูรณ์ (Incomplete Statement) และแบบเติมคำที่มีความสัมพันธ์
3. แบบทดสอบเลือกตอบ (Multiple Choice Item) เป็นแบบที่กำหนดให้ทั้งคำถามและคำตอบ ผู้ตอบจะต้องเลือกตอบคำตอบที่กำหนดให้ แบบทดสอบนี้มีหลายชนิด แต่ที่นำมาใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลสำหรับการวิจัย ได้แก่ แบบสองตัวเลือกมีลักษณะเป็นแบบถูกผิดเป็นหลัก และแบบหลายตัวเลือก เป็นแบบที่กำหนดคำตอบให้มากกว่า 2 คำตอบ ซึ่งมีตั้งแต่ 3-5 คำตอบ โดยทั่วไปนิยม 4 คำตอบ

ในการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยเลือกวัดความรู้ของกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้แบบทดสอบเลือกตอบ (multiple Choice Item) แบบสองตัวเลือกมีลักษณะเป็นตัวเลือกแบบถูกผิดเป็นหลัก โดยมีเกณฑ์การให้คะแนน ดังนี้ ตอบถูก ให้คะแนน 1 คะแนน ตอบผิด ให้คะแนน 0 คะแนน โดยมีเนื้อหาครอบคลุมในเรื่อง ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมของนักท่องเที่ยวชาวไทย และชาวต่างชาติ

2.3 ทฤษฎีการติดต่อสื่อสารและแนวความคิดเกี่ยวกับการรับรู้ข่าวสาร

2.3.1 ทฤษฎีการติดต่อสื่อสาร (Communication Theory)

โรเจอร์ (Roger, 1973: 45) ได้ระบุถึงความสัมพันธ์ระหว่างการรับของใหม่ กับกระบวนการติดต่อสื่อสารไว้ว่า การที่บุคคลจะมีการรับของใหม่นั้น ขึ้นอยู่กับกระบวนการติดต่อสื่อสาร ซึ่งได้แก่ ช่องทางการสื่อสาร และปัจจัยที่เกี่ยวกับลักษณะส่วนตัว ดังนี้

1. ปัจจัยที่เกี่ยวกับลักษณะส่วนตัว ซึ่งได้แก่ อายุของบุคคล สถานภาพทางสังคม ฐานะทางเศรษฐกิจ ซึ่งรวมถึง รายได้ ขนาดที่ดิน การถือครองที่ดิน และความสามารถเฉพาะอย่างซึ่งรวมถึงระดับการศึกษา

2. ช่องทางการสื่อสาร ความรู้หรือกระบวนการติดต่อสื่อสาร ซึ่งประกอบด้วยผู้ส่งสาร หรือแหล่งกำเนิดช่องทางการสื่อสาร และผู้รับสาร

ส่วนช่องทางการสื่อสาร ซึ่งเป็นวิธีการที่ผู้ส่งสาร ไปยังผู้รับสาร ซึ่งแยกได้ 2 ลักษณะ คือ

1. ช่องทางสื่อสารมวลชน (Mass Media Channel) เป็นวิธีทางในการถ่ายทอดข่าวสารที่เกี่ยวข้องกับสื่อมวลชน เช่น หนังสือพิมพ์ นิตยสาร วารสาร หรือสิ่งตีพิมพ์อื่น ๆ เช่น ภาพยนตร์ วิทยุ โทรทัศน์ เป็นต้น

2. ช่องทางสื่อสารระหว่างบุคคล (Interperson channel) เป็นการติดต่อระหว่างบุคคล เพื่อถ่ายทอดข่าวสาร ระหว่างผู้ส่งสารกับผู้รับสาร

โรเจอร์ (Roger) ยังได้กล่าวอีกว่า สื่อมวลชนมีความสำคัญในการเพิ่มความรู้การแพร่กระจายข่าวสารรวมทั้งสามารถในการปรับเปลี่ยนทัศนคติของบุคคลได้ และสื่อมวลชนมีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงทัศนคติของบุคคลได้มากกว่า

วุฒิชัย จานง (2523: 3) กล่าวว่า การรับรู้ข่าวสาร และการสื่อสารเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับกิจกรรมในชีวิตมนุษย์ที่เป็นสัตว์สังคม ต้องมีการสื่อสาร แลกเปลี่ยนความรู้ ความคิดเห็น รวมทั้งประสบการณ์ ซึ่งอาจกล่าวได้ว่า ข่าวสารเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยในการประกอบการตัดสินใจของมนุษย์

สุจิต บุญบงการ และคณะ (2527: 114) กล่าวว่า การสื่อสาร มีบทบาทโดยตรงต่อกระบวนการพื้นฐานของการเปลี่ยนแปลงว่าจะเกิดขึ้นหรือไม่ เพราะการสื่อสารเป็นตัวการสำคัญในการเพิ่มพูนความรู้ ทำให้ประสบการณ์ต่าง ๆ มากขึ้น

จากแนวคิด และทฤษฎีที่กล่าวมา สามารถสรุปได้ว่า กระบวนการติดต่อสื่อสาร มีอิทธิพลต่อการเพิ่มความรู้ สามารถปรับเปลี่ยนทัศนคติของบุคคลได้

2.3.2 แนวความคิดเกี่ยวกับการรับรู้ข่าวสาร

การรับรู้ (Perception) ถือเป็นกระบวนการทางจิตวิทยาพื้นฐานของบุคคลที่สำคัญ เพราะถ้าปราศจากซึ่งการรับรู้แล้วบุคคลจะไม่สามารถมี “ความจำ” หรือ “การเรียนรู้” ได้เลย คำว่า “รับรู้” (Perceive) นั้น เป็นรากศัพท์มาจากภาษาละติน มีความหมายเช่นเดียวกับคำว่า “รับไว้” (to take) และความหมายในพจนานุกรม เวบสเตอร์ (The Webster’ New World Dictionary) หมายถึง “ความเข้าใจ การจดจำ การสำนึกได้ การสังเกต และการทราบ รู้ได้โดยผ่านการมองเห็น การได้ยิน การสัมผัส การรับรส หรือการได้กลิ่น” ส่วนคำนามของ “การรับรู้” นั้น ได้นิยามว่า หมายถึง “ความเข้าใจ ความรู้ ซึ่งเกิดจากการรับรู้ หรือตามความรู้สึกที่เกิดขึ้นในจิตใจของตน ตามแนวความคิด ความประทับใจต่าง ๆ และมีการจัดเป็นระบบ ระเบียบแบบแผนขึ้นมา “จากคำนิยามดังกล่าวสรุปได้ว่า “การรับรู้” หมายถึง กระบวนการที่จิตใจได้มีการรวบรวมข้อมูลและแปลความหมายของข้อมูลนั้นออกมา นั่นคือการทำความเข้าใจกับข้อมูลที่ได้รับนั่นเอง “หรืออาจกล่าวได้ว่าเป็นกระบวนการที่มีปฏิสัมพันธ์ระหว่างสิ่งแวดล้อมที่มากระทบกับความรู้ความเข้าใจ ซึ่งเป็นผลจากประสบการณ์การรับรู้ของแต่ละบุคคล” (Bunting cited in Guralnik, 1976: 1054)

2.3.2.1 ความหมายของการรับรู้

มีผู้ให้ความหมายเกี่ยวกับแนวคิดของการรับรู้ในทัศนะต่าง ๆ กัน ดังนี้

Garrison and Magoon (1972: 607) กล่าวว่า การรับรู้ หมายถึง กระบวนการที่สมองตีความหรือแปลความหมายของข้อมูลที่ได้จากการสัมผัสของร่างกายกับสิ่งแวดล้อม ซึ่งเป็นสิ่งเร้าทำให้ทราบว่าสิ่งเร้าหรือสิ่งแวดล้อมที่เราสัมผัสนั้นเป็นอย่างไร มีความหมายอย่างไร มีลักษณะอย่างไร

Kristal (1982: 178) ให้ความหมายของการรับรู้ว่า การรับรู้ที่สูงกว่าการรับสัมผัสเป็นกระบวนการที่สมองแปลความหมายสิ่งเร้า ซึ่งรับมาจากอวัยวะสัมผัสว่าสิ่งเร้านั้นมันคืออะไร

มนุษย์เป็นสัตว์สังคมที่อาศัยอยู่ร่วมกัน ซึ่งจะต้องมีการติดต่อสื่อสารระหว่างกันทั้งในด้านความรู้ ความคิดเห็น ประสบการณ์ต่าง ๆ ของแต่ละบุคคล ตลอดจนการเผยแพร่ข่าวสารต่าง ๆ

ของทั้งหน่วยงาน ภาครัฐและเอกชน ทำให้บุคคลจะต้องมีส่วนเกี่ยวข้องกับการรับรู้ข่าวสารอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ การรับรู้ข่าวสารย่อมจะทำให้ผู้รับข่าวสารเกิดการเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ มากขึ้น การเปิดรับข่าวสารเพื่อตอบสนองความต้องการของผู้รับสารนั้น แม็คคอมส์และเบคเกอร์ (McCombs & Becker, 1979: 51-52) ได้ให้ความเห็นไว้ว่า บุคคลใช้สื่อมวลชนเพื่อการตอบสนองความต้องการของตน 6 ประการ คือ

1. เพื่อต้องการรับรู้เหตุการณ์ (Surveillance) โดยการติดตามความเคลื่อนไหวและสังเกตการณ์รอบตัว เพื่อจะได้รู้ทันเหตุการณ์ให้ทันสมัยและรู้ว่าอะไรเป็นสิ่งสำคัญที่ควรรู้
  2. เพื่อต้องการร่วมตัดสินใจ (Decision) โดยเฉพาะการตัดสินใจในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวัน การรับรู้ข่าวสารทำให้บุคคลสามารถกำหนดความคิดเห็นของตนต่อสภาพหรือเหตุการณ์รอบ ๆ ตัว
  3. การพูดคุยสนทนา (Discussion) การรับรู้ข่าวสารทำให้บุคคลมีข้อมูลที่น่าไปใช้ในการพูดคุยกับบุคคลอื่น
  4. เพื่อความต้องการมีส่วนร่วม (Participating) ในเหตุการณ์และความเป็นไปต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นรอบตัว
  5. เพื่อเสริมสร้างความคิดเห็น (Reinforcement) ช่วยเสริมความคิดเห็นให้มั่นคงยิ่งขึ้น หรือช่วยสนับสนุนการตัดสินใจที่ได้กระทำไปแล้ว
  6. เพื่อความบันเทิง (Entertainment) เพื่อความเพลิดเพลินรวมทั้งการผ่อนคลายอารมณ์
- จากความหมายดังกล่าวข้างต้น สรุปได้ว่า การรับรู้ หมายถึง กระบวนการเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ ทั้งภายนอก และภายใน ตัวเราเอง โดยอาศัยประสาทสัมผัสทั้ง 5 และประสบการณ์เดิมในการตีความและแปลความสิ่งเรานั้น

2.3.2.2 กระบวนการรับรู้

สตีต วงศ์สุวรรณค์ (2525: 77) ได้กล่าวถึง ลำดับขั้นของกระบวนการรับรู้ไว้ว่า การรับรู้จะเกิดขึ้นได้ต้องเป็นไปตามขั้นตอน ดังนี้

- ขั้นที่ 1 สิ่งเร้ามากระทบสัมผัสของอินทรีย์
- ขั้นที่ 2 กระแสประสาทสัมผัสวิ่งไปยังระบบประสาทส่วนกลาง ซึ่งศูนย์กลางอยู่ที่สมอง
- ขั้นที่ 3 สมองแปลความหมายออกมา เป็นความรู้ความเข้าใจ โดยอาศัยความรู้เดิม ประสบการณ์เดิม ความจำ เหตุคติ ความต้องการ ปทัสถาน บุคลิกภาพ เซาว์ปัญญา

2.3.2.3 ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการรับรู้ของบุคคล

กันยา สุวรรณแสง (2536) กล่าวถึง ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการรับรู้ โดยแบ่งออกเป็น 2 ลักษณะ คือ ลักษณะของผู้รับรู้ กับลักษณะของสิ่งเร้า ดังนี้

1. ลักษณะของผู้รับรู้ ได้แก่

1.1 ความรู้เดิมหรือประสบการณ์เดิม (Past experiences) ของแต่ละบุคคลจะทำให้บุคคลรับรู้เหตุการณ์ต่าง ๆ แตกต่างกัน

1.2 ความต้องการ ความปรารถนา (Needs) หรือแรงขับ

1.3 สภาพของจิตใจหรือภาวะอารมณ์ คนเราขณะอารมณ์ดี มักมองเห็นสิ่งนั้นดีไปหมด แต่ถ้าหากอยู่ในภาวะอารมณ์ไม่ดี มักจะมองอะไรไม่ชอบใจไปหมด หากว่ามีอารมณ์เสียมาก ๆ อาจจะไม่รับรู้อะไรเลย หรือรับรู้ผิดพลาดมาก

1.4 เจตคติ มีอิทธิพลต่อการรับรู้ของบุคคล

1.5 อิทธิพลของสังคม สภาพความเป็นอยู่ของสังคม และลักษณะของวัฒนธรรม ปทัสถาน เป็นกรอบของการอ้างอิง จารีต ประเพณี ค่านิยม เป็นเครื่องกำหนดการรับรู้ของคนทำให้คนแต่ละกลุ่มรับรู้สิ่งต่าง ๆ แตกต่างกันไป

1.6 ความตั้งใจ และความสนใจ

1.7 คุณค่า เมื่อเห็นคุณค่าก็จะเพิ่มความสนใจ ใส่ใจต่อการที่จะรับรู้

1.8 เชาวน์ปัญญา คนที่เฉลียวฉลาด รับรู้ได้เร็ว ถูกต้อง และแปลความหมายได้ดี มีเหตุผลกว่าผู้มีสติปัญญาต่ำ

1.9 ความพร้อม หรือการเตรียมพร้อมที่จะรับรู้

1.10 การคาดหวัง บางครั้งคนเรามีการคาดหวังล่วงหน้า ซึ่งเป็นการเตรียมพร้อมในการรับรู้สิ่งใหม่

2. ลักษณะของสิ่งเร้า การที่บุคคลจะรับรู้สิ่งใด มาก-น้อยเพียงใดนั้นขึ้นอยู่กับคุณสมบัติ และคุณลักษณะของสิ่งเร้า ที่จะทำให้เกิดการรับรู้ ถ้าสิ่งเร้าดึงดูดความสนใจ ความตั้งใจ ก็จะทำให้บุคคลมีการรับรู้ดีขึ้น

สถิต วงษ์สวรรค์ (2525: 79-105) ได้แบ่งปัจจัยที่มีผลต่อการรับรู้ออกเป็น 2 ลักษณะใหญ่ คือ

1. ลักษณะของผู้รับรู้ การที่บุคคลเลือกรับรู้ใดก่อนหลัง มากน้อยอย่างไรนั้นขึ้นอยู่กับลักษณะของผู้รับรู้ ปัจจัยที่เกี่ยวกับลักษณะของผู้รับรู้แบ่งออกเป็น 2 ด้าน คือ ด้านกายภาพและด้านจิตวิทยา

1.1 ด้านกายภาพ เช่น เพศ อายุ เชื้อชาติ ระดับการศึกษา ซึ่งมีอิทธิพลต่อการรับรู้ ทำให้การรับรู้ต่างกันออกไป และยังพิจารณาอวัยวะรับสัมผัสต่าง ๆ ปกติหรือไม่ หรืออ่อนสมรรถภาพก็ทำให้การรับรู้ผิดไป การรับรู้จะสามารถทำให้มีคุณภาพดีขึ้นได้ ถ้าเราใช้อวัยวะสัมผัสหลายชนิดช่วยกัน เช่น ใช้ลิ้นกับจมูกร่วมกันในการรับรู้รส ทำให้การแปลความหมายได้ถูกต้อง

1.2 ด้านจิตวิทยา ปัจจัยทางด้านจิตวิทยาของคนที่มามีอิทธิพลต่อการรับรู้มีหลายประการ เช่น ความจำ ความพร้อม สติปัญญา การสังเกตพิจารณา ความสนใจ ตั้งใจ ทักษะ ค่านิยม วัฒนธรรม ซึ่งเป็นผลมาจากการเรียนรู้เดิม

2. ลักษณะของสิ่งเร้า คุณสมบัติของสิ่งเร้าเป็นปัจจัยภายนอกที่ทำให้คนเราเกิดความมั่นใจที่จะรับรู้ หรือทำให้การรับรู้ของคนเรากลายเคลื่อนไปจากความจริง ได้แก่ ความใกล้ชิดกันของสิ่งเร้า ความคล้ายคลึงกันของสิ่งเร้า ความต่อเนื่องกันของสิ่งเร้า สภาพและพื้นฐานของการรับรู้

2.3.2.4 ลักษณะของการรับรู้ข่าวสาร

วิธีการรับรู้ข่าวสารที่ส่งเสริมความรู้จะมี 2 ลักษณะ (เสถียร เขยประทับ, 2525: 57) คือ

1. การรับรู้ข่าวสารจากสื่อมวลชน โดยที่ผู้รับสารมีความคาดหวังจากสื่อมวลชนว่า การบริโภคข่าวสารจากสื่อมวลชน จะช่วยตอบสนองความต้องการของเขาได้ ซึ่งจะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงเจตคติ ความรู้ หรือเปลี่ยนลักษณะนิสัย และพฤติกรรมบางอย่างได้ โดยที่การเลือกบริโภคสื่อมวลชนนั้นขึ้นอยู่กับความต้องการหรือแรงจูงใจของผู้รับสารเอง เพราะแต่ละบุคคลย่อมมีวัตถุประสงค์และความตั้งใจในการใช้ประโยชน์จากสื่อมวลชนด้วยเหตุผลที่แตกต่างกัน

2. การรับรู้ข่าวสารจากสื่อบุคคล หมายถึง ตัวบุคคลผู้ที่นำพาข่าวสารจากบุคคลหนึ่งไปยังอีกบุคคลหนึ่ง โดยอาศัยการติดต่อระหว่างบุคคล (Interpersonal Communication) ที่จะมีปฏิกริยาโต้ตอบระหว่างกัน กรณีที่ต้องการให้บุคคลใด ๆ เกิดการยอมรับในสารที่เสนอออกไป หรือจะทำการสื่อสารให้มีประสิทธิภาพที่สุด เพื่อให้มีการยอมรับสารนั้น ควรที่จะใช้การสื่อสารระหว่างบุคคลโดยใช้สื่อบุคคลเป็นผู้เผยแพร่ข่าวสาร สื่อบุคคลนี้จะมีประโยชน์มาก ในกรณีที่ผู้ส่งสารหวังผลให้ผู้รับเกิดการเปลี่ยนแปลงในระดับเจตคติ และพฤติกรรมในการรับสาร นอกจากนี้ยังเป็นวิธีช่วยให้ผู้รับสารมีความเข้าใจกระจ่างชัด และตัดสินใจรับสารได้อย่างมั่นใจขึ้น ซึ่งการสื่อสารระหว่างบุคคลแบ่งเป็น 2 ประเภท คือ

2.1 การติดต่อโดยตรง (Direct Contact) เป็นการเผยแพร่ข่าวสาร เพื่อสร้างความเข้าใจ หรือชักจูงโน้มน้าวใจกับประชาชนโดยตรง แต่มีข้อจำกัดคือต้องใช้บุคคลเป็นจำนวนมาก สิ้นเปลืองเวลา ค่าใช้จ่าย และแรงงานในการเผยแพร่ข่าวสาร

2.2 การติดต่อโดยกลุ่ม (Group Contact of Community Public) กลุ่มจะมีอิทธิพลต่อบุคคลส่วนรวม โดยที่กลุ่มต่าง ๆ จะช่วยให้การสื่อสารของบุคคลบรรลุเป้าหมายได้ เช่น การประชุมสัมมนา ก็คือ การจัดกลุ่มคนที่มีความสนใจร่วมกันตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป ให้สนทนาแลกเปลี่ยนความคิดเห็นมีปฏิริยาโต้ตอบกัน ซึ่งจะช่วยให้การตัดสินใจ ยอมรับหรือปฏิเสธข่าวสาร

การรับข่าวสารของบุคคลสามารถรับข่าวสารได้จาก 2 ช่องทางการสื่อสาร (Roger and Shoemaker, 1971: 252 อ้างถึงใน จิราพร จักรไพวงศ์, 2529: 34) คือ

1. ช่องทางการสื่อสารมวลชน (Mass Media Channels) เป็นการถ่ายทอดข่าวสาร โดยผ่านสื่อมวลชน ได้แก่ หนังสือพิมพ์ นิตยสาร ภาพยนตร์ วิทยุ โทรทัศน์ เป็นต้น ซึ่งแหล่งข่าวอาจเป็นบุคคลเดียว หรือสองคน หรือมากกว่านั้นก็ได้ โดยที่บุคคลเหล่านั้นส่งข่าวสารไปยังผู้ฟังผู้ชมจำนวนมาก ๆ นอกจากนั้นสื่อมวลชนสามารถนำข่าวสารไปยังผู้รับจำนวนมากได้อย่างรวดเร็ว

2. ช่องทางการสื่อสารระหว่างบุคคล (Interpersonal Channels) เป็นการถ่ายทอดข่าวสารระหว่างบุคคลตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป

ในกระบวนการถ่ายทอดความรู้ ข้อมูลข่าวสารไปยังกลุ่มเป้าหมายต่าง ๆ สื่อเป็นเครื่องมือสำคัญในการช่วยถ่ายทอดข้อมูลข่าวสาร ความรู้ต่าง ๆ ให้ถึงกลุ่มเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ สื่อจะทำให้กลุ่มเป้าหมายมีความรู้สึกว่าได้มีส่วนร่วมหรือสร้างประสบการณ์ ให้กับประชาชนกลุ่มเป้าหมาย ซึ่งกลุ่มเป้าหมายจะรับได้มากหรือน้อยเพียงใด ขึ้นอยู่กับการจัดสื่อประเภทต่าง ๆ ให้กับกลุ่มเป้าหมายในกระบวนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ต่าง ๆ หลักการเลือกสื่อในกระบวนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ต่าง ๆ ให้ยึดหลักดังนี้ คือ คนเราสามารถเข้าใจในสิ่งที่ป็นรูปธรรม (Concrete) หรือใกล้เคียงกับประสบการณ์ตรงหรือจริงได้ดีกว่า และเร็วกว่าสิ่งที่ป็นนามธรรม (Abstract) หรือสิ่งที่เรียนรู้ด้วยความคิด จินตนาการ ดังนั้น ในการเลือกสื่อจะต้องเลือกสื่อที่สามารถจัดประสบการณ์ที่เป็นรูปธรรมให้กับกลุ่มเป้าหมายมากที่สุดเท่าที่จะทำได้ หรือใช้ผสมผสานกันให้เหมาะสม (ระเด่น หัสดี, 2536: 32)

การได้รับข่าวสารของบุคคลจากสื่อต่าง ๆ จะทำให้ภาวะการจิตใจในตัวบุคคลเปลี่ยนแปลง จนก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงองค์ประกอบทางด้านความรู้ (Cognitive Component) และทำให้เกิดการยอมรับในสถานการณ์หนึ่ง ๆ ซึ่งสัมพันธ์กับค่านิยมที่บุคคลนั้นมีอยู่ และมีแนวโน้มที่จะเปลี่ยน

แปลงองค์ประกอบทางด้านความรู้สึก / ค่านิยม (Affective Component) และองค์ประกอบทางด้าน การปฏิบัติ (Behavioral Component) (ประภาเพ็ญ สุวรรณ, 2536: 125) การเปลี่ยนแปลงในองค์ ประกอบทั้ง 3 ด้าน ดังกล่าวข้างต้น ย่อมจะทำให้บุคคลมีการเปลี่ยนแปลงเกี่ยวกับความตระหนักใน ที่สุด ดังที่ โคโรซี เนลเกิล (อ้างถึงใน อารี ปัญญากรณ์, 2535: 21) กล่าวว่า เมื่อใดก็ตามที่สาธารณ ชนเกิดความกลัวในเรื่องของความเสียหายในเหตุการณ์ใดเหตุการณ์หนึ่งนั้น ย่อมหมายความว่าพวกเขา ไม่ได้รับข้อมูลที่เพียงพอ ดังนั้น การเพิ่มข้อมูลที่ถูกต้องจากผู้เชี่ยวชาญซึ่งรู้จริง และการเพิ่มคุณ ภาพของการสื่อสารเข้าไป ย่อมทำให้สาธารณชนมีความรู้ที่กระจ่างชัดขึ้น และมีความตระหนัก ในเหตุการณ์นั้น ๆ มากขึ้น อย่างไรก็ตามยังมีปัจจัยอื่น ๆ อีกที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลง ความตระหนัก ได้แก่ ผู้สื่อสารหรือ ผู้ส่ง (Sender) ข่าวสาร หรือเนื้อหาสาระเรื่องราว (Message) ช่องทาง (Channel) และผู้รับ (Receiver) ซึ่งเป็นองค์ประกอบของการติดต่อสื่อสาร (วิรัช อภิรัตน์ กุล, 2538: 159)

การวิจัยครั้งนี้ มุ่งศึกษาถึงการรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมศิลปกรรมและการอนุรักษ์ สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมองค์พระปฐมเจดีย์ รวมถึงความถี่ในการรับรู้ข่าวสารจากสื่อมวลชน สื่อสิ่ง พิมพ์ สื่อบุคคล สื่ออิเล็กทรอนิกส์ และจากเอกสารของทางราชการ เป็นต้น เพื่อศึกษาความ สัมพันธ์ระหว่างการรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมศิลปกรรมกับความตระหนักของนักท่องเที่ยว ชาวไทยและชาวต่างชาติที่มีต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมองค์พระปฐมเจดีย์

2.4 แนวความคิดเกี่ยวกับการให้คุณค่า

ในเรื่องการให้คุณค่าต่อสิ่งต่าง ๆ ตามการรับรู้ของมนุษย์นั้น ได้มีนักปราชญ์หลายท่าน ได้ ให้ความหมายของคุณค่าไว้ต่างกัน ดังต่อไปนี้

Nicolia Hartman (1964: 371) กล่าวว่า “ คุณค่าเป็นเนื้อแท้ ซึ่งแตกต่างจากวัตถุและคุณค่า ของวัตถุสิ่งทั้งหลายและการกระทำทั้งหลายย่อมมีคุณค่าแต่คุณค่านั้นมิได้อยู่อย่างเปิดเผยหากแต่ แฝงอยู่ ซึ่งเราอาจจะรู้ได้โดยตรงด้วยความสำนึกในคุณค่านั้น ” (อ้างใน: คารุณี อุยตระกูล, 2532: 38)

Peery (1964: 373) กล่าวว่า “คุณค่าคือวัตถุที่ก่อให้เกิดความสนใจ วัตถุนั้นจะมีอยู่จริงหรือมี อยู่ในจินตนาการก็ตาม ย่อมมีคุณค่าถ้าหากมีผู้สนใจวัตถุนั้น” (อ้างใน: คารุณี อุยตระกูล, 2532: 39)

สุชาวี พลอยชุม (2526: 14) กล่าวว่า “คุณค่าเป็นเรื่องของประสบการณ์มิใช่เรื่องวัตถุสิ่ง ของสิ่งต่าง ๆ นั้นเราอาจตีคุณค่าได้ แต่ตัวของมันเองมิใช่เป็นตัวคุณค่า” (อ้างใน: คารุณี อุย ตระกูล, 2532: 39)

จะเห็นได้ว่าการให้ความหมายของคุณค่าในลักษณะต่าง ๆ นี้ จะเห็นว่าตัวบุคคลมีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งในการให้คุณค่ากับวัตถุสิ่งของใด ๆ โดยการแสดงความสนใจ ประทับใจ ของบุคคลนั้น วัตถุสิ่งของนั้นจึงกลายเป็นสิ่งที่มีคุณค่า มีสุนทรีย์ และมีความสวยงามสำหรับผู้ให้คุณค่า นอกจากนี้การที่มนุษย์จะให้คุณค่าต่อสิ่งใด ๆ นั้น ย่อมขึ้นกับการรับรู้สภาพแวดล้อม จากความหมายทางสัญลักษณ์ (Symbolic Meaning) ซึ่งจะมีลักษณะเฉพาะ และแตกต่างกันไปตามสภาพแวดล้อม แต่อย่างไรก็ตามในสภาพแวดล้อมหนึ่ง ๆ จะมีสัญลักษณ์ต่อการรับรู้ที่แน่นอน คงที่ และสามารถกำหนดกิจกรรมของมนุษย์ได้

ดังนั้น การให้คุณค่าต่อสิ่งแวดลอมศิลปกรรมของกลุ่มตัวอย่างที่ศึกษา ย่อมจะเป็นตัวแปรที่สำคัญตัวแปรหนึ่ง ที่จะแสดงให้เห็นถึงความตระหนักในการอนุรักษ์สิ่งแวดลอมศิลปกรรมของนักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างชาติ ทั้งนี้ เพราะทุกกระบวนการที่เกี่ยวข้องกับสิ่งแวดลอมศิลปกรรมนั้น ล้วนเกี่ยวข้องและส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดลอมทั้งสิ้น ไม่ทางตรงก็ทางอ้อม

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ได้ให้ความหมายของการให้คุณค่าสิ่งแวดลอมศิลปกรรม หมายถึง การแสดงออกของบุคคลในด้านความรู้สึถึงถึงความสำคัญ ความสนใจ ความประทับใจ ความภาคภูมิใจ ซาบซึ้งใจต่อแหล่งศิลปกรรมและสิ่งแวดลอม โดยรอบในแง่ของคุณค่าทางประวัติศาสตร์ ศิลปวัฒนธรรม คุณค่าทางประโยชน์ใช้สอย และคุณค่าทางอารมณ์

2.5 แนวความคิดเกี่ยวกับสิ่งแวดลอมศิลปกรรม

สิ่งแวดลอมศิลปกรรมเป็นการรวมคำว่า สิ่งแวดลอม และศิลปกรรมเข้าด้วยกัน เพื่อกำหนดขอบเขตหน้าที่และความรับผิดชอบของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้ชัดเจนขึ้น ทั้งนี้เพราะเล็งเห็นว่าศิลปกรรมเป็นมรดกทางวัฒนธรรมของชาติ เป็นมรดกทางปัญญา เป็นรากฐานการศึกษาประวัติศาสตร์ โบราณคดีและศิลปวัฒนธรรม สิ่งแวดลอมศิลปกรรมเป็นสิ่งส่งเสริมและรักษาคุณค่าตลอดจนคุณภาพของศิลปกรรมให้ดำรงอยู่อย่างมีคุณค่าสำหรับความหมายของสิ่งแวดลอมศิลปกรรมแยกออก ได้ดังนี้

2.5.1 ความหมายของสิ่งแวดลอมศิลปกรรม

จากการศึกษาของผู้วิจัย พบว่า ได้มีผู้ให้ความหมายของสิ่งแวดลอมศิลปกรรม ไว้หลายท่าน ดังนี้

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน (2525: 871) ได้ให้ความหมายดังนี้
 สิ่งแวดล้อม หมายถึง สิ่งต่าง ๆ ที่มีลักษณะทางกายภาพและชีวภาพที่อยู่รอบตัวมนุษย์ ซึ่ง
 เกิดขึ้นโดยธรรมชาติและที่มนุษย์ได้ทำขึ้น
 ศิลปกรรม หมายถึง สิ่งที่เป็นศิลปะ สิ่งที่ผลิตหรือสร้างขึ้นเป็นศิลปะ

พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ.2535 มาตรา 4 กล่าวว่า
 สิ่งแวดล้อม หมายถึง สิ่งต่าง ๆ ที่มีลักษณะทางกายภาพและชีวภาพที่อยู่รอบตัวมนุษย์ ซึ่ง
 เกิดขึ้นโดยธรรมชาติและที่มนุษย์ได้ทำขึ้น

สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม หมายถึง “สิ่งแวดล้อมที่เกี่ยวข้องกับสิ่งที่มีมนุษย์ได้สร้างขึ้นทั้งใน
 อดีตและปัจจุบันที่มีคุณค่าทางศิลปวัฒนธรรม ประวัติศาสตร์ โบราณคดี เทคโนโลยี รวมทั้งศิลป
 กรรมที่เป็นส่วนหนึ่งของสิ่งแวดล้อม” (สำนักงานคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ 2528, ก: 2)

สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม มีความสำคัญอย่างยิ่งในฐานะที่ส่งเสริมและรักษาคุณค่า ตลอดจน
 คุณภาพของศิลปกรรมให้ดำรงอยู่ และมีความหมายมากยิ่งขึ้น ในทางกลับกันหากสิ่งแวดล้อมที่
 เกี่ยวเนื่องกับศิลปกรรมถูกทำลายหรือเสื่อมโทรมลงไปย่อมมีผลกระทบต่อคุณภาพและคุณค่าของ
 ศิลปกรรมคือยลจนหมดความหมายไปในที่สุด (สำนักงานคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ
 2528 ง: 32)

ปัจจุบันรัฐบาลให้ความสำคัญต่อสิ่งแวดล้อมศิลปกรรมมากขึ้น สิ่งเหล่านี้รวมเรียกว่า
 อนุสรณ์และสถาน (Monument and Sites) อันเป็นมรดกตกทอดจากบรรพบุรุษในอดีตมาสู่ตัวเรา
 ในปัจจุบัน และถึงคนรุ่นต่อไปในอนาคต

อนุสรณ์และสถานนับวันจะมีความสำคัญขึ้นเรื่อย ๆ เนื่องจากว่าเป็นมรดกตกทอดที่มีคุณค่า
 จากบรรพบุรุษในอดีตสู่ตัวเราในปัจจุบัน จนถึงคนรุ่นต่อไปในอนาคต ดังที่ นิจ หิณฐิระนันท์
 กล่าวว่า “ประวัติศาสตร์เป็นวิทยากรอันสำคัญยิ่ง” ศาสตราจารย์พระยาอนุমানราชชน กล่าวว่า “ผู้
 ใดที่ไม่มีอดีต ผู้นั้นเป็นเด็กอยู่เสมอ” หรือขงจื้อกล่าวว่า “ยิ่งมองย้อนไปได้ไกลเพียงใด ก็มองเห็น
 กาลข้างหน้าได้ไกลเพียงนั้น” นิจ หิณฐิระนันท์ (2527 ก: 1) ด้วยคำกล่าวทั้งหลายนี้จะเห็นว่า
 อนุสรณ์และสถานไม่ว่าจะเป็นยุคใดสมัยใด ถือเป็นมรดกอันล้ำค่าสำหรับชนรุ่นหลังต่อไป จึงควร
 ได้รับการอนุรักษ์ เนื่องจากว่าคุณค่าของสิ่งเหล่านี้มิได้อยู่ที่การตีราคาเป็นมูลค่าแต่อย่างใด แต่หากอยู่
 ที่ไม่อาจหาสิ่งที่มีคุณค่าทางจิตและความภาคภูมิใจอื่นใดมาแทนได้

ในการประชุมสมัชชาสามัญครั้งที่ 17 ขององค์การศึกษาศาสนศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ (องค์การยูเนสโก) เมื่อวันที่ 16 พฤศจิกายน พ.ศ. 2515 ณ กรุงปารีส ที่ประชุมได้มีมติยอมรับอนุสัญญาว่าด้วยการคุ้มครองมรดกทางวัฒนธรรมและทางธรรมชาติของโลก (Convention Concerning the protection of World Culture and nature Heritage) ซึ่งมีการกำหนดคำจำกัดความของศิลปกรรมหรือมรดกทางวัฒนธรรมไว้ดังนี้ คือ (นิจ หิญธีระนันท์, 2533: 310)

1. มรดกทางวัฒนธรรม (Cultural Heritage) หมายถึง

1.1 อนุสรณ์ (Monument) ผลงานทางสถาปัตยกรรม ผลงานทางประติมากรรม และจิตรกรรมอันทรงความสำคัญ ส่วนประกอบหรือโครงสร้างทางโบราณคดี จารึก ถ้ำที่อยู่ และส่วนผสมกันของลักษณะเหล่านี้ อันมีคุณค่าดีเด่นในด้านประวัติศาสตร์ศิลปะ หรือวิทยาศาสตร์

1.2 กลุ่มอาคาร (Groups of Buildings) กลุ่มของอาคารที่แยกกัน หรืออยู่ต่อกัน โดยลักษณะทางสถาปัตยกรรมที่ดี ความร่วมลักษณะกันที่ดี หรือที่ตั้งอันเหมาะสมในภูมิทัศน์ที่ดี ได้ทำให้เกิดคุณค่าดีเด่นในด้านประวัติศาสตร์ ศิลปะ หรือวิทยาศาสตร์

1.3 สถานที่ (Sites) ผลงานของมนุษย์หรือผลงานอันผสมผสานกันของธรรมชาติและมนุษย์ และพื้นที่อันรวมทั้งโบราณสถานซึ่งมีคุณค่าดีเด่นในด้านประวัติศาสตร์ (Historical) สุนทรียภาพ (Aesthetic) ชาติพันธุ์วิทยา (Ethnological) หรือมานุษยวิทยา (Anthropological)

2. มรดกทางธรรมชาติ (Natural Heritage) หมายถึง

2.1 ลักษณะทางธรรมชาติอันประกอบด้วยภูมิสถานทางกายภาพ และทางชีวภาพหรือกลุ่มของภูมิสถานเช่นว่านั้น ซึ่งมีคุณค่าดีเด่นในด้านสุนทรียศาสตร์ หรือวิทยาศาสตร์

2.2 ภูมิสถานทางธรณีวิทยาและภูมิวิทยาและพื้นที่อันได้กำหนดขอบเขตไว้แน่ชัด ซึ่งเป็นที่อยู่ของสัตว์และพืชประเภทที่กำลังได้รับการคุกคามอยู่ อันมีคุณค่าดีเด่นในด้านวิทยาศาสตร์ หรือการอนุรักษ์

2.3 สถานที่ทางธรรมชาติหรือพื้นที่ทางธรรมชาติ อันได้กำหนดขอบเขตไว้แน่ชัด ซึ่งมีคุณค่าดีเด่นในด้านวิทยาศาสตร์ (Science) การอนุรักษ์ (Conservation) หรือความงามแห่งธรรมชาติ (Natural Body)

พระราชบัญญัติ โบราณสถาน โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุและพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ (แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2535) ได้ให้ความหมาย โบราณสถาน โบราณวัตถุ และศิลปวัตถุ ดังนี้

โบราณสถาน หมายความว่า อสังหาริมทรัพย์ซึ่งโดยอายุหรือโดยลักษณะแห่งการก่อสร้างหรือโดยหลักฐานเกี่ยวกับประวัติของอสังหาริมทรัพย์นั้นเป็นประโยชน์ในทางศิลปประวัติศาสตร์หรือโบราณคดี ทั้งนี้รวมถึงสถานที่ที่เป็นแหล่งโบราณคดี แหล่งประวัติศาสตร์ และอุทยานประวัติศาสตร์ด้วย

โบราณวัตถุ หมายถึงว่า สัมหาริมทรัพย์ที่เป็นของโบราณ ไม่ว่าจะเป็นสิ่งประดิษฐ์หรือเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติ หรือที่เป็นส่วนหนึ่งส่วนใดของโบราณสถาน ซากมนุษย์หรือซากสัตว์ซึ่งโดยอายุหรือโดยลักษณะแห่งการประดิษฐ์หรือโดยหลักฐานเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ของสัมหาริมทรัพย์นั้นเป็นประโยชน์ทางศิลปประวัติศาสตร์หรือโบราณคดี

ศิลปวัตถุ หมายความว่า สิ่งที่ทำด้วยฝีมืออย่างประณีตและมีคุณค่าสูงทางศิลปะ

สำนักงานนโยบายและแผนสิ่งแวดล้อม กระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม (2537: 32) ได้ให้ความหมาย ดังนี้

สิ่งแวดล้อม หมายถึง มนุษย์กับสิ่งต่าง ๆ ที่มีชีวิตทั้งที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติและที่มนุษย์สร้างขึ้นตลอดจนความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสิ่งต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องในการดำรงชีวิตให้สมดุล

ศิลปกรรม หมายถึง สิ่งที่มนุษย์ได้สร้างขึ้นหรือกำหนดขึ้นทั้งในอดีตและปัจจุบันด้วยความสามารถ สติปัญญา กำลังกาย กำลังใจ และได้รับการยกย่องว่ามีคุณค่าในทางศิลปวัฒนธรรม ประวัติศาสตร์ โบราณคดี และเทคโนโลยี

สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม หมายถึง สิ่งแวดล้อมและศิลปกรรมที่มีความเกี่ยวเนื่องและสัมพันธ์กันทั้งทางตรงและทางอ้อม

แผนภาพที่ 2.1 แสดงขอบเขตสิ่งแวดล้อมศิลปกรรม

ขอบเขตสิ่งแวดล้อมศิลปกรรม

ขอบเขตสิ่งแวดล้อมศิลปกรรม หมายถึง พื้นที่ในวงกลมทั้ง 3 วง ซึ่งได้แก่ ตัวศิลปกรรม
แหล่งศิลปกรรม และสิ่งแวดล้อมที่เกี่ยวข้องกับศิลปกรรม

สำนักงานนโยบายและแผนสิ่งแวดล้อม (2537: 8) ได้ให้ความหมายในรายละเอียดของสิ่ง
แวดล้อมศิลปกรรมว่า

สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม หมายถึง สิ่งแวดล้อมที่มีความเกี่ยวข้องกับสิ่งที่มนุษย์ได้สร้างขึ้น
หรือกำหนดขึ้นทั้งในอดีตและปัจจุบัน ที่มีคุณค่าในทางศิลปวัฒนธรรม ประวัติศาสตร์ โบราณคดี
เทคโนโลยีและรวมถึงตัวศิลปกรรมที่เป็นส่วนหนึ่งของสิ่งแวดล้อมด้วย

ประสงค์ เอี่ยมอนันต์ (2537: 308) ได้ให้ความหมายสิ่งแวดล้อมศิลปกรรม คือ สิ่งแวด
ล้อม และบรรยากาศรอบ ๆ โบราณสถานซึ่งเป็นสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้นในระยะใกล้และระยะไกล สิ่ง
แวดล้อมโดยทั่วไปจะเป็นบริเวณที่ปกป้องคุ้มครองโบราณสถาน มิให้ได้รับผลกระทบโดยตรงจาก
สิ่งรบกวนภายนอก และเป็นบริเวณที่ปรับเปลี่ยนสภาพต่าง ๆ ให้สอดคล้องกลมกลืนกับโบราณ
สถานนั้น ๆ อีกทั้ง เป็นบริเวณที่สามารถตกแต่งให้โบราณสถานมีความสง่างาม และได้บรรยากาศ
สอดคล้องกลมกลืนกับโบราณสถานนั้น

ในการวิจัยครั้งนี้ได้ให้ความหมายเพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินการวิจัย ไว้ว่า สิ่งแวดล้อม
ศิลปกรรม หมายถึง สิ่งต่างๆ ที่มีชีวิตและไม่มีชีวิต ที่เกี่ยวข้องกับสิ่งที่มนุษย์ได้สร้างขึ้นทั้งใน
อดีตและปัจจุบัน มีคุณค่าทางศิลปะ วัฒนธรรม ประวัติศาสตร์ โบราณคดี และเทคโนโลยี เป็นต้น
ในการศึกษาครั้งนี้ สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม คือ องค์พระปฐมเจดีย์ รวมทั้งบริเวณพื้นที่โดยรอบองค์
พระปฐมเจดีย์

2.5.2 ความสำคัญและคุณค่าของสิ่งแวดล้อมศิลปกรรม

สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมมีความสำคัญอย่างยิ่ง ในฐานะเป็นสิ่งที่ส่งเสริมและรักษาคุณค่า
ตลอดจนคุณภาพของศิลปกรรมให้ดำรงอยู่ และมีความหมายยิ่งขึ้นในทางกลับกันหากสิ่งแวดล้อม
ที่เกี่ยวข้องกับศิลปกรรมถูกทำลายหรือเสื่อมโทรมลงไป ย่อมส่งผลกระทบต่อคุณภาพและคุณค่า
ของศิลปกรรมด้อยลงจนหมดความหมายในที่สุด (สำนักงานนโยบายและแผนสิ่งแวดล้อม, 2537:
32-33) นอกจากนี้ขอบเขตของสิ่งแวดล้อมศิลปกรรมมีความสำคัญต่อตัวศิลปกรรม คือ (ประสงค์
เอี่ยมอนันต์, 2537: 24)

1. ปกป้องคุ้มครองแหล่งศิลปกรรม และตัวศิลปกรรมมิให้ได้รับผลกระทบโดยตรงจากสิ่งแวดล้อม
2. เป็นพื้นที่ที่สามารถปรับเปลี่ยนสภาพต่าง ๆ ให้สอดคล้องกลมกลืนกับแหล่งศิลปกรรม และตัวศิลปกรรมแต่ละแห่ง
3. เป็นพื้นที่ที่สามารถจัดเพื่อส่งเสริมให้แหล่งศิลปกรรมมีความสง่างาม และเหมาะสมตามความสำคัญ

กรมศิลปากร (2533: 68) ได้สรุปคุณค่าของศิลปกรรมดังนี้ คือ

1. คุณค่าทางวัฒนธรรม ซึ่งจำแนกปลีกย่อยได้หลายประการ เช่น คุณค่าทางด้านข้อมูล เอกสาร คุณค่าทางประวัติศาสตร์ คุณค่าทางโบราณคดี คุณค่าทางความงดงาม คุณค่าทางทัศนียภาพของเมือง คุณค่าทางภูมิสถาปัตยกรรมและนิเวศวิทยา
2. คุณค่าทางการใช้สอย จำแนกออกเป็น คุณค่าด้านประโยชน์ใช้สอย คุณค่าทางเศรษฐกิจ คุณค่าทางสังคม คุณค่าทางการเมือง
3. คุณค่าทางอารมณ์ จำแนกออกเป็น ความวิจิตรบรรจง-มหัศจรรย์ เอกสิทธิ์ ความต่อเนื่อง

ศักดิ์ชาย กมลนท (2540: ภาคผนวกที่ 2) สรุปประโยชน์ของการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม ทั้งประโยชน์ที่ได้รับโดยตรงต่อสภาพแวดล้อมและตัวศิลปกรรมและประโยชน์โดยอ้อม ได้ 3 ด้าน ดังนี้ คือ

1. ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรทางวัฒนธรรม
  - 1.1 ช่วยเสริมคุณค่าและความสำคัญของแหล่งศิลปกรรม ซึ่งถือว่าเป็นทรัพยากรทางวัฒนธรรมให้เด่นชัดขึ้น
  - 1.2 ช่วยให้เกิดความภาคภูมิใจในอารยธรรมอันเก่าแก่ของชาติ
  - 1.3 ช่วยให้เกิดความสามัคคีในการร่วมมือร่วมใจ ดูแล ปกป้อง และรักษาแหล่งศิลปกรรมที่เป็นมรดกทางวัฒนธรรมของชาติให้คงอยู่ต่อไป
  - 1.4 ช่วยเสริมสร้างชื่อเสียงที่โด่งดังทางด้านศิลปกรรมวัฒนธรรมให้แก่ประเทศชาติ
2. ด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม
  - 2.1 ช่วยเสริมสร้างสภาพแวดล้อมที่ดีแก่ชุมชน
  - 2.2 ช่วยให้ประชาชนในบริเวณนั้นมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น
  - 2.3 ช่วยให้ชุมชนมีแหล่งสันทนาการเพื่อประโยชน์ทางด้านสุขภาพอนามัยและจิตใจ

ใจ

3. ด้านการศึกษาและวิจัย

3.1 ช่วยยกระดับคุณภาพทรัพยากรบุคคลให้มีมาตรฐานสูงขึ้นทั้งในด้านวิชาการ และทัศนคติ

3.2 ช่วยให้เยาวชนของชาติมีแหล่งความรู้ทางวิชาการ ที่จะนำไปสู่การศึกษาและวิจัย ซึ่งจะนำประโยชน์มาสู่ท้องถิ่น

ความสำคัญและคุณค่าของศิลปกรรมที่กล่าวมา มีความสำคัญยิ่งอันมิอาจประเมินค่าได้ ความสำคัญและคุณค่าเหล่านี้มิได้เกิดจากตัวศิลปกรรมเท่านั้น หากแต่เกิดจากสิ่งแวดล้อมโดยรอบศิลปกรรมนั้นด้วย เพราะสิ่งแวดล้อมเป็นตัวเกื้อกูลให้แหล่งศิลปกรรมนั้นมีคุณค่าหรือด้อยคุณค่าลง ดังนั้น ศิลปกรรมและสิ่งแวดล้อมโดยรอบหรือที่เรียกว่า สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม จึงมีคุณค่าความสำคัญอันมิอาจแยกออกจากกันได้ และประโยชน์ที่ได้รับจากการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมทั้งโดยตรงและโดยอ้อมจะสามารถดำรงไว้ ซึ่งเอกลักษณ์และมรดกทางวัฒนธรรมและชาติให้แก่นรุ่นต่อไปได้อย่างยั่งยืน

2.5.3 ประเภทของสิ่งแวดล้อมศิลปกรรม

สำนักงานคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ (2535: 93) ได้กล่าวถึงสิ่งแวดล้อมศิลปกรรม ประกอบด้วย 2 ส่วน ที่สำคัญ คือ

1. ตัวศิลปกรรมหรือแหล่งศิลปกรรม คือ โบราณสถาน อนุสรณ์สถานแหล่งประวัติศาสตร์ และโบราณคดี
2. สภาพแวดล้อมที่อยู่โดยรอบและที่เกี่ยวข้อง คือ ปริณทลรอบตัวศิลปกรรม

กรมศิลปากร (2533: 82-86) ได้จำแนกประเภทแหล่งศิลปกรรม 2 ลักษณะ คือ

1. ซากอารยธรรม (Dead Monuments) หมายถึง บรรดาสิ่งก่อสร้างอาคารสถาปัตยกรรมรูปเคารพ สระน้ำ โบสถ์ วิหาร ซึ่งเคยใช้สอยมาแต่ในอดีตแต่ได้ร้างไป เพราะเหตุใดเหตุหนึ่งพร้อมกับสังคม ประเพณี ซึ่งไม่มีความสัมพันธ์กับสังคมปัจจุบันจนกระทั่งสภาพของศิลปกรรมนั้นมีลักษณะเป็นซากหลักฐานของอารยธรรมในอดีตมากกว่าการเป็นสิ่งที่มิใช่ประโยชน์ใช้สอยในปัจจุบัน เช่น คูเมือง วัดร้าง ปราสาท
2. ศิลปกรรมที่ใช้ประโยชน์ (Living Monuments) เป็นศิลปกรรมที่ยังคงใช้ประโยชน์ทางการใช้สอยและสืบทอดประเพณีทางศิลปกรรม เช่น พระราชวัง พระอุโบสถ วิหาร เจดีย์ พระ

พุทธรูป ซึ่งประชาชนยังใช้สอยเป็นที่สักการะและแสดงความนับถือ หรือป้อมปราการ คลอง บ่อน้ำ รวมทั้งบ้านเรือน ที่อยู่อาศัยย่านตลาด ฯลฯ ที่ยังคงมีประโยชน์ใช้สอยต่อมาจนถึงปัจจุบัน

กรมศิลปากร (2533: 82-86) แบ่งประเภทของแหล่งศิลปกรรม จำแนกตามลักษณะแหล่งศิลปกรรม ออกเป็น 7 ประเภท คือ

1. โบราณสถานสัญลักษณ์แห่งชาติ (National Historic Landmarks) หมายถึง โบราณสถานใดก็ตาม (อาจมาในรูปแบบอาคาร แหล่งโบราณคดี สิ่งก่อสร้างวิศวกรรม อนุสาวรีย์ ย่านประวัติศาสตร์ หรือแบบใดก็ได้) ที่มีความสำคัญสูงสุด หากชาติขาดซึ่งโบราณสถานนั้นไป จะเป็นการสูญเสียอย่างใหญ่หลวง เนื่องจากโบราณสถานนั้น ๆ เป็นสัญลักษณ์ของชาติ หรือเป็นเอกลักษณ์ของชาติ เช่น พระบรมมหาราชวังและวัดพระศรีรัตนศาสดาราม พระธาตุคอกยสุเทพ เมืองสุโขทัย เมืองอยุธยา เป็นต้น

2. อนุสาวรีย์แห่งชาติ (National historic Statues) หมายถึง อนุสรณ์สถานที่ได้สร้างขึ้นเพื่อบุคคลหรือเรื่องราวที่ประชาชนจะต้องร่วมรำลึกถึงด้วยกันอนุสาวรีย์แห่งชาติอาจมีได้มีอายุเก่าแก่ เนื่องจากมีการจัดสร้างขึ้นภายหลัง แต่อนุสาวรีย์เป็นตัวแทนของเรื่องราวหรือบุคคลที่สำคัญยิ่งในประวัติศาสตร์หรือเป็นที่เคารพอย่างสูงในชาติ เช่น องค์พระแก้วมรกต พระพุทธสิหิงค์ ศาลหลักเมือง เจดีย์ยุทธหัตถี อนุสาวรีย์สมเด็จพระปิยะมหาราช (พระบรมรูปทรงม้า) เป็นต้น

3. อาคารสถาปัตยกรรมแห่งชาติ (National Historic Building) หมายถึง อาคารและสิ่งก่อสร้างทางสถาปัตยกรรมและวิศวกรรมอันทรงไว้ซึ่งการดำเนินชีวิตในปัจจุบันหรือเกี่ยวข้องกับบุคคลสำคัญหรือเหตุการณ์สำคัญแห่งชาติ

4. ย่านประวัติศาสตร์ (National Historic Districts) หมายถึง พื้นที่ที่กำหนดขอบเขตได้พื้นที่หนึ่งด้วยความหนาแน่นทางสถาปัตยกรรม เรื่องราวทางประวัติศาสตร์ การวางผังเมืองหรือสภาพแวดล้อมที่มนุษย์สร้างขึ้นในลักษณะต่อไปนี้ ย่านประวัติศาสตร์การพาณิชย์ ย่านประวัติศาสตร์ สถาปัตยกรรม ย่านประวัติศาสตร์การอุตสาหกรรม ย่านประวัติศาสตร์พื้นถิ่นเขตพื้นที่ทางโบราณคดี ย่านประวัติศาสตร์ ที่สามารถจัดเป็นย่านประวัติศาสตร์แห่งชาติ เช่น ย่านประวัติศาสตร์สถาปัตยกรรมรัตนโกสินทร์ ย่านประวัติศาสตร์การพาณิชย์ภูเก็ต เขตพื้นที่ทางโบราณคดีแห่งภาพเขียนสีอ่าวพังงา เป็นต้น

5. อุทยานประวัติศาสตร์แห่งชาติ (National Historic Parks) หมายถึง พื้นที่ที่กำหนดขอบเขตให้เป็นพื้นที่ซึ่งมีเนื้อหาทางประวัติศาสตร์ องค์ประกอบทางสถาปัตยกรรมและวิศวกรรมร่วมกับสภาพแวดล้อมทั้งที่มนุษย์สร้างขึ้นและโดยธรรมชาติอันมนุษย์ใช้งาน (เช่น แม่น้ำ หรือภูเขาในพื้นที่นั้น) อันจะทำให้สาระทางประวัติศาสตร์และการควบคุม พิทักษ์รักษาพื้นที่ประวัติศาสตร์ให้ดำรงไว้ได้ อุทยานประวัติศาสตร์ จึงสามารถครอบคลุมพื้นที่มากกว่าพื้นที่ย่านประวัติศาสตร์

หรือนครประวัติศาสตร์ เช่น อุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย อุทยานประวัติศาสตร์กำแพงเพชร เป็นต้น

6. นครประวัติศาสตร์ (National Historic Cities) หมายถึง เมืองและนคร ซึ่งยอมกำหนดขอบเขตการตั้งถิ่นฐานได้ อาจจะช่วยกำแพงเมือง คู่น้ำหรือคันดิน อันแสดงถึงหลักฐานความเป็นเมืองหรือนครซึ่งมีแบบอย่างทางวัฒนธรรม สาระสำคัญทางประวัติศาสตร์ และองค์ประกอบของเมืองสถาปัตยกรรม วิศวกรรม ผังเมือง และ/หรือชีวิตความเป็นอยู่ ซึ่งยังคงแสดงให้เห็นได้ในปัจจุบันอันโดดเด่นมีคุณค่ายิ่งกว่าเมืองอื่นใด นครประวัติศาสตร์แห่งชาติ ได้แก่ เมืองสุโขทัย เมืองเชียงใหม่ เมืองเชียงแสน เป็นต้น

7. ซากโบราณสถานและแหล่งโบราณคดีประวัติศาสตร์แห่งชาติ (Trace of National Archaeology or National Historic Sites) หมายถึง แหล่งโบราณคดีประวัติศาสตร์ และซากโบราณสถาน ซึ่งเป็นหลักฐานแสดงถึงประวัติศาสตร์อันสำคัญยิ่งในช่วงเวลานั้นในอดีต ซากโบราณสถานและแหล่งโบราณคดีประวัติศาสตร์แห่งชาติ เช่น บ้านเชียง ซากเจดีย์หลวง จังหวัดเชียงใหม่ ซากเมืองอยุธยา บ้านเชียง หมู่บ้านโปรตุเกส เป็นต้น

ประสงค์ เอี่ยมอนันต์ (2537: 23) ได้แบ่งประเภทงานสิ่งแวดลอมศิลปกรรม ตามขอบเขตและความสำคัญ และขนาดของงานศิลปกรรมชิ้นนั้นหรือกลุ่มนั้นก่อนแล้ว จึงพิจารณาพื้นที่สิ่งแวดลอมศิลปกรรมบริเวณนั้น ๆ ออกเป็น 3 ประเภท ได้แก่

1. สิ่งแวดลอมศิลปกรรมประเภทงานศิลปกรรมเดี่ยว โดยทั่วไปมีขอบเขตไม่กว้างมากนัก ขึ้นอยู่กับขนาดและความทรงคุณค่าของงานศิลปกรรมชิ้นนั้น ๆ เช่น บริเวณอนุสาวรีย์ทหารอาสาผ่านศึก ศาลหลักเมือง ฯลฯ ซึ่งมีขนาดเล็ก ขอบเขตบริเวณสิ่งแวดลอมศิลปกรรมมีขนาดไม่กว้างมาก หากงานศิลปกรรมชิ้นใหญ่มาก ๆ เช่น องค์พระปฐมเจดีย์ พระปรางค์วัดอรุณราชวราราม โลหะปราสาท ฯลฯ ซึ่งมีขนาดใหญ่ เป็นต้น ขอบเขตบริเวณสิ่งแวดลอมศิลปกรรม จึงต้องมีขนาดใหญ่มาก เพื่อการปกป้องคุ้มครองและส่งเสริมให้งานศิลปกรรมชิ้นนั้นเด่นสง่า มีคุณค่าอย่างสมบูรณ์

2. สิ่งแวดลอมศิลปกรรมประเภทงานศิลปกรรมรวมกลุ่ม โดยทั่วไปมีพื้นที่กว้างมากและในกลุ่มของงานศิลปกรรมต้องมีงานศิลปกรรมเดี่ยวอย่างน้อยหนึ่งชิ้นที่สำคัญที่สุด และงานศิลปกรรมอื่นเป็นส่วนเสริม เช่น พระบรมมหาราชวัง วัดพระศรีรัตนศาสดาราม วัดเบญจมบพิตร

3. สิ่งแวดลอมศิลปกรรมประเภทศิลปกรรมประเภทพื้นที่ โดยทั่วไปสิ่งแวดลอมประเภทนี้มีขอบเขตกว้างมาก เนื่องจากตัวศิลปกรรมที่เป็นพื้นที่ยอมมีขอบเขตกว้างขวางอยู่แล้ว สิ่งแวดลอมศิลปกรรมจึงต้องกว้างขวางด้วย ได้แก่ ย่านชุมชนเมือง เช่น บริเวณกรุงรัตนโกสินทร์ กรุงเทพมหานคร ย่านอาคารเก่าในเมืองภูเก็ต เมืองเก่ากำแพงเพชร เมืองเก่าลพบุรี ฯลฯ ขอบเขต

สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมที่อยู่รอบงานศิลปกรรมประเภทนี้จึงกว้างขวางมาก ซึ่งประกอบไปด้วยคูเมืองกำแพงเมือง แบบแผนถนน และเนื้อเมือง ดังนั้นโบราณสถานแต่ละแห่งจะโดดเด่นสง่าสมบูรณ์ต้องมีสภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมให้ได้ทั้งสิ่งแวดล้อมและบรรยากาศที่เหมาะสมกับโบราณสถานนั้นๆ ด้วย

นิจ วิทยุธีระนันท์ (2527 ข: 3) อนุสรณ์และสถาน หมายความถึง อาคาร สถานที่ และบริเวณซึ่งมนุษย์สร้างหรือเป็นเองโดยธรรมชาติ และมีคุณค่าในทางศิลปกรรม สถาปัตยกรรม ประวัติศาสตร์ หรือสุนทรียภาพ นอกจากนั้นยังถือว่าเป็นเกียรติและเป็นมรดกของชาติและโลกนิยม อนุสรณ์และสถาน ในหลักสากลอันเป็นที่นิยมอยู่ในประเทศต่าง ๆ ในเครือจักรภพอังกฤษได้จำแนกออกเป็น 3 ประเภท คือ

1. อนุสรณ์และสถานอันมีคุณค่าทางประวัติศาสตร์ (Monument and Sites of Historical Interest) เช่น วัดวาอาราม ปราสาทหิน อันอาจอนุรักษ์ไว้โดยการขึ้นทะเบียนเป็นโบราณสถาน ตามกฎหมายโบราณสถาน โบราณวัตถุ และศิลปวัตถุ

2. อนุสรณ์และสถานอันมีคุณค่าทางวิทยาศาสตร์ (Monument and Sites of Scientific interest) เช่น ซากโบราณทางชีววิทยา แพะเมืองผี สุสานหอย อันอาจอนุรักษ์ไว้เป็นเขตหวงห้ามไว้ได้โดยประมวลกฎหมายที่ดิน

3. อนุสรณ์และสถานอันมีคุณค่าทางความงามแห่งชาติ (Monument and Sites of natural Beauty) เช่น เทือกเขา ป่าไม้ เกาะ อาจอนุรักษ์เอาไว้ได้โดยกฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองป่าไม้

ในการวิจัยครั้งนี้ได้จัดประเภทของสิ่งแวดล้อมศิลปกรรมองค์พระปฐมเจดีย์อยู่ในประเภทงานศิลปกรรมเดี่ยว

2.5.4 สาเหตุที่ก่อให้เกิดความเสียหายเสื่อมสภาพของสิ่งแวดล้อมศิลปกรรม

ปัจจุบันความเสื่อมโทรมและความเสียหายของสิ่งแวดล้อมศิลปกรรม กำลังเป็นปัญหามาวิต เนื่องจากมีผลกระทบที่ทำให้แหล่งศิลปกรรมที่สำคัญของชาติหลายแห่งถูกทำลายหมดสภาพหรือยากแก่การที่จะดำเนินการแก้ไขให้อยู่ในสภาพที่ทรงคุณค่าต่อไปได้ การแก้ปัญหาที่ผ่านมายังขาดการพิจารณาถึงต้นเหตุที่แท้จริงของปัญหานั้น สำหรับต้นเหตุที่ก่อให้เกิดความเสียหายต่อสิ่งแวดล้อมศิลปกรรมที่สำคัญนั้น มีดังนี้

กรมศิลปากร (2535: 2) อธิบายสาเหตุการชำรุดเสื่อมสภาพของโบราณสถานว่ามีหลายสาเหตุและหลายกระบวนการ ซึ่งจะเกิดขึ้นพร้อม ๆ กัน และมีความสัมพันธ์เกี่ยวเนื่องกันจนไม่สามารถแยกออกจากกันได้โดยเด็ดขาด สาเหตุที่คาดว่าทำให้โบราณสถานเกิดการชำรุดเสื่อมสภาพแบ่งออกเป็น 2 ประเภทใหญ่ ๆ ดังนี้

1. สาเหตุภายใน (Intrinsic Factors) หมายถึง กระบวนการเสื่อมสภาพของโบราณสถานซึ่งเกิดจากสาเหตุภายในตัวโบราณสถานเอง ได้แก่ ชนิดและคุณสมบัติของวัตถุที่เป็นรากฐานของโบราณสถาน สถานที่ตั้ง ลักษณะโครงสร้าง และน้ำหนักของโบราณสถาน การคำนวณและออกแบบโครงสร้างไม่ถูกต้อง ความผิดพลาดทางด้านเทคนิคการก่อสร้าง เป็นต้น

2. สาเหตุภายนอก (Extrinsic Factors) หมายถึง กระบวนการเสื่อมสภาพของโบราณสถานที่เกิดขึ้นจากการกระทำของสิ่งแวดล้อม การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอาจเป็นการเปลี่ยนแปลงทางกายภาพ เคมี ชีววิทยา และจุลชีววิทยา สาเหตุเหล่านี้อาจแบ่งออกได้เป็นสองกลุ่ม ดังนี้

2.1 สาเหตุจากมนุษย์ (Man-made Causes)

มนุษย์เป็นศัตรูที่ก่อให้เกิดการชำรุดเสียหายต่อโบราณสถาน โบราณวัตถุและเกิดขึ้นในลักษณะต่าง ๆ กัน เช่น เก็บรักษาไม่ถูกต้อง การเคลื่อนย้าย การจับถือหรือจับต้องโดยขาดความระมัดระวัง และการรู้เท่าไม่ถึงการณ์ หรือแม้กระทั่งการลักลอบขุดทำลายเพื่อหาวัตถุมีค่า การจงใจทำลาย ทำให้โบราณสถาน โบราณวัตถุเหล่านี้แตกหักเสียหายก่อน อีกประการที่น่าคำนึงถึง คือ การพัฒนาบ้านเมือง ได้แก่ การสร้างความเร็วสูง ตัดถนนหนทาง การขยายพื้นที่ทำการเกษตร การก่อสร้างอาคาร สถานที่ราชการ ที่พักอาศัย ฯลฯ มีส่วนที่เป็นภัยต่อโบราณสถาน โบราณวัตถุ เช่น การตัดถนนผ่านไปใกล้โบราณสถานก่อให้เกิดความสั่นสะเทือน ทำให้โบราณสถานแตกร้าวหรือทรุดเสียหายได้

2.2 สาเหตุจากธรรมชาติ (Natural Causes)

ก. ความชื้นและอุณหภูมิของอากาศ มีผลต่อโบราณวัตถุชนิดต่าง ๆ ในลักษณะที่แตกต่างกัน เช่น วัตถุจำพวกอินทรีย์วัตถุ จะประกอบด้วยเซลล์ที่มีคุณสมบัติดูดน้ำและความชื้นได้ดี เมื่อมีความชื้นสูง เซลล์ในวัตถุจะดูดความชื้นเข้าไปทำให้เกิดการพองตัว แต่เมื่ออุณหภูมิสูงขึ้น ความชื้นลดลง อากาศร้อน น้ำที่ถูกดูดเข้าไปจะระเหยออกมาทำให้เซลล์หดตัว การเปลี่ยนแปลงเช่นนี้เป็นไปโดยเร็ว มีมากขึ้นและติดต่อกันเป็นระยะเวลานาน จะทำให้วัตถุนั้นชำรุด เช่น เสียรูปทรงไป แตกร้าวหรือบิดเบี้ยว เป็นต้น อีกประการหนึ่ง การที่ความชื้นถูกสะสมอยู่บนวัตถุเป็นเวลานานจะก่อให้เกิดเชื้อเห็ดรา สาหร่าย ตะไคร่น้ำบนวัตถุได้ พวกเชื้อราจะดูดความชื้น จึงทำให้เนื้อวัตถุขาดความแข็งแรง เปื่อยหรือขาดได้ง่าย หรือเกิดรอยเปื้อนบนวัตถุ ซึ่งยากจะแก้ไขให้ดีขึ้นเหมือนเดิม

ข. ความไม่บริสุทธิ์ของบรรยากาศ โดยปกติอากาศมักจะมีแก๊สเสียบปะปนอยู่มาก พวกนี้มักจะเป็นกรดแก๊ส โดยเฉพาะบริเวณที่มีโรงงานอุตสาหกรรมหรือในเมืองที่มีการจราจรแออัดของเสียเหล่านี้ ได้แก่ พวกคาร์บอนไดออกไซด์ (CO₂) ซัลเฟอร์ไดออกไซด์ (SO₂) ไอของกำมะถัน เขม่า ควันไฟ ควันดำต่าง ๆ แก๊สเหล่านี้จะมีผลต่อวัตถุต่าง ๆ มากมาย เพราะแก๊สเหล่านี้เมื่อถูกความชื้นในอากาศจะเปลี่ยนสภาพเป็นกรดกำมะถัน และกรดคาร์บอนิก ซึ่งทำลายเซลล์ของวัตถุให้เกิดชำรุดเสียหายไป

ค. แสงสว่าง ไม่ว่าจะเป็นแสงธรรมชาติ หรือแสงประดิษฐ์จะมีแสงอุลตราไวโอเลตอยู่ด้วย ซึ่งจะทำลายเนื้อวัตถุประเภทอินทรีย์ได้มาก เช่น ทำให้สีซีด เนื้อวัตถุเปราะ กรอบ ขาดง่าย ขาดความเหนียวเกิดการหดตัว ขยายตัว ทำให้รูปทรงบิดเบี้ยวเสียลักษณะเดิมไป การชำรุดเสียหายจากแสงสว่างที่เกิดกับวัตถุนั้นจะมากหรือน้อยขึ้นอยู่กับชนิดของแสง ระยะเวลาที่ถูกแสง ปริมาณแสง ลักษณะของการตกกระทบของแสงและประเภทของวัตถุด้วย

ง. เนื่องจากจุลชีวะ เช่น พวกเห็ด รา สาหร่าย ตะไคร่น้ำ แบคทีเรียต่าง ๆ พวกนี้เกิดได้ดีในที่ที่มีความชื้นสูง คือ มีความชื้นสัมพัทธ์ตั้งแต่ 70 เปอร์เซ็นต์ขึ้นไป และอุณหภูมิที่ค่อนข้างอบอุ่นมากกว่า ประมาณ 20-25 องศาเซลเซียส เมื่อพวกจุลชีวะนี้มีคุณสมบัติในการดูดความชื้นได้ดี เมื่อมีความชื้นสะสมไว้มากจะก่อให้เกิดการชำรุดกับวัตถุได้ ดังนั้น จึงจำเป็นต้องควบคุมสิ่งแวดล้อม ควบคุมความชื้นของบรรยากาศให้พอเหมาะ ให้มีความชื้นสัมพัทธ์ในระหว่าง 60-65 เปอร์เซ็นต์ โดยการทำให้อากาศถ่ายเทได้สะดวกก็จะเป็นการตัดปัญหาความชื้นออกไปได้

จ. ภัยพิบัติทางธรรมชาติ เกิดขึ้นเป็นครั้งคราวแต่เกิดความเสียหายอย่างรุนแรงได้ เช่น แผ่นดินไหว วนดภัย อุทกภัย อัคคีภัย ฟ้าผ่า เป็นต้น

สำนักงานนโยบายและแผนสิ่งแวดล้อม (2537: 34) ได้สรุปสาเหตุที่สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมเสียหายหรือถูกทำลายไว้ดังนี้

1. วิกฤตการณ์ทางธรรมชาติ

1.1 สภาพดินฟ้าอากาศในแต่ละภาคของประเทศ มีความแตกต่างกันมีผลต่อความเสื่อมโทรมของสิ่งแวดล้อมศิลปกรรมในสภาพที่ต่างกันด้วย

1.2 ภัยธรรมชาติ ได้แก่ การเกิดแผ่นดินไหว น้ำท่วม ไฟป่า เป็นต้น ภัยธรรมชาติ ดังกล่าว มีผลทำให้สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมถูกทำลายและเห็นผลได้ทั้งในระยะสั้น และระยะยาว

2. การกระทำของมนุษย์

ทางตรง เป็นการกระทำที่ก่อให้เกิดผลเสียหายโดยตรงต่อสิ่งแวดล้อมศิลปกรรม และตัวศิลปกรรม เช่น การบุกรุกที่ดิน และการนำไปใช้ประโยชน์โดยพลการ การสร้าง

สาธารณูปโภค และสาธารณูปการ ที่พักอาศัยหรือกิจกรรมอื่นที่เข้าไปเสริม การตัดแปลงรื้อถอน และสร้างสิ่งก่อสร้างใหม่และการขุดเจาะ ขุดค้ำเพื่อหาสิ่งมีค่า เป็นต้น การกระทำที่ก่อให้เกิดความเสียหายดังกล่าวส่วนใหญ่มักจะอยู่ในขอบเขตของแหล่งศิลปกรรม หรือในระยะประชิดกับตัวศิลปกรรม

ทางอ้อม เป็นการกระทำที่ส่งผลกระทบต่อทำให้สิ่งแวดล้อมที่อยู่โดยรอบขอบเขตแหล่งศิลปกรรมเสื่อมโทรม และก่อให้เกิดทัศนอุจาด (Eye Sore) ไม่อยู่ในสภาพที่จะส่งเสริมคุณค่าและความสง่างามของแหล่งศิลปกรรมนั้นได้ เช่น การสร้างอาคารหรือสิ่งก่อสร้างที่มีความสูง การตัดป่าไผ่ขนาดใหญ่ การสร้างโรงงานอุตสาหกรรม การเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อม หรือการจัดภูมิสถาปัตยกรรม (Landscape) ที่ไม่เหมาะสม เป็นต้น

สำหรับปัญหาสิ่งแวดล้อมศิลปกรรมที่มีผลกระทบต่อการทำลายคุณค่าและความสำคัญของแหล่งศิลปกรรมเป็นอย่างมากสืบเนื่องมาจากการกระทำของมนุษย์ ปัญหาที่เกิดขึ้นมีทั้งปัญหาที่เกิดขึ้นใหม่ และปัญหาระยะยาว ผลเสียหายที่เกิดขึ้นจึงมีหลายระดับ ตั้งแต่ระดับธรรมดา คือ สามารถแก้ไขได้หากดำเนินการระงับปัญหาทันที ระดับปานกลาง คือ การแก้ไขได้แต่ต้องใช้ระยะเวลา และงบประมาณ และระดับอันตราย คือ ยากแก่การแก้ไขเพราะมีปัญหาทางด้านอื่นเข้ามาเกี่ยวข้อง ประเด็นปัญหาสิ่งแวดล้อมศิลปกรรมที่เกิดจากการกระทำของมนุษย์ มีประเด็นสำคัญที่สำนักงานนโยบายและแผนสิ่งแวดล้อม (2537: 37) สรุปได้ดังนี้ คือ

1. การใช้ที่ดิน จากสภาพเศรษฐกิจและสังคมที่เติบโตอย่างรวดเร็ว ทำให้ที่ดินในเมืองมีราคาสูงขึ้น ประชากรหนาแน่น จึงทำให้มีการใช้ที่ดินอย่างคุ้มค่าและขาดการคำนึงถึงการเว้นที่ว่าง โดยเฉพาะในบริเวณโดยรอบแหล่งศิลปกรรม จึงเป็นที่น่าเสียดายว่าความงดงามของแหล่งศิลปกรรมในเมืองถูกทำลาย เพราะมีการใช้ที่ดินไม่เหมาะสม เช่น

1.1 การก่อสร้างอาคารเพื่ออยู่อาศัย อาคารพาณิชย์ โรงแรม สถานบริการ ตลาด โรงงานอุตสาหกรรม เกิดการรुकล้ำหรือประชิดกับตัวศิลปกรรม หรือขอบเขตของแหล่งศิลปกรรม บดบังความสง่างามและเกิดมลพิษ แหล่งศิลปกรรมหลายแห่งจึงอยู่ด้านหลังของความเจริญเหล่านี้ ทำให้สภาพแวดล้อมเสื่อมโทรม สูญเสียคุณค่าความสง่างาม และความเป็นเอกลักษณ์ของสิ่งที่เป็นหลักฐานทางด้านประวัติศาสตร์และโบราณคดี

1.2 การใช้พื้นที่โล่งว่าง (Open Space) ในแหล่งศิลปกรรมหรือบริเวณใกล้เคียง เพื่อเป็นที่จอดรถ ห้องน้ำ ร้านค้าแผงลอย หาบเร่ เกิดความสกปรก ขาดความเป็นระเบียบ ทำให้แหล่งศิลปกรรม เสื่อมคุณค่า และสิ่งแวดล้อมศิลปกรรมเสื่อมโทรม

1.3 การครอบครอง บุกรุกหรือรुकล้ำ โดยการยึดครองพื้นที่แหล่งศิลปกรรมเพื่อใช้ประโยชน์ในกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่ง หรือโดยการลักลอบขุดเจาะเพื่อหาสิ่งมีค่า เป็นการทำลาย

สิ่งแวดลอมศิลปกรรมให้หมดสภาพไปอย่างรวดเร็ว และเป็นปัญหาที่เกิดขึ้นในแหล่งศิลปกรรมที่ขาดการเอาใจใส่ดูแล

2. การเปลี่ยนแปลงค่านิยมและรูปแบบ เมื่อสังคมไทยยอมรับวัฒนธรรมใหม่เข้ามา ย่อมเกิดลักษณะที่เรียกว่า (Cultural Loss) คือ การเกิดวัฒนธรรมใหม่ ๆ มาแทนที่ของเก่า จึงมีการตัดแปลงหรือถอน หรือทำลายโบราณสถาน เกิดขึ้นเนื่องจากค่านิยมของสังคมที่มีการรับอิทธิพลของอารยกรรมต่างถิ่นเข้ามา ซึ่งมีบทบาทต่อการเปลี่ยนแปลงรสนิยมในเรื่องรูปแบบเดิมที่สังคมปัจจุบันคิดว่าล้าสมัย ทำให้เกิดการสร้างสิ่งแวดลอมใหม่ที่เกิดความขัดแย้งทางด้านภูมิทัศน์เป็นการทำลายแหล่งศิลปกรรมให้เสื่อมคุณค่าในที่สุด

3. การขาดความสำนึกต่อส่วนรวม โดยการรื้อหรือนำอิฐ หรือนำหินจากซากปรักหักพังของโบราณสถานที่อยู่ใกล้เคียงไปสร้างหรือต่อเติมที่พักอาศัยหรือนำไปปูทางเดิน ใช้ส่วนของโบราณสถานเป็นที่อยู่อาศัย พักสินค้าหรือวัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ หากปล่อยให้มีการใช้ประโยชน์ผิดประเภทเช่นนี้ต่อไป อาจพังทลายลงได้และก่อให้เกิดทัศนอุจาด รกรุงรังทำลายสิ่งแวดลอมศิลปกรรมโดยสิ้นเชิง

4. การพัฒนาทางด้านสาธารณูปโภค แม้ว่าการพัฒนาจะช่วยให้ประเทศชาติเจริญก้าวหน้า แต่ถ้าไม่มีการวางแผนป้องกันผลกระทบต่อสิ่งแวดลอมศิลปกรรมทั้งที่อยู่บนพื้นที่ได้ดิน และได้น้ำแล้ว ตัวศิลปกรรมและสิ่งแวดลอมที่อยู่โดยรอบจะถูกทำลายเสียหาย

5. ภาวะมลพิษ ที่เกิดขึ้นในเมืองและชนบท มีผลทำให้เกิดปัญหาสิ่งแวดลอมศิลปกรรมเสื่อมโทรมได้ในแหล่งศิลปกรรม สาเหตุสำคัญได้แก่

5.1 แรงสั่นสะเทือนจากขบวนพาหนะ การก่อสร้าง การระเบิดหินและย่อยหิน ทำให้ศิลปกรรมทรุดหรือแตกหักเสียหายพังทลาย และสิ่งแวดลอมเสื่อมโทรม

5.2 เหม่าและฝุ่นละอองที่เกิดขึ้นในอากาศบางอย่างสามารถทำปฏิกิริยากับเนื้อวัสดุที่เป็นไม้ หรือโลหะทำให้ศิลปกรรมเสื่อมสภาพเร็วกว่าปกติและเป็นมลพิษต่อสิ่งแวดลอมที่อยู่โดยรอบ

5.3 ทัศนอุจาด เป็นผลจากการไร้ระเบียบทำให้สิ่งแวดลอมศิลปกรรมได้รับความเสียหาย เช่น การติดป้ายโฆษณาสินค้าขนาดใหญ่ในบริเวณที่เป็นแหล่งศิลปกรรม การทิ้งขยะภายในบริเวณโบราณสถาน การปล่อยน้ำเสียจากร้านค้าอาคารบ้านเรือน ฯลฯ ลงในคูคลอง คูเมืองโบราณสถาน การจัดบริการที่ไม่เหมาะสมกับแหล่งท่องเที่ยว เช่น ห้องน้ำ แพงลอย ร้านค้า เป็นต้น สิ่งเหล่านี้ล้วนก่อให้เกิดทัศนอุจาดต่อสิ่งแวดลอมศิลปกรรมทั้งสิ้น

5.4 สัตว์ประเภทต่าง ๆ เช่น แมลง นก ปลวก ค้างคาว โดยการกัดแทะ และถ่ายมูลทำความเสียหายให้กับตัวศิลปกรรมและสภาพแวดลอม

ประสงค์ เอี่ยมอนันต์ (2537: 24) ได้ให้ความหมายของการทำลายสิ่งแวดล้อมศิลปกรรม คือ

1. การทำลายทางตรง ได้แก่

1.1 การเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมในขอบเขตสิ่งแวดล้อมศิลปกรรม เช่น การขุด การถม การก่อสร้าง การตัดถนน โดยไม่คำนึงถึงแหล่งศิลปกรรม จนกระทั่งตัวศิลปกรรมถูกทำลาย จนสูญเสียบรรยากาศของบริเวณศิลปกรรม ได้แก่ การขุดบ่อศิลาแลงใกล้ศิลาแลงโบราณ สถานที่กำแพงเพชร การขุดทราย การถมดินทับเจดีย์ สูง 3.00 เมตร บริเวณเมืองเก่าพระนครศรีอยุธยา การก่อสร้างอาคารซ้อนทับโบราณสถานที่พะเยา เชียงใหม่ การตัดรถไฟและทางรถไฟใกล้โบราณสถานที่ลพบุรี การขยายถนนภายในเมืองเก่าเชียงใหม่ เป็นต้น

1.2 การทำลายตัวโบราณสถาน ได้แก่ อัคคีภัย การค้นหาทรัพย์สิน การผูกเรือน โดยธรรมชาติ การทำลายโดยต้นไม้พืชน้ำและเชื้อรา การทำลายโดยสัตว์ต่าง ๆ การบุกรุกคูเมือง กำแพงเมืองและแหล่งโบราณคดี เช่น เกิดอัคคีภัยที่อาคารศาลากลางจังหวัดหลังเก่าที่จังหวัดฉะเชิงเทรา การบุกรุกทรัพย์สินได้ฐานเจดีย์และพระปรางค์วัดต่าง ๆ ในพระนครศรีอยุธยา ลพบุรี กำแพงเพชร ฯลฯ โบราณสถานร้างต่าง ๆ ผูกเรือน โดยธรรมชาติที่เมืองเก่าสุโขทัย ศรีสัชชาลัย กำแพงเพชร เชียงใหม่ พิษณุโลก ฯลฯ และคูเมืองถูกบุกรุก เช่น เชียงใหม่ สุรินทร์ ลพบุรี เมืองอุทอง ฯลฯ

2. การทำลายทางอ้อม ได้แก่

2.1 การเพิ่มกิจกรรมและการยอมให้กิจกรรมที่ไม่เหมาะสมใช้พื้นที่เขตสิ่งแวดล้อมศิลปกรรม เช่น เพิ่มปริมาณขายของที่ระลึก ขายอาหารและเครื่องดื่ม ที่จอดรถขนาดใหญ่มีปริมาณมากเกินไปในวัด โบราณสถาน และแหล่งศิลปกรรม ส่วนกิจกรรมที่ไม่เหมาะสม ได้แก่ การจับสัตว์ให้คนซื้อปล่อย ขัดรองเท้า ขายพระ หมออยู่ในวัดและการทำกิจกรรมโรงแรม กิจกรรมที่เกี่ยวข้องที่เป็นแหล่งอบายมุขข้างวัดและโบราณสถาน ซึ่งเป็นเขตสิ่งแวดล้อมศิลปกรรม จึงเป็นการทำลายสิ่งแวดล้อมศิลปกรรมทางอ้อมด้วย

2.2 การเพิ่มความหนาแน่นในเขตสิ่งแวดล้อมศิลปกรรม ได้แก่ การปล่อยให้มีการก่อสร้างอาคารมากจนหนาแน่นเกินไปทั้งในเขตที่เป็นแหล่งศิลปกรรมเองและในเขตสิ่งแวดล้อมศิลปกรรม ย่อมทำให้มีการใช้ที่ดินเข้มข้นขึ้น

2.3 การปล่อยให้สิ่งก่อสร้างบดบังรบกวนทิวทัศน์ จนตัวศิลปกรรมขาดความสง่างามสิ่งก่อสร้างดังกล่าว ได้แก่ อาคาร เสาไฟฟ้า โทรศัพท ป้ายโฆษณา ที่รอรถประจำทาง ฯลฯ ซึ่งอาจจะบดบังทิวทัศน์ หรือรูปแบบไม่สอดคล้องกลมกลืนกับตัวศิลปกรรมนั้น ๆ

ปัญหาสิ่งแวดล้อมศิลปกรรมดังกล่าว ได้ทำลายสิ่งแวดล้อมและตัวศิลปกรรมให้อยู่ในสภาพเสื่อมโทรม หมดยุคเก่าและความสง่างาม ด้วยเหตุนี้ จึงควรมีการร่วมมือและประสานงาน

ระหว่างหน่วยงานของรัฐในการพัฒนาพื้นที่ใด ๆ ก็ตาม โดยร่วมกันวางแผนการดำเนินงานอย่างรอบคอบรัดกุม ทั้งนี้ เพื่อผลประโยชน์ส่วนใหญ่ของประชาชน โดยมีเป้าหมายเพื่ออนุรักษ์ไว้เป็นมรดกทางวัฒนธรรมของชาติ ซึ่งถ้าสูญหายหรือถูกทำลายจนหมดสิ้นไปก็จะมีอาจสามารถหาสิ่งอื่นมาทดแทนได้อีก นอกจากนี้ต้องมีมาตรการในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม ตลอดจนรณรงค์ให้ความรู้ความเข้าใจให้กับประชาชนและนักท่องเที่ยว ได้เล็งเห็นถึงความตระหนักในความสำคัญและคุณค่าของสิ่งแวดล้อมศิลปกรรมต่อไป

2.6 แนวความคิดเกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม

ได้มีผู้ให้ความหมายเกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม ไว้ดังนี้

สำนักงานคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ (2523: 144-145) ได้ให้ความหมายของการสงวนรักษา (Preservation) และการอนุรักษ์ (Conservation) ไว้ดังนี้ คือ

การสงวนรักษา (Preservation) หมายถึง การรักษาไว้ในสภาพเดิมเพื่อนำไปใช้เป็นประโยชน์ต่อสังคมตามช่วงเวลาที่กำหนดไว้

ส่วนการอนุรักษ์ (Conservation) หมายถึง การรักษาความสำคัญและหลักฐานในการที่เป็นเครื่องชี้ให้เห็นวิวัฒนาการความรุ่งโรจน์ของศิลปวัฒนธรรมไว้โดยปรับสภาพให้เข้ากับสภาพสังคมและเศรษฐกิจ เพื่อให้ประชาชนในสังคมนั้น สามารถสร้างสรรค์สิ่งที่มีคุณค่าในด้านศิลปกรรม ในปัจจุบันและอนาคตต่อไปได้

สาทิศ ชูแสง (2526: 68) ได้ให้แนวความคิดในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม ว่าหมายถึง การสร้างสรรค์การฟื้นฟูมรดกทางวัฒนธรรมในด้านศิลปกรรมในรูปผสมผสานเพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อสังคมและสืบทอดความเป็นชาติและเอกลักษณ์ของประชาชนในท้องถิ่น การอนุรักษ์เป็นการรักษาสภาพเดิมของศิลปวัตถุ สถาปัตยกรรม โบราณสถาน หรือส่วนของเมืองรวมทั้งสิ่งแวดล้อมที่มีคุณค่าเพื่อให้มีประโยชน์ใช้สอยร่วมกับเราในชีวิตประจำวัน

คอลลิน และคณะ (Colin & Partners, 1968: 127) ได้กล่าวว่า การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม ไม่เพียงแต่การเก็บอาคารเพื่อการ “รักษา” เท่านั้น หากหมายถึงการถนอมดูแลรักษาทุกสิ่งจากตัวอาคารถึงสภาพแวดล้อมทางกายภาพ และบรรยากาศในจินตภาพอันมีคุณค่าทางประวัติศาสตร์ โดยเชื่อว่าเมืองไม่ใช่เป็นเพียงผลงานในพิพิธภัณฑน์ หากแต่เป็นศูนย์กลางของความมีชีวิตที่ดำเนินต่อไป

นิจ หนีญธีระนันท์ (2533: 319) ได้กล่าวว่า ในปัจจุบันเป็นยุคของการพัฒนาประเทศให้เจริญรุดหน้าเท่าเทียมกับอารยประเทศนั้น สิ่งสำคัญอย่างยิ่งที่ควรคำนึงถึงเป็นหลักการในการพัฒนา โดยไม่ทำลายหรือพยายามที่จะรักษาคุณภาพระหว่างการอนุรักษ์กับการพัฒนาให้เหมาะสม การที่จะสามารถปฏิบัติให้เป็นไปตามหลักการดังกล่าว จะต้องเป็นที่ยอมรับกันอย่างกว้างขวางเสียก่อน ในปรัชญาหรือหลักการที่ว่า การพัฒนากับการอนุรักษ์นั้น หากใช้สิ่งตรงกันข้ามกัน แต่จะต้องถือว่าการพัฒนากับการอนุรักษ์ เป็นส่วนอันสอดประสานกัน อย่างที่กล่าวว่า “..เป็นอันหนึ่งอันเดียวดังเกลียวเชือก..” การอนุรักษ์อาคารสถานที่และบริเวณอันมีคุณค่าทางประวัติศาสตร์ ศิลปกรรม สถาปัตยกรรมและวัฒนธรรมนั้น ตามหลักการแผนใหม่จะไม่อนุรักษ์เพียงเพื่อการอนุรักษ์ กล่าวคือ จะไม่อนุรักษ์อย่างเป็นชิ้นส่วนอยู่ในพิพิธภัณฑ์หรือในลักษณะที่เรียกว่า “รักษาไว้ในตู้กระจก” แต่จะต้องอนุรักษ์แนวใหม่ คือ ให้อาคาร สถานที่ และบริเวณที่ว่างนั้น ผสมกลมกลืนไปกับชีวิต และเป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมมนุษย์ในสังคมปัจจุบัน ฉะนั้นคำกล่าวที่ว่านักอนุรักษ์เป็นผู้ที่ย้อนกลับไปมีชีวิตอยู่กับอดีต ไม่มองไปข้างหน้าจึงไม่ถูกต้อง แท้จริงนักอนุรักษ์เป็นผู้ที่กำลังจะฟื้นฟูอดีตให้กลับมารับใช้และเป็นประโยชน์แก่ชีวิตในสังคมปัจจุบัน

ปัจจุบันแนวความคิดในด้านการอนุรักษ์มิใช่การอนุรักษ์ที่แต่ละต้องไม่ได้ แต่จะต้องอนุรักษ์ในลักษณะที่สามารถผสมผสานกลมกลืนกับชีวิต และเป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมมนุษย์ในสังคมปัจจุบัน ซึ่งในแนวความคิดเหล่านี้มีผู้กล่าวสนับสนุนไว้หลายท่าน ได้แก่

มัมฟอร์ด (Mumford, 1963: 41-42) กล่าวว่า ถ้าเราต้องการสร้างชีวิตจิตใจให้แก่เมืองใด ชุมชนใด เราต้องหวนกลับไปศึกษาชีวิตจิตใจในอดีตของเมืองนั้นเสียก่อน คำกล่าวของมัมฟอร์ด นี้ย่อมเป็นเครื่องเตือนใจแก่นักพัฒนาเมืองทั้งหลายว่า “...ถ้าอยากสร้างให้ได้ดีเท่าไร ก็ควรทำตามความเข้าใจในอดีตของเมืองให้ดีเท่านั้น...” และเมื่อเข้าใจอดีตของเมืองให้ดีเท่าใด ก็อดไม่ได้ที่จะส่งเสริมและอนุรักษ์โบราณวัตถุและโบราณสถานให้ดีควบคู่ไปกับการพัฒนาเมืองด้วย

แซนดายส์ (Sandys, 1979: 4-7) ได้กล่าวว่า การยอมรับในข้อที่ว่ามรดกด้านอารยธรรมที่เป็นสถาปัตยกรรมอันล้ำค่าของโลกซึ่งมนุษย์ทุกชาติทุกภาษาต่างเป็นเจ้าของและปกป้องรักษา ฉะนั้นเราทุกคนต้องมีหน้าที่คุ้มครองป้องกันสิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ให้รอดพ้นจากอันตรายร้ายแรงนานับประการ ซึ่งได้แก่ การพังทลายอันเกิดขึ้นจากการละเลยไม่เอาใจใส่หรือมลพิษในอากาศ หรือสาเหตุอื่น ๆ อีกมากมาย โดยเฉพาะการพิจารณาอย่างรอบคอบในเรื่องการรื้อทำลาย (Demolition) เพราะเป็นสิ่งที่เกิดขึ้น เมื่อมีการพัฒนาแผนใหม่

นิจ วิทยุธีระนันท์ (2523 ก: 80) ยังได้กล่าวต่อไปอีกว่า ที่สหรัฐอเมริกาเมื่ออาคารรัฐสภาที่ตั้งอยู่ที่เนินเรียกว่าแคปปิตอล ฮิลล์ (Capital Hill) ในกรุงวอชิงตัน ซึ่งถือว่าเป็นสถานที่สำคัญยิ่งของชาติจึงกำหนดระยะห่างจากรัฐมีไว้พอสมควรโดยรอบ ห้ามมิให้ผู้ใดสร้างอาคารสูงเท่าหรือสูงกว่าบังเอิญสถาปนิกฝีมือเยี่ยมของสหรัฐ ชื่อแฟรง ลอยด์ไรท์ ได้ออกแบบกลุ่มอาคารสูงกลุ่มหนึ่ง ชื่อ 'ไครสต์ล ไฮ (Crytal Height) ที่ถนนคอนเน็คติคัท (Connecticut) ออกแบบไว้สวยงามมากใคร ๆ ก็ชอบแต่ไม่อาจสร้างได้เพราะอยู่ในรัศมีดังกล่าว

ฮาควิน (Hadouin, ในรัชกาล สังขคุลย์, 2526: 12) กล่าวว่า โบราณสถานนั้นควรได้รับการฟื้นฟูให้มีสภาพแวดล้อมที่ดีสำหรับชุมชนในปัจจุบันอาจจะเป็นไปไม่ได้ที่จะทำให้สิ่งเหล่านั้น มีบทบาทเช่นเดียวกับในอดีต แต่เราก็ควรจะทำให้โบราณสถานมีสภาพที่ใช้ประโยชน์ได้ (Living Monument) และมีส่วนร่วมอยู่ในชีวิตความเป็นอยู่ของชุมชน ทั้งนี้เพื่อให้โบราณสถานเป็นเหมือนศูนย์กลางวัฒนธรรมความเป็นอยู่

แนวคิดในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมนั้น (กรมศิลปากร, 2533: 102) ได้กล่าวว่า หลักการสำคัญในการอนุรักษ์นั้น เป็นการดำเนินงานมิให้โบราณสถานโดดเดี่ยวจากผู้คนเพื่อสนองทางวิชาการอย่างเดียว แต่จะต้องทำให้โบราณสถานเป็นส่วนหนึ่งของสังคมในแต่ละท้องถิ่นด้วย

วโรภาสน์ วงศ์จตุภัทร (อ้างถึง กรมศิลปากร, 2533: 183) ได้กล่าวถึง แนวคิดเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมศิลปกรรม ในการจัดการมรดกทางวัฒนธรรมในพื้นที่ประวัติศาสตร์ หรือเขตโบราณสถาน ว่ามีวัตถุประสงค์หลักอยู่ 2 ประการ คือ เพื่อการอนุรักษ์สิ่งก่อสร้างซึ่งเป็นโบราณสถานและพื้นที่ประวัติศาสตร์นั้น และรักษาสภาพแวดล้อมให้เป็นไปเพื่อส่งเสริมกิจกรรมด้านต่าง ๆ เช่น เพื่อสันถนาการ เพื่อการท่องเที่ยว ฯลฯ การพัฒนาสภาพแวดล้อมของพื้นที่นั้น ๆ เป็นการดำเนินการเพื่อจัดระเบียบ สร้างความงาม และส่งเสริมความสำคัญของโบราณสถาน และ/หรือพื้นที่ประวัติศาสตร์นั้น และกิจกรรมอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับโบราณสถาน หลักฐานสิ่งก่อสร้าง เนื้อหา เรื่องราวทางประวัติศาสตร์ โบราณคดี สิ่งต่าง ๆ เหล่านี้จะต้องได้รับการดำเนินการทุกอย่างตามขบวนการอนุรักษ์ การพัฒนาสภาพแวดล้อมโบราณสถานจะต้องไม่บิดเบือนหรือทำลาย หรือทำให้โบราณสถานหลักฐานสิ่งก่อสร้างและเนื้อหา เรื่องราวทางประวัติศาสตร์นั้น ด้อยคุณค่าลงไป

ศักดิ์ชาย กมนุนทด (2540: ภาคผนวก ตอนที่ 2) ได้สรุปวัตถุประสงค์ของการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมดังนี้ คือ

1. เพื่อดำรงไว้ซึ่งความเป็นเอกลักษณ์และรักษามรดกทางวัฒนธรรมและธรรมชาติ โดยการอนุรักษ์และฟื้นฟูสภาพแวดล้อมบริเวณที่มีแหล่งมรดกทางวัฒนธรรม มิให้ทรุดโทรมหรือถูกทำลายไป

2. เพื่อป้องกันและยับยั้งการบุกรุกทำลายสภาพแวดลอม บริเวณที่มีแหล่งมรดกทางวัฒนธรรมที่มีความสำคัญต่อท้องถิ่นและประเทศชาติ

จากวัตถุประสงค์ของการอนุรักษ์สิ่งแวดลอมศิลปกรรม ที่กล่าวมาโดยสรุป คือ ต้องการให้ความปลอดภัยแก่สิ่งแวดลอมและตัวศิลปกรรมเพื่อรักษาให้ยั่งยืนต่อไปให้ชนรุ่นหลังได้ใช้ประโยชน์ เพราะการอนุรักษ์ไม่ได้หมายความว่า เก็บรักษาจนไม่สามารถแตะต้องได้ แต่การอนุรักษ์ในที่นี้หมายถึง การฟื้นฟู หรือรักษาสภาพแวดลอมและตัวศิลปกรรมให้สามารถรับใช้สังคมได้อย่างกลมกลืนมีคุณภาพ

ในการวิจัยครั้งนี้ สรุปความหมายของ การอนุรักษ์สิ่งแวดลอมศิลปกรรมว่า หมายถึง การสงวนรักษา การดูแล จากการกระทำใด ๆ มิให้สิ่งแวดลอมศิลปกรรมองค์พระปฐมเจดีย์ นั้นถูกทำลาย ถูกรบกวน ได้รับความกระทบกระเทือน เสื่อมโทรมหรือสูญเสียทัศนียภาพ ตลอดจนสามารถใช้ประโยชน์ได้อย่างยั่งยืนเกิดประโยชน์ต่อประชาชนท้องถิ่น สืบทอดเอกลักษณ์ท้องถิ่น และของชาติ

จากแนวความคิดดังกล่าวในการทบทวนวรรณกรรมนี้ จะเห็นได้ว่าการให้ความสำคัญต่อสิ่งแวดลอมศิลปกรรม ในฐานะมรดกทางวัฒนธรรมอันล้ำค่าของชาติ ซึ่งตั้งอยู่กระจายอยู่ในชุมชนท้องถิ่นทั่วประเทศนั้นจะได้รับอิทธิพลผลักดันจากผลของการเร่งรัดพัฒนาตามยุคสมัยปัจจุบัน การกำหนดแนวทางในการพัฒนาดังกล่าวต้องควบคู่ไปกับการอนุรักษ์อย่างมีคุณภาพ โดยไม่ทำให้สูญเสียเอกลักษณ์ของสิ่งเหล่านั้นไปอย่างไม่สมควร การอนุรักษ์สิ่งแวดลอมศิลปกรรมจะสามารถเอื้ออำนวยประโยชน์อย่างยั่งยืน โดยให้ประชาชนท้องถิ่นและนักท่องเที่ยวเข้ามามีส่วนร่วมในการอนุรักษ์แหล่งศิลปกรรมร่วมกับภาครัฐและภาคเอกชนจะก่อให้เกิดความร่วมมือในการพัฒนาอันเป็นผลดีต่อสิ่งแวดลอมศิลปกรรมของชาติ นับเป็นแนวคิดที่ควรนำมาประยุกต์ใช้ให้เกิดผลในทางปฏิบัติอย่างแท้จริง จึงเป็นแนวความคิดที่ผลักดันให้มีการศึกษาวิจัยในเรื่องดังกล่าวนี้

2.6.1 แนวทางการอนุรักษ์สิ่งแวดลอมศิลปกรรม

นโยบายและแนวทางการดำเนินการอนุรักษ์แหล่งศิลปกรรม ได้แก่

1. เป้าหมายอนุรักษ์ คุ่มครอง และฟื้นฟูแหล่งศิลปกรรมเพื่อเป็นมรดกทางวัฒนธรรมของประเทศ

2. นโยบายและแนวทางดำเนินการ

นโยบายแหล่งศิลปกรรม ประกอบด้วยนโยบาย 5 ประการ ดังนี้

(1) นโยบายบังคับใช้กฎหมายเพื่อแก้ไขสภาพความเสื่อมโทรม และอนุรักษ์แหล่งศิลปกรรมให้บรรลุวัตถุประสงค์ของกฎหมายอย่างจริงจัง แนวทางดำเนินการ ได้แก่

1. เร่งรัดปรับปรุงและแก้ไขกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับและขั้นตอนการปฏิบัติงาน ให้เหมาะสม ตลอดจนให้มีการบังคับอย่างจริงจัง โดยเปิดโอกาสให้องค์กรเอกชนมีส่วนร่วมด้วย

2. ให้ใช้ผังเมืองรวม ผังเมืองเฉพาะ กฎหมายว่าด้วยการควบคุมอาคาร และกฎหมายสิ่งแวดล้อมเป็นมาตรการสำคัญเพื่อการอนุรักษ์แหล่งศิลปกรรมในเมืองและชนบท

3. กำหนดและประกาศเขตอนุรักษ์แหล่งศิลปกรรม เพื่อการคุ้มครอง ป้องกันสภาพแวดล้อมพื้นที่ที่มีหลักฐานสำคัญทางประวัติศาสตร์และโบราณคดี

4. เร่งรัดให้มีการประกาศขึ้นทะเบียนโบราณสถาน และแหล่งศิลปกรรมให้ครบถ้วนทั่วประเทศ และกำหนดเขตประวัติศาสตร์ในเมืองต่าง ๆ

(2) นโยบายเสริมสร้างกลไกการบริหารและการจัดการ เพื่อให้การอนุรักษ์แหล่งศิลปกรรมเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ แนวทางดำเนินการ ได้แก่

1. กระจายอำนาจและหน้าที่ความรับผิดชอบไปยังส่วนภูมิภาค และส่วนท้องถิ่น รวมทั้งส่งเสริมและสนับสนุนบทบาทของหน่วยอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมท้องถิ่น โดยให้คณะกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมประจำจังหวัดเป็นองค์กรท้องถิ่น กำหนดแนวทางการควบคุมดูแลแหล่งศิลปกรรมและสภาพแวดล้อมศิลปกรรมของท้องถิ่น

2. ปรับปรุง / ยกระดับ และขยายฐานของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้ครอบคลุมถึงการอนุรักษ์แหล่งศิลปกรรม

3. สนับสนุนประชาชนและองค์กรเอกชนให้เข้ามามีส่วนร่วมในการดูแล รักษาแหล่งศิลปกรรมทั้งในเมืองและชนบท

(3) นโยบายส่งเสริมและเร่งรัดให้มีการอนุรักษ์ และบูรณะแหล่งศิลปกรรม แนวทางดำเนินการ ได้แก่

1. ให้การอนุรักษ์แหล่งศิลปกรรม เป็นนโยบายที่สำคัญประการหนึ่งในการจัดทำแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ และให้กำหนดมาตรการที่เหมาะสมเพื่อนำไปสู่การปฏิบัติที่มีประสิทธิภาพ

2. สนับสนุนการดำเนินงานของชุมชน องค์กรเอกชนและประชาชนในการอนุรักษ์แหล่งศิลปกรรม

3. ประชาสัมพันธ์และเผยแพร่ความรู้ เรื่องการอนุรักษ์แหล่งศิลปกรรมแก่บุคลากรของรัฐ นักการเมืองทุกระดับ สถานศึกษา และองค์กรเอกชนและประชาชนให้กว้างขวาง

4. ส่งเสริมให้เกิดผู้นำท้องถิ่นมีความรู้และบทบาทในการอนุรักษ์แหล่งศิลปกรรมท้องถิ่น

5. ใช้มาตรการด้านเศรษฐกิจเพื่อจูงใจให้ภาคเอกชนมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์และฟื้นฟูแหล่งศิลปกรรม

(4) นโยบายการพัฒนาเมืองและชนบท จะต้องให้ความสำคัญต่อการอนุรักษ์แหล่งศิลปกรรม แนวทางดำเนินการ ได้แก่

1. ให้หน่วยงานที่มีหน้าที่กำกับ ดูแลนโยบายการอนุรักษ์แหล่งศิลปกรรมมีบทบาทร่วมในการกำหนดแผนพัฒนาทั้งในเมืองและชนบท

2. หน่วยงานของรัฐ หรือองค์กรเอกชนหรือภาคเอกชนจะต้องคำนึงถึงความสำคัญของแหล่งศิลปกรรมทั้งในระดับท้องถิ่นและระดับชาติ โดยหลีกเลี่ยงการกระทำที่มีผลในการทำลายสภาพแวดล้อมของแหล่งศิลปกรรมและต้องจัดทำรายงานวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมศิลปกรรม ในกรณีที่เป็น

(5) นโยบายการรักษาสภาพแวดล้อมของแหล่งศิลปกรรม โดยการอนุรักษ์ให้มีพื้นที่สีเขียวหรือพื้นที่โล่งโดยรอบแหล่งศิลปกรรมแนวทางการดำเนินการ ได้แก่

1. การจัดทำผังเมืองหรือการขยายเมืองใหม่ให้กำหนดพื้นที่สีเขียวหรือพื้นที่โล่งโดยรอบแหล่งศิลปกรรม เพื่อส่งเสริมและรักษาคุณค่าของแหล่งศิลปกรรม

2. ประกาศใช้ผังเมืองรวมและผังเมืองเฉพาะ รวมทั้งออกข้อบัญญัติต่าง ๆ เพื่อควบคุมการก่อสร้างอาคารสิ่งก่อสร้างและการประกอบกิจการบางประเภทในแหล่งศิลปกรรมและปริมณฑลโดยรอบ

3. หน่วยงานราชการและเอกชนใดที่เป็นผู้ครอบครองพื้นที่ที่อยู่ใกล้แหล่งศิลปกรรม หากมีความจำเป็นจะต้องขยายหรือปรับปรุงสถานที่ ควรพิจารณาหาทางให้มีการย้ายไปยังแห่งใหม่ที่เหมาะสม เพื่อลดความหนาแน่นและสามารถปรับปรุงพื้นที่ให้เกิดประโยชน์แก่การอนุรักษ์แหล่งศิลปกรรม (การอนุรักษ์โบราณสถาน และสิ่งแวดล้อมศิลปกรรม. กรุงเทพมหานคร, 2527)

สำนักงานคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ ได้กำหนดแนวทางในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม ไว้ดังนี้ (การพัฒนการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม, 2530)

1. การตั้งหน่วยอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมท้องถิ่น ให้ศูนย์วัฒนธรรมที่มีอยู่ในจังหวัดต่าง ๆ จัดตั้งหน่วยอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมท้องถิ่น ทั้งนี้เพื่อให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ดังนี้

ก. เพื่อให้หน่วยงานในท้องถิ่นช่วยเสริมความรู้ความเข้าใจในคุณค่าและความสำคัญของศิลปกรรมของชาติ ตลอดจนความสำคัญของสิ่งแวดล้อมในส่วนที่เกี่ยวข้องให้แก่ประชาชนในท้องถิ่น

ข. เพื่อให้มีการปรับปรุงการศึกษาทุกระดับในเรื่องการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมของท้องถิ่น

ค. เพื่อให้สถาบันการศึกษาซึ่งมีอยู่แล้วทุกจังหวัดในท้องถิ่นได้มีบทบาทในการกำหนดแนวทางการอนุรักษ์และพัฒนาคุณภาพสิ่งแวดล้อมศิลปกรรมตามเป้าหมายของโครงการนี้

ง. เพื่อดำเนินการรวบรวมและบันทึกหลักฐานที่ยังกระจัดกระจายและกำลังสูญหายเกี่ยวกับศิลปกรรมของท้องถิ่นทั้งหมด และหาวิธีการป้องกันมิให้มีการทำลายสภาพแวดล้อมของร่องรอยและหลักฐานต่าง ๆ เหล่านี้ รวมทั้งเป็นพลังที่จะช่วยเหลือในการบูรณะสภาพแวดล้อมของโบราณสถานที่เก่าแก่และสำคัญ ๆ ของท้องถิ่นให้กลับมีสภาพที่เหมาะสมตามหลักการอนุรักษ์

จ. เพื่อให้มีการพัฒนาพื้นที่ที่มีร่องรอย หลักฐานทางประวัติศาสตร์และโบราณคดีให้เกิดความเจริญเป็นระเบียบเรียบร้อย และถูกต้องตามหลักวิชาการ ทั้งนี้ เพื่อประโยชน์ต่อเศรษฐกิจและสังคมของท้องถิ่นสืบไป

ฉ. เพื่อเป็นหน่วยตรวจสอบดูแลป้องกัน โดยให้ประชาชนในท้องถิ่นได้เป็นผู้ป้องกันดูแลรักษาทรัพย์สินสมบัติของท้องถิ่นและของชาติโดยรัฐเป็นผู้สนับสนุน

2. การประกาศเขตอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม ให้สำนักงานคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ ศึกษาเพื่อจัดลำดับความสำคัญและกำหนดเขตอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม เพื่อให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ดังนี้ คือ

ก. เพื่อกำหนดเขตอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม

ข. เพื่อให้การพัฒนาและขยายตัวของชุมชนในเขตอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมเป็นไปอย่างจำกัดและมีระเบียบ

ค. เพื่อจัดสภาพแวดล้อมภายในเขตอนุรักษ์ให้มีภูมิทัศน์ที่เหมาะสมกับความสำคัญและคุณค่าทางประวัติศาสตร์และโบราณคดี

ง. เพื่อดูแลและควบคุมการใช้ที่ดินบริเวณข้างเคียงมิให้เกิดผลกระทบต่อโบราณสถานที่สำคัญ

จ. เพื่อควบคุมโครงการประเภทต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้นในเขตพื้นที่อนุรักษ์หรือบริเวณใกล้เคียงให้เป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนด

3. การสัมมนาเผยแพร่ความรู้เรื่องการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม ให้สำนักงานคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ จัดให้มีการสัมมนาทางวิชาการอย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง โดยมีวัตถุประสงค์ดังนี้ คือ

ก. เพื่อปลูกฝังและสร้างเสริมความรักและหวงแหนมรดกทางวัฒนธรรมของชาติให้แก่ประชาชนทั่วไป

ข. เพื่อเผยแพร่ความรู้ทางด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมและแนะแนวทางในการพัฒนาแก่ประชาชนทั่วไป

ค. เพื่อเป็นการวางแนวทางในการแก้ไขปัญหาการทำลายศิลปวัฒนธรรมของชาติ

ง. เพื่อให้ประชาชนในท้องถิ่นได้มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมของท้องถิ่น

จ. เพื่อเผยแพร่ ความก้าวหน้าของการอนุรักษ์และพัฒนาสิ่งแวดล้อมศิลปกรรมให้ประชาชนทราบ

ฉ. เพื่อเป็นฐานสนับสนุนในการดำเนินงานอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม

4. การตั้งศูนย์รวมข้อมูลเพื่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมและแหล่งชุมชนโบราณให้สำนักงานคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ จัดตั้งหน่วยงานภายในทำหน้าที่เป็นศูนย์รวมข้อมูลเพื่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมและแหล่งชุมชนโบราณ โดยมีวัตถุประสงค์ดังนี้คือ

ก. เพื่อเป็นศูนย์ประสานงานและประมวลข้อมูลเกี่ยวกับเรื่องอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมโดยเฉพาะกับแหล่งข้อมูลต่าง ๆ

ข. เพื่อเป็นศูนย์กลางในการให้การสนับสนุนทำการศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลทางด้านนี้อย่างละเอียด โดยประสานงานกับจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร สถาบันการศึกษาอื่น ๆ และภาคเอกชน

ค. เพื่อเป็นศูนย์กลางในการให้สนับสนุนทำการศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลทางด้านนี้อย่างละเอียด โดยประสานงานกับจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร สถาบันการศึกษาอื่น ๆ หน่วยอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมท้องถิ่น ส่วนราชการอื่น ๆ และภาคเอกชน

ง. เพื่อเป็นแหล่งที่ใช้ความรู้ทางด้านวิชาการสิ่งแวดล้อมที่เกี่ยวข้องกับแหล่งประวัติศาสตร์และโบราณคดีของชาติ

จ. เพื่อเผยแพร่ความรู้ ความเข้าใจเรื่องแผนพัฒนาการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมของชาติแก่ประชาชน

สุนนท์ ปาลกะวงษ์ ณ อยุธยา (อ้างถึงใน ศิริพงษ์ พยอมแย้ม, 2531: 103) ได้กล่าวถึงแนวทางการอนุรักษ์โบราณสถานตามกฎบัตรเวนิส (Venice Charter) ซึ่งเป็นกฎบัตรสากลว่าด้วยการอนุรักษ์และการบูรณะปฏิสังขรณ์ อาคารโบราณสถาน และบริเวณพื้นที่ประวัติศาสตร์ ซึ่งกำหนดขึ้นโดยที่ประชุมนานาชาติของสถาปนิกและช่างเทคนิคทางการอนุรักษ์โบราณสถาน ณ เมืองเวนิส ประเทศอิตาลี ในปี ค.ศ. 1964 โดยสาระของกฎบัตรเวนิส 16 ข้อ พอสรุปบางส่วนตามหัวข้อที่เกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อมศิลปกรรม ได้ดังนี้ คือ

1. โบราณสถานนั้นมีได้หมายถึงเฉพาะอาคารเพียงอย่างเดียว แต่หมายถึงบริเวณพื้นที่ซึ่งมีหลักฐานของอารยธรรม หรือเหตุการณ์สำคัญทางประวัติศาสตร์ด้วย

2. การรักษาและบูรณะปฏิสังขรณ์อาคารโบราณสถานนั้น มีจุดประสงค์ในแง่การรักษา

ความสำคัญทางศิลปกรรม และประวัติศาสตร์ ดังนั้น แม้ว่าอาคารบางหลังจะด้อยคุณค่าด้านความงาม หากแต่มีคุณค่าทางด้านประวัติศาสตร์ก็จำเป็นต้องได้รับการดูแลรักษาด้วยเช่นกัน

3. การดูแลรักษาโบราณสถาน จำเป็นต้องกระทำอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอเป็นถาวร
4. การอนุรักษ์โบราณสถานนั้นจะต้องคำนึงถึงการอนุรักษ์บริเวณที่ตั้งในขนาดที่เหมาะสม

สม

5. การบูรณะปฏิสังขรณ์จะต้องใช้ความเชี่ยวชาญชั้นสูง เพื่อมุ่งรักษาสุนทรียภาพและคุณค่าทางประวัติศาสตร์ ตลอดจนวัสดุก่อสร้างอาคารดั้งเดิม ถ้ามีการต่อเติมส่วนใหม่ในการบูรณะจักต้องแสดงให้เห็นถึงว่าเป็นส่วนที่ต่อเติมขึ้นในยุคปัจจุบัน

6. ห้ามทำการต่อเติมส่วนใด ๆ นอกเสียจากการต่อเติมนั้นจะไม่ขัดแย้งส่วนต่าง ๆ ที่น่าสนใจของตัวอาคาร หรือทำลายองค์ประกอบของอาคาร ตลอดจนความสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม

7. บริเวณพื้นที่ หรือที่ตั้งของอาคาร โบราณสถานจะต้องอยู่ในสภาพแวดล้อมที่ดีปราศจากมลภาวะ เพื่อให้เกิดความสมบูรณ์ในการบูรณะสิ่งแวดล้อมศิลปกรรม

กรมศิลปากร (2535: 19) ได้กล่าวถึง สภาพภูมิทัศน์ของเมืองว่า เมืองที่สวยงามคือความชัดเจน (Legibility) มีต้นไม้ร่มรื่น มีความเป็นระเบียบเรียบร้อย มีความกลมกลืนและเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน (Unity) ขององค์ประกอบต่าง ๆ ทั้งด้านรูปทรง (Form) สี (Color) และขนาด (Size) โดยเฉพาะเมืองที่มีลักษณะเฉพาะตัวถ้ามีการอนุรักษ์ฟื้นฟูและบูรณะสิ่ง โบราณสถานขึ้นมาให้คงสภาพดีและนำมาใช้ประโยชน์ก็ควรจะส่งเสริมเมืองให้มีคุณค่าและความงามเฉพาะดังที่เมืองอื่นไม่มีให้มากขึ้น

ประสงค์ เอี่ยมอนันต์ (2537: 25) กล่าวถึงแนวทางการพัฒนาสิ่งแวดล้อมศิลปกรรม ว่าต้องกระทำด้วยความระมัดระวังเป็นพิเศษมิให้การพัฒนาไปทำลายแหล่งศิลปกรรมและตัวศิลปกรรมรวมทั้งสิ่งแวดล้อมศิลปกรรมด้วย การพัฒนาจึงต้องอยู่ในกรอบที่กำหนดเท่าที่สามารถรองรับการพัฒนาได้โดยยังรักษาบรรยากาศสิ่งแวดล้อมศิลปกรรมไว้ การพัฒนานี้ เรียกว่า “การพัฒนาเชิงอนุรักษ์” ซึ่งจะต้องแยกพื้นที่การพัฒนาเชิงเศรษฐกิจออกจากบริเวณที่ควรอนุรักษ์ทางธรรมชาติและศิลปกรรม แต่ยังคงแสดงถึงความเชื่อมต่อของการพัฒนาทั้งสองบริเวณที่ค่อย ๆ คลี่คลายจากบริเวณที่ควรอนุรักษ์ไปยังบริเวณพัฒนาเชิงเศรษฐกิจ โดยเฉพาะบริเวณที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์ไปสู่บริเวณที่ค่อย ๆ มีการพัฒนาทางเทคโนโลยีตามลำดับ ซึ่งมีวิธีการดำเนินการ “พัฒนาเชิงอนุรักษ์” ดังนี้

1. ทำการศึกษาแล้วกำหนดกรอบการพัฒนาสูงสุดในเขตสิ่งแวดล้อมศิลปกรรม พร้อมทั้งการพัฒนาเชิงเศรษฐกิจไปยังบริเวณอื่นที่เหมาะสม

2. ทำการพัฒนาสาธารณูปโภค เช่น ถนน ทางเดิน ไฟฟ้า ประปา โทรศัพท์ ฯลฯ เท่าที่จำเป็นโดยไม่ให้เกินกว่าที่กำหนดไว้เป็นกรอบการพัฒนา

3. ควบคุมการพัฒนาในบริเวณต่าง ๆ ตามกรอบการพัฒนาที่กำหนดไว้ตลอดจนบริเวณที่เชื่อมต่อกับเศรษฐกิจนั้นจะต้องควบคุมให้เกิดความกลมกลืนและการเปลี่ยนแปลงการพัฒนาต้องเป็นแบบค่อยเป็นค่อยไป

4. ส่งเสริมให้เขตสิ่งแวดล้อมศิลปกรรม มีความสวยงามและบรรยากาศที่เหมาะสมสอดคล้องกลมกลืนกับงานศิลปกรรมและแหล่งศิลปกรรมนั้น

นโยบายและแผนการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม พ.ศ. 2540-2559 (สำนักงานนโยบายและแผนสิ่งแวดล้อม, 2540: 71-76) ได้กำหนดเป้าหมายในการอนุรักษ์แหล่งศิลปกรรมว่า “อนุรักษ์ คุ้มครอง และฟื้นฟูแหล่งศิลปกรรม เพื่อเป็นมรดกทางวัฒนธรรมวิถนธรรมของประเทศ” และกำหนดนโยบายแหล่งศิลปกรรมและแนวดำเนินการ ที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของประชาชน ไว้ในข้อ 2) และข้อ 3) ดังนี้คือ

2) นโยบายเสริมสร้างกลไกการบริหารและการจัดการ เพื่อให้เกิดการอนุรักษ์แหล่งศิลปกรรมเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ โดยมีแนวดำเนินการ คือ

1. กระจายอำนาจและหน้าที่ความรับผิดชอบไปยังส่วนภูมิภาค และส่วนท้องถิ่น รวมทั้งส่งเสริมและสนับสนุนบทบาทของหน่วยอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมท้องถิ่น โดยให้คณะกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมประจำจังหวัดเป็นองค์กรท้องถิ่น กำหนดแนวทางการควบคุมดูแลแหล่งศิลปกรรมและสภาพแวดล้อมศิลปกรรมของท้องถิ่น

2. ปรับปรุง/ยกระดับ และขยายฐานของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้ครอบคลุมถึงการอนุรักษ์แหล่งศิลปกรรม

3. สนับสนุนประชาชน และองค์กรเอกชนให้เข้ามามีส่วนร่วมในการดูแลรักษาแหล่งศิลปกรรมทั้งในเมืองและชนบท

3) นโยบายส่งเสริม และเร่งรัดให้มีการอนุรักษ์ และบูรณะแหล่งศิลปกรรมโดยมีแนวทางดำเนินการ ข้อ 2-4 ดังนี้ คือ

2. สนับสนุนการดำเนินงานของชุมชน องค์กรเอกชนและประชาชนในการอนุรักษ์แหล่งศิลปกรรม

3. ประชาสัมพันธ์และเผยแพร่ความรู้เรื่องการอนุรักษ์แหล่งศิลปกรรม แก่บุคลากรของรัฐ นักการเมืองทุกระดับ สถานศึกษา และองค์กรเอกชนและประชาชนให้กว้างขวาง

4. ส่งเสริมให้เกิดผู้นำท้องถิ่น ที่มีความรู้และมีบทบาทในการอนุรักษ์แหล่งศิลปกรรมของท้องถิ่น

2.6.2 กฎหมายเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมศิลปกรรม

เนื่องจากยังไม่มีกฎหมายที่สามารถกำหนดมาตรการในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมอย่างชัดเจน และยังไม่มีหน่วยงานที่รับผิดชอบโดยตรงในขอบเขตของสิ่งแวดล้อมที่เกี่ยวข้องกับศิลปกรรม ทำให้เกิดปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อแหล่งศิลปกรรม เพราะเกี่ยวข้องกับหน่วยงานอยู่หลายฝ่าย และแต่ละฝ่ายมิได้มีหน้าที่หลักในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม ดังนั้น การปฏิบัติงานในส่วนนี้จึงยังไม่สอดคล้องและเหมาะสมกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมในภาพรวม และก่อให้เกิดผลเสียหายอยู่เสมอ (สำนักงานนโยบายและแผนสิ่งแวดล้อม, 2535: 38)

แต่อย่างไรก็ตามมีกฎหมายที่เกี่ยวข้อง ที่สามารถนำมาใช้ในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม ได้แก่ กฎหมายในการอนุรักษ์โบราณสถาน คือ พระราชบัญญัติ โบราณสถาน โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ และพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พ.ศ. 2504 และพระราชบัญญัติ โบราณสถาน โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ และพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ (แก้ไขเพิ่มเติม) พ.ศ. 2535 ทั้งนี้ ในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมหรือโบราณสถานนั้น ได้ให้อำนาจอธิบดีกรมศิลปากร ในมาตรา 7 วรรคแรก กล่าวว่า เพื่อประโยชน์ในการดูแลรักษาและการควบคุมโบราณสถานให้เป็นไปตามพระราชบัญญัตินี้ ให้อำนาจอธิบดีมีอำนาจประกาศกำหนดเขตที่ดินตามที่เห็นสมควรเป็นเขตของโบราณสถานโดยถือว่าเป็นโบราณสถานด้วยก็ได้ ประกาศดังกล่าวนี้ อธิบดีกรมศิลปากรจะเพิกถอนหรือแก้ไขเพิ่มเติมก็ได้กระทำโดยประกาศในราชกิจจานุเบกษา และกฎหมายฉบับนี้คุ้มครองมิให้มีการทำลายโบราณสถานซึ่งได้รับการขึ้นทะเบียนแล้ว หรือยังไม่ได้รับการขึ้นทะเบียน ไม่ว่าสถานที่นั้นจะเป็นของราชการหรือเอกชนก็ตาม กล่าวคือ การที่บุคคลใดบุกรุกโบราณสถาน หรือทำให้เสียหาย ทำลาย ทำให้เสื่อมค่าหรือทำให้ไร้ประโยชน์ซึ่งโบราณสถาน ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน เจ็ดปี หรือปรับไม่เกินเจ็ดแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ (มาตรา 32 วรรคแรก) แต่ถ้าโบราณสถานนั้นได้ขึ้นทะเบียนแล้ว การดำเนินการดังกล่าวมีโทษสูงขึ้นโดยผู้กระทำความผิดต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสิบปี หรือปรับไม่เกินหนึ่งล้านบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ (มาตรา 32 วรรคสอง)

โบราณสถานยังได้รับการคุ้มครองในเรื่องการป้องกันไม่ให้มีการก่อสร้างภายในเขตโบราณสถานหรือแหล่งศิลปกรรม และการสร้างอาคารปิดล้อมทำให้สูญเสียทัศนียภาพของโบราณสถาน ในประเด็นนี้เกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อมโดยรอบแหล่งศิลปกรรม ตามมาตรา 7 ทวิ ซึ่งห้ามมิให้ผู้ใดปลูกสร้างอาคารตามกฎหมายว่าด้วยการควบคุมการก่อสร้างอาคารภายในเขตของโบราณสถานซึ่งอธิบดีกรมศิลปากรมีอำนาจสั่ง ให้ระงับการก่อสร้าง และให้รื้อถอนอาคาร หรือส่วนของอาคารนั้นภายในหกสิบวันได้ ผู้ฝ่าฝืนมีความผิดฐานขัดคำสั่งเจ้าพนักงาน และตามระเบียบกรมศิลปากร

ว่าด้วย การจัดผลประโยชน์และควบคุมสิ่งก่อสร้างในเขตโบราณสถานของกรมศิลปากร พ.ศ. 2523
ครั้งนี้ (ณรงค์ ไชยาญ, 2537: 285-286)

ข้อ 3 เขตที่ดินโบราณสถานของชาติ ที่จะนำมาจัดหาผลประโยชน์ตามระเบียบนี้ ได้แก่ บริเวณที่ดินซึ่งมีระยะห่างจากตัวหรือซากของโบราณสถาน หรือบริเวณโบราณสถานซึ่งได้กำหนดไว้ในการประกาศขึ้นทะเบียนโบราณสถาน เป็นระยะทางไม่น้อยกว่า 20 เมตร

เมื่อได้ทำการก่อสร้างอาคาร สิ่งปลูกสร้าง หรือเข้าใช้ประโยชน์ในที่ดินโบราณสถานแล้ว อาคาร สิ่งปลูกสร้างหรือบริเวณที่ได้เข้าใช้ประโยชน์ต้องไม่ทำให้เสียความงาม หรือทำลายคุณค่าของโบราณสถาน และต้องตั้งอยู่ในบริเวณที่เหมาะสม โดยไม่ทำลายสภาวะแวดล้อมหรือเป็นบริเวณต้องห้ามทำการก่อสร้างตามกฎหมาย

นอกจากนี้ก็มีกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองดูแลสิ่งแวดล้อมศิลปกรรม ในด้านการจัดการใช้ประโยชน์ที่ดิน และการควบคุมการปลูกสร้างอาคารในท้องถิ่น เพื่อให้สอดคล้องกับการอนุรักษ์และการพัฒนาท้องถิ่นทั้งด้านกายภาพและสิ่งแวดล้อมศิลปกรรม

สมชาย หอมละออ (2538: 308) ได้กล่าวถึง พระราชบัญญัติการผังเมือง พ.ศ. 2535 ว่า กฎหมายการผังเมืองให้อำนาจเจ้าหน้าที่จำแนกพื้นที่การใช้ประโยชน์ที่ดินว่า พื้นที่ใดควรจัดเป็นพื้นที่อุตสาหกรรม พาณิชยกรรม ที่อยู่อาศัย สันทนาการ เกษตรกรรม ฯลฯ เพื่อประโยชน์ในการจัดการสิ่งแวดล้อมเป็นสำคัญ จึงกำหนดให้มีการจัดวางผังเมืองรวม คือ การทำผังเมืองที่เป็นแนวกว้าง ๆ และผังเมืองเฉพาะที่กำหนดรายละเอียดด้านกายภาพเฉพาะพื้นที่ โดยให้อยู่ในการควบคุมของสำนักผังเมือง มหาดไทย หน่วยราชการส่วนภูมิภาค ได้แก่ โยธาจังหวัด และส่วนราชการท้องถิ่น ได้แก่ สุขาภิบาล / เทศบาล เป็นต้น

โดยมีข้อสังเกต คือ ในการจัดทำผังเมืองรวมในท้องถิ่น สำนักผังเมืองต้องประสานกับราชการส่วนท้องถิ่น จัดให้มีการรับฟังความคิดเห็นของประชาชน ซึ่งเป็นรูปแบบหนึ่งของประชาพิจารณ์ (Public Hearing) ตามมาตรา 19 และจะมีการทบทวนผังเมืองที่ประกาศใช้ไปแล้วทุก ๆ 5 ปี ตามมาตรา 26 ซึ่งในการทบทวนนั้นจะต้องจัดให้มีประชาพิจารณ์ด้วยเช่นกัน

สมชาย หอมละออ (2538: 308) ได้กล่าวถึง พระราชบัญญัติควบคุมอาคาร พ.ศ. 2535 ว่า กฎหมายควบคุมอาคารใช้ในการควบคุมการก่อสร้างอาคารตัดแปลง รื้อถอน เคลื่อนย้าย และการใช้สอยอาคาร โดยให้เจ้าพนักงานท้องถิ่นมีอำนาจควบคุมให้มีการปฏิบัติตามกฎหมาย และในส่วนราชการ

การท้องถิ่น มีอำนาจออกข้อบัญญัติของท้องถิ่น เช่น ข้อบังคับสุขาภิบาล เทศบัญญัติ ข้อบัญญัติ จังหวัดกำหนดรายละเอียดเกี่ยวกับอาคารได้ตามที่ระบุไว้ได้

ทั้งนี้ ส่วนราชการท้องถิ่นสามารถออกกฎหมายเทศบัญญัติควบคุมการก่อสร้างอาคาร และ สิ่งปลูกสร้าง ให้มีขนาด ความสูงที่เหมาะสม เพื่อที่จะคุ้มครองรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมรวมทั้งการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมได้

อนึ่ง พระราชบัญญัติควบคุมอาคารนี้ ยังไม่มีผลใช้บังคับทุกท้องถิ่น แต่จะมีผลในท้องถิ่นซึ่งตราเป็นพระราชกฤษฎีกาให้มีผลบังคับใช้ในท้องถิ่นเฉพาะพื้นที่นั้นเท่านั้น

พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 (2537: 33-34) ได้บัญญัติกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมไว้ในบทบัญญัติ ส่วนที่ 3 เขตอนุรักษ์และพื้นที่คุ้มครองสิ่งแวดล้อม

มาตรา 43 ในกรณีที่น่าปรากฏว่าพื้นที่ใดมีลักษณะเป็นพื้นที่ต้นน้ำลำธารหรือระบบนิเวศน์ตามธรรมชาติที่แตกต่างจากพื้นที่อื่น โดยทั่วไปหรือมีระบบนิเวศน์ตามธรรมชาติที่อาจถูกทำลายหรืออาจได้รับผลกระทบกระเทือนจากกิจกรรมต่าง ๆ ของมนุษย์ได้โดยง่ายหรือเป็นพื้นที่ที่มีคุณค่าทางธรรมชาติหรือศิลปกรรมอันควรค่าแก่การอนุรักษ์ และพื้นที่นั้นยังไม่ถูกประกาศกำหนดให้เป็นเขตอนุรักษ์ ให้รัฐมนตรีโดยคำแนะนำของคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ มีอำนาจออกกฎกระทรวงให้พื้นที่นั้นเป็นเขตพื้นที่คุ้มครองสิ่งแวดล้อม

มาตรา 44 ในการออกกฎกระทรวงตามมาตรา 43 ให้กำหนดมาตรการคุ้มครองอย่างใดอย่างหนึ่งหรือหลายอย่างดังต่อไปนี้ไว้ในกฎกระทรวงด้วย

(1) กำหนดการใช้ประโยชน์ที่ดินเพื่อรักษาสภาพธรรมชาติหรือมิให้กระทบกระเทือนต่อระบบนิเวศน์ตามธรรมชาติหรือคุณค่าของสิ่งแวดล้อมศิลปกรรม

(2) ห้ามการกระทำหรือกิจกรรมใด ๆ ที่อาจเป็นอันตรายหรือก่อให้เกิดผลกระทบ ในทางเปลี่ยนแปลงระบบนิเวศน์ของพื้นที่นั้นจากลักษณะตามธรรมชาติหรือเกิดผลกระทบต่อ คุณค่าของสิ่งแวดล้อมศิลปกรรม

(3) กำหนดประเภทและขนาดโครงการ หรือกิจกรรมของส่วนราชการรัฐวิสาหกิจหรือเอกชนที่จะทำการก่อสร้างหรือดำเนินการในพื้นที่นั้น ให้มีหน้าที่ต้องเสนอรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม

(4) กำหนดวิธีการจัดการ โดยเฉพาะสำหรับพื้นที่นั้น รวมทั้งการกำหนดขอบเขตหน้าที่และความรับผิดชอบของส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง เพื่อประโยชน์ในการร่วมมือและประสานงานให้เกิด

ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน เพื่อรักษาสภาพธรรมชาติหรือระบบนิเวศน์ตามธรรมชาติ หรือคุณค่าของสิ่งแวดล้อมศิลปกรรม

นอกจากนี้ ยังมีกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อมศิลปกรรม เช่น พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยศูนย์วัฒนธรรม พ.ศ. 2526 เป็นต้น

2.6.3 ประโยชน์ที่จะได้รับจากการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม

ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรทางวัฒนธรรม ได้แก่

- (1) ช่วยเสริมคุณค่าและความสำคัญของแหล่งศิลปกรรม ซึ่งถือว่าเป็นทรัพยากรทางวัฒนธรรม (Cultural Resource) ให้เด่นชัดขึ้น
- (2) ช่วยให้เกิดความภาคภูมิใจในอารยธรรมอันเก่าแก่ของชาติ
- (3) ช่วยให้เกิดความสามัคคีในการร่วมมือร่วมใจ ดูแล ปกป้องและรักษาแหล่งศิลปกรรมที่เป็นมรดกทางวัฒนธรรมของชาติให้คงอยู่ต่อไป
- (4) ช่วยเสริมสร้างชื่อเสียงชื่อเสียงที่ดีงามทางด้านศิลปวัฒนธรรมให้แก่ประเทศไทย

ด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ได้แก่

- (1) ช่วยเสริมสร้างสภาพแวดล้อมที่ดีให้แก่ชุมชน
- (2) ช่วยให้ประชาชนในบริเวณนั้นมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น
- (3) ช่วยให้ชุมชนมีแหล่งสันทนาการ เพื่อประโยชน์ด้านสุขภาพอนามัยและจิตใจ

ด้านการศึกษาและวิจัย ได้แก่

- (1) ช่วยกระตุ้นคุณภาพทรัพยากรบุคคลให้มีมาตรฐานสูงขึ้นทั้งทางด้านวิชาการและทัศนคติ
- (2) ช่วยให้เยาวชนของชาติมีแหล่งความรู้ทางวิชาการที่สามารถจะนำไปสู่การศึกษาและวิจัย ซึ่งจะนำประโยชน์มาสู่ท้องถิ่นในอนาคต

2.7 ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จากการศึกษาค้นคว้างานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยพบว่ายังไม่มีการศึกษาถึงการเปรียบเทียบความตระหนักของนักท่องเที่ยวชาวไทย และชาวต่างชาติที่มีต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมในสถานที่ท่องเที่ยว กรณีศึกษา : องค์พระปฐมเจดีย์ จังหวัดนครปฐม มาก่อน ดังนั้น ผู้วิจัย จึงได้ทำการค้นคว้าและศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความตระหนักและการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมเพื่อนำมาพิจารณาเป็นแนวทางในการกำหนดตัวแปรที่จะใช้ในการวิจัย โดยมีรายละเอียดของงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

พิสันต์ ธนะสารสมบูรณ์ (2542: บทคัดย่อ) ศึกษา การมีส่วนร่วมของประชาชนท้องถิ่นในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม ศึกษากรณี เกาะสีชัง จังหวัดชลบุรี ผลการศึกษาพบว่าประชาชนท้องถิ่นส่วนใหญ่มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมระดับต่ำ อายุ ภูมิฐานะเดิม การให้คุณค่าสิ่งแวดล้อมศิลปกรรม และความรู้ในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม เป็นปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนท้องถิ่นในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และพบว่าประชาชนท้องถิ่นที่มีอายุ 52 ปี ขึ้นไป มีภูมิฐานะเดิมบนเกาะสีชัง มีการให้คุณค่าสิ่งแวดล้อมศิลปกรรมและมีความรู้ในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมระดับสูง จะมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมมากกว่าประชาชนท้องถิ่นกลุ่มอื่น ๆ

ธงชัย เนตรสชาวัฒน์ (2543: บทคัดย่อ) ศึกษา บทบาทของเจ้าอาวาสในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม ผลการศึกษาวิเคราะห์เกี่ยวกับบทบาทของเจ้าอาวาสในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม พบว่า การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม อันได้แก่ โบสถ์ เจดีย์ วิหาร พระพุทธรูป และภาพจิตรกรรมฝาผนัง เจ้าอาวาสส่วนใหญ่จะเน้นการอนุรักษ์ตัวศิลปกรรมเป็นหลักตามแนวทางการปฏิบัติของท่าน โดยการรักษาให้มั่นคงแข็งแรงและอยู่ในสภาพเดิม แต่ยังคงขาดทักษะวิธีการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมตามหลักวิชาการ ส่วนวัดที่ไม่สามารถทำการอนุรักษ์ตัวศิลปกรรม ก็จะพยายามบูรณะซ่อมแซมจนกระทั่งไม่สามารถซ่อมแซมได้ จึงค่อยรื้อแล้วสร้างขึ้นมาใหม่ ซึ่งขึ้นอยู่กับการตัดสินใจของเจ้าอาวาสในกรณีทีวัดนั้นไม่ได้ขึ้นทะเบียนเป็นโบราณสถาน ส่วนสภาพแวดล้อมโดยรอบแหล่งศิลปกรรมจะเน้นไปในเรื่องของการดูแลรักษาทำความสะอาดเป็นหลัก และทำการปลูกต้นไม้ในพื้นที่โล่งว่าง เพื่อความร่มรื่นของวัด

สุทธสุดา เกรียงวัฒนพงษ์ (2543: บทคัดย่อ) ศึกษา ความรู้และพฤติกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมของนักศึกษาสถาบันราชภัฏนครปฐม ผลการศึกษาสรุปได้ดังนี้

1. กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมมาก และความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมขึ้นอยู่กับตัวแปรด้านเพศ ชั้นปีที่ศึกษา สายวิชา การเป็นสมาชิกชมรม การได้รับข้อมูลข่าวสาร และการให้คุณค่าแหล่งศิลปกรรม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 แต่ไม่ขึ้นอยู่กับตัวแปร ด้านภูมิลาเนาเดิม คณะเนนเฉลี่ย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

2. กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีพฤติกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมมาก และพฤติกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมขึ้นอยู่กับตัวแปรด้านชั้นปีที่ศึกษา สายวิชา การเป็นสมาชิกชมรม และการให้คุณค่าแหล่งศิลปกรรม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 แต่ไม่ขึ้นอยู่กับตัวแปรด้านเพศ คณะเนนเฉลี่ย การได้รับข้อมูลข่าวสาร อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

3. ความรู้และพฤติกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมของนักศึกษาสถาบันราชภัฏนครปฐม มีความสัมพันธ์กันในทางบวก

เอี่ยมพร พูนขวัญ (2543: บทคัดย่อ) ศึกษา การมีส่วนร่วมของประชาชนท้องถิ่น ในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม กรณีศึกษาองค์พระปฐมเจดีย์ จังหวัดนครปฐม ผลการศึกษา พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม ระดับปานกลาง และพบว่าการมีส่วนร่วมมีความสัมพันธ์กับปัจจัยด้านบุคคล คือ ระยะเวลาที่พักอาศัย รายได้ ความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม พฤติกรรมการรับข่าวสาร อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ปัญหาและอุปสรรค ของการมีส่วนร่วม คือ การขาดความรู้ และการเผยแพร่ข่าวสาร เกี่ยวกับเรื่องการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม ทำให้ประชาชนไม่สามารถเข้ามามีบทบาท ร่วมในกิจกรรมการอนุรักษ์ได้อย่างถูกต้องตามโอกาสและเวลาที่เหมาะสม

ปีทมา วันธงชัย (2545: บทคัดย่อ) ศึกษา ความรู้และความตระหนักในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมของนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศ ศึกษากรณีบริเวณพระบรมมหาราชวัง กรุงเทพมหานคร ผลการศึกษา พบว่า นักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศส่วนใหญ่เป็นนักท่องเที่ยวชาย มีอายุ 36 ปีขึ้นไป มีสถานภาพโสด จบการศึกษาสูงกว่าปริญญาตรี มีรายได้อยู่ระหว่าง 500,001 – 1,000,000 บาท / ปี นักท่องเที่ยวเคยได้รับข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมจากหนังสือคู่มือการเดินทางท่องเที่ยว และส่วนใหญ่มีวัตถุประสงค์ของการเดินทาง คือ การท่องเที่ยว ผลจากการวิเคราะห์ปัจจัยที่ก่อให้เกิดความรู้ในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมจำแนกตามตัวแปรอิสระพบว่า เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ การรับรู้ข่าวสาร มีความสัมพันธ์กับความรู้ในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และการวิเคราะห์ปัจจัยที่ก่อให้เกิดความตระหนักในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมพบว่า เพศ อายุ ระดับการศึกษา

อาชีวะ มีความสัมพันธ์กับความตระหนักรู้ในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

กฤษณ์ ภูมิสุวรรณ (2547: บทคัดย่อ) ศึกษา แนวทางการอนุรักษ์และพัฒนาสิ่งแวดล้อมศิลปกรรม ศึกษากรณีเฉพาะอาคารพาณิชย์ถนนทรงวาด กรุงเทพมหานคร ผลการศึกษา พบว่า ข้อปัญหา และอุปสรรคสำหรับการอนุรักษ์และพัฒนาสิ่งแวดล้อมศิลปกรรม ได้แก่ จึงจำกัดทางด้านกฎหมายที่บังคับใช้ที่ไม่เอื้อต่อการอนุรักษ์และพัฒนาสิ่งแวดล้อมศิลปกรรมอย่างเหมาะสม ความซ้ำซ้อนของหน่วยงานที่ดูแลพื้นที่ การขาดการมีส่วนร่วมของประชาชน ข้อจำกัดทางด้านงบประมาณ และการใช้ประโยชน์ของพื้นที่ในปัจจุบัน รวมถึงการขาดความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการอนุรักษ์และพัฒนาสิ่งแวดล้อมศิลปกรรมของประชาชนในพื้นที่ จึงทำให้เกิดข้อจำกัดสำหรับความร่วมมือของประชาชน

จากการศึกษาผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความตระหนักรู้ของประชาชน สรุปได้ว่า ความตระหนักนั้นขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายอย่าง เช่น เพศ อายุ ระดับการศึกษา รายได้ต่อเดือน การเป็นสมาชิกชมรม การรับรู้ข่าวสาร การให้คุณค่าสิ่งแวดล้อมศิลปกรรม และการมีความรู้ในเรื่องการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม นอกจากนี้ความตระหนักรู้ของประชาชนยังขึ้นอยู่กับสถานะแวดล้อมต่าง ๆ อีกด้วย

2.8 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับตัวแปร

เพศ

เพศ เป็นตัวแปรที่สำคัญในการบอกให้ทราบถึงระดับของความตระหนักรู้ของนักท่องเที่ยวชาวไทย และชาวต่างชาติ ที่มีต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม ดังนั้น เพศ น่าจะเป็นปัจจัยหรือตัวแปรที่สำคัญในการวัดระดับของความตระหนักรู้ของนักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างชาติ ที่มีต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม ดังจะเห็นได้จากงานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังนี้

เรืองแสง ทองสุขแสงเจริญ (2542: 84) ศึกษา การรับรู้ปัญหาและการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์แหล่งโบราณสถานของประชาชนในเกาะเมืองพระนครศรีอยุธยา ผลการวิจัย พบว่า การรับรู้ปัญหาในการอนุรักษ์แหล่งโบราณสถานของกลุ่มตัวอย่างขึ้นอยู่กับ เพศ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยกลุ่มตัวอย่างที่เป็นเพศชายมีการรับรู้ปัญหาและการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์แหล่งโบราณสถานในเกาะเมืองพระนครศรีอยุธยามากกว่าเพศหญิง

สุทศสุดา เกรียงวัฒนพงษ์ (2543: 86) ศึกษา เรื่องความรู้และพฤติกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมของนักศึกษาสถาบันราชภัฏนครปฐม ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมมาก และความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมขึ้นอยู่กับตัวแปรด้านเพศ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยกลุ่มตัวอย่างที่เป็นเพศหญิงมีความรู้และพฤติกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมมากกว่าเพศชาย

ปีทมา วันธงชัย (2545: 115) ศึกษา ความรู้ และความตระหนักในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมของนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศ ศึกษากรณี บริเวณพระบรมมหาราชวัง กรุงเทพมหานคร ผลการวิจัย พบว่า ปัจจัยที่ก่อให้เกิดความตระหนักในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม คือ เพศ มีความสัมพันธ์กับความตระหนักในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากผลการศึกษาดังกล่าว ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยจึงตั้งสมมติฐานว่า นักท่องเที่ยวชาวไทย และชาวต่างชาติที่มีเพศแตกต่างกันมีความตระหนักต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมแตกต่างกัน

อายุ

อายุ เป็นปัจจัยอย่างหนึ่งที่อาจส่งผลกระทบต่อความตระหนักของแต่ละบุคคล เนื่องจากอายุมีความสัมพันธ์กับประสบการณ์ต่าง ๆ ที่ผ่านมาในอดีต ซึ่งจะมีผลให้บุคคลมีวุฒิภาวะ ความคิดอ่านกว้างขวางมากยิ่งขึ้น และยังบ่งชี้ถึงความสามารถในการดูแลตนเองของบุคคลในแต่ละช่วงวัยด้วย ดังจะเห็นได้จากผลการวิจัย ดังนี้

มัลกิส และ กราสมิกค์ (Malkis and Grasmick, 1977: 25-27) กล่าวว่า ผู้ที่มีอายุมากกว่าน่าจะเข้าใจถึงปัญหาสิ่งแวดล้อม และตระหนักถึงผลกระทบของการทำลายสิ่งแวดล้อม มากกว่าคนที่อายุน้อย เพราะคนที่อายุน้อยย่อมจะได้รับความรู้เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมน้อยกว่า

โอเร็ม (Orem, 1991: 238-241) พบว่า ความสามารถในการดูแลตนเองของบุคคลจะเพิ่มขึ้นตามอายุ จนสูงสุดในวัยผู้ใหญ่ และอาจจะลดลง เมื่อเข้าสู่วัยสูงอายุ ทั้งนี้ เนื่องมาจากกระบวนการสูงอายุได้นำมาซึ่งความเสื่อมถอยของสมรรถภาพในการทำงานของอวัยวะต่าง ๆ ในร่างกาย

ชนรรค์ แดงแสง (2539: 81) ศึกษา ความรู้และความตระหนักของสมาชิกสภาเทศบาล และสมาชิกสภาจังหวัดที่มีต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมโบราณสถาน ศึกษากรณี พระนครศรีอยุธยา จังหวัดเพชรบุรี ผลการวิจัย พบว่า กลุ่มประชากรที่มีอายุ 46 ปี และสูงกว่า เป็นกลุ่มที่มีความตระหนักต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมโบราณสถานพระนครศรีอยุธยา มากกว่ากลุ่มอื่น รองลงมา ได้แก่ กลุ่มที่มีอายุระหว่าง 36-45 ปี และกลุ่มที่มีอายุ 35 ปี และต่ำกว่า ตามลำดับ จากการทดสอบทางสถิติ พบว่า ความแตกต่างดังกล่าว มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ปีพมา วันธงชัย (2545: 116-117) ศึกษา ความรู้และความตระหนักในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมของนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศ ศึกษากรณี บริเวณพระบรมมหาราชวัง กรุงเทพมหานคร ผลการวิจัย พบว่า ปัจจัยที่ก่อให้เกิดความตระหนักในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม คือ อายุ มีความสัมพันธ์กับความตระหนักในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงตั้งสมมติฐานว่านักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างชาติที่มีอายุแตกต่างกันมีความตระหนักต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมแตกต่างกัน

สัญชาติ

เนื่องจากผู้วิจัยได้ทำการศึกษา ค้นคว้างานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับตัวแปรสัญชาติแล้ว แต่ไม่พบข้อมูล ทั้งนี้ผู้วิจัยคิดว่า ความแตกต่างกันของสัญชาติน่าจะมีผลต่อความตระหนักในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมของกลุ่มตัวอย่างที่ศึกษา จึงขอยกตัวอย่างงานวิจัยที่ใกล้เคียงกับตัวแปรสัญชาติ ดังนี้

ประภัศรา เกษมสุวรรณ (2541: บทคัดย่อ) ศึกษา การรับรู้ปัญหาสิ่งแวดล้อมของนักท่องเที่ยวระหว่างประเทศที่เดินทางมาท่องเที่ยวในประเทศไทย ผลการวิจัย พบว่า การรับรู้ปัญหาสิ่งแวดล้อมของนักท่องเที่ยวระหว่างประเทศก่อนเดินทางมาท่องเที่ยวในประเทศไทยและหลังจากเดินทางมาท่องเที่ยวแล้วไม่แตกต่างกัน และปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการรับรู้ปัญหาสิ่งแวดล้อมของนักท่องเที่ยวระหว่างประเทศ ได้แก่ ถิ่นที่อยู่ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงตั้งสมมติฐานว่านักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างชาติที่มีสัญชาติแตกต่างกันมีความตระหนักต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมแตกต่างกัน

ระดับการศึกษา

การศึกษา เป็นปัจจัยพื้นฐานที่ทำให้แต่ละบุคคลมีความรู้ในด้านต่าง ๆ แตกต่างกัน ซึ่งระดับความรู้ของบุคคล แต่ละคนย่อมมีผลต่อการให้ความสนใจต่อสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ที่อยู่รอบตัว ดังนั้น อาจกล่าวได้ว่าระดับการศึกษาอาจเป็นปัจจัยหนึ่ง ที่ส่งผลต่อความตระหนักของนักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างชาติ ดังจะศึกษาได้จาก

ปีทมา วันธงชัย (2545: 118) ศึกษา ความรู้ และความตระหนักในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมของนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศ ศึกษากรณี บริเวณพระบรมมหาราชวัง กรุงเทพมหานคร ผลการวิจัย พบว่า ปัจจัยที่ก่อให้เกิดความตระหนักในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม คือ ระดับการศึกษามีความสัมพันธ์กับความตระหนักในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงตั้งสมมติฐานว่านักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างชาติ ที่มีระดับการศึกษาแตกต่างกันมีความตระหนัก ต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมแตกต่างกัน

อาชีพ

อาชีพ เป็นปัจจัยหรือตัวแปรที่สำคัญอีกประการหนึ่งของความตระหนัก หากผู้ที่ประกอบอาชีพ ที่เกี่ยวข้องกับอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม น่าจะมีความตระหนักในเรื่องของการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม มากกว่าอาชีพอื่น ดังนั้น อาจกล่าวได้ว่าอาชีพที่แตกต่างกัน ระดับของความตระหนักน่าจะแตกต่างกัน ดังจะศึกษาได้จาก

ชนรรค์ แดงแสง (2539: 81) ศึกษา ความรู้และความตระหนักของสมาชิกสภาเทศบาลและสมาชิกสภาจังหวัดที่มีต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมโบราณสถาน ศึกษากรณี พระนครคีรี จังหวัดเพชรบุรี ผลการวิจัย พบว่า กลุ่มประชากรที่มีอาชีพรับจ้าง มีเงินเดือนประจำ มีความตระหนักต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมโบราณสถานพระนครคีรี มากกว่ากลุ่มที่มีอาชีพค้าขายและทำธุรกิจส่วนตัว จากการทดสอบทางสถิติ พบว่า ความแตกต่างดังกล่าว มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001

ปีทมา วันธงชัย (2545: 119) ศึกษา ความรู้ และความตระหนักในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมของนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศ ศึกษากรณี บริเวณพระบรมมหาราชวัง กรุงเทพมหานคร ผลการวิจัย พบว่า ปัจจัยที่ก่อให้เกิดความตระหนักในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

ศิลปกรรม คือ อาชีพมีความสัมพันธ์กับความตระหนักรู้ในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากผลการศึกษาดังกล่าว สรุปได้ว่า อาชีพที่ได้รับผลประโยชน์จากแหล่งทรัพยากรธรรมชาติใด ๆ ย่อมก่อให้เกิดความตระหนักที่แตกต่างกัน ในการที่จะอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม

ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยตั้งสมมติฐานว่า นักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างชาติที่มีอาชีพแตกต่างกัน มีความตระหนักต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมแตกต่างกัน

รายได้เฉลี่ยต่อเดือน

รายได้ของครอบครัวเป็นปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจ ซึ่งอาจมีผลต่อความตระหนักที่แตกต่างกัน คนที่มีรายได้หรือมีฐานะทางเศรษฐกิจไม่ดีอาจจะไม่มีความตระหนักในเรื่องของการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม เนื่องจากปากท้องของตนเองยังไม่อิ่ม ก็ต้องดิ้นรนเพื่อปากท้องของตนเอง ก่อนที่จะให้ความสนใจต่อส่วนรวม แต่ก็ไม่จำเป็นเสมอไป บางครั้งคนที่มีฐานะทางเศรษฐกิจดีอาจไม่มีความตระหนักต่อสิ่งแวดล้อมเลยก็ได้ ดังจะศึกษาได้จาก

ชนรรค์ แดงแสง (2539: 82) ศึกษา ความรู้และความตระหนักของสมาชิกสภาเทศบาลและสมาชิกสภาจังหวัดที่มีต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมโบราณสถาน ศึกษากรณี พระนครคีรี จังหวัดเพชรบุรี ผลการวิจัย พบว่า กลุ่มประชากรที่มีรายได้ต่อเดือน ระหว่าง 40,001-60,000 บาท มีความตระหนักต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมโบราณสถานพระนครคีรี มากกว่ากลุ่มอื่น รองลงมาได้แก่ กลุ่มที่มีรายได้ 40,000 บาทและต่ำกว่า และกลุ่มที่มีรายได้เกิน 60,000 บาทต่อเดือน ตามลำดับ จากการทดสอบทางสถิติ พบว่า ความแตกต่างดังกล่าว มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001

เอี่ยมพร พูนขวัญ (2543: บทคัดย่อ) ศึกษา การมีส่วนร่วมของประชาชนท้องถิ่นในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม กรณีศึกษา องค์พระปฐมเจดีย์ จังหวัดนครปฐม ผลการศึกษา พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม ระดับปานกลาง และพบว่าการมีส่วนร่วมมีความสัมพันธ์กับปัจจัยด้านบุคคล คือ รายได้ต่อเดือน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงตั้งสมมติฐานว่านักท่องเที่ยวชาวไทย และชาวต่างชาติ ที่มีรายได้ต่อเดือนแตกต่างกันมีความตระหนักต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมแตกต่างกัน

การเป็นสมาชิกชมรม

สุทธสุดา เกรียงวัฒนพงษ์ (2543: บทคัดย่อ) ศึกษา เรื่องความรู้และพฤติกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมของนักศึกษาสถาบันราชภัฏนครปฐม ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมมาก และความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมขึ้นอยู่กับตัวแปรด้านการเป็นสมาชิกชมรม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยจึงตั้งสมมติฐานว่านักท่องเที่ยวชาวไทย และชาวต่างชาติ ที่มีการเป็นสมาชิกชมรมแตกต่างกันมีความตระหนักต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมแตกต่างกัน

วัตถุประสงค์หลักในการเดินทางท่องเที่ยว

ปองจิต แจ่มจำรัส (2528: 122) ศึกษา ค่านิยมของนักท่องเที่ยวและประชาชนในท้องถิ่นที่มีต่อการอนุรักษ์สภาพแวดล้อมบริเวณสถานตากอากาศชะอำ พบว่า นักท่องเที่ยวที่มีความตั้งใจหรือมีวัตถุประสงค์หลักเพื่อการท่องเที่ยวและพักผ่อนหย่อนใจ มีค่านิยมในการอนุรักษ์สูงกว่านักท่องเที่ยวที่เดินทางมาเพื่อวัตถุประสงค์ด้านอื่น

กมลลา สุพรรณ (2539: บทคัดย่อ) ศึกษา พฤติกรรมการท่องเที่ยวของเยาวชนในกรุงเทพมหานครที่มีต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในสถานที่ท่องเที่ยว ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีพฤติกรรมการท่องเที่ยวที่มีต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในสถานที่ท่องเที่ยวถูกต้องระดับปานกลาง ผลการวิเคราะห์การผันแปร พบว่า วัตถุประสงค์หลักในการเดินทางท่องเที่ยวแตกต่างกันมีพฤติกรรมการท่องเที่ยวที่มีต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในสถานที่ท่องเที่ยวแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ประภัสรา เกษมสุวรรณ (2541: 76) ศึกษา การรับรู้ปัญหาสิ่งแวดล้อมของนักท่องเที่ยวระหว่างประเทศที่เดินทางมาท่องเที่ยวในประเทศไทย จำนวน 400 ราย ผลการวิจัย พบว่า นักท่องเที่ยวระหว่างประเทศที่มีตัวแปรด้านจุดประสงค์ของการท่องเที่ยวไม่พบความแตกต่าง ในเรื่องการรับรู้ปัญหาสิ่งแวดล้อมของนักท่องเที่ยวระหว่างประเทศที่เดินทางมาท่องเที่ยวในประเทศไทย

ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยจึงตั้งสมมติฐานว่านักท่องเที่ยวชาวไทย และชาวต่างชาติ ที่มีวัตถุประสงค์หลักในการเดินทางท่องเที่ยวแตกต่างกันมีความตระหนักต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมแตกต่างกัน

ลักษณะของการเดินทางท่องเที่ยว

กมลลา สุพรรณ (2539: บทคัดย่อ) ศึกษา พฤติกรรมการท่องเที่ยวของเยาวชนในกรุงเทพมหานครที่มีต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในสถานที่ท่องเที่ยว ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีพฤติกรรมการท่องเที่ยวที่มีต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในสถานที่ท่องเที่ยวถูกต้องระดับปานกลาง ผลการวิเคราะห์การผันแปร พบว่า กลุ่มบุคคลที่ร่วมเดินทางท่องเที่ยวแตกต่างกัน มีพฤติกรรมการท่องเที่ยวที่มีต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในสถานที่ท่องเที่ยวแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ทองหยด สวนทอง (2539: 87) ศึกษา ความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวที่มีต่อตลาดน้ำตลิ่งชัน พบว่า รูปแบบการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวมีลักษณะมากกว่าเพื่อนมากกว่าการมาเป็นกลุ่ม เนื่องจากกลุ่มที่มาเที่ยวคนเดียว มีความเป็นอิสระในการท่องเที่ยว ตลอดจนการซื้อสินค้าอุปโภคบริโภค โดยไม่ต้องกังวลกับผู้ที่มาด้วย และได้รับความสะดวกในการท่องเที่ยวชมตลาดน้ำได้เต็มที่ จึงพอใจและแสดงความคิดเห็นที่ดีต่อตลาดน้ำมากกว่ากลุ่มอื่น ๆ ดังนั้น รูปแบบการท่องเที่ยวที่แตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อตลาดน้ำตลิ่งชันแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001

ศกฉวรรณ พาเรือง (2540: 94) ศึกษา องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นส่งเสริมพฤติกรรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของนิสิตนักศึกษาในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่า ลักษณะการท่องเที่ยวของกลุ่มประชากรส่วนใหญ่ มักไม่ท่องเที่ยวในลักษณะที่ไปกับครอบครัว และสนใจท่องเที่ยวในประเทศไทยมากกว่าต่างประเทศ สถานที่ที่ชอบไปท่องเที่ยวบ่อยที่สุดคือ กรุงเทพฯ และปริมณฑล ประเภทของสถานที่ที่ไปท่องเที่ยว คือ สถานที่ท่องเที่ยวธรรมชาติทั่วไป และแหล่งที่มีอาหารการกินที่อร่อย และสถานโบราณวัตถุ

ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยจึงตั้งสมมติฐานว่านักท่องเที่ยวชาวไทย และชาวต่างชาติที่มีลักษณะของการเดินทางท่องเที่ยวแตกต่างกันมีความตระหนักต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมแตกต่างกัน

จำนวนครั้งที่มาท่องเที่ยวในรอบ 1 ปี

ดารณี อารณ์พัฒนา (2533: 100) ศึกษา ความรู้และความตระหนักของประชาชนที่มีต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมในท้องถิ่น ศึกษาเฉพาะกรณี องค์พระปฐมเจดีย์ จังหวัดนครปฐม ผลการศึกษาพบว่า ประชาชนส่วนใหญ่มีความรู้และความตระหนักเกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมในท้องถิ่นในระดับปานกลาง โดยตัวแปรจำนวนครั้งที่เข้าไปในแหล่งศิลปกรรมในรอบ 1 ปี มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับ ความรู้และความตระหนักเกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมในท้องถิ่น อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ 0.001

ชนรรค์ แดงแสง (2539: 82) ศึกษา ความรู้และความตระหนักของสมาชิกสภาเทศบาลและสมาชิกสภาจังหวัดที่มีต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมโบราณสถาน ศึกษากรณี พระนครคีรี จังหวัดเพชรบุรี ผลการวิจัย พบว่า กลุ่มประชากรที่ระบุว่าเคยเข้าไปในโบราณสถานพระนครคีรี 2 ครั้ง และมากกว่า เป็นกลุ่มที่มีความตระหนักต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมโบราณสถานพระนครคีรีมากกว่ากลุ่มที่เคยเข้าไปในโบราณสถานพระนครคีรี 1 ครั้ง ในรอบปี ที่ผ่านมา จากการทดสอบทางสถิติ พบว่า ความแตกต่างดังกล่าว มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001

สุรีพร ภัทรพรนันท์ (2541: 113) ศึกษา ทักษะคตินักท่องเที่ยวที่มีต่อการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ กรณีศึกษาอุทยานแห่งชาติในจังหวัดกาญจนบุรี พบว่า นักท่องเที่ยวที่มีจำนวนครั้งของการท่องเที่ยวต่อปีแตกต่างกัน มีทัศนคติต่อการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ กรณีศึกษาอุทยานแห่งชาติในจังหวัดกาญจนบุรีแตกต่างกัน

จากผลการศึกษาดังกล่าว ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ผู้วิจัยจึงตั้งสมมติฐานว่า นักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างชาติที่มีจำนวนครั้งที่มาท่องเที่ยวในรอบ 1 ปี แตกต่างกันมีความตระหนักต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมแตกต่างกัน

การรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมองค์พระปฐมเจดีย์

การได้รับข่าวสารนั้นปัจจุบันเป็นสิ่งจำเป็นที่ประชาชนทุกคนต้องรู้ข้อมูลข่าวสารของแต่ละวัน เพื่อให้ทันต่อเหตุการณ์ และส่วนราชการก็จะต้องเปิดเผยข้อมูลข่าวสาร และข้อมูลข่าวสารนั้นจะต้องตรงกับความเป็นจริงไม่บิดเบือน เพื่อที่จะให้ประชาชนได้ตื่นตัว พร้อมทั้งรับรู้ ถึงผลได้

ผลเสียต่าง ๆ ในกิจกรรมของตน เพื่อที่จะอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ซึ่งการรับรู้ข่าวสาร มีส่วนสร้างความรู้และก่อให้เกิดความตระหนักเพิ่มมากขึ้นได้ จากการศึกษาครั้งนี้

ประวัติ เสมติ (2541: 87) ศึกษา ความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการจัดสภาพแวดล้อม บริเวณโบราณสถาน ศึกษาเฉพาะกรณีพระราชวังสนามจันทร์ จังหวัดนครปฐม ผลการศึกษาพบว่า การรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์โบราณสถานมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดสภาพแวดล้อม บริเวณพระราชวังสนามจันทร์

เรืองแสง ทองสุขแสงเจริญ (2542: 84) ศึกษา การรับรู้ปัญหาและการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์แหล่งโบราณสถานของประชาชนในเกาะเมืองพระนครศรีอยุธยาจำนวน 400 คน ผลการวิจัยพบว่า การรับรู้ปัญหาในการอนุรักษ์แหล่งโบราณสถานของกลุ่มตัวอย่างขึ้นอยู่กับ แหล่งข่าวสารที่ได้รับจากการทำงานและแหล่งข่าวสารที่ได้รับจากแผ่นปลิว อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

สุทธสุดา เกรียงวัฒนพงษ์ (2543: บทคัดย่อ) ศึกษา เรื่องความรู้และพฤติกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมของนักศึกษาสถาบันราชภัฏนครปฐม ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมมาก และความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมขึ้นอยู่กับตัวแปรด้านการได้รับข้อมูลข่าวสาร อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

เอี่ยมพร พูนขวัญ (2543: บทคัดย่อ) ศึกษา การมีส่วนร่วมของประชาชนท้องถิ่นในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม กรณีศึกษา องค์พระปฐมเจดีย์ จังหวัดนครปฐม ผลการศึกษา พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม ระดับปานกลาง และพบว่าการมีส่วนร่วมมีความสัมพันธ์กับปัจจัยด้านบุคคล คือ พฤติกรรมการรับข่าวสารอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากผลการศึกษาดังกล่าว ดังนั้น ผู้วิจัยจึงตั้งสมมติฐานว่า นักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างชาติที่มีการรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมองค์พระปฐมเจดีย์แตกต่างกันมีความตระหนักต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมแตกต่างกัน

ประสบการณ์เกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม

ประสบการณ์ในการทำงานเป็นสิ่งที่จะแสดงให้เห็นถึงความรู้สึกรู้สึกนึกคิด และความสามารถในการทำงานได้อย่างหนึ่ง จากผลการศึกษา ดังนี้

จัญญ ชุนทรง (2539: 88) ศึกษา ความตระหนักของสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลในการอนุรักษ์ แม่น้ำลำคลองในจังหวัดนครปฐม พบว่า สมาชิกสภาที่มีประสบการณ์มากจะมีความตระหนักในการอนุรักษ์แม่น้ำลำคลองมากกว่าสมาชิกสภาที่มีประสบการณ์ปานกลาง และน้อยและสอดคล้องกับการศึกษาของ สมศักดิ์ สุริยะเจริญ (2533: 93) ทำการศึกษาเรื่องความตระหนักของปลัดอำเภอเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ ผลการศึกษาพบว่าปลัดอำเภอที่มีประสบการณ์เกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้สูง จะมีความตระหนักเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้มากกว่าปลัดอำเภอที่มีประสบการณ์เกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ในระดับปานกลาง และต่ำ แต่ไม่สอดคล้องกับการศึกษาของ อิศรา ลีม่วงศ์ (2545: 97) ศึกษาเรื่องความตระหนักของประชาชนเกี่ยวกับการปนเปื้อนสารหนูในแหล่งน้ำ กรณี ศึกษาตำบลร่อนพิบูลย์ อำเภอร่อนพิบูลย์ จังหวัดนครศรีธรรมราช ผลการศึกษา พบว่า ประสบการณ์เกี่ยวกับโรคพิษสารหนูเรื้อรัง ไม่มีความสัมพันธ์กับความตระหนักของประชาชนเกี่ยวกับการปนเปื้อนสารหนูในแหล่งน้ำ และไม่สามารถพยากรณ์ความตระหนักของประชาชนเกี่ยวกับการปนเปื้อนสารหนูในแหล่งน้ำได้

จากผลการศึกษาดังกล่าว ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยจึงตั้งสมมติฐานว่า นักท่องเที่ยวชาวไทย และชาวต่างชาติที่มีประสบการณ์เกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมแตกต่างกันมีความตระหนักต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมแตกต่างกัน

การให้คุณค่าสิ่งแวดล้อมศิลปกรรม

ชนรรค์ แดงแสง (2539: 85) ศึกษา ความรู้และความตระหนักของสมาชิกสภาเทศบาล และสมาชิกสภาจังหวัดที่มีต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมโบราณสถาน ศึกษากรณี พระนครศรีอยุธยา จังหวัดเพชรบุรี ผลการวิจัย พบว่า กลุ่มประชากรที่ให้คุณค่าโบราณสถานในระดับสูง มีความตระหนักต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมโบราณสถานพระนครศรีอยุธยา มากกว่ากลุ่มอื่น รองลงมา ได้แก่ กลุ่มที่ให้คุณค่าโบราณสถานในระดับปานกลาง และกลุ่มที่ให้คุณค่าโบราณสถานในระดับต่ำ ตามลำดับ จากการทดสอบทางสถิติ พบว่า ความแตกต่างดังกล่าว มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001

นฤนาท พุทไธสง (2541: 89) ศึกษา ความคิดเห็นของประชาชนในท้องถิ่น ต่อการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์สภาพแวดล้อมโบราณสถาน ศึกษาเฉพาะกรณีโบราณสถาน บริเวณเกาะเมืองอยุธยา พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีระดับการให้คุณค่าโบราณสถานสูงเห็นด้วยกับการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์สภาพแวดล้อมโบราณสถานมากกว่า

สุทธสุดา เกรียงวัฒนพงษ์ (2543: บทคัดย่อ) ศึกษา ความรู้และพฤติกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมของนักศึกษาสถาบันราชภัฏนครปฐม ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมมาก และความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมขึ้นอยู่กับตัวแปรด้านการให้คุณค่าแหล่งศิลปกรรม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ดังนั้น จะเห็นได้ว่าการให้ความหมายของคุณค่าในลักษณะต่าง ๆ ตัวบุคคลมีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งในการตีคุณค่าของวัตถุสิ่งของใด ๆ โดยการแสดงความสนใจหรือประทับใจ ความภาคภูมิใจ ซาบซึ้ง ต่อสิ่งแวดล้อมศิลปกรรมในแง่คุณค่าทางประวัติศาสตร์ สุนทรียภาพ การแสดงถึงเอกลักษณ์ของท้องถิ่น นอกจากนี้บุคคลจะให้คุณค่าสิ่งใด ๆ นั้น ย่อมขึ้นอยู่กับรับรู้สภาพแวดล้อม จากความหมายทางสัญลักษณ์ (Symbolic Meaning) ซึ่งจะมีลักษณะเฉพาะแตกต่างกันไปตามสภาพแวดล้อม

จากผลการศึกษาดังกล่าว ดังนั้น ผู้วิจัยจึงตั้งสมมติฐานว่า นักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างชาติที่มีการให้คุณค่าแหล่งศิลปกรรมแตกต่างกันมีความตระหนักต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมแตกต่างกัน

ความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม

ความรู้เป็นตัวแปรตัวหนึ่งที่มีความสำคัญสำหรับการศึกษาเกี่ยวกับความตระหนัก เพราะในขั้นตอนของการเกิดความตระหนักจะต้องเกิดการเรียนรู้ และรับรู้ด้วย ความรู้เป็นสิ่งที่บุคคลได้มาจากการเรียนรู้ การรับรู้ และประสบการณ์ รวมถึงคำแนะนำต่าง ๆ แล้วนำมาใช้ในชีวิตประจำวัน ดังนั้น การที่บุคคลมีความรู้แตกต่างกัน ย่อมทำให้มีความนึกคิดและพฤติกรรมการแสดงออกแตกต่างกันไปในแต่ละบุคคล ดังจะศึกษาได้จาก

นฤนาท พุทไธสง (2541: 88) ศึกษา ความคิดเห็นของประชาชนในท้องถิ่น ต่อการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ สภาพแวดล้อมโบราณสถาน ศึกษาเฉพาะกรณีโบราณสถาน บริเวณเกาะเมือง

อยุธยา พบว่า ประชาชนที่มีระดับความรู้ในการอนุรักษ์โบราณสถานสูง เห็นด้วยกับการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์สภาพแวดล้อมโบราณสถาน บริเวณเกาะเมืองอยุธยามากกว่ากลุ่มอื่น

เอี่ยมพร พูนขวัญ (2543: บทคัดย่อ) ศึกษา การมีส่วนร่วมของประชาชนท้องถิ่นในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม ภูมิศึกษา องค์พระปฐมเจดีย์ จังหวัดนครปฐม ผลการศึกษา พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม ระดับปานกลาง และพบว่าการมีส่วนร่วมมีความสัมพันธ์กับปัจจัยด้านบุคคล คือ ความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

หทัยรัตน์ ศรีเมือง (2546: บทคัดย่อ) ศึกษา การศึกษาเปรียบเทียบความตระหนักในการจัดการขยะมูลฝอยของสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล และคณะกรรมการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบล ชั้น 1- ชั้น 5 ภูมิศึกษา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ผลการศึกษา พบว่า สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล และคณะกรรมการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบลชั้น 1-5 มีความตระหนักในระดับสูง โดยความรู้เกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอย มีผลต่อความตระหนักในการจัดการขยะมูลฝอยอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยความรู้เกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอย มีความสัมพันธ์ในเชิงบวกกับความตระหนัก ในการจัดการขยะมูลฝอย

จากผลการศึกษาดังกล่าว ในการศึกษานี้ ผู้วิจัยจึงตั้งสมมติฐานว่านักท่องเที่ยวชาวไทย และชาวต่างชาติที่มีความรู้ในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมแตกต่างกันมีความตระหนักต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมแตกต่างกัน

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาเปรียบเทียบความตระหนักของนักท่องเที่ยวชาวไทย และชาวต่างชาติที่มีต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมในสถานที่ท่องเที่ยว กรณีศึกษา : องค์พระปฐมเจดีย์ จังหวัดนครปฐม เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) ซึ่งมีรายละเอียดในการดำเนินการดังนี้

3.1 ประชากรเป้าหมาย

ประชากรเป้าหมายที่ใช้ในการดำเนินการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ คือ นักท่องเที่ยวชาวไทย และชาวต่างชาติ ที่มีอายุตั้งแต่ 18 ปีขึ้นไป ที่เดินทางมาท่องเที่ยวขององค์พระปฐมเจดีย์ อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม เนื่องจากกลุ่มนักท่องเที่ยวที่มีอายุตั้งแต่ 18 ปีขึ้นไป ถือว่าเป็นผู้ที่มีวุฒิภาวะและมีความเชื่อถือได้ค้ำของข้อมูล

จากข้อมูลของศูนย์การท่องเที่ยว กีฬา และนันทนาการ จังหวัดนครปฐม พบว่า ในรอบปี พ.ศ. 2548 มีจำนวนนักท่องเที่ยวชาวไทย และชาวต่างชาติ จำนวนทั้งสิ้น 8,503,024 คน ดังรายละเอียดต่อไปนี้ (ตาราง 3.1)

ตาราง 3.1 แสดงสถิตินักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างชาติที่เดินทางมาท่องเที่ยววงศ์พระปฐมเจดีย์ จังหวัดนครปฐม ระหว่างเดือนมกราคม - ธันวาคม 2548

เดือน	ประเภทของนักท่องเที่ยว	
	ชาวไทย (คน)	ชาวต่างชาติ (คน)
มกราคม	637,473	11,990
กุมภาพันธ์	5,499,295	10,325
มีนาคม	158,272	10,135
เมษายน	234,795	9,655
พฤษภาคม	215,693	10,110
มิถุนายน	195,820	11,200
กรกฎาคม	201,863	9,863
สิงหาคม	200,000	8,090
กันยายน	215,000	10,150
ตุลาคม	196,965	11,560
พฤศจิกายน	323,480	12,855
ธันวาคม	296,840	11,595
รวม	8,375,496	127,528
รวมทั้งสิ้น		8,503,024

ที่มา : ศูนย์การท่องเที่ยว กีฬา และนันทนาการ จังหวัดนครปฐม, 14 มีนาคม 2549.

3.2 ขนาดของกลุ่มตัวอย่างและการสุ่มตัวอย่าง

3.2.1 ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรเป้าหมายในการวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วยนักท่องเที่ยวชาวไทย และชาวต่างชาติ มีจำนวนรวมทั้งสิ้น 8,503,024 คน ดังนั้นจึงได้กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้สูตรของ Taro Yamane (Yamane, 1973: 725 อ้างถึงใน บุญธรรม กิจปริดาภิวัตน์, 2540: 71) มีสูตรดังนี้

$$n = \frac{N}{1+N(e^2)}$$

เมื่อ N = ขนาดของประชากรทั้งหมด
 n = ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง
 e = ความคลาดเคลื่อนของกลุ่มตัวอย่างในที่นี้ ให้
 ค่าความคลาดเคลื่อน เท่ากับ 0.05

ดังนั้น N = 8,503,024
 e = 0.05

แทนค่าสูตร

$$n = \frac{8,503,024}{1 + 8,503,024(0.05)^2}$$

$$= 400$$

จากสูตรการกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างดังกล่าว เมื่อคำนวณแล้วได้ขนาดของกลุ่มตัวอย่างเท่ากับ 400 ราย

3.2.2 การสุ่มตัวอย่าง

ในงานศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการด้วยวิธีสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน (Multi - Method Sampling) โดยมีขั้นตอนดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 เนื่องจากเป็นการศึกษาเปรียบเทียบความตระหนักของนักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างชาติที่มีต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมองค์พระปฐมเจดีย์ ผู้วิจัยจึงกำหนดเก็บข้อมูลของกลุ่มตัวอย่างในปริมาณที่เท่าๆ กัน เพื่อความสมบูรณ์และความพอเพียงของกลุ่มตัวอย่างในการวิเคราะห์ โดยเจาะจง (Purposive Sampling) เก็บข้อมูลกลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวชาวไทยจำนวน 200 ราย และกลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ จำนวน 200 ราย รวมทั้งสิ้นเป็นจำนวน 400 ราย

ขั้นตอนที่ 2 เนื่องจากองค์พระปฐมเจดีย์เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญที่ไม่ไกลจากกรุงเทพมหานครมากนักและจากการสอบถามข้อมูลกับเจ้าหน้าที่ดูแลองค์พระปฐมเจดีย์ (ไม่มีข้อมูลนักท่องเที่ยวที่มาเที่ยวที่องค์พระปฐมเจดีย์ที่เป็นทางการ) พบว่า นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่จะเดินทางมาท่องเที่ยวในช่วงวันหยุดเสาร์ – อาทิตย์ และวันหยุดเทศกาลต่างๆ (วันหยุดราชการ) ที่หยุดติดต่อกันหลายวันมากกว่าวันธรรมดา ในช่วง (วันจันทร์ – วันศุกร์) โดยกำหนดการเก็บข้อมูลตัวอย่าง เป็นสัดส่วน (Proportion) 60 : 40 ดังนั้นเมื่อคิดจำนวนตัวอย่างนักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างชาติในช่วงวันจันทร์ – ศุกร์ คิดเป็น 160 ตัวอย่าง และกลุ่มตัวอย่างวันเสาร์ – อาทิตย์ คิดเป็น 240 ตัวอย่าง (คำนวณด้วยการเทียบบัญญัติไตรยางศ์) โดยเก็บจำนวนนักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างชาติอย่างละเท่ากัน ในระหว่างเวลา 8.00 – 17.00 น. ซึ่งเป็นเวลาเปิดทำการ

ขั้นตอนที่ 3 กำหนดการเก็บข้อมูลในแต่ละสัปดาห์แบบมีระบบ (Systematic Sampling) โดยกำหนดการเก็บข้อมูลในวันธรรมดาเก็บข้อมูลแบบวันเว้นวันๆละ 14 คน (นักท่องเที่ยวชาวไทยและนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติอย่างละ 7 คน) กำหนดการเก็บข้อมูลทุกวันเสาร์ – อาทิตย์สัปดาห์เว้นสัปดาห์ แต่ละวันเก็บวันละ 60 คน (นักท่องเที่ยวชาวไทยและนักท่องเที่ยวต่างชาติอย่างละ 30 คน) เก็บข้อมูลในระหว่างเวลา 8.00 – 17.00 น. ซึ่งเป็นเวลาเปิดทำการ

หมายเหตุ: กรณีที่เป็นนักท่องเที่ยวต่างชาติเดินทางมาเป็นกลุ่มทัวร์ จะทำการเก็บข้อมูลแบบเจาะจง เพื่อให้เกิดความหลากหลายของสัญชาติในกลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวต่างชาติ

3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ แบบสอบถาม ซึ่งผู้วิจัยสร้างขึ้นจากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎีต่างๆ การทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยมีโครงสร้างของแบบสอบถาม ดังนี้

ส่วนที่ 1 คำถามเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ สัญชาติ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้เฉลี่ยต่อเดือน การเป็นสมาชิกชมรม และประสบการณ์ในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ศิลปกรรม ซึ่งมีลักษณะคำถามเป็นแบบปลายปิด (Close-ended Questions) และแบบปลายเปิด (Open-ended Questions)

ส่วนที่ 2 คำถามปัจจัยที่เกี่ยวกับการเดินทางท่องเที่ยว ได้แก่ วัตถุประสงค์หลักในการเดินทางท่องเที่ยว ลักษณะของการเดินทางท่องเที่ยว และจำนวนครั้งที่มาท่องเที่ยวในรอบ 1 ปี ซึ่งมีลักษณะคำถามเป็นแบบปลายปิด (Close-ended Questions) และแบบปลายเปิด (Open-ended Questions)

ส่วนที่ 3 คำถามเกี่ยวกับการได้รับข่าวสาร แหล่งที่มาและความถี่ในการรับข่าวสารของนักท่องเที่ยวเกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมองค์พระปฐมเจดีย์ ซึ่งมีลักษณะคำถามเป็นแบบปลายปิด (Close-ended Questions) โดยมีเกณฑ์การให้คะแนน ดังนี้

ความถี่ของการได้รับข่าวสาร		คะแนน
ประจำ	(4 ครั้งขึ้นไป / เดือน)	3
บ่อยครั้ง	(3 ครั้ง / เดือน)	2
นาน ๆ ครั้ง	(1-2 ครั้ง / เดือน)	1
ไม่เคยได้รับ	(ไม่เคยได้รับเลยใน 1 เดือน)	0

หลักเกณฑ์การจัดกลุ่มคะแนนการรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม ใช้เกณฑ์การจัดกลุ่มโดยการนำเอาค่าเฉลี่ยเลขคณิต (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนน (Standard Deviation) เป็นเกณฑ์ในการจัดระดับของการได้รับข่าวสาร โดยแบ่งออกเป็น 3 ระดับ ดังนี้ โดยมีเกณฑ์การให้คะแนน ดังนี้

ต่ำกว่า $\bar{x} - S.D.$	หมายถึง	กลุ่มที่มีการรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมในระดับต่ำ
ในช่วง $\bar{x} + S.D.$ ถึง $\bar{x} - S.D.$	หมายถึง	กลุ่มที่มีการรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมในระดับปานกลาง
สูงกว่า $\bar{x} + S.D.$	หมายถึง	กลุ่มที่มีการรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมในระดับสูง

ส่วนที่ 4 คำถามเกี่ยวกับการให้คุณค่าสิ่งแวดล้อมศิลปกรรม มีลักษณะคำถามเป็นแบบปลายปิด (Close-ended Questions) มี 3 ตัวเลือก ซึ่งเป็นคำถามเชิงบวกและเชิงลบคละกันไป โดยมีคำถามที่ประยุกต์ใช้แนวคิดการสร้างแบบลิเคิท สเกล (Likert Scale) มีอยู่ 3 ระดับ คือ มาก ปานกลาง น้อย โดยมีเกณฑ์การให้คะแนน ดังนี้

		คำถามเชิงบวก	คำถามเชิงลบ
มาก	ให้คะแนน	3	1
ปานกลาง	ให้คะแนน	2	2
น้อย	ให้คะแนน	1	3

หลักเกณฑ์การจัดกลุ่มคะแนนการให้คุณค่าสิ่งแวดล้อมศิลปกรรม ใช้เกณฑ์การจัดกลุ่มโดยการนำเอาค่าเฉลี่ยเลขคณิต (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนน (Standard Deviation) เป็นเกณฑ์ในการจัดระดับของการให้คุณค่าสิ่งแวดล้อมศิลปกรรม โดยแบ่งออกเป็น 3 ระดับ ดังนี้ โดยมีเกณฑ์การให้คะแนน ดังนี้

ต่ำกว่า $\bar{x} - S.D.$	หมายถึง	กลุ่มที่มีการให้คุณค่าสิ่งแวดล้อมศิลปกรรมในระดับต่ำ
ในช่วง $\bar{x} + S.D.$ ถึง $\bar{x} - S.D.$	หมายถึง	กลุ่มที่มีการให้คุณค่าสิ่งแวดล้อมศิลปกรรมในระดับปานกลาง
สูงกว่า $\bar{x} + S.D.$	หมายถึง	กลุ่มที่มีการให้คุณค่าสิ่งแวดล้อมศิลปกรรมในระดับสูง

ส่วนที่ 5 คำถามเกี่ยวกับความรู้ในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม มีลักษณะคำถามเป็นแบบปลายปิด (Close-ended Questions) โดยมีคำถามเป็นลักษณะประเมินค่า 2 ระดับ คือ ใช่ และ ไม่ใช่ โดยมีเกณฑ์การให้คะแนน ดังนี้

ตอบถูก	ให้	1	คะแนน
ตอบผิด	ให้	0	คะแนน

หลักเกณฑ์การจัดกลุ่มคะแนนความรู้ในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม ใช้เกณฑ์การจัดกลุ่มโดยการนำเอาค่าเฉลี่ยเลขคณิต (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนน (Standard Deviation) เป็นเกณฑ์ในการจัดระดับของความรู้ในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม โดยแบ่งออกเป็น 3 ระดับ ดังนี้ โดยมีเกณฑ์การให้คะแนน ดังนี้

ต่ำกว่า $\bar{x} - S.D.$	หมายถึง	กลุ่มที่มีความรู้ในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมในระดับต่ำ
ในช่วง $\bar{x} + S.D.$ ถึง $\bar{x} - S.D.$	หมายถึง	กลุ่มที่มีความรู้ในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมในระดับปานกลาง
สูงกว่า $\bar{x} + S.D.$	หมายถึง	กลุ่มที่มีความรู้ในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมในระดับสูง

ส่วนที่ 6 คำถามเกี่ยวกับความตระหนักในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม มีลักษณะคำถามเป็นแบบปลายปิด (Close-ended Questions) โดยแบ่งระดับการวัดออกเป็น 5 ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และ น้อยที่สุด ซึ่งเป็นคำถามเชิงบวกและเชิงลบคละกันไป โดยใช้แบบประเมินค่า และกำหนดค่าน้ำหนักของระดับความตระหนัก โดยยึดหลักเกณฑ์การให้คะแนน ดังนี้

ระดับความตระหนัก		คำถามเชิงบวก	คำถามเชิงลบ
มากที่สุด	ให้คะแนน	5	1
มาก	ให้คะแนน	4	2
ปานกลาง	ให้คะแนน	3	3
น้อย	ให้คะแนน	2	4
น้อยที่สุด	ให้คะแนน	1	5

หลักเกณฑ์การจัดกลุ่มคะแนนความตระหนักในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม ใช้เกณฑ์การจัดกลุ่มโดยการนำเอาค่าเฉลี่ยเลขคณิต (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนน (Standard Deviation) เป็นเกณฑ์ในการจัดระดับของความตระหนักในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม โดยแบ่งออกเป็น 3 ระดับ ดังนี้ โดยมีเกณฑ์การให้คะแนน ดังนี้

ต่ำกว่า $\bar{x} - S.D.$	หมายถึง กลุ่มที่มีความตระหนักในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมในระดับต่ำ
ในช่วง $\bar{x} + S.D.$ ถึง $\bar{x} - S.D.$	หมายถึง กลุ่มที่มีความตระหนักในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมในระดับปานกลาง
สูงกว่า $\bar{x} + S.D.$	หมายถึง กลุ่มที่มีความตระหนักในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมในระดับสูง

ส่วนที่ 7 คำถามเกี่ยวกับปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมองค์พระปฐมเจดีย์ มีลักษณะคำถามเป็นแบบปลายเปิด (Open-ended Questions)

3.4 การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นมาให้อาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบแก้ไขปรับปรุงให้มีความถูกต้องของเนื้อหา (Content Validity) แล้วจึงนำไปทดสอบ (Pre – test) กับนักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างชาติ ที่วัดพระศรีรัตนศาสดาราม (วัดพระแก้ว) ซึ่งมีลักษณะใกล้เคียงกับประชากรเป้าหมายในการวิจัยมากที่สุด จำนวน 30 ราย หลังจากนั้นจึงนำข้อมูลที่ได้อามาวิเคราะห์ค่าความเชื่อถือได้ (Reliability) โดยใช้วิธีการวิเคราะห์ ดังนี้

การวิเคราะห์หาความเชื่อมั่นของแบบสอบถามด้านการให้คุณค่าสิ่งแวดล้อมศิลปกรรมและความตระหนักต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม โดยมีการให้คะแนนเป็นลักษณะมาตราอันดับ (Ordinal Scale) ใช้สูตรหาสัมประสิทธิ์แอลฟา (Coefficient Alpha) ของครอนบาช (บุญธรรม กิจปรีดาบริสุทธิ์, 2537: 251 อ้างถึงใน Brown, 1976: 86) ซึ่งมีสูตรดังนี้

ค่าความเชื่อมั่น r_{tt}	=	$\frac{K}{K - 1} \left(\frac{1 - \sum S_i^2}{S_x^2} \right)$
ในที่นี้ r_{tt}	=	ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม
K	=	จำนวนข้อของแบบทดสอบ
$\sum S_i^2$	=	ผลรวมของค่าความแปรปรวนของคะแนนในแต่ละข้อ
S_x^2	=	ค่าความแปรปรวนของคะแนนรวมของแบบทดสอบ

จากการทดสอบค่าความเชื่อมั่นได้ของการให้คุณค่าสิ่งแวดลอมศิลปกรรม เท่ากับ 0.70 และค่าความเชื่อมั่นได้ของความตระหนักต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดลอมศิลปกรรม เท่ากับ 0.89 ซึ่งมีค่าสูงอยู่ในเกณฑ์ที่สามารถนำไปเก็บข้อมูลจริงได้

การวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามด้านความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดลอมศิลปกรรม โดยใช้วิธี คูเดอร์ ริชาร์ดสัน สูตร 20 (Kuder – Richardson Formular: k- 20) (บุญธรรม กิจปรีดาวิสุทธิ, 2535: 208) ซึ่งมีสูตรดังนี้

ค่าความเชื่อมั่น (R_{tt})	=	$\frac{K}{K-1} \left(\frac{S_x^2 - \sum pq}{S_x^2} \right)$
เมื่อ		
K	=	จำนวนข้อของแบบทดสอบความรู้
p	=	สัดส่วนผู้ตอบถูก
q	=	สัดส่วนผู้ตอบผิด
S_x^2	=	ความแปรปรวนของคะแนนรวม

จากการทดสอบค่าความเชื่อมั่นได้ของความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดลอมศิลปกรรม เท่ากับ 0.70 ซึ่งมีค่าสูงอยู่ในเกณฑ์ที่สามารถนำไปเก็บข้อมูลจริงได้

3.5 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ทำการ เก็บรวบรวมข้อมูลในวันธรรมดา และวันหยุดเสาร์ – อาทิตย์ ในช่วงเดือน กันยายน - ตุลาคม พ.ศ. 2549 ผู้วิจัยดำเนินการ ดังนี้

3.5.1 ผู้วิจัยพร้อมด้วยผู้ช่วยนักวิจัยได้มีการทำความเข้าใจเกี่ยวกับแบบสอบถาม เทคนิคการ สัมภาษณ์ เพื่อให้ได้คำตอบที่ตรงประเด็น และเชื่อถือได้มากที่สุด

3.5.2 ผู้วิจัยทำการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง พร้อมผู้ช่วยนักวิจัย

3.5.3 ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลกับนักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างชาติที่เดินทางมาคน เดียว ที่มาเป็นกลุ่ม และเข้าพบบัณฑิตวิทยาลัยหรือผู้นำนักท่องเที่ยวกรณีมาเป็นกลุ่มทัวร์เพื่อชี้แจงวัตถุประสงค์และขอความร่วมมือในการเก็บข้อมูลจากนักท่องเที่ยว

3.6 การวิเคราะห์ข้อมูล

เมื่อได้แบบสอบถามจากงานภาคสนามแล้วจึงทำการตรวจสอบความถูกต้องสมบูรณ์ของ ข้อมูลทั้งหมด นำไปลงรหัสตามคู่มือลงรหัสที่สร้างขึ้นแล้วจึงนำไปบันทึกลงในจานบันทึกข้อมูล (Diskette) หลังจากนั้นจึงนำข้อมูลไปวิเคราะห์ประมวลผล ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปสำหรับการวิจัย ทางสังคมศาสตร์ SPSS (Statistical Package for the Social Sciences)

3.7 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถาม ใช้สถิติในการวิเคราะห์ ดังต่อไปนี้

1. ข้อมูลเกี่ยวกับลักษณะของประชากรกลุ่มตัวอย่าง สถิติที่ใช้ คือ สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ได้แก่ อัตราส่วนร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ยเลขคณิต (Mean) ส่วน เบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ค่าต่ำสุด (Minimum) และค่าสูงสุด (Maximum)

2. การทดสอบความสัมพันธ์ ระหว่างตัวแปรอิสระ (ระดับการวัดเป็นกลุ่ม) กับตัวแปรตาม (ระดับการวัดเป็นช่วง) สำหรับตัวแปรอิสระที่แบ่งเป็น 2 กลุ่ม ใช้สถิติ t-test ส่วนตัวแปรอิสระที่มี

มากกว่า 2 กลุ่ม จะใช้สถิติการวิเคราะห์การผันแปรทางเดียว (One – way Analysis of Variance : One way ANOVA)

3. เปรียบเทียบความตระหนักในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมองค์พระปฐมเจดีย์ ระหว่างกลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวชาวไทย กับกลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวต่างชาติ โดยใช้การวิเคราะห์ด้วยสถิติ t-test

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ผลการศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูล การศึกษาเปรียบเทียบความตระหนักของนักท่องเที่ยวชาวไทย และชาวต่างชาติที่มีต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมในสถานที่ท่องเที่ยว กรณีศึกษา: องค์พระปฐมเจดีย์ จังหวัดนครปฐม ได้นำเสนอผลการวิเคราะห์แบ่งออกเป็น 8 ส่วน ดังนี้

4.1 ปัจจัยส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ เพศ อายุ สัญชาติ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้เฉลี่ยต่อเดือน และการเป็นสมาชิกชมรม โดยใช้การวิเคราะห์ด้วยสถิติ อัตราส่วนร้อยละ (Percentage)

4.2 ปัจจัยเกี่ยวกับการเดินทางท่องเที่ยว ได้แก่ วัตถุประสงค์หลักในการเดินทางท่องเที่ยว ลักษณะของการเดินทางท่องเที่ยว และจำนวนครั้งที่มาท่องเที่ยวในรอบ 1 ปี โดยใช้การวิเคราะห์ด้วยสถิติ อัตราส่วนร้อยละ (Percentage)

4.3 ปัจจัยกระตุ้น ได้แก่ การรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมองค์พระปฐมเจดีย์ ประสบการณ์เกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม การให้คุณค่าสิ่งแวดล้อมศิลปกรรม และความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม โดยใช้การวิเคราะห์ด้วยสถิติ อัตราส่วนร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ยเลขคณิต (Mean: $\bar{x}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation: S.D.)

4.4 ความตระหนักของนักท่องเที่ยวชาวไทย และชาวต่างชาติที่มีต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมองค์พระปฐมเจดีย์ โดยใช้การวิเคราะห์ด้วยสถิติ อัตราส่วนร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ยเลขคณิต (Mean: $\bar{x}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation: S.D.)

4.5 การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคล ปัจจัยที่เกี่ยวกับการเดินทางท่องเที่ยว และปัจจัยกระตุ้น กับความตระหนักในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมองค์พระปฐมเจดีย์ของกลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวชาวไทย โดยการใช้สถิติการวิเคราะห์การผันแปรทางเดียว (One – Way Analysis of Variance) สำหรับการวิเคราะห์ตัวแปรที่มีมากกว่า 2 กลุ่ม และใช้การวิเคราะห์ด้วยสถิติ t-test สำหรับการวิเคราะห์ตัวแปรที่มี 2 กลุ่ม

4.6 การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคล ปัจจัยที่เกี่ยวกับการเดินทางท่องเที่ยว และปัจจัยกระตุ้น กับความตระหนักในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมองค์พระปฐมเจดีย์ของกลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ โดยการใช้สถิติการวิเคราะห์การผันแปรทางเดียว (One

– Way Analysis of Variance) สำหรับการวิเคราะห์ตัวแปรที่มีมากกว่า 2 กลุ่ม และใช้การวิเคราะห์ด้วยสถิติ t-test สำหรับการวิเคราะห์ตัวแปรที่มี 2 กลุ่ม

4.7 เปรียบเทียบความตระหนักในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมองค์พระปฐมเจดีย์ ระหว่างกลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวชาวไทย กับกลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวต่างชาติ โดยใช้การวิเคราะห์ด้วยสถิติ t-test

4.8 วิเคราะห์ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะของกลุ่มตัวอย่างในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมองค์พระปฐมเจดีย์ โดยวิธีการพรรณนา (Descriptive Approach)

4.1 ปัจจัยส่วนบุคคล

จากการศึกษา เรื่องการศึกษาเปรียบเทียบความตระหนักของนักท่องเที่ยวชาวไทย และชาวต่างชาติที่มีต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมในสถานที่ท่องเที่ยว กรณีศึกษา : องค์พระปฐมเจดีย์ จังหวัดนครปฐม (ตาราง 4.1) ได้ผลการศึกษา ดังนี้

เพศ พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักท่องเที่ยวชาวไทย ส่วนใหญ่ เป็นหญิง ร้อยละ 54.0 และชาย ร้อยละ 46.0 ในขณะที่ กลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักท่องเที่ยวต่างชาติ ส่วนใหญ่ เป็นชาย ร้อยละ 52.5 และหญิง ร้อยละ 47.5

อายุ พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักท่องเที่ยวชาวไทย ส่วนใหญ่ มีอายุระหว่าง 22-42 ปี ร้อยละ 60.5 รองลงมา ได้แก่ อายุ 21 ปี และต่ำกว่า ร้อยละ 20.5 และอายุ 43 ปี และสูงกว่า ร้อยละ 19.0 ตามลำดับ กลุ่มตัวอย่างมีอายุเฉลี่ยเท่ากับ 32 ปี อายุต่ำสุดเท่ากับ 18 ปี และอายุสูงสุดเท่ากับ 62 ปี

ในขณะที่ กลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักท่องเที่ยวต่างชาติ ส่วนใหญ่ มีอายุระหว่าง 23-46 ปี ร้อยละ 79.5 รองลงมา ได้แก่ อายุ 43 ปี และสูงกว่า ร้อยละ 16.0 และอายุ 22 ปี และต่ำกว่า ร้อยละ 4.5 ตามลำดับ กลุ่มตัวอย่างมีอายุเฉลี่ยเท่ากับ 34 ปี อายุต่ำสุดเท่ากับ 18 ปี และอายุสูงสุดเท่ากับ 67 ปี

สัญชาติ สำหรับกลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักท่องเที่ยวชาวไทย มีสัญชาติไทยทั้งหมด

ส่วนกลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักท่องเที่ยวต่างชาติ ส่วนใหญ่ มีสัญชาติอยู่ในกลุ่มยุโรป ร้อยละ 67.0 รองลงมา ได้แก่ กลุ่มโอเชียเนีย ร้อยละ 12.0 กลุ่มอเมริกา ร้อยละ 8.5 กลุ่มเอเชียตะวันออก (กลุ่มอาเซียน) ร้อยละ 6.5 กลุ่มตะวันออกกลาง ร้อยละ 2.5 กลุ่มแอฟริกา ร้อยละ 2.0 และกลุ่มเอเชียใต้ ร้อยละ 1.5 ตามลำดับ

ระดับการศึกษา พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักท่องเที่ยวชาวไทย ส่วนใหญ่ มีการศึกษาระดับปริญญาตรี ร้อยละ 49.0 รองลงมา มีการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลายและต่ำกว่า

ร้อยละ 31.0 มีการศึกษาระดับอนุปริญญาหรือเทียบเท่า ร้อยละ 13.5 และมีการศึกษาระดับสูงกว่าปริญญาตรี ร้อยละ 6.5 ตามลำดับ

ในขณะที่ กลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักท่องเที่ยวต่างชาติ ส่วนใหญ่ มีการศึกษาระดับปริญญาตรี ร้อยละ 40.5 รองลงมา มีการศึกษาระดับสูงกว่าปริญญาตรี ร้อยละ 23.5 มีการศึกษาระดับอนุปริญญาหรือเทียบเท่า ร้อยละ 19.5 และมีการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลายและต่ำกว่า ร้อยละ 16.5 ตามลำดับ

อาชีพ พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักท่องเที่ยวชาวไทย ส่วนใหญ่ มีอาชีพ รับราชการ / พนักงานรัฐวิสาหกิจ ร้อยละ 39.5 รองลงมา มีอาชีพพนักงานบริษัท / รับจ้างทั่วไป ร้อยละ 23.5 เป็นนักเรียน นิสิต นักศึกษา ร้อยละ 22.0 มีอาชีพธุรกิจส่วนตัว / ค้าขาย ร้อยละ 12.5 มีอาชีพอื่นๆ เช่น ทนายความ และชาวสวน ร้อยละ 1.5 และไม่ได้ทำงาน / แม่บ้าน ร้อยละ 1.0 ตามลำดับ

ในขณะที่ กลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักท่องเที่ยวต่างชาติ ส่วนใหญ่ มีอาชีพพนักงานบริษัท / รับจ้างทั่วไป ร้อยละ 46.0 รองลงมา มีอาชีพธุรกิจส่วนตัว / ค้าขาย ร้อยละ 34.0 มีอาชีพ รับราชการ / พนักงานรัฐวิสาหกิจ ร้อยละ 7.5 เป็นนักเรียน นิสิต นักศึกษา ร้อยละ 7.0 ไม่ได้ทำงาน / แม่บ้าน ร้อยละ 3.5 และมีอาชีพอื่นๆ เช่น แพทย์ เกษตรกร วิศวกร ทนายความ เป็นต้น ร้อยละ 2.0 ตามลำดับ

รายได้เฉลี่ยต่อเดือน พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักท่องเที่ยวชาวไทย ส่วนใหญ่ มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 1,749 – 31,695 บาท ร้อยละ 88.5 รองลงมา มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 31,696 บาท และสูงกว่า ร้อยละ 10.0 และมีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 1,748 บาทและต่ำกว่า ร้อยละ 1.5 ตามลำดับ กลุ่มตัวอย่างมีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนเท่ากับ 16,722.35 บาท รายได้เฉลี่ยต่อเดือนต่ำสุดเท่ากับ 1,600 บาท และรายได้เฉลี่ยต่อเดือนสูงสุดเท่ากับ 110,000 บาท

ในขณะที่ กลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักท่องเที่ยวต่างชาติ ส่วนใหญ่ มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 356,016 บาทและต่ำกว่า ร้อยละ 80.5 รองลงมา มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 1,222,352 บาทและสูงกว่า ร้อยละ 15.5 มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 356,017 - 1,222,351 บาท ร้อยละ 4.0 ตามลำดับ กลุ่มตัวอย่างมีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนเท่ากับ 433,166.88 บาท รายได้เฉลี่ยต่อเดือนต่ำสุดเท่ากับ 0 บาท และรายได้เฉลี่ยต่อเดือนสูงสุดเท่ากับ 4,511,424 บาท

การเป็นสมาชิกชมรม พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักท่องเที่ยวชาวไทย ส่วนใหญ่ ไม่เป็นสมาชิกชมรม ร้อยละ 94.0 รองลงมา ได้แก่ การเป็นสมาชิก / กรรมการชมรม เช่น ชมรม Green do it ชมรมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ชมรมอนุรักษ์ธรรมชาติ และ ชมรมเรารักษ์แม่น้ำท่าจีน เป็นต้น ร้อยละ 6.0 และไม่พบผู้ใดเป็นประธานชมรม ตามลำดับ

ในขณะที่ กลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักท่องเที่ยวต่างชาติ ส่วนใหญ่ ไม่เป็นสมาชิกชมรม ร้อยละ 95.0 รองลงมา ได้แก่ การเป็นสมาชิก / กรรมการชมรม เช่น ชมรม Sierra club, Green

peace, Wildlife Trust และ Hanover Gardener club เป็นต้น ร้อยละ 3.5 และเป็นประธานชมรม ร้อยละ 1.5 ตามลำดับ

ตาราง 4.1 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

ปัจจัยส่วนบุคคล	ประเภทของนักท่องเที่ยว			
	ชาวไทย		ชาวต่างชาติ	
	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
จำนวนทั้งหมด (คน)	200	100.0	200	100.0
เพศ				
ชาย	92	46.0	105	52.5
หญิง	108	54.0	95	47.5
อายุนักท่องเที่ยวชาวไทย				
21 ปี และต่ำกว่า	41	20.5	-	-
22 – 42 ปี	121	60.5	-	-
43 ปี และสูงกว่า	38	19.0	-	-
Mean = 32 S.D. = 10.31	Min. = 18	Max. = 62		
อายุนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ				
22 ปี และต่ำกว่า	-	-	9	4.5
23 – 46 ปี	-	-	159	79.5
47 ปี และสูงกว่า	-	-	32	16.0
Mean = 34 S.D. = 11.37	Min. = 18	Max. = 67		

ตาราง 4.1 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล (ต่อ)

ปัจจัยส่วนบุคคล	ประเภทของนักท่องเที่ยว			
	ชาวไทย		ชาวต่างชาติ	
	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
สัญชาติ				
ไทย	200	100.0	-	-
- กลุ่มเอเชียตะวันออก (กลุ่มอาเซียน) ได้แก่ ฟิลิปปินส์ สิงคโปร์ จีน ญี่ปุ่น และไต้หวัน เป็นต้น	-	-	13	6.5
- กลุ่มยุโรป ได้แก่ เบลเยียม เดนมาร์ก ฟินแลนด์ ฝรั่งเศส เยอรมัน อิตาลี เนเธอร์แลนด์ รัสเซีย สเปน สวีเดน อังกฤษ สวิต ไอซ์แลนด์ กรีก โปรตุเกส สโลวีเนีย เป็นต้น	-	-	134	67.0
- กลุ่มอเมริกา ได้แก่ แคนาดา อเมริกา	-	-	17	8.5
- กลุ่มเอเชียใต้ ได้แก่ อินเดีย เนปาล	-	-	3	1.5
- กลุ่มโอเชียเนีย ได้แก่ ออสเตรเลีย และนิวซีแลนด์	-	-	24	12.0
- กลุ่มตะวันออกกลาง ได้แก่ อิสราเอล	-	-	5	2.5
- กลุ่มแอฟริกา ได้แก่ แอฟริกาใต้ กาน่า และเวเนซุเอล่า เป็นต้น	-	-	4	2.0

ตาราง 4.1 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล (ต่อ)

ปัจจัยส่วนบุคคล	ประเภทของนักท่องเที่ยว			
	ชาวไทย		ชาวต่างชาติ	
	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ระดับการศึกษา				
มัธยมศึกษาตอนปลายและต่ำกว่า	62	31.0	62	16.5
อนุปริญญาหรือเทียบเท่า	27	13.5	27	19.5
ปริญญาตรี	98	49.0	98	40.5
สูงกว่าปริญญาตรี	13	6.5	13	23.5
อาชีพ				
ไม่ได้ทำงาน / แม่บ้าน	2	1.0	7	3.5
รับราชการ / พนักงานรัฐวิสาหกิจ	79	39.5	15	7.5
ธุรกิจส่วนตัว / ค้าขาย	25	12.5	68	34.0
พนักงานบริษัท / รับจ้างทั่วไป	47	23.5	92	46.0
นักเรียน นิสิต นักศึกษา	44	22.0	14	7.0
อื่นๆ เช่น ทนายความ และชาวสวน (ต่างชาติ) อื่นๆ เช่น แพทย์ เกษีษกร วิศวกร ทนายความ เป็นต้น	3	1.5	4	2.0

ตาราง 4.1 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล (ต่อ)

ปัจจัยส่วนบุคคล	ประเภทของนักท่องเที่ยว			
	ชาวไทย		ชาวต่างชาติ	
	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
รายได้เฉลี่ยต่อเดือน (บาท)				
1,748 และต่ำกว่า	3	1.5	-	-
1,749 – 31,695	177	88.5	-	-
31,696 และสูงกว่า	20	10.0	-	-
Mean = 16,722.35 S.D. = 14,973.04				
Min. = 1,600 Max. = 110,000				
356,016 และต่ำกว่า	-	-	161	80.5
356,017 – 1,222,351	-	-	8	4.0
1,222,352 และสูงกว่า	-	-	31	15.5
Mean = 433,166.88 S.D. = 789,184.13				
Min. = 0 Max. = 4,511,424				
การเป็นสมาชิกชมรม				
ไม่เป็น	188	94.0	190	95.0
เป็นประธานชมรม	-	-	3	1.5
เป็นสมาชิก / กรรมการชมรม เช่น ชมรม Green do it ชมรมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ชมรมอนุรักษ์ธรรมชาติและ ชมรมเรารักษ์แม่น้ำท่าจีน เป็นต้น (ต่างชาติ) เช่น ชมรม Sierra club, Green peace, Wildlife trust และ Hanover Gardener club เป็นต้น	12	6.0	7	3.5

4.2 ปัจจัยเกี่ยวกับการเดินทางท่องเที่ยว

จากการศึกษา ปัจจัยเกี่ยวกับการเดินทางท่องเที่ยวของกลุ่มตัวอย่าง (ตาราง 4.2) ได้ผลการศึกษา ดังนี้

วัตถุประสงค์หลักในการเดินทางท่องเที่ยว พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักท่องเที่ยวชาวไทย ส่วนใหญ่ มีวัตถุประสงค์เพื่อการศาสนา ทำบุญ ไหว้พระ ร้อยละ 76.5 รองลงมา ได้แก่ เพื่อชมศิลปวัฒนธรรม ประเพณี โบราณสถาน โบราณวัตถุ ร้อยละ 11.0 เพื่อการพักผ่อนหย่อนใจ ร้อยละ 8.0 อื่นๆ เช่น ดูพระเครื่อง และขอพรสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ร้อยละ 2.5 และเพื่อการศึกษา ประวัติศาสตร์ โบราณคดี ศิลปวัฒนธรรม ร้อยละ 2.0 ตามลำดับ

ในขณะที่ กลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักท่องเที่ยวต่างชาติ ส่วนใหญ่ มีวัตถุประสงค์เพื่อชมศิลปวัฒนธรรม ประเพณี โบราณสถาน โบราณวัตถุ ร้อยละ 57.0 รองลงมา ได้แก่ เพื่อการพักผ่อนหย่อนใจ ร้อยละ 34.5 อื่นๆ เช่น เดินทางผ่านไปหัวหิน สันนิมุน รวมอยู่ในทัวร์ วันหยุดพักผ่อน ดำรงเมืองไทย เป็นต้น ร้อยละ 6.0 เพื่อการศึกษาประวัติศาสตร์ โบราณคดี ศิลปวัฒนธรรม ร้อยละ 1.5 และเพื่อการศาสนา ทำบุญ ไหว้พระ ร้อยละ 1.0 ตามลำดับ

ลักษณะของการเดินทางท่องเที่ยว พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักท่องเที่ยวชาวไทย ส่วนใหญ่ จะร่วมเดินทางท่องเที่ยวไปกับกลุ่มครอบครัว หรือญาติ ร้อยละ 48.0 รองลงมา ได้แก่ เดินทางร่วมกับกลุ่มเพื่อน ร้อยละ 35.0 เดินทางมาคนเดียว ร้อยละ 9.0 มากับกลุ่มทัวร์ ร้อยละ 5.5 และเดินทางมากับหน่วยงาน ร้อยละ 2.5 ตามลำดับ

ในขณะที่ กลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักท่องเที่ยวต่างชาติ ส่วนใหญ่ จะร่วมเดินทางท่องเที่ยวไปกับกลุ่มทัวร์ ร้อยละ 31.0 รองลงมา ได้แก่ เดินทางร่วมกับกลุ่มครอบครัว / ญาติ ร้อยละ 26.0 เดินทางมาคนเดียว และเดินทางร่วมกับกลุ่มเพื่อน ร้อยละ 20.5 เท่ากัน และเดินทางมากับหน่วยงาน ร้อยละ 2.0 ตามลำดับ

จำนวนครั้งที่มาท่องเที่ยว ในรอบ 1 ปี พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักท่องเที่ยวชาวไทย ส่วนใหญ่ มีจำนวนครั้งที่มาท่องเที่ยวมากกว่า 4 ครั้ง ขึ้นไป ร้อยละ 47.0 รองลงมา มีจำนวนครั้งที่มาท่องเที่ยวเป็นครั้งที่ 2-4 ร้อยละ 34.5 และเดินทางมาท่องเที่ยวเป็นครั้งแรก ร้อยละ 18.5 ตามลำดับ

ในขณะที่ กลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักท่องเที่ยวต่างชาติ ส่วนใหญ่ เดินทางมาท่องเที่ยวเป็นครั้งแรก ร้อยละ 89.5 รองลงมา เดินทางมาท่องเที่ยวเป็นครั้งที่ 2-4 ร้อยละ 7.5 และเดินทางมาท่องเที่ยวมากกว่า 4 ครั้ง ขึ้นไป ร้อยละ 3.0 ตามลำดับ

ตาราง 4.2 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามปัจจัยเกี่ยวกับการเดินทางท่องเที่ยว

ปัจจัยเกี่ยวกับการเดินทางท่องเที่ยว	ประเภทของนักท่องเที่ยว			
	ชาวไทย		ชาวต่างชาติ	
	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
จำนวนทั้งหมด	200	100.0	200	100.0
วัตถุประสงค์หลักในการเดินทาง				
- เพื่อการพักผ่อนหย่อนใจ	16	8.0	69	34.5
- เพื่อชมศิลปวัฒนธรรม ประเพณี	22	11.0	114	57.0
โบราณสถาน โบราณวัตถุ				
- เพื่อการศึกษาประวัติศาสตร์	4	2.0	3	1.5
โบราณคดี ศิลปวัฒนธรรม				
- เพื่อการศาสนา ทำบุญ ไหว้พระ	153	76.5	2	1.0
- อื่นๆ เช่น ดูพระเครื่อง และขอพร	5	2.5	12	6.0
สิ่งศักดิ์สิทธิ์				
(ต่างชาติ) อื่นๆ เช่น เดินทางผ่าน				
ไปหัวหิน ฮันนีมูน รวมอยู่ในทัวร์ วัน				
หยุดพักผ่อน สํารวจเมืองไทย เป็นต้น				
ลักษณะของการเดินทางท่องเที่ยว				
มาคนเดียว	18	9.0	41	20.5
กลุ่มเพื่อน	70	35.0	41	20.5
กลุ่มครอบครัว /ญาติ	96	48.0	52	26.0
กลุ่มทัวร์	11	5.5	62	31.0
หน่วยงาน	5	2.5	4	2.0
จำนวนครั้งที่มาท่องเที่ยวในรอบ 1 ปี				
ครั้งแรก	37	18.5	179	89.5
ครั้งที่ 2 - 4	69	34.5	15	7.5
มากกว่า 4 ครั้ง ขึ้นไป	94	47.0	6	3.0

4.3 ปัจจัยกระตุ้น

4.3.1 การรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมองค์พระปฐมเจดีย์

จากการศึกษา การรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมองค์พระปฐมเจดีย์ของกลุ่มตัวอย่าง (ตาราง 4.3 และตาราง 4.4) ได้ผลการศึกษา ดังนี้

โทรทัศน์ พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักท่องเที่ยวชาวไทย ส่วนใหญ่ ไม่เคยได้รับข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมองค์พระปฐมเจดีย์จากโทรทัศน์ ร้อยละ 69.5 รองลงมา คือ ได้รับข่าวสารนานๆ ครั้งต่อเดือน ร้อยละ 15.5 ได้รับข่าวสารเป็นประจำต่อเดือน ร้อยละ 7.5 ได้รับข่าวสารบ่อยครั้งต่อเดือน ร้อยละ 4.5 และมีจำนวนผู้ไม่ตอบ ร้อยละ 3.0 ตามลำดับ

ในขณะที่ กลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักท่องเที่ยวต่างชาติ ส่วนใหญ่ ไม่เคยได้รับข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมองค์พระปฐมเจดีย์จากโทรทัศน์ ร้อยละ 87.0 รองลงมา คือ ได้รับข่าวสารนานๆ ครั้งต่อเดือน ร้อยละ 6.0 มีจำนวนผู้ไม่ตอบ ร้อยละ 4.5 ได้รับข่าวสารเป็นประจำต่อเดือน ร้อยละ 2.0 และได้รับข่าวสารบ่อยครั้งต่อเดือน ร้อยละ 0.5 ตามลำดับ

วิทยุ พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักท่องเที่ยวชาวไทย ส่วนใหญ่ ไม่เคยได้รับข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมองค์พระปฐมเจดีย์จากวิทยุ ร้อยละ 73.5 รองลงมา คือ ได้รับข่าวสารนานๆ ครั้งต่อเดือน ร้อยละ 11.0 มีจำนวนผู้ไม่ตอบ ร้อยละ 7.0 ได้รับข่าวสารเป็นประจำต่อเดือน ร้อยละ 5.5 และได้รับข่าวสารบ่อยครั้งต่อเดือน ร้อยละ 3.0 ตามลำดับ

ในขณะที่ กลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักท่องเที่ยวต่างชาติ ส่วนใหญ่ ไม่เคยได้รับข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมองค์พระปฐมเจดีย์จากวิทยุ ร้อยละ 90.5 รองลงมา คือ มีจำนวนผู้ไม่ตอบ ร้อยละ 7.0 ได้รับข่าวสารเป็นประจำต่อเดือน ร้อยละ 1.5 และได้รับข่าวสารบ่อยครั้งต่อเดือน และได้รับข่าวสารนานๆ ครั้งต่อเดือน ร้อยละ 0.5 เท่ากัน ตามลำดับ

หนังสือพิมพ์ พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักท่องเที่ยวชาวไทย ส่วนใหญ่ ไม่เคยได้รับข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมองค์พระปฐมเจดีย์จากหนังสือพิมพ์ ร้อยละ 72.0 รองลงมา คือ ได้รับข่าวสารนานๆ ครั้งต่อเดือน ร้อยละ 12.5 ได้รับข่าวสารบ่อยครั้งต่อเดือน ร้อยละ 6.5 มีจำนวนผู้ไม่ตอบ ร้อยละ 5.0 และได้รับข่าวสารเป็นประจำต่อเดือน ร้อยละ 4.0 ตามลำดับ

ในขณะที่ กลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักท่องเที่ยวต่างชาติ ส่วนใหญ่ ไม่เคยได้รับข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมองค์พระปฐมเจดีย์จากหนังสือพิมพ์ ร้อยละ 87.5 รองลงมา คือ มีจำนวนผู้ไม่ตอบ ร้อยละ 6.5 ได้รับข่าวสารนานๆ ครั้งต่อเดือน ร้อยละ 4.0 ได้รับข่าวสารเป็นประจำต่อเดือน ร้อยละ 1.5 และได้รับข่าวสารบ่อยครั้งต่อเดือน ร้อยละ 0.5 ตามลำดับ

วารสาร / นิตยสาร พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักท่องเที่ยวยชาวไทย ส่วนใหญ่ ไม่เคยได้รับข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมองค์พระปฐมเจดีย์จากวารสาร / นิตยสาร ร้อยละ 75.5 รองลงมา คือ ได้รับข่าวสารนานๆ ครั้งต่อเดือน ร้อยละ 15.0 มีจำนวนผู้ไม่ตอบ ร้อยละ 6.0 ได้รับข่าวสารบ่อยครั้งต่อเดือน ร้อยละ 2.0 และได้รับข่าวสารเป็นประจำต่อเดือน ร้อยละ 1.5 ตามลำดับ

ในขณะที่ กลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักท่องเที่ยวยชาวต่างชาติ ส่วนใหญ่ ไม่เคยได้รับข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมองค์พระปฐมเจดีย์จากวารสาร / นิตยสาร ร้อยละ 87.0 รองลงมา คือ ได้รับข่าวสารนานๆ ครั้งต่อเดือน ร้อยละ 7.5 มีจำนวนผู้ไม่ตอบ ร้อยละ 3.0 ได้รับข่าวสารบ่อยครั้งต่อเดือน ร้อยละ 1.5 และได้รับข่าวสารเป็นประจำต่อเดือน ร้อยละ 1.0 ตามลำดับ

แผ่นพับประชาสัมพันธ์ พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักท่องเที่ยวยชาวไทย ส่วนใหญ่ ไม่เคยได้รับข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมองค์พระปฐมเจดีย์จากแผ่นพับประชาสัมพันธ์ ร้อยละ 74.5 รองลงมา คือ ได้รับข่าวสารนานๆ ครั้งต่อเดือน ร้อยละ 13.0 มีจำนวนผู้ไม่ตอบ ร้อยละ 6.5 ได้รับข่าวสารบ่อยครั้งต่อเดือน ร้อยละ 4.0 และได้รับข่าวสารเป็นประจำต่อเดือน ร้อยละ 2.0 ตามลำดับ

ในขณะที่ กลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักท่องเที่ยวยชาวต่างชาติ ส่วนใหญ่ ไม่เคยได้รับข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมองค์พระปฐมเจดีย์จากแผ่นพับประชาสัมพันธ์ ร้อยละ 86.0 รองลงมา คือ ได้รับข่าวสารนานๆ ครั้งต่อเดือน ร้อยละ 8.5 มีจำนวนผู้ไม่ตอบ ร้อยละ 3.5 ได้รับข่าวสารบ่อยครั้งต่อเดือน ร้อยละ 1.5 และได้รับข่าวสารเป็นประจำต่อเดือน ร้อยละ 0.5 ตามลำดับ

เอกสารของทางราชการ พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักท่องเที่ยวยชาวไทย ส่วนใหญ่ ไม่เคยได้รับข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมองค์พระปฐมเจดีย์จากเอกสารของทางราชการ ร้อยละ 80.5 รองลงมา คือ ได้รับข่าวสารนานๆ ครั้งต่อเดือน ร้อยละ 11.0 มีจำนวนผู้ไม่ตอบ ร้อยละ 6.0 ได้รับข่าวสารบ่อยครั้งต่อเดือน ร้อยละ 1.5 และได้รับข่าวสารเป็นประจำต่อเดือน ร้อยละ 1.0 ตามลำดับ

ในขณะที่ กลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักท่องเที่ยวยชาวต่างชาติ ส่วนใหญ่ ไม่เคยได้รับข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมองค์พระปฐมเจดีย์จากเอกสารของทางราชการ ร้อยละ 91.0 รองลงมา คือ มีจำนวนผู้ไม่ตอบ ร้อยละ 8.5 ได้รับข่าวสารบ่อยครั้งต่อเดือน ร้อยละ 0.5 และไม่พบจำนวนผู้ได้รับข่าวสารเป็นประจำต่อเดือน และได้รับข่าวสารนานๆ ครั้งต่อเดือน ตามลำดับ

ผู้ร่วมงาน / เพื่อน พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักท่องเที่ยวยชาวไทย ส่วนใหญ่ ไม่เคยได้รับข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมองค์พระปฐมเจดีย์จากผู้ร่วมงาน / เพื่อน ร้อยละ 66.5 รองลงมา คือ ได้รับข่าวสารนานๆ ครั้งต่อเดือน ร้อยละ 15.5 ได้รับข่าวสารบ่อยครั้งต่อ

เดือน ร้อยละ 7.0 มีจำนวนผู้ไม่ตอบ ร้อยละ 6.0 และได้รับข่าวสารเป็นประจำต่อเดือน ร้อยละ 5.0 ตามลำดับ

ในขณะที่ กลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักท่องเที่ยวต่างชาติ ส่วนใหญ่ ไม่เคยได้รับข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมองค์พระปฐมเจดีย์จากผู้ร่วมงาน / เพื่อน ร้อยละ 85.0 รองลงมา คือ ได้รับข่าวสารนานๆ ครั้งต่อเดือน ร้อยละ 6.5 มีจำนวนผู้ไม่ตอบ ร้อยละ 6.0 ได้รับข่าวสารบ่อยครั้งต่อเดือน ร้อยละ 1.5 และได้รับข่าวสารเป็นประจำต่อเดือน ร้อยละ 1.0 ตามลำดับ

ญาติพี่น้อง พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักท่องเที่ยวชาวไทย ส่วนใหญ่ ไม่เคยได้รับข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมองค์พระปฐมเจดีย์จากญาติพี่น้อง ร้อยละ 72.0 รองลงมา คือ ได้รับข่าวสารนานๆ ครั้งต่อเดือน ร้อยละ 10.0 มีจำนวนผู้ไม่ตอบ ร้อยละ 8.0 ได้รับข่าวสารบ่อยครั้งต่อเดือน ร้อยละ 5.5 และได้รับข่าวสารเป็นประจำต่อเดือน ร้อยละ 4.5 ตามลำดับ

ในขณะที่ กลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักท่องเที่ยวต่างชาติ ส่วนใหญ่ ไม่เคยได้รับข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมองค์พระปฐมเจดีย์จากญาติพี่น้อง ร้อยละ 88.5 รองลงมา คือ มีจำนวนผู้ไม่ตอบ ร้อยละ 8.5 ได้รับข่าวสารบ่อยครั้งต่อเดือน และได้รับข่าวสารนานๆ ครั้งต่อเดือน ร้อยละ 1.5 เท่ากัน และไม่พบจำนวนผู้ที่ได้รับข่าวสารเป็นประจำต่อเดือน ตามลำดับ

เจ้าหน้าที่ราชการ พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักท่องเที่ยวชาวไทย ส่วนใหญ่ ไม่เคยได้รับข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมองค์พระปฐมเจดีย์จากเจ้าหน้าที่ราชการ ร้อยละ 77.0 รองลงมา คือ ได้รับข่าวสารนานๆ ครั้งต่อเดือน ร้อยละ 11.5 มีจำนวนผู้ไม่ตอบ ร้อยละ 6.5 และได้รับข่าวสารเป็นประจำต่อเดือน และได้รับข่าวสารบ่อยครั้งต่อเดือน ร้อยละ 2.5 เท่ากัน ตามลำดับ

ในขณะที่ กลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักท่องเที่ยวต่างชาติ ส่วนใหญ่ ไม่เคยได้รับข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมองค์พระปฐมเจดีย์จากเจ้าหน้าที่ราชการ ร้อยละ 90.5 รองลงมา คือ มีจำนวนผู้ไม่ตอบ ร้อยละ 9.0 ได้รับข่าวสารบ่อยครั้งต่อเดือน ร้อยละ 0.5 และไม่พบจำนวนผู้ที่ได้รับข่าวสารเป็นประจำต่อเดือน และได้รับข่าวสารนานๆ ครั้งต่อเดือน ตามลำดับ

อินเทอร์เน็ต / เว็บไซต์ พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักท่องเที่ยวชาวไทย ส่วนใหญ่ ไม่เคยได้รับข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมองค์พระปฐมเจดีย์จากอินเทอร์เน็ต / เว็บไซต์ ร้อยละ 77.0 รองลงมา คือ มีจำนวนผู้ไม่ตอบ ร้อยละ 10.0 ได้รับข่าวสารนานๆ ครั้งต่อเดือน ร้อยละ 9.0 ได้รับข่าวสารบ่อยครั้งต่อเดือน ร้อยละ 3.5 และได้รับข่าวสารเป็นประจำต่อเดือน ร้อยละ 0.5 ตามลำดับ

ในขณะที่ กลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักท่องเที่ยวต่างชาติ ส่วนใหญ่ ไม่เคยได้รับข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมองค์พระปฐมเจดีย์จากอินเทอร์เน็ต / เว็บไซต์ ร้อยละ 83.5

รองลงมา คือ ได้รับข่าวสารนานๆ ครั้งต่อเดือน ร้อยละ 9.0 มีจำนวนผู้ไม่ตอบ ร้อยละ 4.0 ได้รับข่าวสารเป็นประจำต่อเดือน ร้อยละ 2.5 และได้รับข่าวสารบ่อยครั้งต่อเดือน ร้อยละ 1.0 ตามลำดับ

ตาราง 4.3 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวชาวไทย จำแนกตามปัจจัยด้านการได้รับข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมองค์พระปฐมเจดีย์ ในรอบ 1 เดือน

จำนวน 200 ราย

แหล่งข่าวสาร	นักท่องเที่ยวชาวไทย / ความถี่ในการรับข่าวสาร				
	ประจำ (4 ครั้งขึ้นไป / เดือน)	บ่อยครั้ง (3 ครั้ง / เดือน)	นาน ๆ ครั้ง (1-2 ครั้ง / เดือน)	ไม่เคยได้รับ / เดือน	ไม่ตอบ
	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)
โทรทัศน์	15 (7.5)	9 (4.5)	31 (15.5)	139 (69.5)	6 (3.0)
วิทยุ	11 (5.5)	6 (3.0)	22 (11.0)	147 (73.5)	14 (7.0)
หนังสือพิมพ์	8 (4.0)	13 (6.5)	25 (12.5)	144 (72.0)	10 (5.0)
วารสาร / นิตยสาร	3 (1.5)	4 (2.0)	30 (15.0)	151 (75.5)	12 (6.0)
แผ่นพับประชาสัมพันธ์	4 (2.0)	8 (4.0)	26 (13.0)	149 (74.5)	13 (6.5)
เอกสารของทางราชการ	2 (1.0)	3 (1.5)	22 (11.0)	161 (80.5)	12 (6.0)
ผู้ร่วมงาน / เพื่อน	10 (5.0)	14 (7.0)	31 (15.5)	133 (66.5)	12 (6.0)
ญาติพี่น้อง	9 (4.5)	11 (5.5)	20 (10.0)	144 (72.0)	16 (8.0)
เจ้าหน้าที่ราชการ	5 (2.5)	5 (2.5)	23 (11.5)	154 (77.0)	13 (6.5)
อินเทอร์เน็ต / เว็บไซต์	1 (0.5)	7 (3.5)	18 (9.0)	154 (77.0)	20 (10.0)

ตาราง 4.4 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวยุโรปต่างชาตินักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ จำแนกตามปัจจัยด้านการได้รับข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมองค์พระปฐมเจดีย์ ในรอบ 1 เดือน

จำนวน 200 ราย

แหล่งข่าวสาร	นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ / ความถี่ในการรับข่าวสาร				
	ประจำ (4 ครั้งขึ้นไป / เดือน)	บ่อยครั้ง (3 ครั้ง / เดือน)	นานๆ ครั้ง (1-2 ครั้ง / เดือน)	ไม่เคยได้รับ / เดือน	ไม่ตอบ
	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)
โทรทัศน์	4 (2.0)	1 (0.5)	12 (6.0)	174 (87.0)	9 (4.5)
วิทยุ	3 (1.5)	1 (0.5)	1 (0.5)	181 (90.5)	14 (7.0)
หนังสือพิมพ์	3 (1.5)	1 (0.5)	8 (4.0)	175 (87.5)	13 (6.5)
วารสาร / นิตยสาร	2 (1.0)	3 (1.5)	15 (7.5)	174 (87.0)	6 (3.0)
แผ่นพับประชาสัมพันธ์	1 (0.5)	3 (1.5)	17 (8.5)	172 (86.0)	7 (3.5)
เอกสารของทางราชการ	- -	1 (0.5)	- -	182 (91.0)	17 (8.5)
ผู้ร่วมงาน / เพื่อน	2 (1.0)	3 (1.5)	13 (6.5)	170 (85.0)	12 (6.0)
ญาติพี่น้อง	- -	3 (1.5)	3 (1.5)	177 (88.5)	17 (8.5)
เจ้าหน้าที่ราชการ	- -	1 (0.5)	- -	181 (90.5)	18 (9.0)
อินเทอร์เน็ต / เว็บไซต์	5 (2.5)	2 (1.0)	18 (9.0)	167 (83.5)	8 (4.0)

การแบ่งระดับการรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมองค์พระปฐมเจดีย์ (ตาราง 4.5) โดยการรวมคะแนนจากคำถาม 10 ข้อ แล้วนำคะแนนมาจัดแบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม โดยพิจารณาจากค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ได้ดังนี้

ผลการศึกษา พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักท่องเที่ยวชาวไทย ส่วนใหญ่ มีระดับการรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมองค์พระปฐมเจดีย์ ในระดับต่ำ ร้อยละ 63.5 รองลงมา คือ มีการรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมองค์พระปฐมเจดีย์ ในระดับปานกลาง ร้อยละ 21.5 และมีการรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมองค์พระปฐมเจดีย์ ในระดับสูง ร้อยละ 15.0 ตามลำดับ กลุ่มตัวอย่างมีคะแนนการรับรู้ข่าวสาร เฉลี่ยเท่ากับ 3.06 คะแนน คะแนนต่ำสุดเท่ากับ 0 คะแนน และคะแนนสูงสุดเท่ากับ 27 คะแนน

ในขณะที่ กลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักท่องเที่ยวต่างชาติ ส่วนใหญ่ มีระดับการรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมองค์พระปฐมเจดีย์ ในระดับต่ำ ร้อยละ 82.5 รองลงมา คือ มีการรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมองค์พระปฐมเจดีย์ในระดับปานกลาง ร้อยละ 11.5 และมีการรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมองค์พระปฐมเจดีย์ ในระดับสูง ร้อยละ 6.0 ตามลำดับ กลุ่มตัวอย่างมีคะแนนการรับรู้ข่าวสาร เฉลี่ยเท่ากับ 0.93 คะแนน คะแนนต่ำสุดเท่ากับ 0 คะแนน และคะแนนสูงสุดเท่ากับ 19 คะแนน

ตาราง 4.5 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง ด้านการรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมองค์พระปฐมเจดีย์ ในรอบ 1 เดือน จำแนกตามระดับการรับรู้ข่าวสาร

ระดับการรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมองค์พระปฐมเจดีย์	ประเภทของนักท่องเที่ยว			
	ชาวไทย		ชาวต่างชาติ	
	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
จำนวนทั้งหมด	200	100.0	200	100.0
ระดับต่ำ (1 คะแนน และต่ำกว่า)	127	63.5	-	-
ระดับปานกลาง (2 - 8 คะแนน)	43	21.5	-	-
ระดับสูง (9 คะแนนและสูงกว่า)	30	15.0	-	-
Mean = 3.06 S.D. = 5.24	Min. = 0	Max. = 27		
ระดับต่ำ (1 คะแนน และต่ำกว่า)	-	-	165	82.5
ระดับปานกลาง (2 - 4 คะแนน)	-	-	23	11.5
ระดับสูง (5 คะแนนและสูงกว่า)	-	-	12	6.0
Mean = 0.93 S.D. = 2.61	Min. = 0	Max. = 19		

จากผลการศึกษา (ตาราง 4.6) พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักท่องเที่ยวยชาวไทย ส่วนใหญ่ไม่เคยได้รับข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมองค์พระปฐมเจดีย์ ร้อยละ 60.0 และเคยได้รับข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมองค์พระปฐมเจดีย์ ร้อยละ 40.0

ในขณะที่ กลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักท่องเที่ยวต่างชาติ ส่วนใหญ่ ไม่เคยได้รับข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมองค์พระปฐมเจดีย์ ร้อยละ 78.5 และเคยได้รับข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมองค์พระปฐมเจดีย์ ร้อยละ 21.5

ตาราง 4.6 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง ด้านการรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมองค์พระปฐมเจดีย์ ในรอบ 1 เดือน จำแนกตามการ ได้รับข่าวสาร

การได้รับข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมองค์พระปฐมเจดีย์	ประเภทของนักท่องเที่ยว			
	ชาวไทย		ชาวต่างชาติ	
	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
จำนวนทั้งหมด	200	100.0	200	100.0
ไม่เคยได้รับข่าวสาร	120	60.0	157	78.5
เคยได้รับข่าวสาร	80	40.0	43	21.5

จากผลการศึกษา (ตาราง 4.7) พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักท่องเที่ยวยชาวไทย ส่วนใหญ่ต้องการรับรู้ข่าวสารเพิ่มเติมเกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมองค์พระปฐมเจดีย์ ร้อยละ 79.0 และไม่ต้องการรับรู้ข่าวสารเพิ่มเติมเกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมองค์พระปฐมเจดีย์ ร้อยละ 21.0

ในขณะที่ กลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักท่องเที่ยวต่างชาติ ส่วนใหญ่ ไม่ต้องการรับรู้ข่าวสารเพิ่มเติมเกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมองค์พระปฐมเจดีย์ ร้อยละ 71.5 และต้องการรับรู้ข่าวสารเพิ่มเติมเกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมองค์พระปฐมเจดีย์ ร้อยละ 28.5

ตาราง 4.7 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง ด้านการรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมองค์พระปฐมเจดีย์ในรอบ 1 เดือน จำแนกตามความต้องการการรับรู้ข่าวสารเพิ่มเติม

ความต้องการการรับรู้ข่าวสารเพิ่มเติม เกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมองค์พระปฐมเจดีย์	ประเภทของนักท่องเที่ยว			
	ชาวไทย		ชาวต่างชาติ	
	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
จำนวนทั้งหมด	200	100.0	200	100.0
ไม่ต้องการรับรู้ข่าวสารเพิ่มเติม	42	21.0	143	71.5
ต้องการรับรู้ข่าวสารเพิ่มเติม	158	79.0	57	28.5

จากการศึกษา ความต้องการข้อมูลเพิ่มเติมในเรื่องของการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม องค์พระปฐมเจดีย์ (ตาราง 4.8) ได้ผลการศึกษา ดังนี้

ข้อมูลด้านประวัติความเป็นมาของแหล่งศิลปกรรม โบราณสถาน พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักท่องเที่ยวชาวไทย ต้องการข้อมูลเพิ่มเติม ร้อยละ 40.0

ในขณะที่ กลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ ต้องการข้อมูลเพิ่มเติม ร้อยละ 21.5

ข้อมูลด้านปัญหาสิ่งแวดล้อมศิลปกรรม พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักท่องเที่ยวชาวไทย ต้องการข้อมูลเพิ่มเติม ร้อยละ 6.0

ในขณะที่ กลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ ไม่มีความต้องการข้อมูลเพิ่มเติมในด้านนี้

ข้อมูลด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักท่องเที่ยวชาวไทย ต้องการข้อมูลเพิ่มเติม ร้อยละ 8.5

ในขณะที่ กลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ ต้องการข้อมูลเพิ่มเติม ร้อยละ 3.0

ข้อมูลด้านโครงการอนุรักษ์บูรณะปรับปรุง โบราณสถานต่างๆ พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักท่องเที่ยวชาวไทย ต้องการข้อมูลเพิ่มเติม ร้อยละ 11.0

ในขณะที่ กลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ ต้องการข้อมูลเพิ่มเติม ร้อยละ 1.0

ข้อมูลด้านการแนะนำสถานที่ท่องเที่ยว แหล่งศิลปกรรมต่างๆ พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักท่องเที่ยวชาวไทย ต้องการข้อมูลเพิ่มเติม ร้อยละ 13.5

ในขณะที่ กลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ ต้องการข้อมูลเพิ่มเติม ร้อยละ 3.0

จำนวนผู้ที่ไม่ต้องการข้อมูลเพิ่มเติม พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักท่องเที่ยวชาวไทย ไม่ต้องการข้อมูลเพิ่มเติม ร้อยละ 21.0

ในขณะที่กลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติไม่ต้องการข้อมูลเพิ่มเติม ร้อยละ 71.5

สำหรับข้อมูลในกลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักท่องเที่ยวชาวไทย ต้องการเพิ่มมากที่สุด ตามลำดับ คือ ประวัติความเป็นมาของแหล่งศิลปกรรมโบราณสถาน การแนะนำสถานที่ท่องเที่ยว แหล่งศิลปกรรมต่างๆ โครงการอนุรักษ์บูรณะปรับปรุงโบราณสถานต่างๆ การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม และปัญหาสิ่งแวดล้อมศิลปกรรม

ในขณะที่ กลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ ต้องการเพิ่มมากที่สุดตามลำดับ คือ ประวัติความเป็นมาของแหล่งศิลปกรรม โบราณสถาน ส่วนการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม และการแนะนำสถานที่ท่องเที่ยว แหล่งศิลปกรรมต่างๆมีความต้องการเท่ากัน และโครงการอนุรักษ์บูรณะปรับปรุง โบราณสถานต่าง ๆ

ตาราง 4.8 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง ด้านการรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมองค์พระปฐมเจดีย์ ในรอบ 1 เดือน จำแนกตามความต้องการข้อมูลเพิ่มเติมในเรื่องของการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมองค์พระปฐมเจดีย์

ข้อมูลที่ต้องการเพิ่มเติม	ประเภทของนักท่องเที่ยว			
	ชาวไทย		ชาวต่างชาติ	
	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
จำนวนทั้งหมด	200	100.0	200	100.0
1. ประวัติความเป็นมาของแหล่งศิลปกรรม โบราณสถาน	80	40.0	43	21.5
2. ปัญหาสิ่งแวดล้อมศิลปกรรม	12	6.0	-	-
3. การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม	17	8.5	6	3.0
4. โครงการอนุรักษ์บูรณะปรับปรุง โบราณสถานต่างๆ	22	11.0	2	1.0
5. การแนะนำสถานที่ท่องเที่ยว แหล่งศิลปกรรมต่างๆ	27	13.5	6	3.0
6. ไม่ต้องการข้อมูลเพิ่มเติม	42	21.0	143	71.5

4.3.2 การมีประสบการณ์เกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม

การศึกษา การมีประสบการณ์เกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม (ตาราง 4.9) ได้ผลการศึกษา ดังนี้

ผลการศึกษา พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักท่องเที่ยวชาวไทย ส่วนใหญ่ มีประสบการณ์เกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม ร้อยละ 65.0 และไม่มีประสบการณ์เกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม ร้อยละ 35.0

ในขณะที่ กลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักท่องเที่ยวต่างชาติ ส่วนใหญ่ ไม่มีประสบการณ์เกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม ร้อยละ 64.0 และมีประสบการณ์เกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม ร้อยละ 36.0

ตาราง 4.9 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามการมีประสบการณ์เกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม

การมีประสบการณ์เกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม	ประเภทของนักท่องเที่ยว			
	ชาวไทย		ชาวต่างชาติ	
	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
จำนวนทั้งหมด	200	100.0	200	100.0
ไม่มีประสบการณ์	70	35.0	128	64.0
มีประสบการณ์	130	65.0	72	36.0
เช่น การอบรม การสัมมนา การเป็นสมาชิกกลุ่มเกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม และการบริจาคเพื่อบูรณะปฏิสังขรณ์ วัด / โบราณสถาน เป็นต้น				

4.3.3 การให้คุณค่าสิ่งแวดล้อมศิลปกรรม

การศึกษา การให้คุณค่าสิ่งแวดล้อมศิลปกรรม (ตาราง 4.10) จำนวน 13 ข้อ ได้ผลการศึกษาดังนี้

ข้อที่ 1. องค์พระปฐมเจดีย์มีคุณค่าเป็นแหล่งความรู้ สำหรับการศึกษาระวัติศาสตร์ศิลปวัฒนธรรมในอดีต พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักท่องเที่ยวชาวไทย ส่วนใหญ่ ตอบว่า มาก ร้อยละ 79.5 ปานกลาง ร้อยละ 18.0 และน้อย ร้อยละ 2.5

ในขณะที่ กลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักท่องเที่ยวต่างชาติ ส่วนใหญ่ ตอบว่า มาก ร้อยละ 63.0 ปานกลาง ร้อยละ 31.5 และน้อย ร้อยละ 5.5

ข้อที่ 2. การดูแลรักษาองค์พระปฐมเจดีย์ให้คงความงดงามอยู่ต่อไปถึงคนรุ่นหลังไม่ได้เป็นส่วนหนึ่งของการรักษามรดกทางวัฒนธรรมของชาติ พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักท่องเที่ยวชาวไทย ส่วนใหญ่ ตอบว่า มาก ร้อยละ 56.0 ปานกลาง ร้อยละ 23.5 และน้อย ร้อยละ 20.5

ในขณะที่ กลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักท่องเที่ยวต่างชาติ ส่วนใหญ่ ตอบว่า มาก ร้อยละ 31.5 ปานกลาง ร้อยละ 27.0 และน้อย ร้อยละ 41.5

ข้อที่ 3. องค์พระปฐมเจดีย์มีคุณค่าทางเศรษฐกิจ ส่งเสริมให้เกิดการท่องเที่ยวที่ทำรายได้สู่ท้องถิ่น พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักท่องเที่ยวชาวไทย ส่วนใหญ่ ตอบว่า มาก ร้อยละ 77.5 ปานกลาง ร้อยละ 22.0 และน้อย ร้อยละ 0.5

ในขณะที่ กลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักท่องเที่ยวต่างชาติ ส่วนใหญ่ ตอบว่า มาก ร้อยละ 65.5 ปานกลาง ร้อยละ 27.5 และน้อย ร้อยละ 7.0

ข้อที่ 4. สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมภายในองค์พระปฐมเจดีย์ เช่น โบราณวัตถุต่างๆ ไม่ควรอนุรักษ์ไว้เพราะเป็นของเก่าแก่ล้ำสมัย พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักท่องเที่ยวชาวไทย ส่วนใหญ่ ตอบว่า มาก ร้อยละ 24.5 ปานกลาง ร้อยละ 17.5 และน้อย ร้อยละ 58.0

ในขณะที่ กลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักท่องเที่ยวต่างชาติ ส่วนใหญ่ ตอบว่า มาก ร้อยละ 9.0 ปานกลาง ร้อยละ 19.5 และน้อย ร้อยละ 71.5

ข้อที่ 5. การใช้พื้นที่โล่งว่างขององค์พระปฐมเจดีย์เป็นที่จอดรถ ร้านค้า แผงลอย ย่อมก่อให้เกิดความสกปรก ขาดความเป็นระเบียบเรียบร้อยส่งผลทำให้องค์พระปฐมเจดีย์เสื่อมคุณค่าและสิ่งแวดล้อมศิลปกรรมเสื่อมโทรม พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักท่องเที่ยวชาวไทย ส่วนใหญ่ ตอบว่า มาก ร้อยละ 44.0 ปานกลาง ร้อยละ 45.5 และน้อย ร้อยละ 10.5

ในขณะที่ กลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักท่องเที่ยวต่างชาติ ส่วนใหญ่ ตอบว่า มาก ร้อยละ 51.0 ปานกลาง ร้อยละ 31.0 และน้อย ร้อยละ 18.0

ข้อที่ 6. สภาพแวดลอมรอบๆองค์พระปฐมเจดีย์ที่ขาดการบูรณะเอาใจใส่ก่อให้เกิดความเสื่อมโทรม พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักท่องเที่ยวชาวไทย ส่วนใหญ่ ตอบว่า มาก ร้อยละ 58.0 ปานกลาง ร้อยละ 34.0 และน้อย ร้อยละ 8.0

ในขณะที่ กลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ ส่วนใหญ่ ตอบว่า มาก ร้อยละ 54.0 ปานกลาง ร้อยละ 35.0 และน้อย ร้อยละ 11.0

ข้อที่ 7. โครงการพัฒนาต่างๆ ในท้องถิ่นไม่จำเป็นต้องคำนึงถึงผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมศิลปกรรม พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักท่องเที่ยวชาวไทย ส่วนใหญ่ ตอบว่า มาก ร้อยละ 22.0 ปานกลาง ร้อยละ 27.5 และน้อย ร้อยละ 50.5

ในขณะที่ กลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ ส่วนใหญ่ ตอบว่า มาก ร้อยละ 9.0 ปานกลาง ร้อยละ 25.0 และน้อย ร้อยละ 66.0

ข้อที่ 8. การที่ประชาชนขาดความสำนึกและขาดความรู้ความเข้าใจในคุณค่าขององค์พระปฐมเจดีย์ เป็นเหตุผลสำคัญอย่างหนึ่งในการทำลายหรือทำให้แหล่งศิลปกรรมเสื่อมโทรม พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักท่องเที่ยวชาวไทย ส่วนใหญ่ ตอบว่า มาก ร้อยละ 66.0 ปานกลาง ร้อยละ 28.5 และน้อย ร้อยละ 5.5

ในขณะที่ กลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ ส่วนใหญ่ ตอบว่า มาก ร้อยละ 63.0 ปานกลาง ร้อยละ 32.5 และน้อย ร้อยละ 4.5

ข้อที่ 9. การเล่าเรื่องที่สืบทอดกันมามีผลต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมองค์พระปฐมเจดีย์ พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักท่องเที่ยวชาวไทย ส่วนใหญ่ ตอบว่า มาก ร้อยละ 60.0 ปานกลาง ร้อยละ 32.5 และน้อย ร้อยละ 7.5

ในขณะที่ กลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ ส่วนใหญ่ ตอบว่า มาก ร้อยละ 60.0 ปานกลาง ร้อยละ 32.0 และน้อย ร้อยละ 8.0

ข้อที่ 10. การรักษาโบราณสถานไว้ในสภาพเดิมโดยไม่มีการศึกษาประวัติความเป็นมาของโบราณสถาน เป็นการอนุรักษ์ที่ถูกต้อง พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักท่องเที่ยวชาวไทย ส่วนใหญ่ ตอบว่า มาก ร้อยละ 29.0 ปานกลาง ร้อยละ 22.5 และน้อย ร้อยละ 48.5

ในขณะที่ กลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ ส่วนใหญ่ ตอบว่า มาก ร้อยละ 14.5 ปานกลาง ร้อยละ 26.0 และน้อย ร้อยละ 59.5

ข้อที่ 11. การบูรณการทำลายสิ่งแวดล้อมศิลปกรรมเป็นปัญหาที่ทางราชการและประชาชนท้องถิ่นควรร่วมกันแก้ปัญหา ดูแล และป้องกัน พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักท่องเที่ยวชาวไทย ส่วนใหญ่ ตอบว่า มาก ร้อยละ 75.5 ปานกลาง ร้อยละ 21.0 และน้อย ร้อยละ 3.5

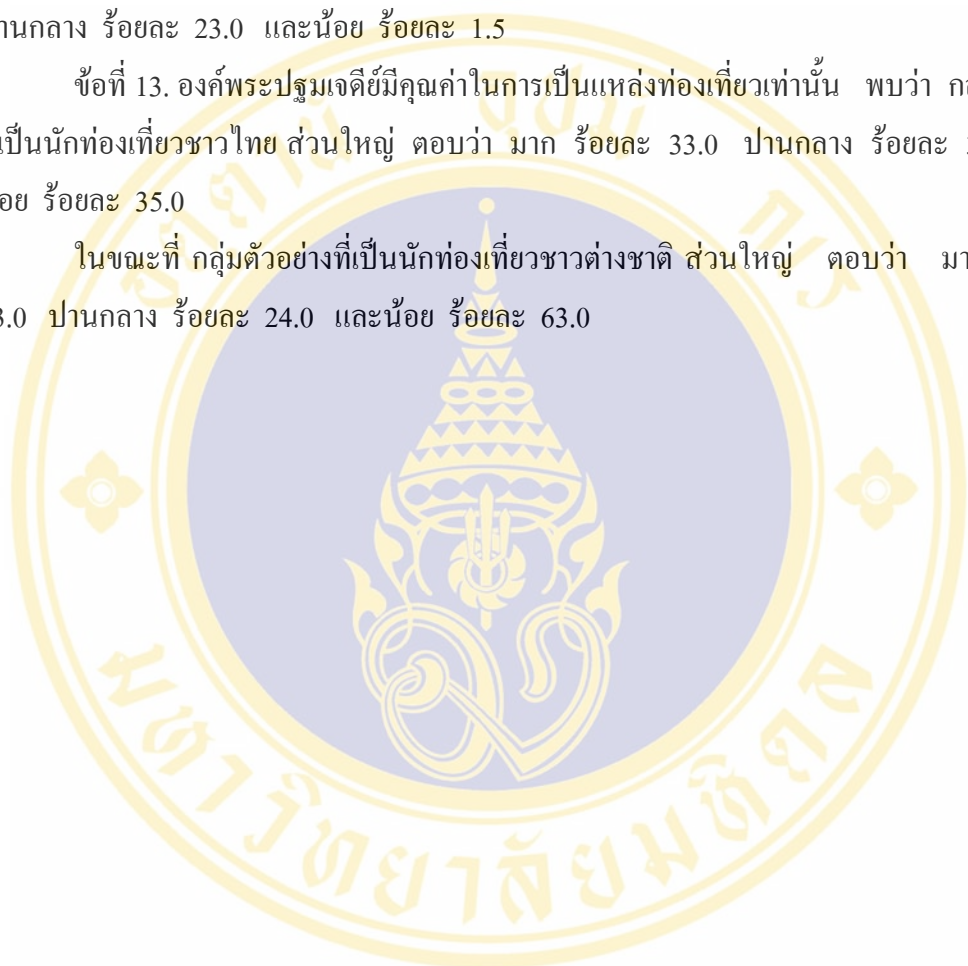
ในขณะที่ กลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ ส่วนใหญ่ ตอบว่า มาก ร้อยละ 71.5 ปานกลาง ร้อยละ 25.0 และน้อย ร้อยละ 3.5

ข้อที่ 12. ท่านมีความประทับใจในการมาท่องเที่ยวขององค์พระปฐมเจดีย์ พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักท่องเที่ยวชาวไทย ส่วนใหญ่ ตอบว่า มาก ร้อยละ 77.0 ปานกลาง ร้อยละ 22.5 และน้อย ร้อยละ 0.5

ในขณะที่ กลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักท่องเที่ยวต่างชาติ ส่วนใหญ่ ตอบว่า มาก ร้อยละ 75.5 ปานกลาง ร้อยละ 23.0 และน้อย ร้อยละ 1.5

ข้อที่ 13. องค์พระปฐมเจดีย์มีคุณค่าในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเท่านั้น พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักท่องเที่ยวชาวไทย ส่วนใหญ่ ตอบว่า มาก ร้อยละ 33.0 ปานกลาง ร้อยละ 32.0 และน้อย ร้อยละ 35.0

ในขณะที่ กลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักท่องเที่ยวต่างชาติ ส่วนใหญ่ ตอบว่า มาก ร้อยละ 13.0 ปานกลาง ร้อยละ 24.0 และน้อย ร้อยละ 63.0

ตาราง 4.10 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามปัจจัยด้านการให้คุณค่าสิ่งแวดล้อม ศิลปกรรม

จำนวน 400 ราย

การให้คุณค่าสิ่งแวดล้อมศิลปกรรม	ประเภทของนักท่องเที่ยว / ระดับการให้คุณค่า					
	ชาวไทย			ชาวต่างชาติ		
	มาก	ปานกลาง	น้อย	มาก	ปานกลาง	น้อย
	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)
1. องค์พระปฐมเจดีย์มีคุณค่าเป็นแหล่งความรู้ สำหรับการศึกษาประวัติศาสตร์ ศิลปวัฒนธรรมในอดีต	159 (79.5)	36 (18.0)	5 (2.5)	126 (63.0)	63 (31.5)	11 (5.5)
*2. การดูแลรักษาองค์พระปฐมเจดีย์ให้คงความงดงามอยู่ต่อไปถึงคนรุ่นหลังไม่ได้เป็นส่วนหนึ่งของการรักษามรดกทางวัฒนธรรมของชาติ	112 (56.0)	47 (23.5)	41 (20.5)	63 (31.5)	54 (27.0)	83 (41.5)
3. องค์พระปฐมเจดีย์มีคุณค่าทางเศรษฐกิจ ส่งเสริมให้เกิดการท่องเที่ยวที่ทำรายได้ผู้ท้องถิ่น	155 (77.5)	44 (22.0)	1 (0.5)	131 (65.5)	55 (27.5)	14 (7.0)
*4. สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมภายในองค์พระปฐมเจดีย์ เช่น โบราณวัตถุต่างๆ ไม่ควรอนุรักษ์ไว้เพราะเป็นของเก่าแก่ล้ำสมัย	49 (24.5)	35 (17.5)	116 (58.0)	18 (9.0)	39 (19.5)	143 (71.5)
5. การใช้พื้นที่โล่งว่างขององค์พระปฐมเจดีย์เป็นที่จอดรถ ร้านค้า แผงลอย ย่อมก่อให้เกิดความสกปรก ขาดความเป็นระเบียบเรียบร้อยส่งผลทำให้องค์พระปฐมเจดีย์เสื่อมคุณค่าและสิ่งแวดล้อมศิลปกรรมเสื่อมโทรม	88 (44.0)	91 (45.5)	21 (10.5)	102 (51.0)	62 (31.0)	36 (18.0)

ตาราง 4.10 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามปัจจัยด้านการให้คุณค่าสิ่งแวดล้อม ศิลปกรรม (ต่อ)

จำนวน 400 ราย

การให้คุณค่าสิ่งแวดล้อมศิลปกรรม	ประเภทของนักท่องเที่ยว / ระดับการให้คุณค่า					
	ชาวไทย			ชาวต่างชาติ		
	มาก	ปานกลาง	น้อย	มาก	ปานกลาง	น้อย
	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)
*7. โครงการพัฒนาต่างๆ ในท้องถิ่นไม่จำเป็นต้องคำนึงถึงผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมศิลปกรรม	44 (22.0)	55 (27.5)	101 (50.5)	18 (9.0)	50 (25.0)	132 (66.0)
8. การที่ประชาชนขาดความสำนึกและขาดความรู้ความเข้าใจในคุณค่าขององค์พระปฐมเจดีย์เป็นเหตุผลสำคัญอย่างหนึ่งในการทำลายหรือทำให้แหล่งศิลปกรรมเสื่อมโทรม	132 (66.0)	57 (28.5)	11 (5.5)	126 (63.0)	65 (32.5)	9 (4.5)
9. การเล่าเรื่องที่สืบทอดกันมามีผลต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมองค์พระปฐมเจดีย์	120 (60.0)	65 (32.5)	15 (7.5)	120 (60.0)	64 (32.0)	16 (8.0)
*10. การรักษาโบราณสถานไว้ในสภาพเดิมโดยไม่มีการศึกษาประวัติความเป็นมาของโบราณสถานเป็นการอนุรักษ์ที่ถูกต้อง	58 (29.0)	45 (22.5)	97 (48.5)	29 (14.5)	52 (26.0)	119 (59.5)
11. การอนุรักษ์ทำลายสิ่งแวดล้อมศิลปกรรม เป็นปัญหาที่ทางราชการและประชาชนท้องถิ่นควรร่วมกันแก้ปัญหาดูแลป้องกัน	151 (75.5)	42 (21.0)	7 (3.5)	143 (71.5)	50 (25.0)	7 (3.5)
12. ท่านมีความประทับใจในการมาท่องเที่ยวองค์พระปฐมเจดีย์	154 (77.0)	45 (22.5)	1 (0.5)	151 (75.5)	46 (23.0)	3 (1.5)
*13. องค์พระปฐมเจดีย์มีคุณค่าในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเท่านั้น	66 (33.0)	64 (32.0)	70 (35.0)	26 (13.0)	48 (24.0)	126 (63.0)

หมายเหตุ * เป็นข้อความเชิงลบ

การแบ่งระดับการให้คุณค่าสิ่งแวดลอมศิลปกรรม (ตาราง 4.11) โดยการรวมคะแนนจากคำถาม 13 ข้อ แล้วนำคะแนนมาจัดแบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม โดยพิจารณาจากค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

ผลการศึกษา พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักทองเที่ยวชาวไทย ส่วนใหญ่ มีการให้คุณค่าสิ่งแวดลอมศิลปกรรมในระดับปานกลาง ร้อยละ 72.0 รองลงมา ได้แก่ การให้คุณค่าสิ่งแวดลอมศิลปกรรมในระดับสูง ร้อยละ 16.0 และการให้คุณค่าสิ่งแวดลอมศิลปกรรมในระดับต่ำ ร้อยละ 12.0 ตามลำดับ กลุ่มตัวอย่างมีคะแนนการให้คุณค่าสิ่งแวดลอมศิลปกรรม เฉลี่ยเท่ากับ 31.47 คะแนน คะแนนต่ำสุดเท่ากับ 23 คะแนน และคะแนนสูงสุดเท่ากับ 39 คะแนน

ในขณะที่ กลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักทองเที่ยวชาวต่างชาติ ส่วนใหญ่ มีการให้คุณค่าสิ่งแวดลอมศิลปกรรมในระดับปานกลาง ร้อยละ 56.0 รองลงมา ได้แก่ การให้คุณค่าสิ่งแวดลอมศิลปกรรมในระดับสูง ร้อยละ 27.0 และการให้คุณค่าสิ่งแวดลอมศิลปกรรมในระดับต่ำ ร้อยละ 17.0 ตามลำดับ กลุ่มตัวอย่างมีคะแนนการให้คุณค่าสิ่งแวดลอมศิลปกรรม เฉลี่ยเท่ากับ 32.69 คะแนน คะแนนต่ำสุดเท่ากับ 23 คะแนน และคะแนนสูงสุดเท่ากับ 39 คะแนน

ตาราง 4.11 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามระดับการให้คุณค่าสิ่งแวดล้อมศิลปกรรม

ระดับการให้คุณค่าสิ่งแวดล้อมศิลปกรรม	ประเภทของนักท่องเที่ยว			
	ชาวไทย		ชาวต่างชาติ	
	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
จำนวนทั้งหมด	200	100.0	200	100.0
ระดับต่ำ (26 คะแนน และต่ำกว่า)	24	12.0	-	-
ระดับปานกลาง (27 – 36 คะแนน)	144	72.0	-	-
ระดับสูง (37 คะแนนและสูงกว่า)	32	16.0	-	-
Mean = 31.47 S.D. = 4.18	Min. = 23	Max. = 39		
ระดับต่ำ (27 คะแนน และต่ำกว่า)	-	-	34	17.0
ระดับปานกลาง (28 – 38 คะแนน)	-	-	112	56.0
ระดับสูง (39 คะแนนเต็ม)	-	-	54	27.0
Mean = 32.69 S.D. = 4.98	Min. = 23	Max. = 39		

4.3.4 ความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม

การศึกษา ความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม (ตาราง 4.12) ซึ่งมีลักษณะข้อความแบบปลายปิด เป็นแบบ ถูก-ผิด จำนวน 16 ข้อ ได้ผลการศึกษา ดังนี้

ข้อที่ 1. สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม หมายถึง ศิลปกรรมและสภาพแวดล้อมโดยรอบที่สัมพันธ์กันทั้งทางตรงและทางอ้อม พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักท่องเที่ยวยุวชนชาวไทย ส่วนใหญ่ ร้อยละ 96.5 ตอบถูก มีเพียงร้อยละ 3.5 ตอบผิด

ในขณะที่ กลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักท่องเที่ยวยุวชนต่างชาติ ส่วนใหญ่ ร้อยละ 94.5 ตอบถูก มีเพียงร้อยละ 5.5 ตอบผิด

ข้อที่ 2. อนุสรณ์สถานไม่ได้เป็นส่วนหนึ่งของสิ่งแวดล้อมศิลปกรรม พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักท่องเที่ยวยุวชนชาวไทย ส่วนใหญ่ ร้อยละ 77.5 ตอบถูก มีเพียงร้อยละ 22.5 ตอบผิด

ในขณะที่ กลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักท่องเที่ยวยุวชนต่างชาติ ส่วนใหญ่ ร้อยละ 93.5 ตอบถูก มีเพียงร้อยละ 6.5 ตอบผิด

ข้อที่ 3. องค์พระปฐมเจดีย์ และพื้นที่โดยรอบ เป็นส่วนหนึ่งของสิ่งแวดล้อมศิลปกรรม พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักท่องเที่ยวยุวชนชาวไทย ส่วนใหญ่ ร้อยละ 95.0 ตอบถูก มีเพียงร้อยละ 5.0 ตอบผิด

ในขณะที่ กลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักท่องเที่ยวยุวชนต่างชาติ ส่วนใหญ่ ร้อยละ 90.5 ตอบถูก มีเพียงร้อยละ 9.5 ตอบผิด

ข้อที่ 4. การอนุรักษ์ หมายถึง การสงวนรักษา ดูแล ป้องกัน มิให้ถูกทำลายหรือเปลี่ยนแปลงในทางเสียหาย พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักท่องเที่ยวยุวชนชาวไทย ส่วนใหญ่ ร้อยละ 97.5 ตอบถูก มีเพียงร้อยละ 2.5 ตอบผิด

ในขณะที่ กลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักท่องเที่ยวยุวชนต่างชาติ ส่วนใหญ่ ร้อยละ 98.0 ตอบถูก มีเพียงร้อยละ 2.0 ตอบผิด

ข้อที่ 5. การรักษาให้อยู่ในสภาพเดิมโดยไม่มีการเปลี่ยนแปลงสิ่งใดๆ เลย ถือเป็นส่วนหนึ่งของการอนุรักษ์ พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักท่องเที่ยวยุวชนชาวไทย ส่วนใหญ่ ร้อยละ 73.0 ตอบผิด มีเพียงร้อยละ 27.0 ตอบถูก

ในขณะที่ กลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักท่องเที่ยวยุวชนต่างชาติ ส่วนใหญ่ ร้อยละ 51.5 ตอบผิด มีเพียงร้อยละ 48.5 ตอบถูก

ข้อที่ 6. การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมเป็นการรักษาเฉพาะตัวองค์พระปฐมเจดีย์ ไม่รวมถึงสิ่งแวดล้อมโดยรอบ เช่น ต้นไม้ พื้นดิน ถนน ฯลฯ หรือบรรยากาศโดยรอบศิลปกรรม พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักท่องเที่ยวชาวไทย ส่วนใหญ่ ร้อยละ 66.0 ตอบถูก มีเพียงร้อยละ 34.0 ตอบผิด

ในขณะที่ กลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ ส่วนใหญ่ ร้อยละ 80.0 ตอบถูก มีเพียงร้อยละ 20.0 ตอบผิด

ข้อที่ 7. วัตถุประสงค์ของการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม คือ การรักษาศิลปกรรมและสิ่งแวดล้อมโดยรอบให้คงอยู่ในสภาพเดิม เพื่อคนรุ่นหลังได้ใช้ประโยชน์ต่อไป พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักท่องเที่ยวชาวไทย ส่วนใหญ่ ร้อยละ 93.5 ตอบถูก มีเพียงร้อยละ 6.5 ตอบผิด

ในขณะที่ กลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ ส่วนใหญ่ ร้อยละ 95.0 ตอบถูก มีเพียงร้อยละ 5.0 ตอบผิด

ข้อที่ 8. การบูรณะซ่อมแซม การสำรวจและขึ้นทะเบียนโบราณสถานเป็นหน้าที่ของกรมศิลปากร พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักท่องเที่ยวชาวไทย ส่วนใหญ่ ร้อยละ 81.0 ตอบถูก มีเพียงร้อยละ 19.0 ตอบผิด

ในขณะที่ กลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ ส่วนใหญ่ ร้อยละ 88.5 ตอบถูก มีเพียงร้อยละ 11.5 ตอบผิด

ข้อที่ 9. การกระทำของมนุษย์เป็นต้นเหตุสำคัญที่ทำให้สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมเสื่อมโทรม พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักท่องเที่ยวชาวไทย ส่วนใหญ่ ร้อยละ 94.5 ตอบถูก มีเพียงร้อยละ 5.5 ตอบผิด

ในขณะที่ กลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ ส่วนใหญ่ ร้อยละ 80.5 ตอบถูก มีเพียงร้อยละ 19.5 ตอบผิด

ข้อที่ 10. การสร้างอาคารหรือสิ่งก่อสร้างที่มีความสูง ชิดเบียดบังโบราณสถานไม่ทำให้สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมเสื่อมโทรมและไม่ก่อให้เกิดทัศนสะอูจาต พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักท่องเที่ยวชาวไทย ส่วนใหญ่ ร้อยละ 63.0 ตอบถูก มีเพียงร้อยละ 37.0 ตอบผิด

ในขณะที่ กลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ ส่วนใหญ่ ร้อยละ 76.0 ตอบถูก มีเพียงร้อยละ 24.0 ตอบผิด

ข้อที่ 11. การนำชิ้นส่วนโบราณสถาน โบราณวัตถุไปตกแต่งบ้านเรือนของตน สามารถกระทำได้โดยไม่ผิดกฎหมาย พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักท่องเที่ยวชาวไทย ส่วนใหญ่ ร้อยละ 81.0 ตอบถูก มีเพียงร้อยละ 19.0 ตอบผิด

ในขณะที่ กลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ ส่วนใหญ่ ร้อยละ 74.5 ตอบถูก มีเพียงร้อยละ 25.5 ตอบผิด

ข้อที่ 12. การรื้อถอน ทำลายโบราณสถานหรือทำให้โบราณสถานเสื่อมคุณค่าเป็นการกระทำที่ผิดกฎหมาย พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักท่องเที่ยวชาวไทย ส่วนใหญ่ ร้อยละ 84.0 ตอบถูก มีเพียงร้อยละ 16.0 ตอบผิด

ในขณะที่ กลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักท่องเที่ยวต่างชาติ ส่วนใหญ่ ร้อยละ 91.5 ตอบถูก มีเพียงร้อยละ 8.5 ตอบผิด

ข้อที่ 13. การกำหนดรูปแบบการใช้ที่ดินบริเวณโดยรอบแหล่งศิลปกรรมเป็นการชะลอและป้องกันความเสื่อมโทรมของแหล่งศิลปกรรมวิธีหนึ่ง พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักท่องเที่ยวชาวไทย ส่วนใหญ่ ร้อยละ 87.0 ตอบถูก มีเพียงร้อยละ 13.0 ตอบผิด

ในขณะที่ กลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักท่องเที่ยวต่างชาติ ส่วนใหญ่ ร้อยละ 84.5 ตอบถูก มีเพียงร้อยละ 15.5 ตอบผิด

ข้อที่ 14. แรงสั่นสะเทือนจากการจราจรของยานพาหนะ ไม่ได้เป็นสาเหตุที่ทำให้ตัวองค์พระปฐมเจดีย์ ทรุดหรือแตกร้าว พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักท่องเที่ยวชาวไทย ส่วนใหญ่ ร้อยละ 71.0 ตอบถูก มีเพียงร้อยละ 29.0 ตอบผิด

ในขณะที่ กลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักท่องเที่ยวต่างชาติ ส่วนใหญ่ ร้อยละ 83.0 ตอบถูก มีเพียงร้อยละ 17.0 ตอบผิด

ข้อที่ 15. ภาวะมลพิษ เช่น เขม่าควัน ฝุ่นละออง ไม่ได้ เป็นสาเหตุที่ทำให้องค์พระปฐมเจดีย์ และสิ่งแวดล้อมโดยรอบเสื่อมโทรม พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักท่องเที่ยวชาวไทย ส่วนใหญ่ ร้อยละ 64.5 ตอบถูก มีเพียงร้อยละ 35.5 ตอบผิด

ในขณะที่ กลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักท่องเที่ยวต่างชาติ ส่วนใหญ่ ร้อยละ 88.0 ตอบถูก มีเพียงร้อยละ 12.0 ตอบผิด

ข้อที่ 16. การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมองค์พระปฐมเจดีย์ ทำให้เกิดการสร้างสภาพแวดล้อมที่ดีแก่ชุมชน พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักท่องเที่ยวชาวไทย ส่วนใหญ่ ร้อยละ 94.5 ตอบถูก มีเพียงร้อยละ 5.5 ตอบผิด

ในขณะที่ กลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักท่องเที่ยวต่างชาติ ส่วนใหญ่ ร้อยละ 98.5 ตอบถูก มีเพียงร้อยละ 1.5 ตอบผิด

ตาราง 4.12 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามปัจจัยด้านความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม

จำนวน 400 ราย

ความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม	ประเภทของนักท่องเที่ยว / ความรู้			
	ชาวไทย		ชาวต่างชาติ	
	ตอบถูก	ตอบผิด	ตอบถูก	ตอบผิด
	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)
1. สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม หมายถึง ศิลปกรรมและสภาพแวดล้อมโดยรอบที่สัมพันธ์กันทั้งทางตรงและทางอ้อม	193 (96.5)	7 (3.5)	189 (94.5)	11 (5.5)
* 2. อนุสรณ์สถานไม่ได้เป็นส่วนหนึ่งของสิ่งแวดล้อมศิลปกรรม	155 (77.5)	45 (22.5)	187 (93.5)	13 (6.5)
3. องค์พระปฐมเจดีย์ และพื้นที่โดยรอบ เป็นส่วนหนึ่งของสิ่งแวดล้อมศิลปกรรม	190 (95.0)	10 (5.0)	181 (90.5)	19 (9.5)
4. การอนุรักษ์ หมายถึง การสงวนรักษา ดูแล ป้องกัน มิให้ถูกทำลายหรือเปลี่ยนแปลงในทางเสียหาย	195 (97.5)	5 (2.5)	196 (98.0)	4 (2.0)
* 5. การรักษาให้อยู่ในสภาพเดิมโดยไม่มี การเปลี่ยนแปลงสิ่งใดๆเลย ถือเป็นส่วนหนึ่งของการอนุรักษ์	54 (27.0)	146 (73.0)	97 (48.5)	103 (51.5)
* 6. การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมเป็นการรักษาเฉพาะตัวองค์พระปฐมเจดีย์ ไม่รวมถึงสิ่งแวดล้อมโดยรอบ เช่น ต้นไม้ พื้นดิน ถนน ฯลฯ หรือบรรยากาศโดยรอบศิลปกรรม	132 (66.0)	68 (34.0)	160 (80.0)	40 (20.0)
7. วัตถุประสงค์ของการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม คือ การรักษาศิลปกรรมและสิ่งแวดล้อมโดยรอบให้คงอยู่ในสภาพเดิม เพื่อคนรุ่นหลังได้ใช้ประโยชน์ต่อไป	187 (93.5)	13 (6.5)	190 (95.0)	10 (5.0)
8. การบูรณะซ่อมแซม การสำรวจและขึ้นทะเบียนโบราณสถานเป็นหน้าที่ของกรมศิลปากร	162 (81.0)	38 (19.0)	177 (88.5)	23 (11.5)
9. การกระทำของมนุษย์เป็นต้นเหตุสำคัญที่ทำให้สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมเสื่อมโทรม	189 (94.5)	11 (5.5)	161 (80.5)	39 (19.5)
* 10. การสร้างอาคารหรือสิ่งก่อสร้างที่มีความสูง ชิดเบียดบังโบราณสถานไม่ทำให้สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมเสื่อมโทรมและไม่ก่อให้เกิดทัศนะอูจาด	126 (63.0)	74 (37.0)	152 (76.0)	48 (24.0)

ตาราง 4.12 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามปัจจัยด้านความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม (ต่อ)

จำนวน 400 ราย

ความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม	ประเภทของนักท่องเที่ยว / ความรู้			
	ชาวไทย		ชาวต่างชาติ	
	ตอบถูก	ตอบผิด	ตอบถูก	ตอบผิด
	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)
* 11. การนำชิ้นส่วนโบราณสถาน โบราณวัตถุไปตกแต่งบ้านเรือน ของตน สามารถกระทำได้โดยไม่ผิดกฎหมาย	162 (81.0)	38 (19.0)	149 (74.5)	51 (25.5)
12. การรื้อถอน ทำลายโบราณสถานหรือทำให้โบราณสถานเสื่อม คุณค่าเป็นการกระทำที่ผิดกฎหมาย	168 (84.0)	32 (16.0)	183 (91.5)	17 (8.5)
13. การกำหนดรูปแบบการใช้ที่ดินบริเวณโดยรอบแหล่งศิลปกรรม เป็นการชะลอและป้องกันความเสื่อมโทรมของแหล่งศิลปกรรมวิธี หนึ่ง	174 (87.0)	26 (13.0)	169 (84.5)	31 (15.5)
* 14. แรงสั่นสะเทือนจากการจราจรของยานพาหนะ ไม่ได้เป็น สาเหตุที่ทำให้ตัวองค์พระปฐมเจดีย์ ทรุดหรือแตกร้าว	142 (71.0)	58 (29.0)	166 (83.0)	34 (17.0)
* 15. ภาวะมลพิษ เช่น เขม่าควัน ฝุ่นละออง ไม่ได้ เป็นสาเหตุที่ทำ ให้องค์พระปฐมเจดีย์ และสิ่งแวดล้อมโดยรอบเสื่อมโทรม	129 (64.5)	71 (35.5)	176 (88.0)	24 (12.0)
16. การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมองค์พระปฐมเจดีย์ ทำให้เกิด การสร้างสภาพแวดล้อมที่ดีแก่ชุมชน	189 (94.5)	11 (5.5)	197 (98.5)	3 (1.5)

หมายเหตุ * เป็นข้อความเชิงลบ

การแบ่งระดับความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม (ตาราง 4.13) โดยการรวมคะแนนจากคำถาม 16 ข้อ แล้วนำคะแนนมาจัดแบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม โดยพิจารณาจากค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

ผลการศึกษา พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักท่องเที่ยวชาวไทย ส่วนใหญ่ มีระดับความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมในระดับปานกลาง ร้อยละ 80.5 รองลงมา ได้แก่ การมีความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมในระดับต่ำ ร้อยละ 13.0 และมีความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมในระดับสูง ร้อยละ 6.5 ตามลำดับ กลุ่มตัวอย่างมีคะแนนความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม เฉลี่ยเท่ากับ 12.74 คะแนน คะแนนต่ำสุดเท่ากับ 6 คะแนน และคะแนนสูงสุดเท่ากับ 16 คะแนน

ในขณะที่ กลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักท่องเที่ยวต่างชาติ ส่วนใหญ่ มีระดับความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม ในระดับปานกลาง ร้อยละ 57.5 รองลงมา ได้แก่ การมีความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมในระดับสูง ร้อยละ 33.0 และมีความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมในระดับต่ำ ร้อยละ 9.5 ตามลำดับ กลุ่มตัวอย่างมีคะแนนความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม เฉลี่ยเท่ากับ 13.65 คะแนน คะแนนต่ำสุดเท่ากับ 6 คะแนน และคะแนนสูงสุดเท่ากับ 16 คะแนน

ตาราง 4.13 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามระดับความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม

ระดับความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม	ประเภทของนักท่องเที่ยว			
	ชาวไทย		ชาวต่างชาติ	
	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
จำนวนทั้งหมด	200	100.0	200	100.0
ระดับต่ำ (9 คะแนน และต่ำกว่า)	26	13.0	-	-
ระดับปานกลาง (10 – 15 คะแนน)	161	80.5	-	-
ระดับสูง (16 คะแนนเต็ม)	13	6.5	-	-
Mean = 12.74 S.D. = 2.27	Min. = 6	Max. = 16		
ระดับต่ำ (10 คะแนน และต่ำกว่า)	-	-	19	9.5
ระดับปานกลาง (11 – 15 คะแนน)	-	-	115	57.5
ระดับสูง (16 คะแนนเต็ม)	-	-	66	33.0
Mean = 13.65 S.D. = 2.34	Min. = 6	Max. = 16		

4.4 ความตระหนักต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมองค์พระปฐมเจดีย์

การศึกษา ความตระหนักต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมของกลุ่มตัวอย่าง (ตาราง 4.14 และตาราง 4.15) ด้วยข้อคำถาม จำนวน 27 ข้อ ได้ผลการศึกษา ดังนี้

ข้อที่ 1. ร่องรอยทางประวัติศาสตร์ขององค์พระปฐมเจดีย์ เป็นสิ่งที่ควรเก็บรักษาไว้เพื่อให้คนรุ่นหลังได้ศึกษาความเป็นมาของอดีต พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักท่องเที่ยวชาวไทย ส่วนใหญ่ ตอบว่า มากที่สุด ร้อยละ 68.5 รองลงมา คือ มาก ร้อยละ 27.5 ปานกลาง ร้อยละ 4.0 และไม่พบจำนวนผู้ที่ตอบน้อยและน้อยที่สุด ตามลำดับ

ในขณะที่ กลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ ส่วนใหญ่ ตอบว่า มากที่สุด ร้อยละ 66.0 รองลงมา คือ มาก ร้อยละ 25.0 ปานกลาง ร้อยละ 8.5 น้อย ร้อยละ 0.5 และไม่พบจำนวนผู้ที่ตอบน้อยที่สุด ตามลำดับ

ข้อที่ 2. การชมหรือศึกษาโบราณวัตถุอย่างใกล้ชิดโดยการสัมผัสหรือจับต้อง เป็นสิ่งที่ไม่ควรกระทำ พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักท่องเที่ยวชาวไทย ส่วนใหญ่ ตอบว่า มากที่สุดและมาก ร้อยละ 38.0 เท่ากัน รองลงมา คือ ปานกลาง ร้อยละ 19.5 น้อย ร้อยละ 2.5 และน้อยที่สุด ร้อยละ 2.0 ตามลำดับ

ในขณะที่ กลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ ส่วนใหญ่ ตอบว่า มาก ร้อยละ 40.5 รองลงมา คือ มากที่สุด ร้อยละ 27.5 ปานกลาง ร้อยละ 24.0 น้อย ร้อยละ 6.0 และน้อยที่สุด ร้อยละ 2.0 ตามลำดับ

ข้อที่ 3. การขีดเขียนบนต้นไม้ ริมผนังกำแพงเป็นการกระทำเพื่อความสนุกสนาน ไม่ถือว่าเป็นความผิด พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักท่องเที่ยวชาวไทย ส่วนใหญ่ ตอบว่า น้อยที่สุด ร้อยละ 47.5 รองลงมา คือ มากที่สุด ร้อยละ 21.0 ปานกลาง ร้อยละ 12.0 มาก ร้อยละ 11.0 และน้อย ร้อยละ 8.5 ตามลำดับ

ในขณะที่ กลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ ส่วนใหญ่ ตอบว่า น้อยที่สุด ร้อยละ 50.0 รองลงมา คือ มากที่สุด ร้อยละ 22.5 มาก ร้อยละ 11.0 ปานกลาง ร้อยละ 9.0 และน้อย ร้อยละ 7.5 ตามลำดับ

ข้อที่ 4. การทิ้งขยะไม่ว่าจะเป็น ไม้เสียบลูกชิ้น หรือแม้กระทั่งถุงพลาสติกภายในบริเวณองค์พระปฐมเจดีย์ไม่ทำให้คุณค่าของศิลปกรรมลดน้อยลง พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักท่องเที่ยวชาวไทย ส่วนใหญ่ ตอบว่า น้อยที่สุด ร้อยละ 44.0 รองลงมา คือ มากที่สุด ร้อยละ 18.5 มาก ร้อยละ 13.5 น้อย ร้อยละ 13.0 และปานกลาง ร้อยละ 11.0 ตามลำดับ

ในขณะที่ กลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักท่องเที่ยวต่างชาติ ส่วนใหญ่ ตอบว่า น้อยที่สุด ร้อยละ 47.5 รองลงมา คือ มากที่สุด ร้อยละ 19.0 ปานกลาง ร้อยละ 13.5 มาก ร้อยละ 10.5 และน้อย ร้อยละ 9.5 ตามลำดับ

ข้อที่ 5. การใช้บริเวณที่โล่งว่างหรือสนามหญ้าเป็นที่จอดรถ ถือเป็นสิ่งที่ถูกต้องเพราะเป็นการใช้ประโยชน์พื้นที่ได้อย่างเต็มที่และอำนวยความสะดวกให้กับทุกฝ่าย พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักท่องเที่ยวชาวไทย ส่วนใหญ่ ตอบว่า ปานกลาง ร้อยละ 37.0 รองลงมา คือ มากและน้อยที่สุด ร้อยละ 19.0 เท่ากัน น้อย ร้อยละ 14.5 และมากที่สุด ร้อยละ 10.5 ตามลำดับ

ในขณะที่ กลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักท่องเที่ยวต่างชาติ ส่วนใหญ่ ตอบว่า น้อยที่สุด ร้อยละ 36.5 รองลงมา คือ ปานกลาง ร้อยละ 24.0 น้อย ร้อยละ 16.5 มาก ร้อยละ 15.0 และมากที่สุด ร้อยละ 8.0 ตามลำดับ

ข้อที่ 6. แรงสั่นสะเทือนจากการสัญจรไปมาของขบวนพาหนะ ทำให้ตัวองค์พระปฐมเจดีย์ทรุดหรือแตกร้าวได้ พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักท่องเที่ยวชาวไทย ส่วนใหญ่ ตอบว่า มาก ร้อยละ 38.0 รองลงมา คือ มากที่สุด ร้อยละ 33.0 ปานกลาง ร้อยละ 19.0 น้อย ร้อยละ 6.5 และน้อยที่สุด ร้อยละ 3.5 ตามลำดับ

ในขณะที่ กลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักท่องเที่ยวต่างชาติ ส่วนใหญ่ ตอบว่า มากที่สุด ร้อยละ 35.0 รองลงมา คือ มากและปานกลาง ร้อยละ 27.5 เท่ากัน น้อย ร้อยละ 6.0 และน้อยที่สุด ร้อยละ 4.0 ตามลำดับ

ข้อที่ 7. เมื่อคุณพบนักท่องเที่ยวกำลังทำลายสิ่งแวดล้อมศิลปกรรมองค์พระปฐมเจดีย์ คุณจะเตือนบุคคลดังกล่าว พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักท่องเที่ยวชาวไทย ส่วนใหญ่ ตอบว่า มากที่สุด ร้อยละ 43.0 รองลงมา คือ มาก ร้อยละ 35.0 ปานกลาง ร้อยละ 15.5 น้อย ร้อยละ 5.0 และน้อยที่สุด ร้อยละ 1.5 ตามลำดับ

ในขณะที่ กลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักท่องเที่ยวต่างชาติ ส่วนใหญ่ ตอบว่า มากที่สุด ร้อยละ 45.0 รองลงมา คือ มาก ร้อยละ 34.5 ปานกลาง ร้อยละ 15.5 และน้อยและน้อยที่สุด ร้อยละ 2.5 เท่ากัน ตามลำดับ

ข้อที่ 8. การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมไม่มีผลต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักท่องเที่ยวชาวไทย ส่วนใหญ่ ตอบว่า น้อยที่สุด ร้อยละ 27.0 รองลงมา คือ ปานกลาง ร้อยละ 24.5 มาก ร้อยละ 18.5 น้อย ร้อยละ 17.0 และมากที่สุด ร้อยละ 13.0 ตามลำดับ

ในขณะที่ กลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักท่องเที่ยวต่างชาติ ส่วนใหญ่ ตอบว่า น้อยที่สุด ร้อยละ 35.0 รองลงมา คือ ปานกลาง ร้อยละ 21.0 น้อย ร้อยละ 19.5 มาก ร้อยละ 15.0 และมากที่สุด ร้อยละ 9.5 ตามลำดับ

ข้อที่ 9. ชุมชนท้องถิ่นควรให้ความสำคัญกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมองค์พระปฐมเจดีย์ มากกว่าผลประโยชน์ที่ได้รับจากการท่องเที่ยว พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักท่องเที่ยวชาวไทย ส่วนใหญ่ ตอบว่า มากที่สุด ร้อยละ 45.0 รองลงมา คือ มาก ร้อยละ 34.0 ปานกลาง ร้อยละ 19.5 น้อย ร้อยละ 1.5 และไม่พบจำนวนผู้ที่ตอบน้อยที่สุด ตามลำดับ

ในขณะที่ กลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักท่องเที่ยวต่างชาติ ส่วนใหญ่ ตอบว่า มาก ร้อยละ 49.0 รองลงมา คือ ปานกลาง ร้อยละ 25.0 มากที่สุด ร้อยละ 22.0 น้อย ร้อยละ 4.0 และไม่พบจำนวนผู้ที่ตอบน้อยที่สุด ตามลำดับ

ข้อที่ 10. ความสกปรกของสภาพแวดล้อมภายในองค์พระปฐมเจดีย์ เป็นสิ่งที่บ่งบอกถึงความเสื่อมโทรมของแหล่งท่องเที่ยว พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักท่องเที่ยวชาวไทย ส่วนใหญ่ ตอบว่า มากที่สุดและมาก ร้อยละ 42.5 เท่ากัน รองลงมา คือ ปานกลาง ร้อยละ 13.5 น้อย ร้อยละ 1.5 และไม่พบจำนวนผู้ที่ตอบน้อยที่สุด ตามลำดับ

ในขณะที่ กลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักท่องเที่ยวต่างชาติ ส่วนใหญ่ ตอบว่า มาก ร้อยละ 47.0 รองลงมา คือ ปานกลาง ร้อยละ 24.5 มากที่สุด ร้อยละ 23.5 น้อย ร้อยละ 4.5 และน้อยที่สุด ร้อยละ 0.5 ตามลำดับ

ข้อที่ 11. การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมจะก่อให้เกิดผลดีมากกว่าผลเสีย แต่เป็นการลงทุนที่ค่อนข้างแพง พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักท่องเที่ยวชาวไทย ส่วนใหญ่ ตอบว่า มาก ร้อยละ 36.5 รองลงมา คือ ปานกลาง ร้อยละ 28.0 มากที่สุด ร้อยละ 21.5 น้อย ร้อยละ 9.5 และน้อยที่สุด ร้อยละ 4.5 ตามลำดับ

ในขณะที่ กลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักท่องเที่ยวต่างชาติ ส่วนใหญ่ ตอบว่า มาก ร้อยละ 53.0 รองลงมา คือ มากที่สุด ร้อยละ 23.5 ปานกลาง ร้อยละ 20.5 น้อย ร้อยละ 3.0 และไม่พบจำนวนผู้ที่ตอบน้อยที่สุด ตามลำดับ

ข้อที่ 12. ชุมชนท้องถิ่นควรมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์สภาพแวดล้อมโดยรอบองค์พระปฐมเจดีย์ พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักท่องเที่ยวชาวไทย ส่วนใหญ่ ตอบว่า มากที่สุด ร้อยละ 53.0 รองลงมา คือ มาก ร้อยละ 34.5 ปานกลาง ร้อยละ 12.0 น้อย ร้อยละ 0.5 และไม่พบจำนวนผู้ที่ตอบน้อยที่สุด ตามลำดับ

ในขณะที่ กลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักท่องเที่ยวต่างชาติ ส่วนใหญ่ ตอบว่า มาก ร้อยละ 53.5 รองลงมา คือ มากที่สุด ร้อยละ 29.0 ปานกลาง ร้อยละ 17.0 น้อย ร้อยละ 0.5 และไม่พบจำนวนผู้ที่ตอบน้อยที่สุด ตามลำดับ

ข้อที่ 13. การประชาสัมพันธ์ให้นักท่องเที่ยวและประชาชนทั่วไปมีความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมมีส่วนช่วยในการลดการทำลายสิ่งแวดล้อมศิลปกรรม พบว่า กลุ่มตัว

อย่างที่เป็นนักท่องเที่ยวชาวไทย ส่วนใหญ่ ตอบว่า มากที่สุด ร้อยละ 49.0 รองลงมา คือ มาก ร้อยละ 36.0 ปานกลาง ร้อยละ 12.5 น้อย ร้อยละ 2.0 และน้อยที่สุด ร้อยละ 0.5 ตามลำดับ

ในขณะที่ กลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักท่องเที่ยวต่างชาติ ส่วนใหญ่ ตอบว่า มาก ร้อยละ 49.0 รองลงมา คือ มากที่สุด ร้อยละ 32.5 ปานกลาง ร้อยละ 14.0 น้อย ร้อยละ 4.5 และไม่พบจำนวนผู้ที่ตอบน้อยที่สุด ตามลำดับ

ข้อที่ 14. การใช้กฎหมายลงโทษผู้ที่ทำลายสิ่งแวดล้อมศิลปกรรม เป็นมาตรการหนึ่งในการช่วยลดปัญหาการทำลายสิ่งแวดล้อมศิลปกรรม พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักท่องเที่ยวชาวไทย ส่วนใหญ่ ตอบว่า มาก ร้อยละ 43.5 รองลงมา คือ มากที่สุด ร้อยละ 39.0 ปานกลาง ร้อยละ 16.0 น้อย ร้อยละ 1.5 และไม่พบจำนวนผู้ที่ตอบน้อยที่สุด ตามลำดับ

ในขณะที่ กลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักท่องเที่ยวต่างชาติ ส่วนใหญ่ ตอบว่า มาก ร้อยละ 49.5 รองลงมา คือ ปานกลาง ร้อยละ 22.5 มาก ร้อยละ 21.5 น้อยที่สุด ร้อยละ 3.5 และน้อย ร้อยละ 3.0 ตามลำดับ

ข้อที่ 15. ความต้องการเรียนรู้เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมศิลปกรรมไม่มีผลต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักท่องเที่ยวชาวไทย ส่วนใหญ่ ตอบว่า ปานกลาง ร้อยละ 30.0 รองลงมา คือ น้อย ร้อยละ 24.0 มาก ร้อยละ 19.0 น้อยที่สุด ร้อยละ 14.5 และมากที่สุด ร้อยละ 12.5 ตามลำดับ

ในขณะที่ กลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักท่องเที่ยวต่างชาติ ส่วนใหญ่ ตอบว่า น้อยที่สุด ร้อยละ 34.0 รองลงมา คือ ปานกลาง ร้อยละ 19.5 มาก ร้อยละ 19.0 น้อย ร้อยละ 16.5 และมากที่สุด ร้อยละ 11.0 ตามลำดับ

ข้อที่ 16. การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมที่ได้ผลคือการส่งเสริมให้ประชาชนท้องถิ่น และนักท่องเที่ยวมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักท่องเที่ยวชาวไทย ส่วนใหญ่ ตอบว่า มากที่สุด ร้อยละ 42.0 รองลงมา คือ มาก ร้อยละ 40.5 ปานกลาง ร้อยละ 15.5 น้อย ร้อยละ 2.0 และไม่พบจำนวนผู้ที่ตอบน้อยที่สุด ตามลำดับ

ในขณะที่ กลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักท่องเที่ยวต่างชาติ ส่วนใหญ่ ตอบว่า มาก ร้อยละ 52.0 รองลงมา คือ มากที่สุด ร้อยละ 32.0 ปานกลาง ร้อยละ 14.5 น้อย ร้อยละ 1.5 และไม่พบจำนวนผู้ที่ตอบน้อยที่สุด ตามลำดับ

ข้อที่ 17. สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมมีส่วนในการส่งเสริมคุณภาพชีวิตของมนุษย์ พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักท่องเที่ยวชาวไทย ส่วนใหญ่ ตอบว่า มาก ร้อยละ 41.0 รองลงมา คือ มากที่สุด ร้อยละ 38.5 ปานกลาง ร้อยละ 19.0 น้อย ร้อยละ 1.5 และไม่พบจำนวนผู้ที่ตอบน้อยที่สุด ตามลำดับ

ในขณะที่ กลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักท่องเที่ยวต่างชาติ ส่วนใหญ่ ตอบว่า มาก ร้อยละ 54.5 รองลงมา คือ มากที่สุด ร้อยละ 26.0 ปานกลาง ร้อยละ 15.5 น้อย ร้อยละ 3.5 และ น้อยที่สุด ร้อยละ 0.5 ตามลำดับ

ข้อที่ 18. การปล่อยให้สภาพแวดล้อมขององค์พระปฐมเจดีย์ อยู่ในสภาพเสื่อมโทรมเท่ากับ เป็นการทำลายโบราณสถานทางอ้อม พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักท่องเที่ยวชาวไทย ส่วนใหญ่ ตอบว่า มากที่สุด ร้อยละ 45.5 รองลงมา คือ มาก ร้อยละ 41.5 ปานกลาง ร้อยละ 11.0 และน้อยและน้อยที่สุด ร้อยละ 1.0 เท่ากัน ตามลำดับ

ในขณะที่ กลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักท่องเที่ยวต่างชาติ ส่วนใหญ่ ตอบว่า มาก ร้อยละ 47.0 รองลงมา คือ ปานกลาง ร้อยละ 26.5 มากที่สุด ร้อยละ 21.5 น้อย ร้อยละ 3.5 และน้อยที่สุด ร้อยละ 1.5 ตามลำดับ

ข้อที่ 19. การส่งเสริมการท่องเที่ยวที่ไม่คำนึงถึงความเหมาะสมของทรัพยากรที่มีอยู่จะทำให้ขาดการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมที่ถูกต้อง พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักท่องเที่ยวชาวไทย ส่วนใหญ่ ตอบว่า มาก ร้อยละ 40.5 รองลงมา คือ มากที่สุด ร้อยละ 39.0 ปานกลาง ร้อยละ 15.0 น้อยที่สุด ร้อยละ 3.0 และน้อย ร้อยละ 2.5 ตามลำดับ

ในขณะที่ กลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักท่องเที่ยวต่างชาติ ส่วนใหญ่ ตอบว่า มาก ร้อยละ 45.5 รองลงมา คือ ปานกลาง ร้อยละ 28.0 มากที่สุด ร้อยละ 18.5 น้อย ร้อยละ 5.5 และน้อยที่สุด ร้อยละ 2.5 ตามลำดับ

ข้อที่ 20. องค์พระปฐมเจดีย์ เป็นสิ่งที่แสดงให้เห็นถึงความเจริญรุ่งเรืองในอดีตของชุมชนนั้นๆ และก่อให้เกิดรายได้เนื่องจากการใช้ประโยชน์จากพื้นที่ในเชิงพาณิชย์ พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักท่องเที่ยวชาวไทย ส่วนใหญ่ ตอบว่า มาก ร้อยละ 41.5 รองลงมา คือ มากที่สุด ร้อยละ 27.5 ปานกลาง ร้อยละ 25.0 น้อย ร้อยละ 4.0 และน้อยที่สุด ร้อยละ 2.0 ตามลำดับ

ในขณะที่ กลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักท่องเที่ยวต่างชาติ ส่วนใหญ่ ตอบว่า มาก ร้อยละ 49.0 รองลงมา คือ มากที่สุด ร้อยละ 26.5 ปานกลาง ร้อยละ 20.5 น้อย ร้อยละ 3.5 และน้อยที่สุด ร้อยละ 0.5 ตามลำดับ

ข้อที่ 21. การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมบริเวณองค์พระปฐมเจดีย์เป็นหน้าที่ของประชาชนในชุมชนนั้นเท่านั้น พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักท่องเที่ยวชาวไทย ส่วนใหญ่ ตอบว่า น้อย ร้อยละ 27.0 รองลงมา คือ ปานกลาง ร้อยละ 23.5 น้อยที่สุด ร้อยละ 19.5 มาก ร้อยละ 16.0 และมากที่สุด ร้อยละ 14.0 ตามลำดับ

ในขณะที่ กลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักท่องเที่ยวต่างชาติ ส่วนใหญ่ ตอบว่า น้อย ร้อยละ 46.5 รองลงมา คือ ปานกลาง ร้อยละ 20.0 น้อยที่สุด ร้อยละ 14.5 มาก ร้อยละ 13.0 และมากที่สุด ร้อยละ 6.0 ตามลำดับ

ข้อที่ 22. การสร้างอาคารและตึกสูงไม่ได้มีผลกระทบต่อองค์พระปฐมเจดีย์ให้ด้อยความสง่าลง พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักท่องเที่ยวชาวไทย ส่วนใหญ่ ตอบว่า น้อยที่สุด ร้อยละ 26.0 รองลงมา คือ น้อย ร้อยละ 23.0 ปานกลาง ร้อยละ 21.5 มากที่สุด ร้อยละ 15.0 และมาก ร้อยละ 14.5 ตามลำดับ

ในขณะที่ กลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักท่องเที่ยวต่างชาติ ส่วนใหญ่ ตอบว่า น้อยที่สุด ร้อยละ 46.0 รองลงมา คือ ปานกลาง ร้อยละ 19.0 มาก ร้อยละ 14.0 น้อย ร้อยละ 13.5 และมากที่สุด ร้อยละ 7.5 ตามลำดับ

ข้อที่ 23. การมีร้านค้ารายรอบในบริเวณองค์พระปฐมเจดีย์เป็นการดึงดูดให้นักท่องเที่ยวมาเยี่ยมชมแหล่งศิลปกรรม พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักท่องเที่ยวชาวไทย ส่วนใหญ่ ตอบว่า ปานกลาง ร้อยละ 38.0 รองลงมา คือ น้อย ร้อยละ 18.5 มาก ร้อยละ 18.0 น้อยที่สุด ร้อยละ 14.0 และมากที่สุด ร้อยละ 11.5 ตามลำดับ

ในขณะที่ กลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักท่องเที่ยวต่างชาติ ส่วนใหญ่ ตอบว่า ปานกลาง ร้อยละ 26.5 รองลงมา คือ น้อย ร้อยละ 25.5 น้อยที่สุด ร้อยละ 18.5 มาก ร้อยละ 16.0 และมากที่สุด ร้อยละ 13.5 ตามลำดับ

ข้อที่ 24. การที่มีร้านอาหารตั้งอยู่ในบริเวณองค์พระปฐมเจดีย์ไม่ได้มีผลกระทบต่อสภาพแวดล้อมองค์พระปฐมเจดีย์ พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักท่องเที่ยวชาวไทย ส่วนใหญ่ ตอบว่า ปานกลาง ร้อยละ 36.0 รองลงมา คือ น้อย ร้อยละ 22.0 น้อยที่สุด ร้อยละ 16.5 มาก ร้อยละ 14.0 และมากที่สุด ร้อยละ 11.5 ตามลำดับ

ในขณะที่ กลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักท่องเที่ยวต่างชาติ ส่วนใหญ่ ตอบว่า น้อยที่สุด ร้อยละ 44.0 รองลงมา คือ ปานกลาง ร้อยละ 17.0 น้อย ร้อยละ 15.5 มาก ร้อยละ 14.5 และมากที่สุด ร้อยละ 9.0 ตามลำดับ

ข้อที่ 25. การดูแลสิ่งแวดล้อมศิลปกรรมเป็นหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ไม่ใช่ของนักท่องเที่ยว พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักท่องเที่ยวชาวไทย ส่วนใหญ่ ตอบว่า น้อยที่สุด ร้อยละ 31.5 รองลงมา คือ น้อย ร้อยละ 26.5 ปานกลาง ร้อยละ 19.5 มากที่สุด ร้อยละ 11.5 และมาก ร้อยละ 11.0 ตามลำดับ

ในขณะที่ กลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักท่องเที่ยวต่างชาติ ส่วนใหญ่ ตอบว่า น้อยที่สุด ร้อยละ 37.0 รองลงมา คือ ปานกลาง ร้อยละ 23.0 มาก ร้อยละ 17.0 มากที่สุด ร้อยละ 14.5 และ น้อย ร้อยละ 8.5 ตามลำดับ

ข้อที่ 26. การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม เป็นหน้าที่ที่ทุกคนต้องร่วมมือกันทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน นักท่องเที่ยวและประชาชนทั่วไป พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักท่องเที่ยวชาวไทย

ส่วนใหญ่ ตอบว่า มากที่สุด ร้อยละ 66.0 รองลงมา คือ มาก ร้อยละ 21.0 ปานกลาง ร้อยละ 10.0 น้อย ร้อยละ 2.5 และน้อยที่สุด ร้อยละ 0.5 ตามลำดับ

ในขณะที่ กลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักท่องเที่ยวต่างชาติ ส่วนใหญ่ ตอบว่า มากที่สุด ร้อยละ 55.0 รองลงมา คือ มาก ร้อยละ 27.0 ปานกลาง ร้อยละ 17.0 น้อย ร้อยละ 1.0 และไม่พบจำนวนผู้ที่ตอบน้อยที่สุด ตามลำดับ

ข้อที่ 27. ถ้ามีโอกาสท่านยินดีจะเข้าร่วมในกิจกรรมที่ดูแลรักษาสีงแวดล้อมศิลปกรรม พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักท่องเที่ยวไทย ส่วนใหญ่ ตอบว่า มากที่สุด ร้อยละ 44.5 รองลงมา คือ มาก ร้อยละ 37.0 ปานกลาง ร้อยละ 14.5 น้อย ร้อยละ 3.5 และน้อยที่สุด ร้อยละ 0.5 ตามลำดับ

ในขณะที่ กลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักท่องเที่ยวต่างชาติ ส่วนใหญ่ ตอบว่า มากที่สุด ร้อยละ 39.0 รองลงมา คือ มาก ร้อยละ 25.0 ปานกลาง ร้อยละ 18.0 น้อย ร้อยละ 12.0 และน้อยที่สุด ร้อยละ 6.0 ตามลำดับ

ตาราง 4.14 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวชาวไทย จำแนกตามความตระหนักต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมองค์พระปฐมเจดีย์

จำนวน 200 ราย

ความตระหนักต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมองค์พระปฐมเจดีย์	ระดับความตระหนักของนักท่องเที่ยวชาวไทย				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)
1. ร่องรอยทางประวัติศาสตร์ขององค์พระปฐมเจดีย์ เป็นสิ่งที่ควรเก็บรักษาไว้เพื่อให้คนรุ่นหลังได้ศึกษาความเป็นมาของอดีต	137 (68.5)	55 (27.5)	8 (4.0)	- -	- -
2. การชมหรือศึกษาโบราณวัตถุอย่างใกล้ชิด โดยการสัมผัสหรือจับต้อง เป็นสิ่งที่ไม่ควรกระทำ	76 (38.0)	76 (38.0)	39 (19.5)	5 (2.5)	4 (2.0)
*3. การขีดเขียนบนต้นไม้ ริมผนังกำแพงเป็นการกระทำเพื่อความสนุกสนาน ไม่ถือว่าเป็นความผิด	42 (21.0)	22 (11.0)	24 (12.0)	17 (8.5)	95 (47.5)
* 4. การทิ้งขยะไม่ว่าจะเป็น ไม่เสียบลูกจันหรือแม้กระทั่งถุงพลาสติกภายในบริเวณองค์พระปฐมเจดีย์ไม่ทำให้คุณค่าของศิลปกรรมลดน้อยลง	37 (18.5)	27 (13.5)	22 (11.0)	26 (13.0)	88 (44.0)
* 5. การใช้บริเวณที่โล่งว่างหรือสนามหญ้าเป็นที่จอดรถ ถือเป็นสิ่งที่ถูกต้องเพราะเป็นการใช้ประโยชน์พื้นที่ได้อย่างเต็มที่และอำนวยความสะดวกให้กับทุกฝ่าย	21 (10.5)	38 (19.0)	74 (37.0)	29 (14.5)	38 (19.0)
6. แร่งสันสะเทือนจากการสัญจรไปมาของขบวนพาหนะ ทำให้ตัวองค์พระปฐมเจดีย์ทรุดหรือแตกร้าวได้	66 (33.0)	76 (38.0)	38 (19.0)	13 (6.5)	7 (3.5)
7. เมื่อคุณพบนักท่องเที่ยวที่กำลังทำลายสิ่งแวดล้อมศิลปกรรมองค์พระปฐมเจดีย์ คุณจะเตือนบุคคลดังกล่าว	86 (43.0)	70 (35.0)	31 (15.5)	10 (5.0)	3 (1.5)

ตาราง 4.14 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวชาวไทย จำแนกตามความตระหนักต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมองค์พระปฐมเจดีย์ (ต่อ)

จำนวน 200 ราย

ความตระหนักต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมองค์พระปฐมเจดีย์	ระดับความตระหนักของนักท่องเที่ยวชาวไทย				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)
* 8. การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมไม่มีผลต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม	26 (13.0)	37 (18.5)	49 (24.5)	34 (17.0)	54 (27.0)
9. ชุมชนท้องถิ่นควรให้ความสำคัญกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมองค์พระปฐมเจดีย์ มากกว่าผลประโยชน์ที่ได้รับจากการท่องเที่ยว	90 (45.0)	68 (34.0)	39 (19.5)	3 (1.5)	-
10. ความสกปรกของสภาพแวดล้อมภายในองค์พระปฐมเจดีย์ เป็นสิ่งที่บ่งบอกถึงความเสื่อมโทรมของแหล่งท่องเที่ยว	85 (42.5)	85 (42.5)	27 (13.5)	3 (1.5)	-
11. การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมจะก่อให้เกิดผลดีมากกว่าผลเสีย แต่เป็นการลงทุนที่ค่อนข้างแพง	43 (21.5)	73 (36.5)	56 (28.0)	19 (9.5)	9 (4.5)
12. ชุมชนท้องถิ่นควรมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์สภาพแวดล้อมโดยรอบองค์พระปฐมเจดีย์	106 (53.0)	69 (34.5)	24 (12.0)	1 (0.5)	-
13. การประชาสัมพันธ์ให้นักท่องเที่ยวและประชาชนทั่วไปมีความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมมีส่วนช่วยในการลดการทำลายสิ่งแวดล้อมศิลปกรรม	98 (49.0)	72 (36.0)	25 (12.5)	4 (2.0)	1 (0.5)
14. การใช้กฎหมายลงโทษผู้ที่ทำลายสิ่งแวดล้อมศิลปกรรม เป็นมาตรการหนึ่งในการช่วยลดปัญหาการทำลายสิ่งแวดล้อมศิลปกรรม	78 (39.0)	87 (43.5)	32 (16.0)	3 (1.5)	-

ตาราง 4.14 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวชาวไทย จำแนกตามความตระหนักต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมองค์พระปฐมเจดีย์ (ต่อ)

จำนวน 200 ราย

ความตระหนักต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมองค์พระปฐมเจดีย์	ระดับความตระหนักของนักท่องเที่ยวชาวไทย				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)
* 15. ความต้องการเรียนรู้เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมศิลปกรรมไม่มีผลต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม	25 (12.5)	38 (19.0)	60 (30.0)	48 (24.0)	29 (14.5)
16. การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมที่ได้ผลคือการส่งเสริมให้ประชาชนท้องถิ่นและนักท่องเที่ยวมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม	84 (42.0)	81 (40.5)	31 (15.5)	4 (2.0)	- -
17. สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมมีส่วนในการส่งเสริมคุณภาพชีวิตของมนุษย์	77 (38.5)	82 (41.0)	38 (19.0)	3 (1.5)	- -
18. การปล่อยให้สภาพแวดล้อมขององค์พระปฐมเจดีย์ อยู่ในสภาพเสื่อมโทรมเท่ากับเป็นการทำลายโบราณสถานทางอ้อม	91 (45.5)	83 (41.5)	22 (11.0)	2 (1.0)	2 (1.0)
19. การส่งเสริมการท่องเที่ยวที่ไม่คำนึงถึงความเหมาะสมของทรัพยากรที่มีอยู่จะทำให้ขาดการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมที่ถูกต้อง	78 (39.0)	81 (40.5)	30 (15.0)	5 (2.5)	6 (3.0)
20. องค์พระปฐมเจดีย์ เป็นสิ่งที่แสดงให้เห็นถึงความเจริญรุ่งเรืองในอดีตของชุมชนนั้นๆ และก่อให้เกิดรายได้เนื่องจากการใช้ประโยชน์จากพื้นที่ในเชิงพาณิชย์	55 (27.5)	83 (41.5)	50 (25.0)	8 (4.0)	4 (2.0)
* 21. การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมบริเวณองค์พระปฐมเจดีย์เป็นหน้าที่ของประชาชนในชุมชนนั้นเท่านั้น	28 (14.0)	32 (16.0)	47 (23.5)	54 (27.0)	39 (19.5)

ตาราง 4.14 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวชาวไทย จำแนกตามความตระหนักต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมองค์พระปฐมเจดีย์ (ต่อ)

จำนวน 200 ราย

ความตระหนักต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมองค์พระปฐมเจดีย์	ระดับความตระหนักของนักท่องเที่ยวชาวไทย				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)
* 22. การสร้างอาคารและตึกสูงไม่ได้มีผลกระทบต่อองค์พระปฐมเจดีย์ให้ดูสวยงามสง่าลง	30 (15.0)	29 (14.5)	43 (21.5)	46 (23.0)	52 (26.0)
* 23. การมีร้านค้ารายรอบในบริเวณองค์พระปฐมเจดีย์ เป็นการดึงดูดให้นักท่องเที่ยวมาเยี่ยมชมแหล่งศิลปกรรม	23 (11.5)	36 (18.0)	76 (38.0)	37 (18.5)	28 (14.0)
* 24. การที่มีร้านอาหารตั้งอยู่ในบริเวณองค์พระปฐมเจดีย์ไม่ได้มีผลกระทบต่อสภาพแวดล้อมองค์พระปฐมเจดีย์	23 (11.5)	28 (14.0)	72 (36.0)	44 (22.0)	33 (16.5)
* 25. การดูแลสิ่งแวดล้อมศิลปกรรมเป็นหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ไม่ใช่ของนักท่องเที่ยว	23 (11.5)	22 (11.0)	39 (19.5)	53 (26.5)	63 (31.5)
26. การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม เป็นหน้าที่ที่ทุกคนต้องร่วมมือกันทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน นักท่องเที่ยวและประชาชนทั่วไป	132 (66.0)	42 (21.0)	20 (10.0)	5 (2.5)	1 (0.5)
27. ถ้ามีโอกาสท่านยินดีจะเข้าร่วมในกิจกรรมที่ดูแลรักษาสิ่งแวดล้อมศิลปกรรม	89 (44.5)	74 (37.0)	29 (14.5)	7 (3.5)	1 (0.5)

หมายเหตุ * เป็นข้อความเชิงลบ

ตาราง 4.15 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวต่างชาติ จำแนกตามความตระหนักต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมองค์พระปฐมเจดีย์

จำนวน 200 ราย

ความตระหนักต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมองค์พระปฐมเจดีย์	ระดับความตระหนักของนักท่องเที่ยวต่างชาติ				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)
1. ร่องรอยทางประวัติศาสตร์ขององค์พระปฐมเจดีย์ เป็นสิ่งที่ควรเก็บรักษาไว้เพื่อให้คนรุ่นหลังได้ศึกษาความเป็นมาของอดีต	132 (66.0)	50 (25.0)	17 (8.5)	1 (0.5)	- -
2. การชมหรือศึกษาโบราณวัตถุอย่างใกล้ชิดโดยการสัมผัสหรือจับต้อง เป็นสิ่งที่ไม่ควรกระทำ	55 (27.5)	81 (40.5)	48 (24.0)	12 (6.0)	4 (2.0)
*3. การขีดเขียนบนต้นไม้ ริมผนังกำแพงเป็นการกระทำเพื่อความสนุกสนาน ไม่ถือว่าเป็นความผิด	45 (22.5)	22 (11.0)	18 (9.0)	15 (7.5)	100 (50.0)
* 4. การทิ้งขยะไม่ว่าจะเป็น ไม้เสียบลูกชิ้น หรือแม้กระทั่งถุงพลาสติกภายในบริเวณองค์พระปฐมเจดีย์ไม่ทำให้คุณค่าของศิลปกรรมลดน้อยลง	38 (19.0)	21 (10.5)	27 (13.5)	19 (9.5)	95 (47.5)
* 5. การใช้บริเวณที่โล่งว่างหรือสนามหญ้าเป็นที่จอดรถ ถือเป็นสิ่งที่ถูกต้องเพราะเป็นการใช้ประโยชน์พื้นที่ได้อย่างเต็มที่และอำนวยความสะดวกให้กับทุกฝ่าย	16 (8.0)	30 (15.0)	48 (24.0)	33 (16.5)	73 (36.5)
6. แร่งสันสะท้อนจากการสัญจรไปมาของยานพาหนะ ทำให้ตัวองค์พระปฐมเจดีย์ทรุดหรือแตกร้าวได้	70 (35.0)	55 (27.5)	55 (27.5)	12 (6.0)	8 (4.0)
7. เมื่อคุณพบนักท่องเที่ยวกำลังทำลายสิ่งแวดล้อมศิลปกรรมองค์พระปฐมเจดีย์คุณจะเตือนบุคคลดังกล่าว	90 (45.0)	69 (34.5)	31 (15.5)	5 (2.5)	5 (2.5)

ตาราง 4.15 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวต่างชาติ จำแนกตามความตระหนักต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมองค์พระปฐมเจดีย์ (ต่อ)

จำนวน 200 ราย

ความตระหนักต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมองค์พระปฐมเจดีย์	ระดับความตระหนักของนักท่องเที่ยวต่างชาติ				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)
* 8. การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมไม่มีผลต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม	19 (9.5)	30 (15.0)	42 (21.0)	39 (19.5)	70 (35.0)
9. ชุมชนท้องถิ่นควรให้ความสำคัญกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมองค์พระปฐมเจดีย์ มากกว่าผลประโยชน์ที่ได้รับจากการท่องเที่ยว	44 (22.0)	98 (49.0)	50 (25.0)	8 (4.0)	- -
10. ความสกปรกของสภาพแวดล้อมภายในองค์พระปฐมเจดีย์ เป็นสิ่งที่บ่งบอกถึงความเสื่อมโทรมของแหล่งท่องเที่ยว	47 (23.5)	94 (47.0)	49 (24.5)	9 (4.5)	1 (0.5)
11. การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมจะก่อให้เกิดผลดีมากกว่าผลเสีย แต่เป็นการลงทุนที่ค่อนข้างแพง	47 (23.5)	106 (53.0)	41 (20.5)	6 (3.0)	- -
12. ชุมชนท้องถิ่นควรมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์สภาพแวดล้อมโดยรอบองค์พระปฐมเจดีย์	58 (29.0)	107 (53.5)	34 (17.0)	1 (0.5)	- -
13. การประชาสัมพันธ์ให้นักท่องเที่ยวและประชาชนทั่วไปมีความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมมีส่วนช่วยในการลดการทำลายสิ่งแวดล้อมศิลปกรรม	65 (32.5)	98 (49.0)	28 (14.0)	9 (4.5)	- -
14. การใช้กฎหมายลงโทษผู้ที่ทำลายสิ่งแวดล้อมศิลปกรรม เป็นมาตรการหนึ่งในการช่วยลดปัญหาการทำลายสิ่งแวดล้อมศิลปกรรม	43 (21.5)	99 (49.5)	45 (22.5)	6 (3.0)	7 (3.5)

ตาราง 4.15 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวต่างชาติ จำแนกตามความตระหนักต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมองค์พระปฐมเจดีย์ (ต่อ)

จำนวน 200 ราย

ความตระหนักต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมองค์พระปฐมเจดีย์	ระดับความตระหนักของนักท่องเที่ยวต่างชาติ				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)
* 15. ความต้องการเรียนรู้เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมศิลปกรรมไม่ส่งผลต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม	22 (11.0)	38 (19.0)	39 (19.5)	33 (16.5)	68 (34.0)
16. การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมที่ได้ผลคือการส่งเสริมให้ประชาชนท้องถิ่นและนักท่องเที่ยวมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม	64 (32.0)	104 (52.0)	29 (14.5)	3 (1.5)	- -
17. สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมมีส่วนในการส่งเสริมคุณภาพชีวิตของมนุษย์	52 (26.0)	109 (54.5)	31 (15.5)	7 (3.5)	1 (0.5)
18. การปล่อยให้สภาพแวดล้อมขององค์พระปฐมเจดีย์ อยู่ในสภาพเสื่อมโทรมเท่ากับเป็นการทำลายโบราณสถานทางอ้อม	43 (21.5)	94 (47.0)	53 (26.5)	7 (3.5)	3 (1.5)
19. การส่งเสริมการท่องเที่ยวที่ไม่คำนึงถึงความเหมาะสมของทรัพยากรที่มีอยู่จะทำให้ขาดการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมที่ถูกต้อง	37 (18.5)	91 (45.5)	56 (28.0)	11 (5.5)	5 (2.5)
20. องค์พระปฐมเจดีย์ เป็นสิ่งที่แสดงให้เห็นถึงความเจริญรุ่งเรืองในอดีตของชุมชนนั้นๆ และก่อให้เกิดรายได้เนื่องจากการใช้ประโยชน์จากพื้นที่ในเชิงพาณิชย์	53 (26.5)	98 (49.0)	41 (20.5)	7 (3.5)	1 (0.5)
* 21. การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมบริเวณองค์พระปฐมเจดีย์เป็นหน้าที่ของประชาชนในชุมชนนั้นเท่านั้น	12 (6.0)	26 (13.0)	40 (20.0)	93 (46.5)	29 (14.5)

ตาราง 4.15 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ จำแนกตามความตระหนักต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมองค์พระปฐมเจดีย์ (ต่อ)

จำนวน 200 ราย

ความตระหนักต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมองค์พระปฐมเจดีย์	ระดับความตระหนักของนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)
* 22. การสร้างอาคารและตึกสูงไม่ได้มีผลกระทบต่อองค์พระปฐมเจดีย์ให้ดูขมวดสง่าลง	15 (7.5)	28 (14.0)	38 (19.0)	27 (13.5)	92 (46.0)
* 23. การมีร้านค้ารายรอบในบริเวณองค์พระปฐมเจดีย์ เป็นการดึงดูดให้นักท่องเที่ยวมาเยี่ยมชมแหล่งศิลปกรรม	27 (13.5)	32 (16.0)	53 (26.5)	51 (25.5)	37 (18.5)
* 24. การที่มีร้านอาหารตั้งอยู่ในบริเวณองค์พระปฐมเจดีย์ไม่ได้มีผลกระทบต่อสภาพแวดล้อมองค์พระปฐมเจดีย์	18 (9.0)	29 (14.5)	34 (17.0)	31 (15.5)	88 (44.0)
* 25. การดูแลสิ่งแวดล้อมศิลปกรรมเป็นหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ไม่ใช่ของนักท่องเที่ยว	29 (14.5)	34 (17.0)	46 (23.0)	17 (8.5)	74 (37.0)
26. การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม เป็นหน้าที่ที่ทุกคนต้องร่วมมือกันทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน นักท่องเที่ยวและประชาชนทั่วไป	110 (55.0)	54 (27.0)	34 (17.0)	2 (1.0)	- -
27. ถ้ามีโอกาสท่านยินดีจะเข้าร่วมในกิจกรรมที่ดูแลรักษาสิ่งแวดล้อมศิลปกรรม	78 (39.0)	50 (25.0)	36 (18.0)	24 (12.0)	12 (6.0)

หมายเหตุ * เป็นข้อความเชิงลบ

การแบ่งระดับความตระหนักต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมองค์พระปฐมเจดีย์ (ตาราง 4.16) โดยการรวมคะแนนจากคำถาม 27 ข้อ แล้วนำคะแนนมาจัดแบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม โดยพิจารณาจากค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

ผลการศึกษา พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักท่องเที่ยวชาวไทย ส่วนใหญ่ มีระดับความตระหนักต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมในระดับปานกลาง ร้อยละ 64.0 รองลงมา ได้แก่ การมีความตระหนักต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมในระดับต่ำ และระดับสูง ร้อยละ 18.0 เท่ากัน ตามลำดับ กลุ่มตัวอย่างมีคะแนนความตระหนักต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม เฉลี่ยเท่ากับ 103.95 คะแนน คะแนนต่ำสุดเท่ากับ 73 คะแนน และคะแนนสูงสุดเท่ากับ 135 คะแนน

ในขณะที่ กลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักท่องเที่ยวต่างชาติ ส่วนใหญ่ มีระดับความตระหนักต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมในระดับปานกลาง ร้อยละ 58.5 รองลงมา ได้แก่ การมีความตระหนักต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมในระดับต่ำ ร้อยละ 21.0 และมีความตระหนักต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมในระดับสูง ร้อยละ 20.5 ตามลำดับ กลุ่มตัวอย่างมีคะแนนความตระหนักต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม เฉลี่ยเท่ากับ 103.24 คะแนน คะแนนต่ำสุดเท่ากับ 72 คะแนน และคะแนนสูงสุดเท่ากับ 133 คะแนน

ตาราง 4.16 จำนวนและร้อยละตามระดับความตระหนักรู้ต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมองค์พระปฐมเจดีย์ จำแนกตามประเภทของนักท่องเที่ยว

ระดับความตระหนักรู้ต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมองค์พระปฐมเจดีย์	ประเภทของนักท่องเที่ยว			
	ชาวไทย		ชาวต่างชาติ	
	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
จำนวนทั้งหมด	200	100.0	200	100.0
ระดับต่ำ (90 คะแนน และต่ำกว่า)	36	18.0	-	-
ระดับปานกลาง (91 – 117 คะแนน)	128	64.0	-	-
ระดับสูง (118 คะแนน และสูงกว่า)	36	18.0	-	-
Mean = 103.95 S.D. = 12.86	Min. = 73	Max. = 135		
ระดับต่ำ (88 คะแนน และต่ำกว่า)	-	-	42	21.0
ระดับปานกลาง (89 – 118 คะแนน)	-	-	117	58.5
ระดับสูง (119 คะแนน และสูงกว่า)	-	-	41	20.5
Mean = 103.24 S.D. = 14.28	Min. = 72	Max. = 133		

4.5 การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคล ปัจจัยเกี่ยวกับการเดินทางท่องเที่ยว และ ปัจจัยกระตุ้น กับความตระหนักต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมองค์พระปฐมเจดีย์ของกลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวชาวไทย โดยการใช้สถิติการวิเคราะห์การผันแปรทางเดียว (One – Way Analysis of Variance) และการทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยโดยสถิติ t-test มีดังนี้

4.5.1 การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคล กับความตระหนักต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมองค์พระปฐมเจดีย์ ของกลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวชาวไทย

จากการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคล กับความตระหนักต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมองค์พระปฐมเจดีย์ ของกลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวชาวไทย จำนวน 200 ราย สามารถอธิบายผลการศึกษา ได้ดังนี้ (ตาราง 4.17)

เพศ จากการศึกษา พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่เป็นเพศชาย ($\bar{x} = 104.15$) มีความตระหนักต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม มากกว่าเพศหญิง ($\bar{x} = 103.77$) จากการศึกษาทางสถิติ พบว่า เพศที่แตกต่างกันมีความตระหนักต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมแตกต่างกัน อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

อายุ จากการศึกษา พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีอายุ 43 ปี และสูงกว่า ($\bar{x} = 104.68$) มีความตระหนักต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม มากที่สุด รองลงมา คือ กลุ่มตัวอย่างที่มีอายุ 22-44 ปี ($\bar{x} = 104.01$) และกลุ่มตัวอย่างที่มีอายุ 21ปี และต่ำกว่า ($\bar{x} = 103.07$) ตามลำดับ จากการศึกษาทางสถิติ พบว่า อายุแตกต่างกันมีความตระหนักต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมแตกต่างกัน อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

สัญชาติ จากการศึกษา พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักท่องเที่ยวชาวไทยไม่มีความแตกต่างกันในเรื่องของสัญชาติ จึงไม่มีผลต่อการวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติ

ระดับการศึกษา จากการศึกษา พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีการศึกษาระดับสูงกว่าปริญญาตรี ($\bar{x} = 108.00$) มีความตระหนักต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม มากที่สุด รองลงมา คือ กลุ่มตัวอย่างที่มีการศึกษาระดับปริญญาตรี ($\bar{x} = 104.67$) กลุ่มตัวอย่างที่มีการศึกษาระดับอนุปริญญาหรือเทียบเท่า ($\bar{x} = 103.30$) และกลุ่มตัวอย่างที่มีการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลายและต่ำกว่า

($\bar{x} = 102.23$) ตามลำดับ จากการทดสอบทางสถิติ พบว่า ระดับการศึกษาแตกต่างกันมีความตระหนักต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมแตกต่างกัน อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

อาชีพ จากการศึกษา พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีอาชีพอื่นๆ เช่น ทนายความ และชาวสวน ($\bar{x} = 106.67$) มีความตระหนักต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม มากที่สุด รองลงมา คือ กลุ่มตัวอย่างที่มีอาชีพรับราชการ / พนักงานรัฐวิสาหกิจ ($\bar{x} = 106.32$) กลุ่มตัวอย่างที่มีอาชีพเป็นนักเรียน นิสิต นักศึกษา ($\bar{x} = 104.48$) กลุ่มตัวอย่างที่ไม่ได้ทำงาน / แม่บ้าน ($\bar{x} = 102.00$) กลุ่มตัวอย่างที่มีอาชีพเป็นพนักงานบริษัท / รับจ้างทั่วไป ($\bar{x} = 101.70$) และกลุ่มตัวอย่างที่มีอาชีพธุรกิจส่วนตัว / ค้าขาย ($\bar{x} = 99.56$) ตามลำดับ จากการทดสอบทางสถิติ พบว่า อาชีพแตกต่างกันมีความตระหนักต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมแตกต่างกัน อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

รายได้เฉลี่ยต่อเดือน จากการศึกษา พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 1,749 – 31,695 บาท ($\bar{x} = 104.10$) มีความตระหนักต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม มากที่สุด รองลงมา คือ กลุ่มตัวอย่างที่มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 31,696 บาท และสูงกว่า ($\bar{x} = 103.35$) และกลุ่มตัวอย่างที่มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 1,748 บาท และต่ำกว่า ($\bar{x} = 98.67$) ตามลำดับ จากการทดสอบทางสถิติ พบว่า รายได้เฉลี่ยต่อเดือนแตกต่างกันมีความตระหนักต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมแตกต่างกัน อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

การเป็นสมาชิกชมรม จากการศึกษา พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่เป็นสมาชิก / กรรมการชมรม ($\bar{x} = 117.00$) มีความตระหนักต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม มากกว่า กลุ่มตัวอย่างที่ไม่เป็นสมาชิกชมรม ($\bar{x} = 103.11$) จากการทดสอบทางสถิติ พบว่า การเป็นสมาชิกชมรมแตกต่างกันมีความตระหนักต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 (P-value < 0.001)

สรุปได้ว่าปัจจัยส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวชาวไทยที่มีผลต่อความตระหนักในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมองค์พระปฐมเจดีย์ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ได้แก่ การเป็นสมาชิกชมรม

ตาราง 4.17 การทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคล กับความตระหนักต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมองค์พระปฐมเจดีย์ ของกลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวชาวไทย

จำนวน 200 ราย

ตัวแปรและกลุ่มย่อย	N	$\bar{X}$	S.D.	Sig of F
เพศ				0.834
ชาย	92	104.15	12.28	
หญิง	108	103.77	13.39	
อายุ				0.855
21 ปี และต่ำกว่า	41	103.07	14.32	
22 – 42 ปี	121	104.01	12.43	
43 ปี และสูงกว่า	38	104.68	12.84	
สัญชาติ				—
ไทย	200	—	—	
ระดับการศึกษา				0.429
มัธยมศึกษาตอนปลายและต่ำกว่า	62	102.23	13.29	
อนุปริญญาหรือเทียบเท่า	27	103.30	15.51	
ปริญญาตรี	98	104.67	11.89	
สูงกว่าปริญญาตรี	13	108.00	11.91	
อาชีพ				0.200
ไม่ได้ทำงาน / แม่บ้าน	2	102.00	14.14	
รับราชการ / พนักงานรัฐวิสาหกิจ	79	106.32	12.26	
ธุรกิจส่วนตัว / ค้าขาย	25	99.56	11.18	
พนักงานบริษัท / รับจ้างทั่วไป	47	101.70	13.38	
นักเรียน นิสิต นักศึกษา	44	104.48	13.86	
อื่นๆ เช่น ทนายความ และชาวสวน	3	106.67	11.93	

ตาราง 4.17 การทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคล กับความตระหนักต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมองค์พระปฐมเจดีย์ ของกลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวชาวไทย (ต่อ)

จำนวน 200 ราย

ตัวแปรและกลุ่มย่อย	N	$\bar{X}$	S.D.	Sig of F
รายได้เฉลี่ยต่อเดือน (บาท)				0.752
1,748 และต่ำกว่า	3	98.67	9.71	
1,749 – 31,695	177	104.10	13.06	
31,696 และสูงกว่า	20	103.35	11.74	
การเป็นสมาชิกชมรม				< 0.001 *
ไม่เป็น	188	103.11	12.46	
เป็นสมาชิก / กรรมการชมรม เช่น ชมรม Green do it ชมรมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม และชมรมเรารักษ์แม่น้ำท่าจีน เป็นต้น	12	117.00	12.47	

หมายเหตุ * $P < 0.05$ มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

4.5.2 การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยเกี่ยวกับการเดินทางท่องเที่ยวกับความตระหนักต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมองค์พระปฐมเจดีย์ ของกลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวชาวไทย

จากการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยเกี่ยวกับการเดินทางท่องเที่ยว กับความตระหนักต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมองค์พระปฐมเจดีย์ ของกลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวชาวไทย จำนวน 200 ราย สามารถอธิบายผลการศึกษา ได้ดังนี้ (ตาราง 4.18)

วัตถุประสงค์หลักในการเดินทางท่องเที่ยว จากการศึกษา พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีวัตถุประสงค์หลักในการเดินทางท่องเที่ยวเพื่อการอื่นๆ เช่น ดูพระเครื่องและขอพรสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ($\bar{x} = 105.20$) มีความตระหนักต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม มากที่สุด รองลงมา คือ กลุ่มตัวอย่างที่มีวัตถุประสงค์หลักในการเดินทางท่องเที่ยวเพื่อการศาสนา ทำบุญ ไหว้พระ ($\bar{x} = 104.12$)

กลุ่มตัวอย่างที่มีวัตถุประสงค์หลักในการเดินทางท่องเที่ยวเพื่อการพักผ่อนหย่อนใจ ($\bar{x} = 104.00$) กลุ่มตัวอย่างที่มีวัตถุประสงค์หลักในการเดินทางท่องเที่ยวเพื่อชมศิลปวัฒนธรรมประเพณี โบราณสถานโบราณวัตถุ ($\bar{x} = 103.41$) และกลุ่มตัวอย่างที่มีวัตถุประสงค์หลักในการเดินทางท่องเที่ยวเพื่อการศึกษาประวัติศาสตร์โบราณคดี ศิลปวัฒนธรรม ($\bar{x} = 98.50$) ตามลำดับ จากการทดสอบทางสถิติ พบว่า วัตถุประสงค์หลักในการเดินทางท่องเที่ยวแตกต่างกันมีความตระหนักต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมแตกต่างกัน อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

ลักษณะของการเดินทางท่องเที่ยว จากการศึกษา พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่เดินทางท่องเที่ยวมากับหน่วยงาน ($\bar{x} = 114.60$) มีความตระหนักต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม มากที่สุด รองลงมา คือ กลุ่มตัวอย่างที่เดินทางท่องเที่ยวมากับกลุ่มครอบครัว หรือญาติ ($\bar{x} = 104.72$) กลุ่มตัวอย่างที่เดินทางท่องเที่ยวมากับกลุ่มเพื่อน ($\bar{x} = 103.29$) กลุ่มตัวอย่างที่เดินทางท่องเที่ยวมากับกลุ่มทัวร์ ($\bar{x} = 103.18$) และกลุ่มตัวอย่างที่เดินทางท่องเที่ยวมากับคนเดียว ($\bar{x} = 99.89$) ตามลำดับ จากการทดสอบทางสถิติ พบว่า ลักษณะของการเดินทางท่องเที่ยวแตกต่างกันมีความตระหนักต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมแตกต่างกัน อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

จำนวนครั้งที่มาท่องเที่ยวในรอบ 1 ปี จากการศึกษา พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีจำนวนครั้งที่มาท่องเที่ยวเป็นครั้งที่ 2 – 4 ($\bar{x} = 106.52$) มีความตระหนักต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม มากที่สุด รองลงมา คือ กลุ่มตัวอย่างที่มีจำนวนครั้งที่มาท่องเที่ยวเป็นครั้งแรก ($\bar{x} = 103.30$) และกลุ่มตัวอย่างที่มีจำนวนครั้งที่มาท่องเที่ยว มากกว่า 4 ครั้ง ขึ้นไป ($\bar{x} = 102.31$) ตามลำดับ จากการทดสอบทางสถิติ พบว่า จำนวนครั้งที่มาท่องเที่ยวแตกต่างกันมีความตระหนักต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมแตกต่างกัน อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

สรุปได้ว่าปัจจัยเกี่ยวกับการเดินทางท่องเที่ยวของกลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวชาวไทย ไม่มีผลต่อความตระหนักในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมองค์พระปฐมเจดีย์

ตาราง 4.18 การทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยเกี่ยวกับการเดินทางท่องเที่ยว กับความตระหนักต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมองค์พระปฐมเจดีย์ ของกลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวชาวไทย

จำนวน 200 ราย

ตัวแปรและกลุ่มย่อย	N	$\bar{X}$	S.D.	Sig of F
วัตถุประสงค์หลักในการเดินทางท่องเที่ยว				0.936
- เพื่อการพักผ่อนหย่อนใจ	16	104.00	16.56	
- เพื่อชมศิลปวัฒนธรรม ประเพณี	22	103.41	12.31	
โบราณสถาน โบราณวัตถุ				
- เพื่อการศึกษาประวัติศาสตร์โบราณคดี	4	98.50	7.94	
ศิลปวัฒนธรรม				
- เพื่อการศาสนา ทำบุญ ไหว้พระ	153	104.12	12.51	
- อื่นๆ เช่น ดูพระเครื่องและขอพรสิ่งศักดิ์สิทธิ์	5	105.20	19.31	
ลักษณะของการเดินทางท่องเที่ยว				0.215
มาคนเดียว	18	99.89	10.78	
กลุ่มเพื่อน	70	103.29	13.31	
กลุ่มครอบครัว /ญาติ	96	104.72	12.91	
กลุ่มทัวร์	11	103.18	11.19	
หน่วยงาน	5	114.60	12.90	
จำนวนครั้งที่มาท่องเที่ยวในรอบ 1 ปี				0.111
ครั้งแรก	37	103.30	13.62	
ครั้งที่ 2 – 4	69	106.52	13.26	
มากกว่า 4 ครั้ง ขึ้นไป	94	102.31	12.06	

หมายเหตุ * $P < 0.05$ มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

4.5.3 การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยกระตุ้น กับความตระหนักต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมองค์พระปฐมเจดีย์ ของกลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวชาวไทย

จากการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยกระตุ้นกับความตระหนักต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมองค์พระปฐมเจดีย์ของกลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวชาวไทย และการวิเคราะห์ความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยที่ละคู่ของปัจจัยกระตุ้นกับความตระหนักต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมองค์พระปฐมเจดีย์ จำนวน 200 ราย สามารถอธิบายผลการศึกษาดังนี้ (ตาราง 4.19 ตาราง 4.20 ตาราง 4.21 และตาราง 4.22)

การรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมองค์พระปฐมเจดีย์ จากการศึกษา พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีการรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมในระดับต่ำ ($\bar{x} = 106.30$) มีความตระหนักต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม มากที่สุด รองลงมา คือ กลุ่มตัวอย่างที่มีการรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 101.79$) และกลุ่มตัวอย่างที่มีการรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมในระดับสูง ($\bar{x} = 97.07$) ตามลำดับ จากการทดสอบทางสถิติ พบว่า การรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมแตกต่างกันมีความตระหนักต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 (P-value = 0.001)

ประสบการณ์เกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม จากการศึกษา พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่ไม่มีประสบการณ์เกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม ($\bar{x} = 105.59$) มีความตระหนักต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม มากกว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีประสบการณ์เกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม ($\bar{x} = 103.06$) จากการทดสอบทางสถิติ พบว่า ประสบการณ์เกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมแตกต่างกันมีความตระหนักต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมแตกต่างกัน อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

การให้คุณค่าสิ่งแวดล้อมศิลปกรรม จากการศึกษา พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีการให้คุณค่าสิ่งแวดล้อมศิลปกรรมในระดับสูง ($\bar{x} = 116.38$) มีความตระหนักต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม มากที่สุด รองลงมา คือ กลุ่มตัวอย่างที่มีการให้คุณค่าสิ่งแวดล้อมศิลปกรรมในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 102.89$) และกลุ่มตัวอย่างที่มีการให้คุณค่าสิ่งแวดล้อมศิลปกรรมในระดับต่ำ ($\bar{x} = 93.71$) ตามลำดับ จากการทดสอบทางสถิติ พบว่า การให้คุณค่าสิ่งแวดล้อมศิลปกรรมแตกต่างกันมีความ

ตระหนักต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 (P-value < 0.001)

ความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม จากการศึกษา พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมในระดับสูง ($\bar{x} = 115.54$) มีความตระหนักต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม มากที่สุด รองลงมา คือ กลุ่มตัวอย่างที่มีความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 105.16$) และกลุ่มตัวอย่างที่มีความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมในระดับต่ำ ($\bar{x} = 90.65$) ตามลำดับ จากการศึกษาทางสถิติ พบว่า ความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมแตกต่างกันมีความตระหนักต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 (P-value < 0.001)

สรุปได้ว่าปัจจัยกระตุ้นของกลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวชาวไทย ที่มีผลต่อความตระหนักในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมองค์พระปฐมเจดีย์ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ได้แก่ การรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมองค์พระปฐมเจดีย์ การให้คุณค่าสิ่งแวดล้อมศิลปกรรม และความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม

ตาราง 4.19 การทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยกระตุ้น กับความตระหนักต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมองค์พระปฐมเจดีย์ ของกลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวชาวไทย

จำนวน 200 ราย

ตัวแปรและกลุ่มย่อย	N	$\bar{X}$	S.D.	Sig of F
การรับรู้ข่าวสาร				0.001 *
ระดับต่ำ (1 คะแนน และต่ำกว่า)	127	106.30	12.64	
ระดับปานกลาง (2-8 คะแนน)	43	101.79	12.84	
ระดับสูง (9 คะแนน และสูงกว่า)	30	97.07	11.04	
ประสบการณ์เกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม				0.186
ไม่มีประสบการณ์	70	105.59	12.07	
มีประสบการณ์	130	103.06	13.23	
การให้คุณค่าสิ่งแวดล้อมศิลปกรรม				< 0.001 *
ระดับต่ำ (26 คะแนน และต่ำกว่า)	24	93.71	9.70	
ระดับปานกลาง (27-36 คะแนน)	144	102.89	12.22	
ระดับสูง (37 คะแนน และสูงกว่า)	32	116.38	7.53	
ความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม				< 0.001*
ระดับต่ำ (9 คะแนน และต่ำกว่า)	26	90.65	6.12	
ระดับปานกลาง (10-15 คะแนน)	161	105.16	12.30	
ระดับสูง (16 คะแนนเต็ม)	13	115.54	9.89	

หมายเหตุ * $P < 0.05$ มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ตาราง 4.20 การวิเคราะห์ความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยที่ระบุของการรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมองค์พระปฐมเจดีย์ กับความตระหนักต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมองค์พระปฐมเจดีย์ ของกลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวชาวไทย

ตัวแปรและกลุ่มย่อย	ระดับต่ำ	ระดับปานกลาง	ระดับสูง
ระดับการรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม			
ระดับต่ำ	—	4.51*	9.23*
ระดับปานกลาง	-4.51*	—	—
ระดับสูง	-9.23*	—	—

ตาราง 4.21 การวิเคราะห์ความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยที่ระบุของการให้คุณค่าสิ่งแวดล้อมศิลปกรรมกับความตระหนักต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมองค์พระปฐมเจดีย์ ของกลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวชาวไทย

ตัวแปรและกลุ่มย่อย	ระดับต่ำ	ระดับปานกลาง	ระดับสูง
ระดับการให้คุณค่าสิ่งแวดล้อมศิลปกรรม			
ระดับต่ำ	—	-9.18*	-22.67*
ระดับปานกลาง	9.18*	—	-13.49*
ระดับสูง	22.67*	13.49*	—

ตาราง 4.22 การวิเคราะห์ความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยที่ละคู่ของความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมกับความตระหนักต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมองค์พระปฐมเจดีย์ ของกลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวชาวไทย

ตัวแปรและกลุ่มย่อย	ระดับต่ำ	ระดับปานกลาง	ระดับสูง
ระดับความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม			
ระดับต่ำ	—	-14.50*	-24.88*
ระดับปานกลาง	14.50*	—	-10.38*
ระดับสูง	24.88*	10.38*	—

4.6 การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคล ปัจจัยเกี่ยวกับการเดินทางท่องเที่ยว และ ปัจจัยกระตุ้น กับความตระหนักต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมองค์พระปฐมเจดีย์ของกลุ่ม ตัวอย่างนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ โดยการใช้สถิติการวิเคราะห์การผันแปรทางเดียว (One – Way Analysis of Variance) และ การทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยโดยสถิติ t-test ดังนี้

4.6.1 การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคล กับความตระหนักต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมองค์พระปฐมเจดีย์ ของกลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ

จากการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคลกับความตระหนักต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมองค์พระปฐมเจดีย์ของกลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ และการวิเคราะห์ความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยทีละคู่ของปัจจัยส่วนบุคคลกับความตระหนักต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมองค์พระปฐมเจดีย์ จำนวน 200 ราย สามารถอธิบายผลการศึกษา ได้ดังนี้ (ตาราง 4.23 และตาราง 4.24)

เพศ จากการศึกษา พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่เป็นเพศชาย ($\bar{x} = 103.90$) มีความตระหนักต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม มากกว่าเพศหญิง ($\bar{x} = 102.49$) จากการทดสอบทางสถิติ พบว่า เพศที่แตกต่างกันมีความตระหนักต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมแตกต่างกัน อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

อายุ จากการศึกษา พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีอายุ 47 ปี และสูงกว่า ($\bar{x} = 106.88$) มีความตระหนักต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม มากที่สุด รองลงมา คือ กลุ่มตัวอย่างที่มีอายุ 23-46 ปี ($\bar{x} = 102.70$) และกลุ่มตัวอย่างที่มีอายุ 22 ปี และต่ำกว่า ($\bar{x} = 99.78$) ตามลำดับ จากการทดสอบทางสถิติ พบว่า อายุแตกต่างกันมีความตระหนักต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมแตกต่างกัน อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

สัญชาติ จากการศึกษา พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีสัญชาติอยู่ในกลุ่มเอเชียใต้ ($\bar{x} = 125.00$) มีความตระหนักต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม มากที่สุด รองลงมา คือ กลุ่มตัวอย่างที่มีสัญชาติอยู่ในกลุ่มแอฟริกา ($\bar{x} = 106.50$) กลุ่มตัวอย่างที่มีสัญชาติอยู่ในกลุ่มยุโรป ($\bar{x} = 104.96$) กลุ่มตัวอย่างที่มีสัญชาติอยู่ในกลุ่มโอเชียเนีย ($\bar{x} = 101.83$) กลุ่มตัวอย่างที่มีสัญชาติอยู่ในกลุ่มอเมริกา ($\bar{x} = 97.18$) กลุ่มตัวอย่างที่มีสัญชาติอยู่ในกลุ่มเอเชียตะวันออก (กลุ่มอาเซียน) ($\bar{x} = 94.08$)

และกลุ่มตัวอย่างที่มีสัญชาติอยู่ในกลุ่มตะวันออกกลาง ($\bar{x} = 92.40$) ตามลำดับ จากการทดสอบทางสถิติ พบว่า สัญชาติที่แตกต่างกันมีความตระหนักต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ 0.05 (P-value = 0.002)

ระดับการศึกษา จากการศึกษา พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีการศึกษาระดับสูงกว่าปริญญาตรี ($\bar{x} = 106.79$) มีความตระหนักต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม มากที่สุด รองลงมา คือ กลุ่มตัวอย่างที่มีการศึกษาระดับปริญญาตรี ($\bar{x} = 102.64$) กลุ่มตัวอย่างที่มีการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลายและต่ำกว่า ($\bar{x} = 102.52$) และกลุ่มตัวอย่างที่มีการศึกษาระดับอนุปริญญาหรือเทียบเท่า ($\bar{x} = 100.79$) ตามลำดับ จากการทดสอบทางสถิติ พบว่า ระดับการศึกษาแตกต่างกันมีความตระหนักต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมแตกต่างกัน อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

อาชีพ จากการศึกษา พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่ไม่ได้ทำงาน / แม่บ้าน ($\bar{x} = 107.71$) มีความตระหนักต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม มากที่สุด รองลงมา คือ กลุ่มตัวอย่างที่มีอาชีพเป็นพนักงานบริษัท / รับจ้างทั่วไป ($\bar{x} = 104.63$) กลุ่มตัวอย่างที่มีอาชีพรับราชการ / พนักงานรัฐวิสาหกิจ ($\bar{x} = 103.73$) กลุ่มตัวอย่างที่มีอาชีพธุรกิจส่วนตัว / ค้าขาย ($\bar{x} = 102.32$) กลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักเรียน นิสิต นักศึกษา ($\bar{x} = 99.71$) และกลุ่มตัวอย่างที่มีอาชีพอื่นๆ เช่น แพทย์ เกษกร วิศวกร ทนายความ เป็นต้น ($\bar{x} = 89.25$) ตามลำดับ จากการทดสอบทางสถิติ พบว่า อาชีพแตกต่างกันมีความตระหนักต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมแตกต่างกัน อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

รายได้เฉลี่ยต่อเดือน จากการศึกษา พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 356,016 บาทและต่ำกว่า ($\bar{x} = 103.71$) มีความตระหนักต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม มากที่สุด รองลงมา คือ กลุ่มตัวอย่างที่มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 1,222,352 บาทและสูงกว่า ($\bar{x} = 101.61$) และกลุ่มตัวอย่างที่มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 356,017 – 1,222,351 บาท ($\bar{x} = 99.88$) ตามลำดับ จากการทดสอบทางสถิติ พบว่า รายได้เฉลี่ยต่อเดือนแตกต่างกันมีความตระหนักต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมแตกต่างกัน อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

การเป็นสมาชิกชมรม จากการศึกษา พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่เป็นสมาชิกชมรม ($\bar{x} = 113.71$) มีความตระหนักต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม มากที่สุด รองลงมา คือกลุ่มตัวอย่างที่เป็นประธานชมรม ($\bar{x} = 104.33$) และกลุ่มตัวอย่างที่ไม่เป็นสมาชิกชมรม ($\bar{x} = 102.83$) ตามลำดับ

จากการทดสอบทางสถิติ พบว่า การเป็นสมาชิกชมรมแตกต่างกันมีความตระหนักรู้ต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมแตกต่างกัน อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

สรุปได้ว่าปัจจัยส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ ที่มีผลต่อความตระหนักรู้ในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมองค์พระปฐมเจดีย์ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ได้แก่ สัญชาติ

ตาราง 4.23 การทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคล กับความตระหนักต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมองค์พระปฐมเจดีย์ ของกลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวต่างชาติ

จำนวน 200 ราย

ตัวแปรและกลุ่มย่อย	N	$\bar{X}$	S.D.	Sig of F
เพศ				0.487
ชาย	105	103.90	14.22	
หญิง	95	102.49	14.39	
อายุ				0.244
22 ปี และต่ำกว่า	9	99.78	15.12	
23 – 46 ปี	159	102.70	14.38	
47 ปี และสูงกว่า	32	106.88	13.36	
สัญชาติ				0.002*
กลุ่มเอเชียตะวันออกเฉียง (กลุ่มอาเซียน)	13	94.08	12.66	
กลุ่มยุโรป	134	104.96	13.86	
กลุ่มอเมริกา	17	97.18	15.42	
กลุ่มเอเชียใต้	3	125.00	1.00	
กลุ่มโอเชียเนีย	24	101.83	12.68	
กลุ่มตะวันออกกลาง	5	92.40	13.28	
กลุ่มแอฟริกา	4	106.50	15.20	
ระดับการศึกษา				0.235
มัธยมศึกษาตอนปลายและต่ำกว่า	33	102.52	14.29	
อนุปริญญาหรือเทียบเท่า	39	100.79	13.84	
ปริญญาตรี	81	102.64	14.73	
สูงกว่าปริญญาตรี	47	106.79	13.63	

ตาราง 4.23 การทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคล กับความตระหนักต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมองค์พระปฐมเจดีย์ ของกลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ (ต่อ)

จำนวน 200 ราย

ตัวแปรและกลุ่มย่อย	N	$\bar{X}$	S.D.	Sig of F
อาชีพ				0.257
ไม่ได้ทำงาน / แม่บ้าน	7	107.71	14.55	
รับราชการ / พนักงานรัฐวิสาหกิจ	15	103.73	13.15	
ธุรกิจส่วนตัว / ค้าขาย	68	102.32	14.75	
พนักงานบริษัท / รับจ้างทั่วไป	92	104.63	14.04	
นักเรียน นิสิต นักศึกษา	14	99.71	15.08	
อื่นๆ เช่น แพทย์ เกษัชกร วิศวกร	4	89.25	5.91	
ทนายความ เป็นต้น				0.602
รายได้เฉลี่ยต่อเดือน (บาท)				
356,016 และต่ำกว่า	161	103.71	14.62	
356,017 – 1,222,351	8	99.88	11.62	
1,222,352 และสูงกว่า	31	101.61	13.20	
การเป็นสมาชิกชมรม				0.140
ไม่เป็น	190	102.83	14.33	
เป็นประธานชมรม	3	104.33	14.84	
เป็นสมาชิก / กรรมการชมรม เช่น	7	113.71	9.45	
ชมรม Sierra club, Green peace, Wildlife trust และ Hanover Gardener club เป็นต้น				

หมายเหตุ * $P < 0.05$ มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ตาราง 4.24 การวิเคราะห์ความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยที่ระบุของปัจจัยส่วนบุคคลกับความตระหนักต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมองค์พระปฐมเจดีย์ ของกลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ

ตัวแปรและ กลุ่มย่อย	เอเชีย ตะวันออก	ยุโรป	อเมริกา	เอเชียใต้	โอเชียเนีย	ตะวันออก กลาง	แอฟริกา
สัญชาติ							
กลุ่มเอเชีย ตะวันออก	—	-10.89*	—	-30.92*	—	—	—
กลุ่มยุโรป	10.89*	—	7.79*	-20.04*	—	12.56*	—
กลุ่มอเมริกา	—	-7.79*	—	-27.82*	—	—	—
กลุ่มเอเชียใต้	30.92*	20.04*	27.82*	—	23.17*	32.60*	—
กลุ่มโอเชียเนีย	—	—	—	-23.17*	—	—	—
กลุ่มตะวันออก กลาง	—	-12.56*	—	-32.60*	—	—	—
กลุ่มแอฟริกา	—	—	—	—	—	—	—

4.6.2 การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยเกี่ยวกับการเดินทางท่องเที่ยวกับความตระหนักต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมองค์พระปฐมเจดีย์ ของกลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ

จากการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยเกี่ยวกับการเดินทางท่องเที่ยวกับความตระหนักต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมองค์พระปฐมเจดีย์ของกลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ จำนวน 200 ราย สามารถอธิบายผลการศึกษา ได้ดังนี้ (ตาราง 4.25)

วัตถุประสงค์หลักในการเดินทางท่องเที่ยว จากการศึกษา พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีวัตถุประสงค์หลักในการเดินทางท่องเที่ยวเพื่อชมศิลปวัฒนธรรม ประเพณี โบราณสถาน โบราณวัตถุ ($\bar{x} = 104.21$) มีความตระหนักต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม มากที่สุด รองลงมา คือ กลุ่มตัวอย่างที่มีวัตถุประสงค์หลักในการเดินทางท่องเที่ยวเพื่อการพักผ่อนหย่อนใจ ($\bar{x} = 102.72$) กลุ่มตัวอย่างที่มีวัตถุประสงค์หลักในการเดินทางท่องเที่ยวเพื่อการอื่นๆ เช่น เดินทางผ่าน อันนี้มนุ รวมอยู่ในทัวร์ เป็นต้น ($\bar{x} = 100.50$) กลุ่มตัวอย่างที่มีวัตถุประสงค์หลักในการเดินทางท่องเที่ยวเพื่อการศึกษา ทำบุญ ไหว้พระ ($\bar{x} = 97.50$) และกลุ่มตัวอย่างที่มีวัตถุประสงค์หลักในการเดินทางท่องเที่ยวเพื่อการศึกษาประวัติศาสตร์ โบราณคดี ศิลปวัฒนธรรม ($\bar{x} = 92.67$) ตามลำดับ จากการทดสอบทางสถิติ พบว่า วัตถุประสงค์หลักในการเดินทางท่องเที่ยวแตกต่างกันมีความตระหนักต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมแตกต่างกัน อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

ลักษณะของการเดินทางท่องเที่ยว จากการศึกษา พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่เดินทางมากับหน่วยงาน ($\bar{x} = 116.25$) มีความตระหนักต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมมากที่สุด รองลงมา คือ กลุ่มตัวอย่างที่เดินทางมากับกลุ่มครอบครัว หรือญาติ ($\bar{x} = 104.92$) กลุ่มตัวอย่างที่เดินทางมาคนเดียว ($\bar{x} = 103.88$) กลุ่มตัวอย่างที่เดินทางมากับกลุ่มเพื่อน ($\bar{x} = 102.76$) และกลุ่มตัวอย่างที่เดินทางมากับกลุ่มทัวร์ ($\bar{x} = 100.87$) ตามลำดับ จากการทดสอบทางสถิติ พบว่า ลักษณะของการเดินทางท่องเที่ยวแตกต่างกันมีความตระหนักต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมแตกต่างกัน อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

จำนวนครั้งที่มาท่องเที่ยว ในรอบ 1 ปี จากการศึกษา พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีจำนวนครั้งที่มาท่องเที่ยว มากกว่า 4 ครั้ง ขึ้นไป ($\bar{x} = 113.17$) มีความตระหนักต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมมากที่สุด รองลงมา คือ กลุ่มตัวอย่างที่มีจำนวนครั้งที่มาท่องเที่ยวเป็นครั้งแรก ($\bar{x} = 103.17$) และกลุ่มตัวอย่างที่มีจำนวนครั้งที่มาท่องเที่ยวเป็นครั้งที่ 2 - 4 ($\bar{x} = 100.07$) ตามลำดับ จากการ

ทดสอบทางสถิติ พบว่า จำนวนครั้งที่มาท่องเที่ยวในรอบ 1 ปี แตกต่างกันมีความตระหนักต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมแตกต่างกัน อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

สรุปได้ว่าปัจจัยเกี่ยวกับการเดินทางท่องเที่ยวของกลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวต่างชาติ ไม่มีผลต่อความตระหนักในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมองค์พระปฐมเจดีย์

ตาราง 4.25 การทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยเกี่ยวกับการเดินทางท่องเที่ยว กับความตระหนักต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมองค์พระปฐมเจดีย์ ของกลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวต่างชาติ

จำนวน 200 ราย

ตัวแปรและกลุ่มย่อย	N	$\bar{X}$	S.D.	Sig of F
วัตถุประสงค์หลักในการเดินทางท่องเที่ยว				0.557
- เพื่อการพักผ่อนหย่อนใจ	69	102.72	14.42	
- เพื่อชมศิลปวัฒนธรรม ประเพณี	114	104.21	14.43	
โบราณสถาน โบราณวัตถุ				
- เพื่อการศึกษาประวัติศาสตร์โบราณคดี	3	92.67	5.51	
ศิลปวัฒนธรรม				
- เพื่อการศาสนา ทำบุญ ไหว้พระ	2	97.50	20.51	
- อื่นๆ เช่น เดินทางผ่าน อันานิมนร่วมอยู่ในทัวร์	12	100.50	12.88	
ลักษณะของการเดินทางท่องเที่ยว				0.209
มาคนเดียว	41	103.88	12.74	
กลุ่มเพื่อน	41	102.76	15.25	
กลุ่มครอบครัว /ญาติ	52	104.92	14.17	
กลุ่มทัวร์	62	100.87	14.51	
กลุ่มหน่วยงาน	4	116.25	13.10	
จำนวนครั้งที่มาท่องเที่ยวในรอบ 1 ปี				0.162
ครั้งแรก	179	103.17	14.64	
ครั้งที่ 2 – 4	15	100.07	10.40	
มากกว่า 4 ครั้ง ขึ้นไป	6	113.17	6.46	

หมายเหตุ * $P < 0.05$ มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

4.6.3 การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยกระตุ้น กับความตระหนักต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมองค์พระปฐมเจดีย์ ของกลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ

จากการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยกระตุ้นกับความตระหนักต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมองค์พระปฐมเจดีย์ของกลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ และการวิเคราะห์ความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยทีละคู่ของปัจจัยกระตุ้นกับความตระหนักต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมองค์พระปฐมเจดีย์ จำนวน 200 ราย สามารถอธิบายผลการศึกษาดังนี้ (ตาราง 4.26 ตาราง 4.27 และตาราง 4.28)

การรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมองค์พระปฐมเจดีย์ จากการศึกษา พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีการรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมองค์พระปฐมเจดีย์ ในระดับต่ำ ($\bar{x} = 103.44$) มีความตระหนักต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม มากที่สุด รองลงมา คือ กลุ่มตัวอย่างที่มีการรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมองค์พระปฐมเจดีย์ ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 102.91$) และกลุ่มตัวอย่างที่มีการรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมองค์พระปฐมเจดีย์ ในระดับสูง ($\bar{x} = 101.00$) ตามลำดับ จากการศึกษาทดสอบทางสถิติ พบว่า การรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมแตกต่างกันมีความตระหนักต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมแตกต่างกัน อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

ประสบการณ์เกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม จากการศึกษา พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่ไม่มีประสบการณ์เกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม ($\bar{x} = 105.44$) มีความตระหนักต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม มากกว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีประสบการณ์เกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม ($\bar{x} = 99.32$) จากการศึกษาทดสอบทางสถิติ พบว่า ประสบการณ์เกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมแตกต่างกันมีความตระหนักต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 (P-value = 0.003)

การให้คุณค่าสิ่งแวดล้อมศิลปกรรม จากการศึกษา พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีการให้คุณค่าสิ่งแวดล้อมศิลปกรรมในระดับสูง ($\bar{x} = 114.91$) มีความตระหนักต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม มากที่สุด รองลงมา คือ กลุ่มตัวอย่างที่มีการให้คุณค่าสิ่งแวดล้อมศิลปกรรมในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 99.80$) และกลุ่มตัวอย่างที่มีการให้คุณค่าสิ่งแวดล้อมศิลปกรรมในระดับต่ำ ($\bar{x} = 96.00$) ตามลำดับ จากการศึกษาทดสอบทางสถิติ พบว่า การให้คุณค่าสิ่งแวดล้อมศิลปกรรมแตกต่างกันมีความ

ตระหนักต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 (P-value < 0.001)

ความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม จากการศึกษา พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมในระดับสูง ($\bar{x} = 114.02$) มีความตระหนักต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม มากที่สุด รองลงมา คือ กลุ่มตัวอย่างที่มีความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 99.21$) และกลุ่มตัวอย่างที่มีความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมในระดับต่ำ ($\bar{x} = 90.16$) ตามลำดับ จากการศึกษาพบว่า ความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมแตกต่างกันมีความตระหนักต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 (P-value < 0.001)

สรุปได้ว่าปัจจัยกระตุ้น ของกลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ ที่มีผลต่อความตระหนักในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมองค์พระปฐมเจดีย์ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ได้แก่ ประสบการณ์เกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม การให้คุณค่าสิ่งแวดล้อมศิลปกรรม และความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม

ตาราง 4.26 การทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยกระตุ้นกับความตระหนักรู้ต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมองค์พระปฐมเจดีย์ ของกลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ

จำนวน 200 ราย

ตัวแปรและกลุ่มย่อย	N	$\bar{X}$	S.D.	Sig of F
การรับรู้ข่าวสาร				0.845
ระดับต่ำ (1 คะแนน และต่ำกว่า)	165	103.44	14.16	
ระดับปานกลาง (2-4 คะแนน)	23	102.91	15.44	
ระดับสูง (5 คะแนน และสูงกว่า)	12	101.00	14.81	
ประสบการณ์เกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม				0.003 *
ไม่มีประสบการณ์	128	105.44	14.34	
มีประสบการณ์	72	99.32	13.41	
การให้คุณค่าสิ่งแวดล้อมศิลปกรรม				< 0.001 *
ระดับต่ำ (27 คะแนน และต่ำกว่า)	34	96.00	12.15	
ระดับปานกลาง (28-38 คะแนน)	112	99.80	12.10	
ระดับสูง (39 คะแนน เต็ม)	54	114.91	13.05	
ความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม				< 0.001 *
ระดับต่ำ (10 คะแนน และต่ำกว่า)	19	90.16	4.67	
ระดับปานกลาง (11-15 คะแนน)	115	99.21	12.27	
ระดับสูง (16 คะแนน เต็ม)	66	114.02	12.56	

หมายเหตุ * $P < 0.05$ มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ตาราง 4.27 การวิเคราะห์ความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยที่ละคู่ของการให้คุณค่าสิ่งแวดลอมศิลปกรรมกับความตระหนักต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดลอมศิลปกรรมองค์พระปฐมเจดีย์ ของกลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ

ตัวแปรและกลุ่มย่อย	ระดับต่ำ	ระดับปานกลาง	ระดับสูง
ระดับการให้คุณค่าสิ่งแวดลอมศิลปกรรม			
ระดับต่ำ	—	—	-18.91*
ระดับปานกลาง	—	—	-15.10*
ระดับสูง	18.91*	15.10*	—

ตาราง 4.28 การวิเคราะห์ความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยที่ละคู่ของความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดลอมศิลปกรรมกับความตระหนักต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดลอมศิลปกรรมองค์พระปฐมเจดีย์ ของกลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ

ตัวแปรและกลุ่มย่อย	ระดับต่ำ	ระดับปานกลาง	ระดับสูง
ระดับความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดลอมศิลปกรรม			
ระดับต่ำ	—	-9.05*	-23.86*
ระดับปานกลาง	9.05*	—	-14.81*
ระดับสูง	23.86*	14.81*	—

4.7 เปรียบเทียบความตระหนักในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมองค์พระปฐมเจดีย์ ระหว่างกลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวชาวไทย กับกลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ โดยใช้การวิเคราะห์ด้วยสถิติ t-test

จากการศึกษาเปรียบเทียบความตระหนักในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมองค์พระปฐมเจดีย์ ระหว่างกลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวชาวไทย กับกลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ จำนวน 400 ราย สามารถอธิบายผลการศึกษา ได้ดังนี้ (ตาราง 4.29)

จากการศึกษา พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักท่องเที่ยวชาวไทย ($\bar{x} = 103.95$) มีความตระหนักต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมองค์พระปฐมเจดีย์ มากกว่ากลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ ($\bar{x} = 103.24$) จากการทดสอบทางสถิติ พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักท่องเที่ยวชาวไทย และกลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ มีความตระหนักต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมองค์พระปฐมเจดีย์ แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

ตาราง 4.29 การเปรียบเทียบความตระหนักในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมองค์พระปฐมเจดีย์ ระหว่างกลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวชาวไทย กับกลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ

จำนวน 400 ราย				
ตัวแปรและกลุ่มย่อย	N	$\bar{X}$	S.D.	Sig of F
ประเภทของนักท่องเที่ยว				0.602
นักท่องเที่ยวชาวไทย	200	103.95	12.86	
นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ	200	103.24	14.28	

4.8 ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะ ในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม องค์พระปฐมเจดีย์

จากการศึกษา ปัญหาและอุปสรรคในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมองค์พระปฐมเจดีย์ของกลุ่มตัวอย่าง (ตาราง 4.30) ได้ผลการศึกษา ดังนี้

ปัญหา และอุปสรรคของนักท่องเที่ยวในเรื่องความตระหนักต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมองค์พระปฐมเจดีย์ พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักท่องเที่ยวชาวไทย ส่วนใหญ่ ตอบว่า มีปัญหาในเรื่องความตระหนักต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม ร้อยละ 86.0 และตอบว่า ไม่มีปัญหา ร้อยละ 14.0

ในขณะที่กลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักท่องเที่ยวต่างชาติ ส่วนใหญ่ ตอบว่า มีปัญหาในเรื่องความตระหนักต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม ร้อยละ 73.0 และตอบว่า ไม่มีปัญหา ร้อยละ 27.0

ตาราง 4.30 จำนวนและร้อยละของปัญหาและอุปสรรคในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมองค์พระปฐมเจดีย์ ของกลุ่มตัวอย่าง

ปัญหาและอุปสรรค	ประเภทของนักท่องเที่ยว			
	ชาวไทย		ชาวต่างชาติ	
	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
จำนวนทั้งหมด	200	100.0	200	100.0
ปัญหาและอุปสรรคของนักท่องเที่ยว ในเรื่องความตระหนักต่อการอนุรักษ์ สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมองค์พระปฐม เจดีย์	172	86.0	146	73.0
มีปัญหา	28	14.0	54	27.0
ไม่มีปัญหา				

จากการศึกษา ปัญหาและอุปสรรคในเรื่องความตระหนักต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมองค์พระปฐมเจดีย์ของกลุ่มตัวอย่าง (ตาราง 4.31) ได้ผลการศึกษา ดังนี้

ปัญหาเรื่องความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมองค์พระปฐมเจดีย์ พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักท่องเที่ยวชาวไทย ตอบว่า เป็นปัญหาต่อความตระหนักในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมองค์พระปฐมเจดีย์ ร้อยละ 58.0 และไม่เป็นปัญหา ร้อยละ 42.0

ในขณะที่ กลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักท่องเที่ยวต่างชาติ ตอบว่า เป็นปัญหาต่อความตระหนักในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมองค์พระปฐมเจดีย์ ร้อยละ 46.0 และไม่เป็นปัญหา ร้อยละ 54.0

ปัญหาเรื่องการทำคุณค่าสิ่งแวดล้อมศิลปกรรมองค์พระปฐมเจดีย์ พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักท่องเที่ยวชาวไทย ตอบว่า เป็นปัญหาต่อความตระหนักในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมองค์พระปฐมเจดีย์ ร้อยละ 35.0 และไม่เป็นปัญหา ร้อยละ 65.0

ในขณะที่ กลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักท่องเที่ยวต่างชาติ ตอบว่า เป็นปัญหาต่อความตระหนักในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมองค์พระปฐมเจดีย์ ร้อยละ 17.5 และไม่เป็นปัญหา ร้อยละ 82.5

ปัญหาเรื่องการรับข่าวสารข้อมูลขององค์พระปฐมเจดีย์ พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักท่องเที่ยวชาวไทย ตอบว่า เป็นปัญหาต่อความตระหนักในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมองค์พระปฐมเจดีย์ ร้อยละ 33.5 และไม่เป็นปัญหา ร้อยละ 66.5

ในขณะที่ กลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักท่องเที่ยวต่างชาติ ตอบว่า เป็นปัญหาต่อความตระหนักในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมองค์พระปฐมเจดีย์ ร้อยละ 48.0 และไม่เป็นปัญหา ร้อยละ 52.0

ตาราง 4.31 จำนวนและร้อยละของปัญหาและอุปสรรคในเรื่องความตระหนักรู้ต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมองค์พระปฐมเจดีย์ ของกลุ่มตัวอย่าง

ประเด็นปัญหาในเรื่องความ ตระหนักรู้ต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ศิลปกรรมองค์พระปฐมเจดีย์	ประเภทของนักท่องเที่ยว			
	ชาวไทย		ชาวต่างชาติ	
	เป็นปัญหา	ไม่เป็น ปัญหา	เป็นปัญหา	ไม่ เป็นปัญหา
	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)
จำนวนทั้งหมด	200	100.0	200	100.0
1. ความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมองค์พระปฐมเจดีย์	116 (58.0)	84 (42.0)	92 (46.0)	108 (54.0)
2. การให้คุณค่าสิ่งแวดล้อมศิลปกรรมองค์พระปฐมเจดีย์	70 (35.0)	130 (65.0)	35 (17.5)	165 (82.5)
3. การรับข่าวสาร ข้อมูลขององค์พระปฐมเจดีย์	67 (33.5)	133 (66.5)	96 (48.0)	104 (52.0)

จากการศึกษา ปัญหาสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นกับองค์พระปฐมเจดีย์ของกลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวชาวไทย (ตาราง 4.32) ได้ผลการศึกษา ดังนี้

ปัญหาเรื่องตัวองค์พระปฐมเจดีย์มีความเสื่อมโทรม ตอบว่า มีปัญหา ร้อยละ 20.0 และไม่มีปัญหา ร้อยละ 80.0

ปัญหาเรื่องความสกปรกในบริเวณองค์พระปฐมเจดีย์ ตอบว่า มีปัญหา ร้อยละ 43.0 และไม่มีปัญหา ร้อยละ 57.0

ปัญหาเรื่องความไม่มีระเบียบของร้านค้าจำหน่ายสินค้าในบริเวณองค์พระปฐมเจดีย์ ตอบว่า มีปัญหา ร้อยละ 29.5 และไม่มีปัญหา ร้อยละ 70.5

ปัญหาเรื่องความเสื่อมโทรมของสภาพแวดล้อมในบริเวณองค์พระปฐมเจดีย์ ตอบว่า มีปัญหา ร้อยละ 33.5 และไม่มีปัญหา ร้อยละ 66.5

ปัญหาอื่น ๆ เช่น ปัญหาการแต่งกายไม่เหมาะสมในการขึ้นไปนมัสการองค์พระร่วงฯ ปัญหาความร่มรื่นภายในบริเวณองค์พระฯ รวมทั้งทัศนียภาพต่างๆ ปัญหาการลักขโมยในบริเวณองค์พระฯ ปัญหาคนขายล็อตเตอรี่ ปัญหาการจราจรภายในบริเวณองค์พระฯ และปัญหาด้านการมองคุณค่าขององค์พระฯเป็นไปในเชิงพาณิชย์ เป็นต้น ตอบมา ร้อยละ 6.5 และไม่ตอบ ร้อยละ 93.5

ตาราง 4.32 จำนวนและร้อยละของปัญหาและอุปสรรคในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมของกลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวชาวไทย จำแนกตามประเด็นปัญหาสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นกับองค์พระปฐมเจดีย์

จำนวน 200 ราย

ปัญหาสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นกับองค์พระปฐมเจดีย์	นักท่องเที่ยวชาวไทย			
	มีปัญหา		ไม่มีปัญหา	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
1. ตัวองค์พระปฐมเจดีย์มีความเสื่อมโทรม	40	20.0	160	80.0
2. ความสกปรกในบริเวณองค์พระปฐมเจดีย์	86	43.0	114	57.0
3. ความไม่มีระเบียบของร้านจำหน่ายสินค้าในบริเวณองค์พระปฐมเจดีย์	59	29.5	141	70.5
4. ความเสื่อมโทรมของสภาพแวดล้อมในบริเวณองค์พระปฐมเจดีย์	67	33.5	133	66.5
5. อื่น ๆ เช่น - ปัญหาการแต่งกายไม่เหมาะสมในการขึ้นไปนมัสการองค์พระร่วงฯ - ปัญหาความร่มรื่นภายในบริเวณองค์พระฯ รวมทั้งทัศนียภาพต่างๆ - ปัญหาการลักขโมยในบริเวณองค์พระฯ - ปัญหาคนขายล็อตเตอรี่ - ปัญหาการจราจรภายในบริเวณองค์พระฯ - ปัญหาด้านการมองคุณค่าขององค์พระฯ เป็นไปในเชิงพาณิชย์	13	6.5	187	93.5

จากการศึกษาปัญหาสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นกับองค์พระปฐมเจดีย์ ของกลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ (ตาราง 4.33) ได้ผลการศึกษา ดังนี้

ปัญหาเรื่องตัวองค์พระปฐมเจดีย์มีความเสื่อมโทรม ตอบว่า มีปัญหา ร้อยละ 9.5 และไม่มีปัญหา ร้อยละ 90.5

ปัญหาเรื่องความสกปรกในบริเวณองค์พระปฐมเจดีย์ ตอบว่า มีปัญหา ร้อยละ 12.0 และไม่มีปัญหา ร้อยละ 88.0

ปัญหาเรื่องความไม่มีระเบียบของร้านค้าจำหน่ายสินค้าในบริเวณองค์พระปฐมเจดีย์ ตอบว่า มีปัญหา ร้อยละ 25.0 และไม่มีปัญหา ร้อยละ 75.0

ปัญหาเรื่องความเสื่อมโทรมของสภาพแวดล้อมในบริเวณองค์พระปฐมเจดีย์ ตอบว่า มีปัญหา ร้อยละ 33.5 และไม่มีปัญหา ร้อยละ 66.5

ปัญหาอื่นๆ เช่น ปัญหาเรื่องการให้การศึกษากับคนในชุมชนและนักท่องเที่ยว ปัญหาเรื่องการเผยแพร่ข่าวสารแก่นักท่องเที่ยว ปัญหาการจราจร และปัญหาการยกเลิกเก็บค่าธรรมเนียมเข้าชมจากนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ เนื่องจากนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติก็บริจาคเหมือนกับคนไทยอยู่แล้ว เป็นต้น ตอบมา ร้อยละ 6.0 และไม่ตอบ ร้อยละ 94.0

ตาราง 4.33 จำนวนและร้อยละของปัญหาและอุปสรรคในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมของกลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวต่างชาติ จำแนกตามประเด็นปัญหาสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นกับองค์พระปฐมเจดีย์

จำนวน 200 ราย

ปัญหาสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นกับองค์พระปฐมเจดีย์	นักท่องเที่ยวต่างชาติ			
	มีปัญหา		ไม่มีปัญหา	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
1. ตัวองค์พระปฐมเจดีย์มีความเสื่อมโทรม	19	9.5	181	90.5
2. ความสกปรกในบริเวณองค์พระปฐมเจดีย์	24	12.0	176	88.0
3. ความไม่มีระเบียบของร้านค้าจำหน่ายสินค้าในบริเวณองค์พระปฐมเจดีย์	50	25.0	150	75.0
4. ความเสื่อมโทรมของสภาพแวดล้อมในบริเวณองค์พระปฐมเจดีย์	67	33.5	133	66.5
5. อื่น ๆ เช่น - ปัญหาเรื่องการให้การศึกษากับคนในชุมชน และนักท่องเที่ยว - ปัญหาเรื่องการเผยแพร่ข่าวสารแก่นักท่องเที่ยว - ปัญหาการจราจร - ปัญหาการยกเลิกเก็บค่าธรรมเนียมเข้าชมจากนักท่องเที่ยวต่างชาติ เนื่องจากนักท่องเที่ยวต่างชาติก็บริจาคเหมือนกับคนไทยอยู่แล้ว	12	6.0	188	94.0

จากการศึกษา แนวทางการพัฒนาเสริมสร้างความตระหนักต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมให้กับนักท่องเที่ยวของกลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวชาวไทย (ตาราง 4.34) พบว่า

วิธีการแจกเอกสารแนะนำการท่องเที่ยวอย่างถูกวิธี ตอบว่า เห็นด้วยกับวิธีการแจกเอกสารแนะนำการท่องเที่ยวอย่างถูกวิธี ร้อยละ 60.0 และไม่เห็นด้วยกับวิธีนี้ ร้อยละ 40.0

วิธีการจัดกิจกรรมที่เกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมให้กับนักท่องเที่ยวได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมนั้นๆ ตอบว่า เห็นด้วยกับวิธีการจัดกิจกรรมที่เกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมให้กับนักท่องเที่ยวได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมนั้นๆ ร้อยละ 45.0 และไม่เห็นด้วยกับวิธีนี้ ร้อยละ 55.0

วิธีการจัดนิทรรศการให้ความรู้ ซึ่งให้เห็นถึงคุณค่าและความสำคัญของการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม ตอบว่า เห็นด้วยกับวิธีการจัดนิทรรศการให้ความรู้ ซึ่งให้เห็นถึงคุณค่าและความสำคัญของการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม ร้อยละ 50.5 และไม่เห็นด้วยกับวิธีนี้ ร้อยละ 49.5

วิธีอื่น ๆ เช่น ซึ่งแจ้งให้นักท่องเที่ยวรับรู้ถึงผลกระทบหากไม่ช่วยกันอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ตอบว่า เห็นด้วยกับวิธีนี้ ร้อยละ 1.5 และไม่ตอบ ร้อยละ 98.5

ตาราง 4.34 จำนวนและร้อยละของแนวทางการพัฒนาเสริมสร้างความตระหนักต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมให้กับนักท่องเที่ยว ของกลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวชาวไทย

จำนวน 200 ราย

แนวทางการพัฒนาเสริมสร้างความตระหนักต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมให้กับนักท่องเที่ยว	นักท่องเที่ยวชาวไทย			
	เห็นด้วย		ไม่เห็นด้วย	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
วิธีการแจกเอกสารแนะนำการท่องเที่ยวอย่างถูกวิธี	120	60.0	80	40.0
วิธีการจัดกิจกรรมที่เกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมให้กับนักท่องเที่ยวได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมนั้นๆ	90	45.0	110	55.0
วิธีการจัดนิทรรศการให้ความรู้ ซึ่งให้เห็นถึงคุณค่าและความสำคัญของการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม	101	50.5	99	49.5
วิธีอื่น ๆ เช่น ซึ่งแจ้งให้นักท่องเที่ยวรับรู้ถึงผลกระทบหากไม่ช่วยกันอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม	3	1.5	197	98.5

จากการศึกษา แนวทางการพัฒนาเสริมสร้างความตระหนักต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมให้กับนักท่องเที่ยว ของกลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวต่างชาติ (ตาราง 4.35) พบว่า

วิธีการแจกเอกสารแนะนำการท่องเที่ยวอย่างถูกวิธี ตอบว่า เห็นด้วยกับวิธีการแจกเอกสารแนะนำการท่องเที่ยวอย่างถูกวิธี ร้อยละ 71.0 และไม่เห็นด้วยกับวิธีนี้ ร้อยละ 29.0

วิธีการจัดกิจกรรมที่เกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมให้กับนักท่องเที่ยวได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมนั้น ๆ ตอบว่า เห็นด้วยกับวิธีการจัดกิจกรรมที่เกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมให้กับนักท่องเที่ยวได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมนั้นๆ ร้อยละ 35.0 และไม่เห็นด้วยกับวิธีนี้ ร้อยละ 65.0

วิธีการจัดนิทรรศการให้ความรู้ ซึ่งให้เห็นถึงคุณค่าและความสำคัญของการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม ตอบว่า เห็นด้วยกับวิธีการจัดนิทรรศการให้ความรู้ ซึ่งให้เห็นถึงคุณค่าและความสำคัญของการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม ร้อยละ 54.5 และไม่เห็นด้วยกับวิธีนี้ ร้อยละ 45.5

วิธีอื่นๆ เช่น การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมควรเริ่มต้นที่คนไทยและควรชี้แจงให้มีการรับรู้และมีส่วนร่วมในกิจกรรมที่เกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมเหล่านี้จะช่วยสร้างให้เกิดความตระหนักและเกิดการเรียนรู้ เป็นต้น ตอบว่า เห็นด้วยกับวิธีนี้ ร้อยละ 3.5 และไม่ตอบ ร้อยละ 96.5

ตาราง 4.35 จำนวนและร้อยละของแนวทางการพัฒนาเสริมสร้างความตระหนัก ต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมให้กับนักท่องเที่ยว ของกลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ

จำนวน 200 ราย

แนวทางการพัฒนาเสริมสร้างความตระหนักต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมให้กับนักท่องเที่ยว	นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ			
	เห็นด้วย		ไม่เห็นด้วย	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
วิธีการแจกเอกสารแนะนำการท่องเที่ยวอย่างถูกวิธี	142	71.0	58	29.0
วิธีการจัดกิจกรรมที่เกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมให้กับนักท่องเที่ยวได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมนั้นๆ	70	35.0	130	65.0
วิธีการจัดนิทรรศการให้ความรู้ ซึ่งให้เห็นถึงคุณค่าและความสำคัญของการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม	109	54.5	91	45.5
วิธีอื่น ๆ เช่น <ul style="list-style-type: none"> - การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมควรเริ่มต้นที่คนไทยและควรชี้แจงให้มีการรับรู้และมีส่วนร่วมในกิจกรรมที่เกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมสิ่งเหล่านี้จะช่วยสร้างให้เกิดความตระหนักและเกิดการเรียนรู้ - ให้การศึกษากับคนไทยเพื่อที่จะได้มีความสนใจที่จะอนุรักษ์องค์พระฯเอาไว้สำหรับอนาคต - จัดให้มีเจ้าหน้าที่ดูแลความเรียบร้อยและคอยให้คำแนะนำต่างๆ แก่นักท่องเที่ยว - รัฐควรมีขั้นตอนในการปฏิบัติงานอย่างถูกวิธี - มีการเพิ่มการโฆษณาแนะนำแหล่งท่องเที่ยว - ควรปฏิบัติตามกฎ และมารยาทที่สถานที่ท่องเที่ยวกำหนดไว้ 	7	3.5	193	96.5

จากการศึกษา จำนวนผู้ให้ข้อเสนอแนะในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมองค์พระปฐมเจดีย์ ของกลุ่มตัวอย่าง (ตาราง 4.36) พบว่า

กลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักท่องเที่ยวชาวไทยให้ข้อเสนอแนะในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมองค์พระปฐมเจดีย์ ร้อยละ 10.0 และไม่ให้ข้อเสนอแนะ ร้อยละ 90.0

ในขณะที่ กลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักท่องเที่ยวต่างชาติ ให้ข้อเสนอแนะในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมองค์พระปฐมเจดีย์ ร้อยละ 2.5 และไม่ให้ข้อเสนอแนะ ร้อยละ 97.5

ตาราง 4.36 จำนวนและร้อยละของผู้ให้ข้อเสนอแนะ ในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมองค์พระปฐมเจดีย์

ข้อเสนอแนะ	ประเภทของนักท่องเที่ยว			
	ชาวไทย		ชาวต่างชาติ	
	ให้ข้อเสนอแนะ	ไม่ให้ข้อเสนอแนะ	ให้ข้อเสนอแนะ	ไม่ให้ข้อเสนอแนะ
	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)
จำนวนทั้งหมด	200	100.0	200	100.0
จำนวนผู้ให้ข้อเสนอแนะ	20 (10.0)	180 (90.0)	5 (2.5)	195 (97.5)

จากการศึกษาความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวชาวไทย และนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ ถึงปัญหา และแนวทางการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นจากการท่องเที่ยวขององค์พระปฐมเจดีย์ ปัญหาสำคัญที่กลุ่มตัวอย่างทั้งสอง ระบุว่า เป็นปัญหาสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นกับองค์พระปฐมเจดีย์ ได้แก่

1. ปัญหาตัวองค์พระปฐมเจดีย์ มีความเสื่อมโทรม
2. ปัญหาความสกปรกในบริเวณองค์พระปฐมเจดีย์
3. ปัญหาความไม่มีระเบียบของร้านค้าจำหน่ายสินค้าในบริเวณองค์พระปฐมเจดีย์
4. ปัญหาความเสื่อมโทรมของสภาพแวดล้อมในบริเวณองค์พระปฐมเจดีย์

และ ได้แบ่งแนวทางการแก้ไขปัญหาด้านต่างๆ ดัง (ตาราง 4.37)

ตาราง 4.37 แสดงความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวในเรื่อง ปัญหาสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นกับองค์พระปฐมเจดีย์ และแนวทางการแก้ไข

ปัญหา	แนวทางการแก้ไขปัญหาตามความเห็นของนักท่องเที่ยว	
	นักท่องเที่ยวชาวไทย	นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ
1. ปัญหาตัวองค์พระปฐมเจดีย์ มีความเสื่อมโทรม	1. ควรมีการบูรณะซ่อมแซมปรับปรุง ดูแลรักษาให้คงอยู่ในสภาพเดิมมากที่สุดโดยมีกรมศิลปากรเป็นผู้ดูแลควบคุมการดำเนินงานและตรวจสอบความเรียบร้อย	ไม่มีความเห็น
	2. มีการจัดเจ้าหน้าที่ทำความสะอาดให้ทั่วถึงอย่างเป็นระเบียบเรียบร้อย	

ตาราง 4.37 แสดงความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวในเรื่อง ปัญหาสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นกับ องค์พระปฐมเจดีย์ และแนวทางการแก้ไข (ต่อ)

ปัญหา	แนวทางการแก้ไขปัญหาตามความเห็นของนักท่องเที่ยว	
	นักท่องเที่ยวชาวไทย	นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ
2. ปัญหาความสกปรกใน บริเวณองค์พระปฐมเจดีย์	1. หน่วยงานขององค์พระปฐมเจดีย์ควรมีบทบาทและหน้าที่ในการดูแลสภาพแวดล้อมภายในบริเวณองค์พระปฐมเจดีย์ให้มากกว่านี้โดยมีการดำเนินการจัดระเบียบภายในบริเวณองค์พระปฐมเจดีย์ใหม่	1. ใช้วิธีการให้คำแนะนำ และให้การศึกษาแก่เด็กในโรงเรียน
	2. ควรมีการจัดการเรื่องการรักษาความสะอาด เช่น - จัดให้มีเจ้าหน้าที่ทำความสะอาดให้เพียงพอและทั่วถึง - จัดให้มีที่ทิ้งขยะตามจุดต่างๆ ตามความเหมาะสม โดยจัดที่ทิ้งขยะให้กลมกลืนกับสภาพแวดล้อมภายในบริเวณองค์พระปฐมเจดีย์ - จัดทำตาข่ายกันนก พิวราบเข้ามาทำความสะอาดสกปรกและศิลปกรรมอื่นๆ เสียหาย	2. จัดวางน้ำดื่มตามจุดต่างๆ ไว้บริการแก่นักท่องเที่ยว

ตาราง 4.37 แสดงความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวในเรื่อง ปัญหาสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นกับ องค์พระปฐมเจดีย์ และแนวทางการแก้ไข (ต่อ)

ปัญหา	แนวทางการแก้ไขปัญหาตามความเห็นของนักท่องเที่ยว	
	นักท่องเที่ยวชาวไทย	นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ
2. ปัญหาความสกปรกใน บริเวณองค์พระปฐมเจดีย์ (ต่อ)	3. จัดระเบียบรถยนต์ ทั้งที่ จอดรถ และเส้นทางสัญจรภายในบริเวณองค์พระปฐมเจดีย์ รวมทั้งรอบนอกองค์พระปฐมเจดีย์	3. จัดที่สำหรับจอดรถเอาไว้ ส่วนหนึ่ง สำหรับทุกคนได้ใช้ร่วมกัน
	4. ยกเลิกร้านค้าขายอาหารที่อยู่ภายในบริเวณองค์พระปฐมเจดีย์ รวมทั้งการค้าขายในช่วงเย็น (ตลาดของกินได้รุ่ง) โดยจัดที่สถานที่ขายของใหม่ให้กับผู้ประกอบการ	4. จัดพนักงานทำความสะอาดเพิ่มขึ้น
	5. ควรมีบทลงโทษสำหรับผู้ ทำความสกปรก เสียหาย กับ องค์พระปฐมเจดีย์ เช่น ค่าปรับสำหรับคนที่ทิ้งขยะลงบนพื้นก่อให้เกิดความสกปรก เป็นต้น	5. ปฏิบัติตามกฎหมาย

ตาราง 4.37 แสดงความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวในเรื่อง ปัญหาสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นกับองค์พระปฐมเจดีย์ และแนวทางการแก้ไข (ต่อ)

ปัญหา	แนวทางการแก้ไขปัญหาตามความเห็นของนักท่องเที่ยว	
	นักท่องเที่ยวชาวไทย	นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ
2. ปัญหาความสกปรกในบริเวณองค์พระปฐมเจดีย์ (ต่อ)	6. สร้างจิตสำนึกให้กับผู้ประกอบการภายในบริเวณองค์พระปฐมเจดีย์รวมทั้งนักท่องเที่ยวและประชาชนทั่วไป ให้ช่วยกันรักษาความสะอาดภายในสถานที่ท่องเที่ยว เช่น ทิ้งขยะให้ลงถัง ไม่ขว้างน้ำลายลงบนพื้น เป็นต้น	6. สร้างจิตสำนึกให้ประชาชนมีความตระหนักในตนเอง มีความรับผิดชอบต่อการกระทำของตนเอง
3. ปัญหาความไม่มีระเบียบของร้านค้าจำหน่ายสินค้าในบริเวณองค์พระปฐมเจดีย์	1. จัดระเบียบภายในบริเวณองค์พระปฐมเจดีย์ใหม่ เช่น <ul style="list-style-type: none"> - จัด Zone ขายสินค้าให้เป็นระเบียบ - ยกเลิกร้านค้าจำหน่ายสินค้าภายในบริเวณองค์พระปฐมเจดีย์รวมถึงการค้าด้านพุทธพาณิชย์ภายในบริเวณองค์พระปฐมเจดีย์ เป็นต้น 	1. สถานที่ทางศาสนาไม่ควรมีการการค้า ควรปฏิบัติ ดังนี้ <ul style="list-style-type: none"> - ลดปริมาณร้านค้า - ไม่ส่งเสริมร้านค้าจำหน่ายสินค้าของที่ระลึก - ควรย้ายร้านค้าออกไปอยู่ริมถนน
	2. หน่วยงานขององค์พระปฐมเจดีย์ ควรมีบทบาทในการดูแลความเรียบร้อยเพิ่มมากขึ้น	2. เข้มงวดเรื่องกฎ ข้อบังคับกับประชาชน และร้านค้าที่อยู่โดยรอบองค์พระปฐมเจดีย์

ตาราง 4.37 แสดงความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวในเรื่อง ปัญหาสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นกับ องค์พระปฐมเจดีย์ และแนวทางการแก้ไข (ต่อ)

ปัญหา	แนวทางการแก้ไขปัญหาตามความเห็นของนักท่องเที่ยว	
	นักท่องเที่ยวชาวไทย	นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ
3. ปัญหาความไม่มีระเบียบของร้านจำหน่ายสินค้าในบริเวณองค์พระปฐมเจดีย์ (ต่อ)	3. กำหนดบทลงโทษ สำหรับผู้กระทำผิด	3. ทำความสะอาดเพิ่มมากขึ้น
		4. จัดระเบียบการจราจรโดยรอบ (รอบนอก และรอบใน) ขององค์พระปฐมเจดีย์
4. ปัญหาความเสื่อมโทรมของสภาพแวดล้อมในบริเวณองค์พระปฐมเจดีย์	1. หน่วยงานขององค์พระปฐมเจดีย์ จะต้องช่วยกันดูแล และแนะนำคนในชุมชน และนักท่องเที่ยวให้ช่วยกันดูแลสภาพแวดล้อมให้สะอาด สวยงามและเป็นระเบียบ เช่น ไม่ทิ้งขยะเรี่ยราด เป็นต้น	1. รัฐควรมีการนำกฎ ระเบียบมาบังคับใช้
	2. มีการจัดระเบียบความเรียบร้อยภายในบริเวณองค์พระปฐมเจดีย์ ใหม่ เช่น จัด Zone ขายสินค้าให้กับผู้ประกอบการ	2. เพิ่มระบบขนส่งสาธารณะ เข้มงวดการใช้รถยนต์ และควรขับรถยนต์อย่างระมัดระวัง
	3. ยกเลิกร้านจำหน่ายสินค้าภายในบริเวณองค์พระปฐมเจดีย์	3. ลดจำนวนปริมาณรถยนต์ที่สัญจรรอบๆ บริเวณองค์พระปฐมเจดีย์

ตาราง 4.37 แสดงความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวในเรื่อง ปัญหาสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นกับองค์พระปฐมเจดีย์ และแนวทางการแก้ไข (ต่อ)

ปัญหา	แนวทางการแก้ไขปัญหาตามความเห็นของนักท่องเที่ยว	
	นักท่องเที่ยวชาวไทย	นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ
4. ปัญหาความเสื่อมโทรมของสภาพแวดล้อมในบริเวณองค์พระปฐมเจดีย์ (ต่อ)	4. ปรับปรุงภูมิทัศน์ภายในบริเวณองค์พระปฐมเจดีย์ เช่น การปลูกต้นไม้เพื่อให้ความร่มรื่นแก่นักท่องเที่ยวได้นั่งพักผ่อนหย่อนใจ เป็นต้น	4. จัดสวน และปลูกต้นไม้เพิ่มขึ้น เพื่อให้ความร่มรื่น
	5. จัดเจ้าหน้าที่ดูแลความเรียบร้อยภายในบริเวณองค์พระปฐมเจดีย์ และประชาสัมพันธ์ข่าวสารแนะนำข้อมูลต่างๆ ให้กับนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติอย่างทั่วถึง	5. ควรมีกฎ ข้อบังคับ สำหรับการปลูกสร้างสิ่งใหม่ๆ ในบริเวณโดยรอบองค์พระปฐมเจดีย์
	6. จัดการบูรณะซ่อมแซมส่วนที่สึกหรอให้คงสภาพเดิมมากที่สุด	6. ลดการพัฒนาใหม่ๆ
	7. สร้างจิตสำนึกให้ประชาชนและนักท่องเที่ยวช่วยกันอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมให้รักและหวงแหนในสมบัติของชาติ	7. ให้การศึกษาแก่ทุกๆ คน

จากการศึกษาความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างถึงข้อเสนอแนะในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมองค์พระปฐมเจดีย์ พบว่า (ตาราง 4.38)

ตาราง 4.38 แสดงความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวเกี่ยวกับข้อเสนอแนะ ที่มีต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมองค์พระปฐมเจดีย์

ข้อเสนอแนะตามความเห็นของนักท่องเที่ยว	
นักท่องเที่ยวชาวไทย	นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ
1. ควรมีการจัดระเบียบภายในองค์พระปฐมเจดีย์ให้ผลประโยชน์ตกแก่ทางวัดให้มากที่สุด ไม่ควรให้บุคคลภายนอกมาฉวยผลประโยชน์ของวัดไปทำอย่างอื่น	1. มีการประชาสัมพันธ์ข่าวสารแก่ประชาชน และนักท่องเที่ยวให้ได้รับทราบข้อมูลข่าวสารต่างๆ รวมทั้งต้องมีการประสานงานที่ีระหว่างรัฐและประชาชนในการดำเนินงานร่วมกัน
2. ควรกำหนดให้พื้นที่โดยรอบบริเวณองค์พระปฐมเจดีย์ทั้งชั้นนอกและชั้นใน เป็นเขตที่ห้ามมีร้านค้าจำหน่ายสินค้าเพราะจะทำให้สภาพแวดล้อมในบริเวณองค์พระปฐมเจดีย์เสื่อมโทรมได้	2. ให้การศึกษาแก่ชุมชน และนักท่องเที่ยวแบบเดียวกัน และดูแลซ่อมแซมให้คงสภาพที่สมบูรณ์เหมือนเดิม
3. ควรมีการจัดที่จอดรถภายในบริเวณองค์พระปฐมเจดีย์ ให้เป็นระเบียบเรียบร้อยกว่าที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน เช่น ห้ามรถยนต์สัญจรภายในองค์พระฯชั้นใน เพื่อป้องกันอุบัติเหตุและการสิ้นเสที่อนที่อาจจะกระทบกระเทือนต่อตัวองค์พระปฐมเจดีย์	3. ควรจะอนุรักษ์องค์พระปฐมเจดีย์เอาไว้ เพราะเป็นสิ่งก่อสร้างที่มหัศจรรย์ เช่น การทาสีใหม่ แต่ไม่เอาสิ่งใหม่ๆ ใส่เพิ่มเข้าไป โดยการใช้อิฐเก่าแทนอิฐใหม่เพื่อซ่อมแซม
4. ควรมีการดูแลรักษาองค์พระปฐมเจดีย์อย่างจริงจังและต่อเนื่องเพื่อให้คงอยู่ในสภาพเดิมให้นานที่สุด เช่น กำหนดมาตรการให้กับชุมชนโดยรอบองค์พระปฐมเจดีย์ห้ามปลูกสิ่งก่อสร้างบดบังองค์พระปฐมเจดีย์เพื่อป้องกันการทำลายทัศนียภาพขององค์พระปฐมเจดีย์	4. จัดทำป้ายสัญลักษณ์ที่เป็นภาษาอังกฤษ แสดงจุดที่ให้บริการแก่นักท่องเที่ยว เช่น จัดทำสัญลักษณ์ที่วางกระเป๋าเดินทาง จุดบริการน้ำดื่ม เป็นต้น

ตาราง 4.38 แสดงความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวเกี่ยวกับข้อเสนอแนะ ที่มีต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมองค์พระปฐมเจดีย์ (ต่อ)

ข้อเสนอแนะตามความเห็นของนักท่องเที่ยว	
นักท่องเที่ยวชาวไทย	นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ
5. ส่งเสริมเยาวชนในชุมชนให้เป็นไกด์นำเที่ยว คอยเป็นผู้นำทางให้คำแนะนำต่างๆ รวมทั้งสามารถอธิบายประวัติความเป็นมาขององค์พระปฐมเจดีย์ให้แก่นักท่องเที่ยวได้รับทราบได้	5. ควรจัดทำแผ่นพับ (Brochure) ที่เป็นภาษาอังกฤษฉบับย่อไว้สำหรับอธิบายประวัติศาสตร์และศิลปวัฒนธรรมในอดีตแก่นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ
6. ส่งเสริมให้เจ้าหน้าที่มีบทบาทมากขึ้น เช่น ส่งเสริมการประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสาร และคอยแนะนำการท่องเที่ยวให้กับนักท่องเที่ยวเพิ่มมากขึ้น และจัดเจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัยประจำตามจุดต่างๆ เพื่อดูแลความเรียบร้อย เป็นต้น	6. หมั่นตรวจวัดระดับการจราจรโดยรอบองค์พระปฐมเจดีย์
7. ควรมีการจัดนำเที่ยวแบบอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมเพื่อที่นักท่องเที่ยวจะได้สังเกตเห็นถึงคุณค่าในศิลปกรรมอันทรงคุณค่าเพิ่มขึ้น เช่น จัดกิจกรรมให้ประชาชนและนักท่องเที่ยวร่วมกันปลูกต้นไม้รอบบริเวณองค์พระฯ เพื่อความร่มรื่น	7. มีนักท่องเที่ยวบางคนเสนอแนะให้ยกเลิกการเก็บค่าธรรมเนียมเข้าชมสำหรับนักท่องเที่ยวต่างชาติเพราะนักท่องเที่ยวต่างชาติก็เข้าไปบริจาคข้างในเหมือนกับคนไทย
8. กำหนดมาตรการในการแต่งกายให้เหมาะสมสำหรับบุคคลที่จะขึ้นไปนมัสการองค์พระร่วงฯ	8. กำหนดมาตรการในการแต่งกายให้เหมาะสมสำหรับบุคคลที่จะขึ้นไปนมัสการองค์พระร่วงฯ
9. สร้างจิตสำนึกให้ประชาชนและนักท่องเที่ยวที่เข้ามาท่องเที่ยวได้สังเกตเห็นถึงคุณค่าของศิลปกรรมและผลกระทบในด้านต่างๆ ที่อาจเกิดขึ้น และส่งเสริมให้มีความตระหนักในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมให้สืบต่อถึงรุ่นลูกรุ่นหลานได้ใช้ประโยชน์ต่อไป	9. ส่งเสริมให้นักท่องเที่ยวมีความตระหนักและมีความรับผิดชอบในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมร่วมกัน

ตาราง 4.38 แสดงความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวเกี่ยวกับข้อเสนอแนะ ที่มีต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมองค์พระปฐมเจดีย์ (ต่อ)

ข้อเสนอแนะตามความเห็นของนักท่องเที่ยว	
นักท่องเที่ยวชาวไทย	นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ
10. รณรงค์ให้ความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมให้กับนักท่องเที่ยวและประชาชนทั่วไปได้สังเกตเห็นถึงความตระหนักในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม	
11. ศึกษากฎหมายของต่างประเทศแล้วนำมาปรับปรุงใช้กับกฎหมายของประเทศไทย เช่น การปรับเมื่อบุคคลกระทำความผิดในสถานที่ท่องเที่ยว	

บทที่ 5

อภิปรายผลการวิจัย

การศึกษานี้ เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey research) เพื่อศึกษาเปรียบเทียบความตระหนักของนักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างชาติที่มีต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม ในสถานที่ท่องเที่ยว ภูมิศึกษา องค์พระปฐมเจดีย์ จังหวัดนครปฐม จำนวน 400 ราย สามารถนำเสนอผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ของการศึกษาในเรื่องดังกล่าว ดังนี้

5.1 วัตถุประสงค์ข้อที่ 1. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบความตระหนักของนักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างชาติที่มีต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมองค์พระปฐมเจดีย์

ผลการศึกษา พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักท่องเที่ยวชาวไทย ส่วนใหญ่ ร้อยละ 64.0 มีความตระหนักต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมองค์พระปฐมเจดีย์ ในระดับปานกลาง

ในขณะที่กลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักท่องเที่ยวต่างชาติ ส่วนใหญ่ ร้อยละ 58.5 มีความตระหนักต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมองค์พระปฐมเจดีย์ ในระดับปานกลาง

เมื่อพิจารณาจากการทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ย โดยใช้สถิติ t-test พบว่า ทั้งกลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวชาวไทย และกลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวต่างชาติ ไม่มีความแตกต่างกันในเรื่องของความตระหนักต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมองค์พระปฐมเจดีย์ (กลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวชาวไทย $\bar{x} = 103.95$ กลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวต่างชาติ $\bar{x} = 103.24$)

เนื่องจากความตระหนักเป็นเรื่องของอารมณ์ และความรู้สึก (Bloom, Benjamin S.) แม้ว่าจะมีความแตกต่างกันในเรื่องของวัฒนธรรม ภาษา และศาสนาก็ตาม แต่ก็ไม่ส่งผลกระทบต่อความตระหนัก เพราะฉะนั้นการสร้างความตระหนักจึงสามารถใช้ได้กับคนทุกชาติ ทุกภาษา ดังนั้นจึงพออนุมานได้ว่าการสร้างความตระหนักสามารถประชาสัมพันธ์หรือสนับสนุนให้เกิดขึ้นได้ในแหล่งท่องเที่ยวทางโบราณสถานได้

5.2 วัตถุประสงค์ข้อที่ 2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความตระหนักของนักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างชาติที่มีต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมองค์พระปฐมเจดีย์

ในการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความตระหนักของนักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างชาติที่มีต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมองค์พระปฐมเจดีย์ ได้กำหนดปัจจัยส่วนบุคคล ปัจจัยเกี่ยวกับการเดินทางท่องเที่ยว และปัจจัยกระตุ้น เพื่อใช้ในการศึกษา ผลการศึกษา มีดังนี้

สมมติฐาน ข้อที่ 1. นักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างชาติที่มีปัจจัยส่วนบุคคลแตกต่างกันมีความตระหนักต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมแตกต่างกัน ดังนี้

1.1 นักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างชาติที่มีเพศแตกต่างกันมีความตระหนักต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมแตกต่างกัน

ผลการศึกษา พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักท่องเที่ยวชาวไทยที่มีเพศแตกต่างกันมีความตระหนักต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมแตกต่างกัน อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยของความตระหนัก พบว่า เพศชาย มีค่าเฉลี่ย 104.15 ส่วนเพศหญิง มีค่าเฉลี่ย 103.77 ซึ่งแตกต่างกันเพียงเล็กน้อย

ในขณะที่ กลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักท่องเที่ยวต่างชาติที่มีเพศแตกต่างกันมีความตระหนักต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมแตกต่างกัน อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ด้วยเช่นกัน เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยของความตระหนัก พบว่า เพศชาย มีค่าเฉลี่ย 103.90 ส่วนเพศหญิง มีค่าเฉลี่ย 102.49 ซึ่งแตกต่างกันเพียงเล็กน้อย

เมื่อพิจารณาจากผลการวิจัยที่ผ่านมาจะเห็นได้ว่าเพศไม่มีผลต่อความตระหนักในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม ซึ่งไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของ ปีทมา วันธงชัย (2545: 115) ที่พบว่า นักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศเพศชาย ส่วนใหญ่มีระดับความตระหนักในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมในระดับสูงกว่าเพศหญิง ทั้งนี้ความแตกต่างกันในเรื่องเพศก่อให้เกิดความแตกต่างกันในเรื่องของความตระหนักในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 แต่สอดคล้องกับงานวิจัยของ ประพล มิลินทจินดา (2541: บทคัดย่อ) ทำการศึกษาความตระหนักในปัญหาสิ่งแวดล้อมของสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดเพชรบุรี ผลการศึกษาพบว่า เพศไม่มีผลต่อความตระหนัก

ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่านักท่องเที่ยวชาวไทยและนักท่องเที่ยวต่างชาติมีกลุ่มตัวอย่างที่เป็นเพศชายและเพศหญิงมีจำนวนใกล้เคียงกัน ประกอบกับการมีโอกาสได้รับข่าวสารที่ปรากฏแพร่หลายทั้งจากสื่อมวลชน สื่อสิ่งพิมพ์ และสื่ออิเล็กทรอนิกส์ ทำให้สามารถหาความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมได้ใกล้เคียงกัน จึงทำให้มีความคิดเกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมไม่แตกต่างกัน

ดังนั้นจึงทำให้กลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวชาวไทยและนักท่องเที่ยวต่างชาติที่มีเพศแตกต่างกันมีความตระหนักต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมแตกต่างกัน อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

1.2 นักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างชาติที่มีอายุแตกต่างกันมีความตระหนักต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมแตกต่างกัน

ผลการศึกษา พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักท่องเที่ยวชาวไทยที่มีอายุแตกต่างกันมีความตระหนักต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมแตกต่างกัน อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยของความตระหนัก พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักท่องเที่ยวชาวไทยที่มีช่วงอายุระหว่าง 43 ปี และสูงกว่า มีค่าเฉลี่ย 104.68 มากกว่ากลุ่มอื่นๆ

ในขณะที่ กลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักท่องเที่ยวต่างชาติที่มีอายุแตกต่างกันมีความตระหนักต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมแตกต่างกัน อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ด้วยเช่นกัน เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยของความตระหนัก พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักท่องเที่ยวต่างชาติที่มีช่วงอายุระหว่าง 47 ปี และสูงกว่า มีค่าเฉลี่ย 106.88 มากกว่ากลุ่มอื่นๆ

เมื่อพิจารณาจากผลการวิจัยที่ผ่านมาจะเห็นได้ว่าอายุไม่มีผลต่อความตระหนักในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม ซึ่งไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของ ปีทมา วันธงชัย (2545: 116-117) ที่พบว่า ความแตกต่างกันในเรื่องของอายุก่อให้เกิดความแตกต่างกันในเรื่องของความตระหนักในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 แต่สอดคล้องกับงานวิจัยของ วรณา ศรีเพ็ชรพร (2539: บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาความตระหนักในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของครูวิทยาศาสตร์ สถาบันเทคโนโลยีราชมงคลวิทยาเขตกลุ่มภาคกลาง ผลการวิจัยพบว่าอายุแตกต่างกัน มีความตระหนักในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ด้านปัญหามลพิษทางน้ำ ปัญหามลพิษทางอากาศ ปัญหามลพิษทางเสียง ปัญหาขยะมูลฝอย ปัญหาอันตรายจากสารพิษและรวมทุกด้านไม่แตกต่างกัน

ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่ากลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวยุโรปและนักท่องเที่ยวยุโรปต่างชาตินั้น มีอายุแตกต่างกัน อาจจะมีระดับความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมไม่แตกต่างกัน ซึ่ง อาจได้รับความรู้มาจากการเรียนรู้ การสั่งสมประสบการณ์ และจากข่าวสารต่างๆ ที่ปรากฏอยู่ใน ปัจจุบัน ส่งผลทำให้มีความตระหนักในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมไม่แตกต่างกัน

ดังนั้นจึงทำให้กลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวยุโรปและนักท่องเที่ยวยุโรปต่างชาตินั้นมีอายุ แตกต่างกันมีความตระหนักต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมแตกต่างกัน อย่างไม่มีนัยสำคัญทาง สถิติ

1.3 นักท่องเที่ยวยุโรปและชาวต่างชาติที่มีสัญชาติแตกต่างกันมีความตระหนักต่อ การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมแตกต่างกัน

ผลการศึกษา พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักท่องเที่ยวยุโรปมีสัญชาติไม่แตกต่างกัน จึงไม่มีผลต่อการวิเคราะห์ทางสถิติ ในขณะที่ กลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักท่องเที่ยวยุโรปต่างชาตินั้น มี สัญชาติแตกต่างกันมีความตระหนักต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมแตกต่างกัน อย่างมีนัย สำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

1.4 นักท่องเที่ยวยุโรปและชาวต่างชาติที่มีระดับการศึกษาแตกต่างกันมีความ ตระหนักต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมแตกต่างกัน

ผลการศึกษา พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักท่องเที่ยวยุโรปที่มีระดับการศึกษาแตก ต่างกันมีความตระหนักต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมแตกต่างกัน อย่างไม่มีนัยสำคัญทาง สถิติ ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยของความตระหนัก พบว่า กลุ่มตัว อย่างที่เป็นนักท่องเที่ยวยุโรปที่มีการศึกษาระดับสูงกว่าปริญญาตรี มีค่าเฉลี่ย 108.00 มากกว่า กลุ่มอื่นๆ

ในขณะที่ กลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักท่องเที่ยวยุโรปต่างชาตินั้นมีระดับการศึกษาแตกต่างกันมี ความตระหนักต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมแตกต่างกัน อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งไม่ เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ด้วยเช่นกัน เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยของความตระหนัก พบว่า กลุ่มตัว อย่างที่เป็นนักท่องเที่ยวยุโรปต่างชาตินั้นมีการศึกษาระดับสูงกว่าปริญญาตรี มีค่าเฉลี่ย 106.79 มากกว่า กลุ่มอื่นๆ

เมื่อพิจารณาจากผลการวิจัยที่ผ่านมาจะเห็นได้ว่าระดับการศึกษาไม่มีผลต่อความตระหนักในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม ซึ่งไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของ ปีทมา วันธงชัย (2545: 118) ที่พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีระดับการศึกษาต่างกันย่อมมีความตระหนักเกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 แต่สอดคล้องกับงานวิจัยของ วรรณ ศรีเพ็ชรพร (2539: บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาความตระหนักในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของครูวิทยาศาสตร์ สถาบันเทคโนโลยีราชมงคลวิทยาเขตกลุ่มภาคกลาง ผลการวิจัยพบว่า ระดับการศึกษาแตกต่างกัน มีความตระหนักในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ด้านปัญหามลพิษทางน้ำ ปัญหามลพิษทางอากาศ ปัญหามลพิษทางเสียง ปัญหาขยะมูลฝอย ปัญหาอันตรายจากสารพิษและรวมทุกด้าน ไม่แตกต่างกัน

ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่ากลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวชาวไทยและนักท่องเที่ยวต่างชาติที่มีระดับการศึกษาแตกต่างกัน อาจได้รับความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมในระดับที่ไม่แตกต่างกัน ซึ่งความรู้ที่ได้รับอาจมาจากการเรียนหนังสือ การเรียนรู้ด้วยตนเอง และการรับข่าวสารจากสื่อต่างๆ

ดังนั้นจึงทำให้กลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวชาวไทยและนักท่องเที่ยวต่างชาติที่มีระดับการศึกษาแตกต่างกันมีความตระหนักต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมแตกต่างกัน อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

1.5 นักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างชาติที่มีอาชีพแตกต่างกันมีความตระหนักต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมแตกต่างกัน

ผลการศึกษา พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักท่องเที่ยวชาวไทยที่มีอาชีพแตกต่างกันมีความตระหนักต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมแตกต่างกัน อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยของความตระหนัก พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักท่องเที่ยวชาวไทยที่มีอาชีพอื่นๆ เช่น ทนายความ และชาวสวน มีค่าเฉลี่ย 106.67 มากกว่ากลุ่มอื่นๆ

ในขณะที่ กลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักท่องเที่ยวต่างชาติที่มีอาชีพแตกต่างกันมีความตระหนักต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมแตกต่างกัน อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ด้วยเช่นกัน เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยของความตระหนัก พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักท่องเที่ยวต่างชาติ ที่ไม่ได้ทำงาน / แม่บ้าน มีค่าเฉลี่ย 107.71 มากกว่ากลุ่มอื่นๆ

เมื่อพิจารณาจากผลการวิจัยที่ผ่านมาจะเห็นได้ว่าอาชีพไม่มีผลต่อความตระหนักในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม ซึ่งไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของ ปีทมา วันธงชัย (2545: 119)

ที่พบว่า ความแตกต่างกันในเรื่องอาชีพก่อให้เกิดความแตกต่างกันในเรื่องของความตระหนักในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 แต่สอดคล้องกับงานวิจัยของ นิตยา ภูแสนธนาสาร (2538: บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษา ความตระหนักในปัญหาอนามัยสิ่งแวดล้อมของนักศึกษามหาวิทยาลัยรามคำแหง พบว่า อาชีพ ไม่มีผลต่อระดับความตระหนักในปัญหาอนามัยสิ่งแวดล้อม

ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่ากลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวชาวไทยและนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติที่มีอาชีพแตกต่างกันแต่อาจมีทัศนคติหรือมุมมองในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมที่ไม่แตกต่างกัน

ดังนั้นจึงทำให้กลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวชาวไทยและนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติที่มีอาชีพแตกต่างกันมีความตระหนักต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมแตกต่างกัน อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

1.6 นักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างชาติที่มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนแตกต่างกันมีความตระหนักต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมแตกต่างกัน

ผลการศึกษา พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักท่องเที่ยวชาวไทยที่มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนแตกต่างกันมีความตระหนักต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมแตกต่างกัน อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยของความตระหนัก พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักท่องเที่ยวชาวไทยที่มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 1,749 – 31,695 บาท มีค่าเฉลี่ย 104.10 มากกว่ากลุ่มอื่นๆ

ในขณะที่ กลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักท่องเที่ยวต่างชาติที่มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนแตกต่างกันมีความตระหนักต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมแตกต่างกัน อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ด้วยเช่นกัน เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยของความตระหนัก พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักท่องเที่ยวต่างชาติ ที่มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 356,016 บาท และต่ำกว่า มีค่าเฉลี่ย 103.71 มากกว่ากลุ่มอื่นๆ

เมื่อพิจารณาจากผลการวิจัยที่ผ่านมาจะเห็นได้ว่ารายได้เฉลี่ยต่อเดือนไม่มีผลต่อความตระหนักในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม ซึ่งไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของ อรรถยา โมรานพคุณ (2543: บทคัดย่อ) ที่พบว่า รายได้มีความสัมพันธ์กับความรู้และความตระหนักในปัญหาการทิ้งขยะ นั่นคือ กลุ่มตัวอย่างที่มีรายได้สูง จะมีความรู้และความตระหนักในปัญหาการทิ้งขยะ ดีกว่ากลุ่มตัวอย่างที่มีรายได้ต่ำ แต่สอดคล้องกับงานวิจัยของปีธมา วันธงชัย (2545: 120-121) ที่

พบว่า ความแตกต่างกันในเรื่องรายได้ไม่ก่อให้เกิดความแตกต่างกันในเรื่องของความตระหนักในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่ากลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวชาวไทยและนักท่องเที่ยวต่างชาติที่มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนแตกต่างกัน ไม่มีผลทำให้ความตระหนักในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมแตกต่างกัน ทั้งนี้เนื่องจากว่าอัตราค่าครองชีพของแต่ละประเทศทั่วโลกนั้นแตกต่างกัน อีกทั้งยังไม่สามารถกล่าวได้ว่าคนที่มียาได้สูง จะมีความตระหนักในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม มากกว่าคนที่มียาได้ต่ำเสมอไป

ดังนั้นจึงทำให้กลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวชาวไทยและนักท่องเที่ยวต่างชาติที่มีรายได้เฉลี่ยแตกต่างกันมีความตระหนักต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมแตกต่างกัน อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

1.7 นักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างชาติที่มีการเป็นสมาชิกชมรมแตกต่างกันมีความตระหนักต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมแตกต่างกัน

ผลการศึกษา พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักท่องเที่ยวชาวไทยที่มีการเป็นสมาชิกชมรมแตกต่างกันมีความตระหนักต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

ในขณะที่ กลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักท่องเที่ยวต่างชาติที่มีการเป็นสมาชิกชมรมแตกต่างกันมีความตระหนักต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมแตกต่างกัน อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยของความตระหนัก พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่เป็นสมาชิก / กรรมการชมรม มีค่าเฉลี่ย 113.71 มากกว่ากลุ่มอื่นๆ ซึ่งไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของ สุทรสุดา เกรียงวัฒนพงษ์ (2543: บทคัดย่อ) ที่พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมมากและความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมขึ้นอยู่กับตัวแปรด้านการเป็นสมาชิกชมรม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่ากลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักท่องเที่ยวต่างชาติ อาจจะไม่ได้เข้าเป็นสมาชิกในชมรมที่เกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อมศิลปกรรมโดยตรง จึงทำให้มีประสบการณ์และความคิดในเรื่องของการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมไม่แตกต่างกัน

ดังนั้นจึงทำให้กลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักท่องเที่ยวต่างชาติ ที่มีการเป็นสมาชิกชมรมแตกต่างกันมีความตระหนักต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมแตกต่างกัน อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

สมมติฐาน ข้อที่ 2. นักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างชาติที่มีปัจจัยเกี่ยวกับการเดินทางท่องเที่ยวแตกต่างกันมีความตระหนักต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมแตกต่างกัน ดังนี้

2.1 นักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างชาติที่มีวัตถุประสงค์หลักในการเดินทางท่องเที่ยวแตกต่างกันมีความตระหนักต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมแตกต่างกัน

ผลการศึกษา พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักท่องเที่ยวชาวไทยที่มีวัตถุประสงค์หลักในการเดินทางท่องเที่ยวแตกต่างกันมีความตระหนักต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมแตกต่างกัน อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยของความตระหนัก พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีวัตถุประสงค์หลักในการเดินทางท่องเที่ยว เพื่อการอื่นๆ เช่น ดูพระเครื่อง และขอพรสิ่งศักดิ์สิทธิ์ มีค่าเฉลี่ย 105.20 มากกว่ากลุ่มอื่นๆ

ในขณะที่กลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติที่มีวัตถุประสงค์หลักในการเดินทางท่องเที่ยวแตกต่างกันมีความตระหนักต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมแตกต่างกัน อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ด้วยเช่นกัน เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยของความตระหนัก พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีวัตถุประสงค์หลักในการเดินทางท่องเที่ยว เพื่อชมศิลปวัฒนธรรม ประเพณี โบราณสถาน โบราณวัตถุ มีค่าเฉลี่ย 104.21 มากกว่ากลุ่มอื่นๆ

เมื่อพิจารณาจากผลการวิจัยที่ผ่านมาจะเห็นได้ว่าวัตถุประสงค์หลักในการเดินทางท่องเที่ยวไม่มีผลต่อความตระหนักในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม ซึ่งไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของ จารุวรรณ แสงจันทร์ (2545: 103) ที่พบว่า วัตถุประสงค์หลักของการเดินทางแตกต่างกันก่อให้เกิดพฤติกรรมกรท่องเที่ยวเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 แต่สอดคล้องกับงานวิจัยของ ประภัสรา เกษมสุวรรณ (2541: 76) ที่พบว่า นักท่องเที่ยวระหว่างประเทศที่มีตัวแปรด้านจุดประสงค์ของการท่องเที่ยวไม่พบความแตกต่างในเรื่องการรับรู้ปัญหาสิ่งแวดล้อมของนักท่องเที่ยวระหว่างประเทศที่เดินทางมาท่องเที่ยวในประเทศไทย

ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่ากลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวชาวไทยและนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติที่มีวัตถุประสงค์หลักในการเดินทางท่องเที่ยวแตกต่างกัน อาจมีความคิดและพฤติกรรมที่แสดงออกมาไม่แตกต่างกันส่งผลทำให้เกิดความตระหนักในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมไม่แตกต่างกัน

ดังนั้นจึงทำให้กลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวชาวไทยและนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติที่มีวัตถุประสงค์หลักในการเดินทางท่องเที่ยวแตกต่างกันมีความตระหนักต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมแตกต่างกัน อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

2.2 นักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างชาติที่มีลักษณะของการเดินทางท่องเที่ยวแตกต่างกันมีความตระหนักต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมแตกต่างกัน

ผลการศึกษา พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักท่องเที่ยวชาวไทยที่มีลักษณะของการเดินทางท่องเที่ยว แตกต่างกันมีความตระหนักต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมแตกต่างกัน อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยของความตระหนักพบว่า กลุ่มตัวอย่างที่ร่วมเดินทางท่องเที่ยวร่วมกับกลุ่มหน่วยงาน มีค่าเฉลี่ย 114.60 มากกว่ากลุ่มอื่นๆ

ในขณะที่ กลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติที่มีลักษณะของการเดินทางท่องเที่ยว แตกต่างกันมีความตระหนักต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมแตกต่างกัน อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ด้วยเช่นกัน เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยของความตระหนัก พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่ร่วมเดินทางท่องเที่ยวร่วมกับกลุ่มหน่วยงาน มีค่าเฉลี่ย 116.25 มากกว่ากลุ่มอื่นๆ

เมื่อพิจารณาจากผลการวิจัยที่ผ่านมาจะเห็นได้ว่าลักษณะของการเดินทางท่องเที่ยวไม่มีผลต่อความตระหนักในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม ซึ่งไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของ วิทยา เกียรติวัฒน์ (2543: 105) ที่พบว่า ลักษณะกลุ่มการเดินทางมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 แต่สอดคล้องกับงานวิจัยของ ประภัสรา เกษมสุวรรณ (2541: 76) ที่พบว่า นักท่องเที่ยวระหว่างประเทศที่มีตัวแปรด้านรูปแบบของการมาท่องเที่ยวไม่พบความแตกต่างในเรื่องการรับรู้ปัญหาสิ่งแวดล้อมของนักท่องเที่ยวระหว่างประเทศที่เดินทางมาท่องเที่ยวในประเทศไทย

ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่ากลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวชาวไทยและนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติที่มีลักษณะของการเดินทางท่องเที่ยวแตกต่างกัน อาจมีความรู้และทัศนคติไม่แตกต่างกันกับคนในกลุ่มที่ร่วมเดินทางท่องเที่ยวส่งผลทำให้เกิดความตระหนักในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมไม่แตกต่างกัน

ดังนั้นจึงทำกลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวชาวไทยและนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติที่มีลักษณะของการเดินทางท่องเที่ยวแตกต่างกันมีความตระหนักต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมแตกต่างกัน อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

2.3 นักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างชาติที่มีจำนวนครั้งที่มาท่องเที่ยวในรอบ 1 ปี แตกต่างกันมีความตระหนักต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมแตกต่างกัน

ผลการศึกษา พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักท่องเที่ยวชาวไทยที่มีจำนวนครั้งที่มาท่องเที่ยวในรอบ 1 ปี แตกต่างกันมีความตระหนักต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมแตกต่างกัน อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยของความตระหนัก พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีจำนวนครั้งที่มาท่องเที่ยวในรอบ 1 ปี เป็นครั้งที่ 2-4 มีค่าเฉลี่ย 106.52 มากกว่ากลุ่มอื่นๆ

ในขณะที่ กลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักท่องเที่ยวต่างชาติที่มีจำนวนครั้งที่มาท่องเที่ยวในรอบ 1 ปี แตกต่างกันมีความตระหนักต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมแตกต่างกัน อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ด้วยเช่นกัน เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยของความตระหนัก พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีจำนวนครั้งที่มาท่องเที่ยวในรอบ 1 ปี มากกว่า 4 ครั้งขึ้นไป มีค่าเฉลี่ย 113.17 มากกว่ากลุ่มอื่นๆ

เมื่อพิจารณาจากผลการวิจัยที่ผ่านมามะเห็นได้ว่าจำนวนครั้งที่มาท่องเที่ยวในรอบ 1 ปี ไม่มีผลต่อความตระหนักในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม ซึ่งไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของ ดารณี อารักษ์พัฒนา (2533: 100) ที่พบว่า จำนวนครั้งที่เข้าไปในแหล่งศิลปกรรมในรอบ 1 ปี ก่อให้เกิดความแตกต่างในเรื่องความตระหนักเกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมในท้องถิ่น อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001 แต่สอดคล้องกับงานวิจัยของ ประภัสตรา เกษมสุวรรณ (2541: 76) ที่พบว่า นักท่องเที่ยวระหว่างประเทศที่มีตัวแปรด้านจำนวนครั้งที่มาท่องเที่ยวไม่พบความแตกต่างในเรื่องการรับรู้ปัญหาสิ่งแวดล้อมของนักท่องเที่ยวระหว่างประเทศที่เดินทางมาท่องเที่ยวในประเทศไทย

ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่ากลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวชาวไทยและนักท่องเที่ยวต่างชาติที่มีจำนวนครั้งที่มาท่องเที่ยวในรอบ 1 ปี แตกต่างกัน อาจมีทัศนคติในมุมมองเรื่องการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม ที่ไม่ได้เปลี่ยนแปลงไปจากเดิมที่เคยเดินทางมาในแต่ละครั้งส่งผลให้ไม่มีการเปลี่ยนแปลงในเรื่องความคิดและพฤติกรรมที่แสดงออกมาทำให้ไม่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงในเรื่องของความตระหนักในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม

ดังนั้นจึงทำให้กลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวชาวไทยและนักท่องเที่ยวต่างชาติที่มีจำนวนครั้งที่มาท่องเที่ยวในรอบ 1 ปี แตกต่างกันมีความตระหนักต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมแตกต่างกัน อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

สมมติฐาน ข้อที่ 3. นักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างชาติที่มีปัจจัยกระตุ้นแตกต่างกัน มีความตระหนักต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมแตกต่างกัน ดังนี้

3.1 นักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างชาติที่มีการรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมองค์พระปฐมเจดีย์แตกต่างกันมีความตระหนักต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมแตกต่างกัน

ผลการศึกษา พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักท่องเที่ยวชาวไทยที่มีการรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมองค์พระปฐมเจดีย์ แตกต่างกันมีความตระหนักต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

ในขณะที่ กลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักท่องเที่ยวต่างชาติที่มีการรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมองค์พระปฐมเจดีย์ แตกต่างกันมีความตระหนักต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมแตกต่างกัน อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยของความตระหนัก พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีการรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมองค์พระปฐมเจดีย์ อยู่ในระดับต่ำ มีค่าเฉลี่ย 103.44 มากกว่ากลุ่มอื่นๆ ซึ่งไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของ อิศรา ลีมวงศ์ (2545: บทคัดย่อ) ที่พบว่า การรับรู้ข่าวสารมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับความตระหนักของประชาชนเกี่ยวกับการปนเปื้อนสารหนูในแหล่งน้ำ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 แต่สอดคล้องกับงานวิจัยของ ปัทมา วันธงชัย (2545: 122) ที่พบว่า ความแตกต่างกันในเรื่องการรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมไม่ก่อให้เกิดความแตกต่างกันในเรื่องของความตระหนักในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่ากลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักท่องเที่ยวต่างชาติ มีการรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมองค์พระปฐมเจดีย์ไม่แตกต่างกัน และได้รับข่าวสารด้วยความถี่ไม่แตกต่างกัน เพราะความตระหนักนั้นขึ้นอยู่กับจิตสำนึกที่มีอยู่ของแต่ละบุคคลไม่เหมือนกับความรู้ ถึงแม้ว่าการรับรู้ข่าวสารซึ่งส่งผลให้เกิดความรู้ในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมสูง แต่ไม่ได้ส่งผลทำให้มีความตระหนักในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมสูงตามเสมอไป

ดังนั้น กลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักท่องเที่ยวต่างชาติ ที่มีการรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมองค์พระปฐมเจดีย์แตกต่างกันมีความตระหนักต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมแตกต่างกัน อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

3.2 นักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างชาติที่มีประสบการณ์เกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมแตกต่างกันมีความตระหนักรู้ต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมแตกต่างกัน

ผลการศึกษา พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักท่องเที่ยวชาวไทยที่มีประสบการณ์เกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมแตกต่างกันมีความตระหนักรู้ต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมแตกต่างกัน อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยของความตระหนักรู้ พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่ไม่มีประสบการณ์เกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม มีค่าเฉลี่ย 105.59 ส่วนกลุ่มตัวอย่างที่มีประสบการณ์เกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม มีค่าเฉลี่ย 103.06 ซึ่งแตกต่างกันเพียงเล็กน้อย ไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของ วิทยา เกียรติวัฒน์ (2543: ก) ที่พบว่า ประสบการณ์การท่องเที่ยวธรรมชาติมีผลต่อความเป็นนักท่องเที่ยวเชิงนิเวศ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 แต่สอดคล้องกับงานวิจัยของ อิศรา ลิมวงศ์ (2545: 97) ที่พบว่า ประสบการณ์เกี่ยวกับโรคพิษสารหนูเรื้อรังไม่มีความสัมพันธ์กับความตระหนักของประชาชนเกี่ยวกับการปนเปื้อนสารหนูในแหล่งน้ำ และไม่สามารถพยากรณ์ความตระหนักของประชาชนเกี่ยวกับการปนเปื้อนสารหนูในแหล่งน้ำได้

ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่ากลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักท่องเที่ยวชาวไทย อาจได้รับประสบการณ์จากการที่ได้เข้าร่วมเป็นสมาชิกในชมรมที่เกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อมศิลปกรรม แต่ประสบการณ์ดังกล่าวไม่ก่อให้เกิดความแตกต่างจากคนที่ไม่มีความรู้ส่งผลทำให้มีมุมมองและความคิดเกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมไม่แตกต่างกัน

ดังนั้น กลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักท่องเที่ยวชาวไทย ที่มีประสบการณ์เกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมแตกต่างกันมีความตระหนักรู้ต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมแตกต่างกัน อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

ในขณะที่ กลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติที่มีประสบการณ์เกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมแตกต่างกันมีความตระหนักรู้ต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

3.3 นักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างชาติที่มีการให้คุณค่าสิ่งแวดล้อมศิลปกรรมแตกต่างกันมีความตระหนักต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมแตกต่างกัน

ผลการศึกษา พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักท่องเที่ยวชาวไทยที่มีการให้คุณค่าสิ่งแวดล้อมศิลปกรรม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

ในขณะที่ กลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักท่องเที่ยวต่างชาติที่มีการให้คุณค่าสิ่งแวดล้อมศิลปกรรม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ด้วยเช่นกัน สอดคล้องกับงานวิจัยของ สุทธสุดา เกรียงวัฒนพงษ์ (2543: บทคัดย่อ) ที่พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมมาก และความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมขึ้นอยู่กับตัวแปรด้านการให้คุณค่าแหล่งศิลปกรรม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และ ทรงพล แสงประกาย (2544: บทคัดย่อ) ที่พบว่า การให้คุณค่าต่อบึงบอระเพ็ดมีผลต่อพฤติกรรมการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมบึงบอระเพ็ด อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001

3.4 นักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างชาติที่มีความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมแตกต่างกันมีความตระหนักต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมแตกต่างกัน

ผลการศึกษา พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักท่องเที่ยวชาวไทยที่มีความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

ในขณะที่ กลุ่มตัวอย่างของนักท่องเที่ยวต่างชาติที่มีความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ด้วยเช่นกัน สอดคล้องกับงานวิจัยของ เอื้อมพร พูนขวัญ (2543: บทคัดย่อ) ที่พบว่า การมีส่วนร่วมมีความสัมพันธ์กับปัจจัยด้านบุคคล คือความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และ หทัยรัตน์ ศรีเมือง (2546: บทคัดย่อ) ที่พบว่า สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลและคณะกรรมการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบล ชั้น 1-5 มีความตระหนักในระดับสูง โดยความรู้เกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอยมีผลต่อความตระหนักในการจัดการขยะมูลฝอย อย่างมี

นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยความรู้เกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอยมีความสัมพันธ์ในเชิงบวกกับความตระหนักในการจัดการขยะมูลฝอย

5.3 วัตถุประสงค์ข้อที่ 3. เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมองค์พระปฐมเจดีย์

จากการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทำแบบสอบถามปลายเปิด เพื่อให้ทราบถึงปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมองค์พระปฐมเจดีย์ โดยสรุปได้ดังนี้

ปัญหา และอุปสรรค

จากผลการศึกษา ความตระหนักของกลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักท่องเที่ยวชาวไทย ต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมองค์พระปฐมเจดีย์ พบว่า ส่วนใหญ่มีความตระหนักต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมในระดับปานกลาง ร้อยละ 64.0 ในขณะที่กลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักท่องเที่ยวต่างชาติ ส่วนใหญ่มีความตระหนักต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมองค์พระปฐมเจดีย์ ในระดับปานกลาง ร้อยละ 58.5

จากการศึกษา พบว่า ทั้งกลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวชาวไทย และนักท่องเที่ยวต่างชาติ ระบุถึงปัญหา อุปสรรค ที่มีต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมองค์พระปฐมเจดีย์ ที่สำคัญได้แก่

1. การขาดความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมองค์พระปฐมเจดีย์ เช่น มีการซ่อมแซมตัวศิลปกรรมผิดรูปแบบจากของจริง เกิดการสูญเสียมูลค่าของศิลปกรรม
2. การขาดการให้คุณค่าสิ่งแวดล้อมศิลปกรรมองค์พระปฐมเจดีย์ จะเกิดปัญหาการทำลายศิลปวัตถุ การขีดเขียนฝาผนัง เป็นต้น ดังนั้นการให้คุณค่าเป็นการส่งเสริมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมอีกทางหนึ่ง เมื่อคนเห็นถึงคุณค่าของสิ่งแวดล้อมศิลปกรรมก็จะมีความรักและหวงแหนเกิดขึ้น
3. การขาดข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับองค์พระปฐมเจดีย์ ทำให้ขาดข่าวสารไม่ทันต่อสถานการณ์ในปัจจุบัน ไม่ได้รับความรู้ใหม่ๆ ทางวิชาการ

ข้อเสนอแนะ

จากผลการศึกษาของกลุ่มตัวอย่าง ได้ข้อเสนอแนะในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมองค์พระปฐมเจดีย์ ดังนี้

ข้อเสนอแนะตามความเห็นของนักท่องเที่ยวชาวไทย ที่มีต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมองค์พระปฐมเจดีย์ มีดังนี้

1. ควรมีการจัดระเบียบภายในองค์พระปฐมเจดีย์ให้ผลประโยชน์ตักแก่ทางวัดให้มากที่สุดไม่ควรให้บุคคลภายนอกมาถกฉวยผลประโยชน์ของวัดไปทำอย่างอื่น
2. ควรกำหนดให้พื้นที่โดยรอบบริเวณองค์พระปฐมเจดีย์ทั้งชั้นนอกและชั้นใน เป็นเขตที่ห้ามมีร้านค้าจำหน่ายสินค้าเพราะจะทำให้สภาพแวดล้อมในบริเวณองค์พระปฐมเจดีย์เสื่อมโทรมได้
3. ควรมีการจัดที่จอดรถภายในบริเวณองค์พระปฐมเจดีย์ให้เป็นระเบียบเรียบร้อยกว่าที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน เช่น ห้ามรถยนต์สัญจรภายในองค์พระปฐมเจดีย์ ชั้นใน เพื่อป้องกันอุบัติเหตุและการสิ้นเสที่อนที่อาจจะกระทบกระเทือนต่อตัวองค์พระปฐมเจดีย์
4. ควรมีการดูแลรักษาองค์พระปฐมเจดีย์อย่างจริงจังและต่อเนื่องเพื่อให้คงอยู่ในสภาพเดิมให้นานที่สุด เช่น กำหนดมาตรการให้กับชุมชนโดยรอบองค์พระปฐมเจดีย์ห้ามปลูกสิ่งก่อสร้างบดบังองค์พระปฐมเจดีย์เพื่อป้องกันการทำลายทัศนียภาพขององค์พระปฐมเจดีย์
5. ส่งเสริมเยาวชนในชุมชนให้เป็นไกด์นำเที่ยว คอยเป็นผู้นำทางให้คำแนะนำต่างๆ รวมทั้งสามารถอธิบายประวัติความเป็นมาขององค์พระปฐมเจดีย์ให้แก่นักท่องเที่ยวได้รับทราบได้
6. ส่งเสริมให้เจ้าหน้าที่มีบทบาทมากขึ้น เช่น ส่งเสริมการประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสาร และคอยแนะนำการท่องเที่ยวให้กับนักท่องเที่ยวเพิ่มมากขึ้น และจัดเจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัยประจำตามจุดต่างๆ เพื่อดูแลความเรียบร้อย เป็นต้น
7. ควรมีการจัดนำเที่ยวแบบอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมเพื่อที่นักท่องเที่ยวจะได้สังเกตเห็นถึงคุณค่าในศิลปกรรมอันทรงคุณค่าเพิ่มขึ้น เช่น จัดกิจกรรมให้ประชาชนและนักท่องเที่ยวร่วมกันปลูกต้นไม้รอบบริเวณองค์พระฯ เพื่อความร่มรื่น
8. กำหนดมาตรการในการแต่งกายให้เหมาะสมสำหรับบุคคลที่จะขึ้นไปนมัสการองค์พระร่วงๆ

9. สร้างจิตสำนึกให้ประชาชนและนักท่องเที่ยวที่เข้ามาท่องเที่ยวได้เล็งเห็นถึงคุณค่าของศิลปกรรมและผลกระทบในด้านต่างๆ ที่อาจเกิดขึ้นและส่งเสริมให้มีความตระหนักในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมให้สืบต่อถึงรุ่นลูกหลานได้ใช้ประโยชน์ต่อไป
10. รณรงค์ให้ความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมให้กับนักท่องเที่ยวและประชาชนทั่วไปได้เล็งเห็นถึงความตระหนักในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม
11. ศึกษากฎหมายของต่างประเทศแล้วนำมาปรับปรุงใช้กับกฎหมายของประเทศไทย เช่น การปรับเมื่อบุคคลกระทำความผิดในสถานที่ท่องเที่ยว

ข้อเสนอแนะตามความเห็นของนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ ที่มีต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมองค์พระปฐมเจดีย์ มีดังนี้

1. มีการประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารแก่ประชาชนและนักท่องเที่ยวให้ได้รับทราบข่าวสารต่างๆ รวมทั้งต้องมีการประสานงานที่ดีระหว่างรัฐและประชาชนในการดำเนินงานร่วมกัน
2. ให้การศึกษาแก่ชุมชน และนักท่องเที่ยว แบบเดียวกัน และดูแลซ่อมแซมให้คงสภาพที่สมบูรณ์เหมือนเดิม
3. ควรจะอนุรักษ์องค์พระปฐมเจดีย์เอาไว้ เพราะเป็นสิ่งก่อสร้างที่มีหัตถกรรม เช่น การทาสีใหม่ แต่ไม่เอาสิ่งใหม่ๆ ใส่เพิ่มเข้าไป โดยการใช้อิฐเก่าแทนอิฐใหม่เพื่อซ่อมแซม
4. จัดทำป้ายสัญลักษณ์ที่เป็นภาษาอังกฤษ แสดงจุดที่ให้บริการแก่นักท่องเที่ยว เช่น จัดทำสัญลักษณ์ที่วางกระเป๋าดินทาง จุดบริการน้ำดื่ม เป็นต้น
5. ควรจัดทำแผ่นพับ (Brochure) ที่เป็นภาษาอังกฤษฉบับย่อไว้สำหรับอธิบายประวัติศาสตร์ และศิลปวัฒนธรรมในอดีตแก่นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ
6. หมั่นตรวจวัดระดับการจราจรโดยรอบองค์พระปฐมเจดีย์
7. มีนักท่องเที่ยวบางคนเสนอแนะให้ยกเลิกการเก็บค่าธรรมเนียมเข้าชมสำหรับนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติเพราะนักท่องเที่ยวต่างชาติก็เข้าไปบริจาคข้างในเหมือนกับคนไทย
8. กำหนดมาตรการในการแต่งกายให้เหมาะสมสำหรับบุคคลที่จะขึ้นไปนมัสการองค์พระร่วงๆ
9. ส่งเสริมให้นักท่องเที่ยวมีความตระหนักและมีความรับผิดชอบในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมร่วมกัน

บทที่ 6

สรุปผลการวิจัย และข้อเสนอแนะ

การศึกษาวิจัย เรื่อง การศึกษาเปรียบเทียบความตระหนักของนักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างชาติที่มีต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมในสถานที่ท่องเที่ยว กรณีศึกษา องค์พระปฐมเจดีย์ จังหวัดนครปฐม มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาเปรียบเทียบความตระหนักของนักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างชาติที่มีต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมองค์พระปฐมเจดีย์ ปัจจัยที่มีผลต่อความตระหนักของนักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างชาติที่มีต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมองค์พระปฐมเจดีย์ และศึกษาปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมองค์พระปฐมเจดีย์ เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามจากกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 400 ราย โดยแบ่งเป็นเก็บกลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักท่องเที่ยวชาวไทย 200 ราย และกลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ 200 ราย ผลการศึกษา สรุปได้ดังนี้

6.1 สรุปผลการวิจัย

6.1.1 ลักษณะของกลุ่มตัวอย่าง

ปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักท่องเที่ยวชาวไทย ส่วนใหญ่ เป็นเพศหญิง ร้อยละ 54.0 มีอายุระหว่าง 22-42 ปี ร้อยละ 60.5 มีสัญชาติไทย ร้อยละ 100.0 มีการศึกษาระดับปริญญาตรี ร้อยละ 49.0 มีอาชีพรับราชการ/พนักงานรัฐวิสาหกิจ ร้อยละ 39.5 มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 1,749 -31,695 บาท ร้อยละ 88.5 ไม่เป็นสมาชิกชมรม ร้อยละ 94.0

ในขณะที่ กลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักท่องเที่ยวต่างชาติ ส่วนใหญ่ เป็นเพศชาย ร้อยละ 52.5 มีอายุระหว่าง 23-46 ปี ร้อยละ 79.5 มีสัญชาติจัดอยู่ในกลุ่มยุโรป ร้อยละ 67.0 มีการศึกษาระดับปริญญาตรี ร้อยละ 40.5 มีอาชีพพนักงานบริษัท/รับจ้างทั่วไป ร้อยละ 46.0 มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 356,016 บาทและต่ำกว่า ร้อยละ 80.5 ไม่เป็นสมาชิกชมรม ร้อยละ 95.0

ปัจจัยเกี่ยวกับการเดินทางท่องเที่ยว พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักท่องเที่ยวไทย ส่วนใหญ่ มีวัตถุประสงค์หลักในการเดินทางท่องเที่ยวเพื่อการศึกษา ทำบุญ ไหว้พระ ร้อยละ

76.5 ลักษณะการเดินทางร่วมเดินทางท่องเที่ยวไปกับกลุ่มครอบครัวหรือญาติ ร้อยละ 48.0 มีจำนวนครั้งที่มาท่องเที่ยวมากกว่า 4 ครั้งขึ้นไป ร้อยละ 47.0

ในขณะที่ กลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักท่องเที่ยวต่างชาติ ส่วนใหญ่ มีวัตถุประสงค์หลักในการเดินทางท่องเที่ยวเพื่อชมศิลปวัฒนธรรม ประเพณี โบราณสถาน โบราณวัตถุ ร้อยละ 57.0 ลักษณะการเดินทางร่วมเดินทางท่องเที่ยวไปกับกลุ่มทัวร์ ร้อยละ 31.0 มีจำนวนครั้งที่มาท่องเที่ยวเป็นครั้งแรก ร้อยละ 89.5

ปัจจัยกระตุ้น พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักท่องเที่ยวชาวไทย ส่วนใหญ่ มีการรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมองค์พระปฐมเจดีย์ ระดับต่ำ ร้อยละ 63.5 มีประสบการณ์เกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม ร้อยละ 65.0 มีการให้คุณค่าสิ่งแวดล้อมศิลปกรรมระดับปานกลาง ร้อยละ 72.0 มีความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมระดับปานกลาง ร้อยละ 80.5

ในขณะที่ กลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักท่องเที่ยวต่างชาติ ส่วนใหญ่ มีการรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมองค์พระปฐมเจดีย์ ระดับต่ำ ร้อยละ 82.5 ไม่มีประสบการณ์เกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม ร้อยละ 64.0 มีการให้คุณค่าสิ่งแวดล้อมศิลปกรรมระดับปานกลาง ร้อยละ 56.0 มีความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมระดับปานกลาง ร้อยละ 57.5

6.1.2 ระดับความตระหนักรู้ต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมองค์พระปฐมเจดีย์

กลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักท่องเที่ยวชาวไทย ส่วนใหญ่ มีความตระหนักรู้ต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมองค์พระปฐมเจดีย์ อยู่ในระดับปานกลาง ร้อยละ 64.0 ในขณะที่ กลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักท่องเที่ยวต่างชาติ ส่วนใหญ่ มีความตระหนักรู้ต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมองค์พระปฐมเจดีย์ อยู่ในระดับปานกลาง ร้อยละ 58.5

จากการเปรียบเทียบความตระหนักรู้ในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมองค์พระปฐมเจดีย์ ระหว่างกลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวชาวไทย กับกลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวต่างชาติ โดยใช้การวิเคราะห์ด้วยสถิติ t-test พบว่า นักท่องเที่ยวชาวไทย ($\bar{x} = 103.95$) และชาวต่างชาติ ($\bar{x} = 103.24$) ไม่มีความแตกต่างกันในเรื่องของความตระหนักรู้ต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมองค์พระปฐมเจดีย์

6.1.3 การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคล ปัจจัยเกี่ยวกับการเดินทางท่องเที่ยว และปัจจัยกระตุ้นกับความตระหนักต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมองค์พระปฐมเจดีย์ โดยใช้สถิติการวิเคราะห์ การผันแปรทางเดียว (One – Way Analysis of Variance) และ t-test

ผลการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความตระหนักในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมองค์พระปฐมเจดีย์ ของกลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักท่องเที่ยวชาวไทย พบว่า การเป็นสมาชิกชมรม การรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมองค์พระปฐมเจดีย์ การให้คุณค่าสิ่งแวดล้อม และการรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม มีผลต่อความตระหนักในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมองค์พระปฐมเจดีย์ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ส่วนตัวแปร เพศ อายุ สัญชาติ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้เฉลี่ยต่อเดือน วัตถุประสงค์หลักในการเดินทางท่องเที่ยว ลักษณะของการเดินทางท่องเที่ยว จำนวนครั้งที่มาท่องเที่ยวในรอบ 1 ปี และประสบการณ์เกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ไม่มีผลต่อความตระหนักในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมองค์พระปฐมเจดีย์ ของกลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักท่องเที่ยวชาวไทย

ส่วนผลการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความตระหนักในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมองค์พระปฐมเจดีย์ ของกลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักท่องเที่ยวต่างชาติ พบว่า สัญชาติ ประสบการณ์เกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม การให้คุณค่าสิ่งแวดล้อม และความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม มีผลต่อความตระหนักในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมองค์พระปฐมเจดีย์ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ส่วนตัวแปร เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้เฉลี่ยต่อเดือน การเป็นสมาชิกชมรม วัตถุประสงค์หลักในการเดินทางท่องเที่ยว ลักษณะของการเดินทางท่องเที่ยว จำนวนครั้งที่มาท่องเที่ยว ในรอบ 1 ปี และการรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมองค์พระปฐมเจดีย์ ไม่มีผลต่อความตระหนักในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมองค์พระปฐมเจดีย์ ของกลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักท่องเที่ยวต่างชาติ

6.2 ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะจากการวิจัย

ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะจากการวิจัย สรุปได้ดังนี้

จากการศึกษา พบว่า ทั้งกลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวชาวไทย และนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ ระบุถึงปัญหา อุปสรรค ที่มีต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมองค์พระปฐมเจดีย์ ที่สำคัญ ได้แก่

1. การขาดความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมองค์พระปฐมเจดีย์ เช่น มีการซ่อมแซมตัวศิลปกรรมผิดรูปแบบจากของจริง เกิดการสูญเสียคุณค่าของศิลปกรรม
2. การขาดการให้คุณค่าสิ่งแวดล้อมศิลปกรรมองค์พระปฐมเจดีย์ จะเกิดปัญหาการทำลายศิลปวัตถุ การขีดเขียนฝาผนัง เป็นต้น ดังนั้นการให้คุณค่าเป็นการส่งเสริมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมอีกทางหนึ่ง เมื่อคนเห็นถึงคุณค่าของสิ่งแวดล้อมศิลปกรรมก็จะมีความรักและหวงแหนเกิดขึ้น
3. การขาดข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับองค์พระปฐมเจดีย์ ทำให้ขาดข่าวสารไม่ทันต่อสถานการณ์ในปัจจุบัน ไม่ได้รับความรู้ใหม่ๆ ทางวิชาการ

ข้อเสนอแนะ

จากผลการศึกษาของกลุ่มตัวอย่าง ได้ข้อเสนอแนะในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมองค์พระปฐมเจดีย์ ดังนี้ (ตาราง 6.1)

ตาราง 6.1 แสดงความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยว ที่มีต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมองค์พระปฐมเจดีย์

ข้อเสนอแนะตามความเห็นของนักท่องเที่ยว	
นักท่องเที่ยวชาวไทย	นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ
1. ควรมีการจัดระเบียบภายในองค์พระปฐมเจดีย์ให้ผลประโยชน์แก่ทางวัดให้มากที่สุด ไม่ควรให้บุคคลภายนอกมาฉวยผลประโยชน์ของวัดไปทำอย่างอื่น	1. มีการประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารแก่ประชาชนและนักท่องเที่ยวให้ได้รับทราบข่าวสารต่างๆ รวมทั้งต้องมีการประสานงานที่ดีระหว่างรัฐและประชาชนในการดำเนินงานร่วมกัน
2. ควรกำหนดให้พื้นที่โดยรอบบริเวณองค์พระปฐมเจดีย์ทั้งชั้นนอกและชั้นใน เป็นเขตที่ห้ามมีร้านค้าจำหน่ายสินค้าเพราะจะทำให้สภาพแวดล้อมในบริเวณองค์พระปฐมเจดีย์เสื่อมโทรมได้	2. ให้การศึกษาแก่ชุมชน และนักท่องเที่ยวแบบเดียวกัน และดูแลซ่อมแซมให้คงสภาพที่สมบูรณ์เหมือนเดิม
3. ควรมีการจัดที่จอดรถภายในบริเวณองค์พระปฐมเจดีย์ให้เป็นระเบียบเรียบร้อยกว่าที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน เช่น ห้ามรถยนต์สัญจรภายในองค์พระปฐมเจดีย์ ชั้นใน เพื่อป้องกันอุบัติเหตุและการสิ้นเสที่อื่นที่อาจจะกระทบกระเทือนต่อตัวองค์พระปฐมเจดีย์	3. ควรจะอนุรักษ์องค์พระปฐมเจดีย์เอาไว้ เพราะเป็นสิ่งก่อสร้างที่มีศรัทธา เช่น การทาสีใหม่ แต่ไม่เอาสิ่งใหม่ๆ ใส่มเพิ่มเข้าไป โดยการใช้อิฐเก่าแทนอิฐใหม่เพื่อซ่อมแซม
4. ควรมีการดูแลรักษาขององค์พระปฐมเจดีย์อย่างจริงจังและต่อเนื่องเพื่อให้คงอยู่ในสภาพเดิมให้นานที่สุด เช่น กำหนดมาตรการให้กับชุมชนโดยรอบองค์พระปฐมเจดีย์ห้ามปลูกสิ่งก่อสร้างบดบังองค์พระปฐมเจดีย์เพื่อป้องกันการทำลายทัศนียภาพขององค์พระปฐมเจดีย์	4. จัดทำป้ายสัญลักษณ์ที่เป็นภาษาอังกฤษแสดงจุดที่ให้บริการแก่นักท่องเที่ยว เช่น จัดทำสัญลักษณ์ที่วางกระเป๋าดูแลทาง จุดบริการน้ำดื่ม เป็นต้น

ตาราง 6.1 แสดงความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยว ที่มีต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมองค์พระปฐมเจดีย์ (ต่อ)

ข้อเสนอแนะตามความเห็นของนักท่องเที่ยว	
นักท่องเที่ยวชาวไทย	นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ
5. ส่งเสริมเยาวชนในชุมชนให้เป็นไกด์นำเที่ยว คอยเป็นผู้นำทางให้คำแนะนำต่างๆ รวมทั้งสามารถอธิบายประวัติความเป็นมาขององค์พระปฐมเจดีย์ให้แก่นักท่องเที่ยวได้รับทราบได้	5. ควรจัดทำแผ่นพับ (Brochure) ที่เป็นภาษาอังกฤษฉบับย่อไว้สำหรับอธิบายประวัติศาสตร์และศิลปวัฒนธรรมในอดีตแก่นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ
6. ส่งเสริมให้เจ้าหน้าที่มีบทบาทมากขึ้น เช่น ส่งเสริมการประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสาร และคอยแนะนำการท่องเที่ยวให้กับนักท่องเที่ยวเพิ่มมากขึ้น และจัดเจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัยประจำตามจุดต่างๆ เพื่อดูแลความเรียบร้อยเป็นต้น	6. หมั่นตรวจวัดระดับการจราจรโดยรอบองค์พระปฐมเจดีย์
7. ควรมีการจัดนำเที่ยวแบบอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมเพื่อที่นักท่องเที่ยวจะได้สังเกตเห็นคุณค่าในศิลปกรรมอันทรงคุณค่าเพิ่มขึ้น เช่น จัดกิจกรรมให้ประชาชนและนักท่องเที่ยวร่วมกันปลูกต้นไม้รอบบริเวณองค์พระฯ เพื่อความร่มรื่น	7. มีนักท่องเที่ยวบางคนเสนอแนะให้ยกเลิกการเก็บค่าธรรมเนียมเข้าชมสำหรับนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติเพราะนักท่องเที่ยวต่างชาติก็เข้าไปบริจาคข้างในเหมือนกับคนไทย
8. กำหนดมาตรการในการแต่งกายให้เหมาะสมสำหรับบุคคลที่จะขึ้นไปนมัสการองค์พระร่วงฯ	8. กำหนดมาตรการในการแต่งกายให้เหมาะสมสำหรับบุคคลที่จะขึ้นไปนมัสการองค์พระร่วงฯ

ตาราง 6.1 แสดงความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยว ที่มีต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมองค์พระปฐมเจดีย์ (ต่อ)

ข้อเสนอแนะตามความเห็นของนักท่องเที่ยว	
นักท่องเที่ยวชาวไทย	นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ
9. สร้างจิตสำนึกให้ประชาชนและนักท่องเที่ยวที่เข้ามาท่องเที่ยวได้เล็งเห็นถึงคุณค่าของศิลปกรรมและผลกระทบในด้านต่างๆ ที่อาจเกิดขึ้น และส่งเสริมให้มีความตระหนักในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมให้สืบต่อถึงรุ่นลูกรุ่นหลานได้ใช้ประโยชน์ต่อไป	9. ส่งเสริมให้นักท่องเที่ยวมีความตระหนักและมีความรับผิดชอบในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมร่วมกัน
10. รณรงค์ให้ความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมให้กับนักท่องเที่ยวและประชาชนทั่วไปได้เล็งเห็นถึงความตระหนักในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม	
11. ศึกษากฎหมายของต่างประเทศแล้วนำมาปรับปรุงใช้กับกฎหมายของประเทศไทย เช่น การปรับเมื่อบุคคลกระทำความผิดในสถานที่ท่องเที่ยว	

6.3 ข้อเสนอแนะที่มีต่อหน่วยงานขององค์พระปฐมเจดีย์ มีดังนี้

1. ควรมีการส่งเสริมและกระตุ้นการเรียนรู้ของนักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างชาติในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม โดยการจัดนิทรรศการณรงค์้าให้ความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม
2. ควรมีการแนะนำให้มีการปฏิบัติตามกฎเกณฑ์และตามมาตรการของแหล่งท่องเที่ยวแก่นักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างชาติที่ถูกต้อง เช่น การแต่งกายให้รัดกุมและเหมาะสมในการเข้าไปนมัสการองค์พระร่วงฯ ห้ามทิ้งขยะที่ไม่ใช่จุดที่ทิ้งขยะ ไม่ขีดเขียนฝาผนังเล่น เป็นต้น
3. ตรวจสอบและประเมินผล การจัดการภายในองค์พระปฐมเจดีย์ รวมถึงดูแลสอดส่องพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างชาติ
4. ควรมีจุดบริการให้ข้อมูลในแต่ละจุดต่างๆ ของแหล่งท่องเที่ยวภายในบริเวณเขตองค์พระปฐมเจดีย์ โดยจัดทำเป็นภาษาอังกฤษ หรือภาษาที่นักท่องเที่ยวต่างชาติใช้อย่างถูกต้องให้แก่นักท่องเที่ยวต่างชาติ เช่น จัดให้มีบริการแจกแผ่นพับประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยว คู่มือแนะนำแหล่งท่องเที่ยว เป็นต้น
5. ควรมีการส่งเสริมให้นักท่องเที่ยวชาวไทย และชาวต่างชาติได้มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมเพิ่มมากขึ้น โดยการจัดกิจกรรมที่ดึงนักท่องเที่ยวเข้ามามีส่วนร่วมในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม
6. ควรมีการเผยแพร่ข่าวสารเกี่ยวกับองค์พระปฐมเจดีย์ให้ประชาชนในประเทศและต่างชาติได้รับรู้มากขึ้น โดยผ่านสื่อมวลชน สื่อสิ่งพิมพ์ และสื่ออิเล็กทรอนิกส์ เพิ่มขึ้น

6.4 ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาเรื่องความคิดเห็นของประชาชนท้องถิ่นต่อการบริหารงานองค์พระปฐมเจดีย์ภายใต้การกำกับดูแลระหว่างกรมศิลปากรกับวัดพระปฐมเจดีย์ เพื่อศึกษาความแตกต่างในการจัดการเกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมภายใต้อำนาจหน้าที่ระหว่างหน่วยงานสองหน่วยงาน ซึ่งจะนำไปเป็นแนวทางการปรับปรุงแก้ไขปัญหาเกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมต่อไป
2. ควรมีการศึกษาเรื่องความคิดเห็นของประชาชนต่อการประกอบการของผู้ประกอบการภายในบริเวณองค์พระปฐมเจดีย์ รวมทั้งความคิดเห็นในเรื่องการจัดงานประจำปีขององค์พระปฐมเจดีย์
3. ควรขยายการศึกษาเชิงคุณภาพด้านแนวทางการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนท้องถิ่น เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน เพื่อหาแนวทางและรูปแบบที่เหมาะสมในการพัฒนาการท่องเที่ยวในชุมชนอื่นๆ ต่อไป

การศึกษาเปรียบเทียบความตระหนักของนักท่องเที่ยวชาวไทย และชาวต่างชาติที่มีต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมในสถานที่ท่องเที่ยว กรณีศึกษา: องค์พระปฐมเจดีย์ จังหวัดนครปฐม

อริญา อุ้ววทอง 4737805 SHEV/M

ศศ.ม. (สิ่งแวดล้อม)

คณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์: วิลาสินี อโนมะศิริ, วท.ด., พรรณีภา บุรพาชีพ, น.บ. (เกียรตินิยมดี), น.ม., จิราพร จักรไพวงศ์, ศศ.ม.

บทสรุปสำหรับผู้บริหาร

การศึกษาเปรียบเทียบความตระหนักของนักท่องเที่ยวชาวไทย และชาวต่างชาติที่มีต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมในสถานที่ท่องเที่ยว กรณีศึกษา: องค์พระปฐมเจดีย์ จังหวัดนครปฐม

1. บทนำ

ศิลปกรรมนับเป็นมรดกของชาติที่มีคุณค่าจำเป็นต้องอนุรักษ์ไว้ ในขณะที่เดียวกันสิ่งแวดล้อมโดยรอบแหล่งศิลปกรรมเหล่านั้นเป็นสิ่งที่จะต้องอนุรักษ์ควบคู่กันไปด้วย เพื่อจัดระเบียบให้สิ่งแวดล้อมและรักษาคุณภาพของแหล่งเหล่านั้นโดยตรง เมื่อวิเคราะห์ถึงปัญหาการทำลายสิ่งแวดล้อมศิลปกรรม พบว่า มีทั้งที่เกิดจากการกระทำ โดยเจตนา ความรู้เท่าไม่ถึงการณ์ และผลกระทบจากการพัฒนาต่างๆ (กองอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมธรรมชาติและศิลปกรรม, 2550)

ปัจจุบันความเสื่อมโทรมและความเสียหายของแหล่งศิลปกรรมกำลังเป็นที่น่าวิตก โดยเฉพาะในกิจกรรมที่มนุษย์ได้เข้ามามีส่วนทำลาย โดยรู้เท่าไม่ถึงการณ์เพื่อประโยชน์ต่อการพัฒนาหรือเพื่อกิจกรรมอื่นในท้องถิ่นนั้นๆ ตลอดจนเพื่อประโยชน์ส่วนตัว ทั้งนี้สาเหตุ มาจากภาวะเศรษฐกิจ ทำให้มีการรื้อถอนพื้นที่ของแหล่งศิลปกรรมเพื่อธุรกิจ การค้าโดยเฉพาะบริเวณที่อยู่ใกล้กับแหล่งศิลปกรรมบางแหล่งมีการก่อสร้างสิ่งใหม่ซึ่งไม่มีคุณค่าทางศิลปประชิดคบบังโบราณสถาน นับเป็นการทำลายคุณค่าความสวยงาม บางครั้ง มีการเปลี่ยนแปลง ค่านิยมและรูปแบบ เพราะคิดว่า

เก่า เป็นเรื่องของความล้ำสมัย บางที่มีร่องรอยเหลือให้เห็นเพียงส่วนน้อยอันเนื่องมาจากการรื้อถอนทิ้งร้าง เมื่อตกอยู่ในสภาพแวดล้อมเช่นนี้ ก็ทำให้ไม่มีผู้เห็นความสำคัญ บ้างก็ใช้พื้นที่โบราณสถานส่วนที่เหลือเป็นที่ตั้งกิจกรรมทางการค้า เป็นลานจอดรถ บางแห่งทำลายโดยการขีดเขียนข้อความที่ไม่เหมาะสมตามอาคารหรือกำแพงโบราณ บางแห่งก็มีการรื้อทำลายโดยนำอิฐหรือวัสดุบางส่วนจากซากปรักหักพังของโบราณสถาน ไปเพื่อประโยชน์ใช้สอยส่วนตัวหรือเพื่อการค้า หากปล่อยให้สภาพเช่นนี้เกิดขึ้นอีกต่อไปจะมีผลทำให้ศิลปกรรมเสียหาย มีสภาพแวดล้อมที่เสื่อมโทรมและหมดสภาพไปในที่สุด ซึ่งปัญหาการทำลายเช่นนี้ จึงเป็นปัญหาที่กินกำลัง และอำนาจหน้าที่ของหน่วยงานรับผิดชอบที่จะดูแล คือ กรมศิลปากร (กองอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมธรรมชาติและศิลปกรรม, 2550)

อย่างไรก็ตามกองอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมธรรมชาติและศิลปกรรมได้มีการกำหนดแนวทางในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมไว้โดยให้ส่งเสริมให้มีการอบรมและสร้างสามัญสำนึกให้ประชาชนเกิดความรู้สึกรักหวงแหนและเห็นคุณค่าของศิลปกรรมและสิ่งแวดล้อมที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับแหล่งศิลปกรรม อย่างไรก็ตามหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมธรรมชาติและศิลปกรรม เช่น กองอนุรักษ์ ๓ กรมศิลปากร ต่างก็มีความเห็นตรงกันว่า การสร้างให้เกิดความรู้สึกรักหวงแหน ความตระหนักในคุณค่าของศิลปกรรมหน่วยงานไม่สามารถจะดำเนินการให้ลุล่วงไปได้หากไม่มีความร่วมมือของผู้ที่เกี่ยวข้อง เช่น นักท่องเที่ยว หรือประชาชนทั่วไป ดังนั้นการศึกษาความตระหนักของนักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างชาติที่มีต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมองค์พระปฐมเจดีย์จึงเป็นหนทางหนึ่งในการเป็นข้อมูลสำคัญแก่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องและยังเป็นการประยุกต์ใช้แนวคิดทฤษฎีทางสังคมศาสตร์อีกด้วย

นครปฐมเป็นจังหวัดหนึ่งในภาคกลางที่มีประวัติศาสตร์เก่าแก่ยาวนาน เชื่อว่าเป็นที่ตั้งเก่าแก่ของเมืองในสมัยทวารวดี โดยมีหลักฐานทางประวัติศาสตร์และโบราณคดีเป็นจำนวนมากซึ่งเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญในภาคกลาง ในปี 2548 จังหวัดนครปฐมยังติดอันดับ 1 ใน 25 จังหวัดที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวภายในประเทศยอดนิยมของนักท่องเที่ยว พบว่า ในรอบปี พ.ศ. 2548 มีจำนวนนักท่องเที่ยวเดินทางมาท่องเที่ยวองค์พระปฐมเจดีย์ โดยแบ่งเป็นนักท่องเที่ยวชาวไทย จำนวน 8,375,496 คน และนักท่องเที่ยวต่างชาติ จำนวน 127,528 คน รวมทั้งสิ้นเป็นจำนวน 8,503,024 คน (ศูนย์การท่องเที่ยว กีฬา และนันทนาการ จังหวัดนครปฐม, 2549) นอกจากนี้จากการประชุมเชิงปฏิบัติการ (Workshop) ทุกภาคส่วนทั้งภาครัฐและเอกชนจำนวน 5 ครั้ง เมื่อวิเคราะห์จุดอ่อนจุดแข็ง ได้ผลสรุปว่าจังหวัดนครปฐมยังมีศักยภาพที่โดดเด่นในด้านการท่องเที่ยวโดยเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ โบราณสถาน โบราณวัตถุ ศาสนา ด้วย (สำนักงานจังหวัดนครปฐม, 2549)

องค์พระปฐมเจดีย์ เป็นปูชนียสถานแห่งหนึ่งที่สำคัญของประเทศไทย อยู่ในวัดพระ

ปฐมเจดีย์ราชวรมหาวิหาร อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม มีประวัติความเป็นมายาวนานในแผ่นดินสุวรรณภูมิ เป็นที่ประดิษฐานพระบรมสารีริกธาตุ ของพระพุทธเจ้า นอกจากนี้พระบรมราชสรীরังการ รัชกาลที่ 6 พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว บรรจุที่ฐานพระร่วงโรจนฤทธิ์ พระปฐมเจดีย์ จังหวัดนครปฐม และฐานพระพุทธรูปชินสีห์ วัดบวรนิเวศวิหาร ตามที่มีพระบรมราชโองการสั่งไว้ในพระราชพิธีบรมราชาภิเษก

สภาพแวดล้อมบริเวณองค์พระปฐมเจดีย์ ทุกด้านจะล้อมรอบด้วยกำแพงเหล็ก ด้านนอกรั้วเป็นถนนที่เชื่อมไปยังถนนเพชรเกษม องค์พระปฐมเจดีย์ตั้งอยู่ใจกลางแหล่ง การค้าและชุมชนของจังหวัดนครปฐม รวมทั้งมีการสร้างถนนเข้าไปจนถึงองค์เจดีย์ เพื่อให้เกิดความสะดวกในการใช้รถยนต์ ขวดยานพาหนะ เข้าไปนมัสการองค์พระปฐมเจดีย์ มีบริเวณพื้นที่โล่งว่างเพื่อใช้ในการทำกิจกรรมการค้า และเป็นลานจอดรถ ก่อให้เกิดสภาพมลพิษทางอากาศที่เกิดจากรถยนต์ฝุ่นละออง ลอยอยู่ในชั้นบรรยากาศ การปล่อยให้มีควันเข้าออก หรือผ่านองค์เจดีย์ได้อย่างอิสระทำให้เกิดความสิ้นสะเทือนต่อตัวองค์เจดีย์ นอกจากนี้การที่องค์พระปฐมเจดีย์ตั้งอยู่ใจกลางเมืองทางหน่วยงานภาครัฐและเอกชนมักใช้เป็นสถานที่จัดกิจกรรม จัดเป็นที่จำหน่ายสินค้าหารายได้ นอกเหนือจากงานเทศกาลประจำปี ซึ่งมีประมาณ 7-10 ครั้ง ต่อปี และในแต่ละครั้งใช้เวลา 7-14 วันแล้วในตอนเย็นของทุกวันมีการจัดเป็นตลาดนัดของกิน เพื่อให้ประชาชนมาจับจ่ายใช้สอยกันอย่างสะดวก ซึ่งก่อให้เกิดเสียงอีกทีจากขวดยานพาหนะ ส่วนพื้นที่ที่เป็นที่โล่งว่างได้ถูกนำมาใช้จัดกิจกรรมซึ่งอาจก่อให้เกิดความเสียหายทรุดโทรมขึ้นได้จากการที่ซ่อมแซมไม่ทันเนื่องจากการจัดกิจกรรมบ่อยครั้ง

ปัจจุบันองค์พระปฐมเจดีย์ได้ถูกนำมาใช้ประโยชน์ด้านการท่องเที่ยวจากนักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างชาติเพิ่มมากขึ้น เนื่องจากองค์พระปฐมเจดีย์เป็นสถานที่ที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์ ลักษณะการใช้ประโยชน์ของนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่เป็นการสักการบูชาสิ่งศักดิ์สิทธิ์ เยี่ยมชมความงดงามของอาคารสถานที่ การศึกษา รวมทั้งการเข้าร่วมงานในกิจกรรมต่างๆ ที่หน่วยงานภาครัฐและเอกชนจัดขึ้น รวมทั้งยังเป็นแหล่งประกอบอาชีพให้กับคนในชุมชนท้องถิ่นอีกด้วย

จากผลของกิจกรรมต่างๆซึ่งมนุษย์เป็นผู้กระทำอาจเป็นสาเหตุส่วนหนึ่งที่ก่อให้เกิดการทำลายความสมดุลของสภาพแวดล้อมหรืออาจก่อให้เกิดปัญหาทางสิ่งแวดล้อมขึ้นได้โดยที่ไม่ทันรู้ตัว จากสภาพแวดล้อมในปัจจุบันขององค์พระปฐมเจดีย์ที่กำลังเป็นอยู่จึงมีความจำเป็นที่จะต้องช่วยกันอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมองค์พระปฐมเจดีย์เพื่อให้ดำรงสภาพแวดล้อมที่ดีต่อชุมชนและประเทศชาติไว้ เพราะถ้าหากองค์พระปฐมเจดีย์เสื่อมโทรมจะส่งผลกระทบต่อพื้นฐานในการดำรงชีวิต และการพัฒนาด้านจิตใจ ซึ่งก่อให้เกิดปัญหาสังคมตามมา และหนทางหนึ่งที่สำคัญในการที่จะทำให้องค์พระปฐมเจดีย์คงอยู่คู่กับจังหวัดนครปฐมและประเทศไทยต่อไปในสภาพที่ทรง

คุณค่าและมีสิ่งแวดล้อมที่ดีก็คือการส่งเสริมให้มีการอบรม ให้ความรู้และสร้างสามัญสำนึกให้ประชาชนและนักท่องเที่ยวเกิดความตระหนัก รักและหวงแหน เห็นคุณค่าของศิลปกรรมและสิ่งแวดล้อมที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับแหล่งศิลปกรรมนั้นๆ การปรับปรุงเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมทางด้านความรู้สึกและอารมณ์นั้น เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นภายในจิตใจของแต่ละบุคคล ดังนั้น การปลูกฝังในเรื่องของความรู้สึก อารมณ์ จึงเป็นสิ่งที่ต้องพยายามสอดแทรกในทุกเวลาทุกโอกาสเท่าที่จะทำได้ เช่น เดียวกับการศึกษาความตระหนักในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมของนักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างชาติ ในครั้งนี้ด้วยเช่นกันถ้าสามารถรับรู้ถึงระดับความตระหนัก และปัจจัยต่าง ๆ ที่มีผลต่อความตระหนักในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมของนักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างชาติได้แล้ว สามารถนำมาใช้เป็นส่วนประกอบในการพิจารณาดำเนินการพัฒนาส่งเสริม ในเรื่องการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมต่อไป

ดังนั้นจึงทำให้ผู้วิจัยเกิดความสนใจที่จะทำการศึกษาและเปรียบเทียบความตระหนักของนักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างชาติที่มีต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมองค์พระปฐมเจดีย์ และศึกษาว่ามีปัจจัยใดบ้างที่มีผลต่อความตระหนักของนักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างชาติที่มีต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม รวมทั้งศึกษาปัญหา อุปสรรคและแนวทางในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมองค์พระปฐมเจดีย์ เพื่อใช้เป็นประโยชน์ในการที่หน่วยงานท้องถิ่น และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง จะได้นำผลการวิจัยมาใช้ในการวางแผน ประชาสัมพันธ์ ให้ความรู้ ความเข้าใจ และพัฒนาเสริมสร้างความตระหนักให้แก่ประชาชนท้องถิ่น และนักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในแนวทางที่ถูกต้องเพื่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมที่เหมาะสมต่อไป

2. บทคัดย่อ

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาเปรียบเทียบความตระหนักของนักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างชาติที่มีต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมองค์พระปฐมเจดีย์ ปัจจัยที่มีผลต่อความตระหนักของนักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างชาติที่มีต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมองค์พระปฐมเจดีย์ รวมทั้งศึกษาปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมองค์พระปฐมเจดีย์ กลุ่มตัวอย่างที่ทำการศึกษา คือ นักท่องเที่ยวที่มีอายุ ตั้งแต่ 18 ปีขึ้นไป ที่เดินทางมาท่องเที่ยวขององค์พระปฐมเจดีย์ จังหวัดนครปฐม แบ่งเป็นนักท่องเที่ยวชาวไทย จำนวน 200 ราย และชาวต่างชาติ จำนวน 200 ราย รวมทั้งสิ้น 400 ราย เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้สถิติ ร้อยละ ค่าเฉลี่ยเลขคณิต ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์การผันแปรทางเดียว (Analysis of Variance: ANOVA)

ผลการศึกษา พบว่า กลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวชาวไทย และชาวต่างชาติ ส่วนใหญ่ มี

ความตระหนักต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมองค์พระปฐมเจดีย์อยู่ในระดับปานกลาง ปัจจัยที่มีผลต่อความตระหนักในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมองค์พระปฐมเจดีย์ ของกลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวชาวไทย พบว่า การเป็นสมาชิกชมรม การรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมองค์พระปฐมเจดีย์ การให้คุณค่าสิ่งแวดล้อมศิลปกรรม และความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม มีผลต่อความตระหนักในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ในขณะที่ ปัจจัยที่มีผลต่อความตระหนักในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมองค์พระปฐมเจดีย์ของกลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวต่างชาติ พบว่า สัญชาติ ประสบการณ์เกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม การให้คุณค่าสิ่งแวดล้อมศิลปกรรม และความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม มีผลต่อความตระหนักในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากการทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ย โดยใช้สถิติ t-test พบว่า ทั้งกลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวชาวไทย ($\bar{x} = 103.95$) และกลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวต่างชาติ ($\bar{x} = 103.24$)) ไม่มีความแตกต่างกันในเรื่องของความตระหนักต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมองค์พระปฐมเจดีย์

ปัญหา อุปสรรคในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมองค์พระปฐมเจดีย์ ที่สำคัญ คือ การขาดความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมองค์พระปฐมเจดีย์ การให้คุณค่าสิ่งแวดล้อมศิลปกรรม ตลอดจนการขาดข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับองค์พระปฐมเจดีย์

ข้อเสนอแนะของผู้วิจัยเพื่อก่อให้เกิดความตระหนักในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมองค์พระปฐมเจดีย์ กล่าวคือ ภาครัฐ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรให้ความรู้ ข้อมูลข่าวสาร รวมทั้งสร้างความตระหนักในคุณค่าของสิ่งแวดล้อมศิลปกรรมแก่ประชาชนและนักท่องเที่ยว ให้ได้รับรู้ถึงแนวทางการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมองค์พระปฐมเจดีย์อย่างถูกต้องและทั่วถึง โดยผ่านสื่อโทรทัศน์ วิทยุ หนังสือพิมพ์ แผ่นพับ รวมทั้งสื่ออิเล็กทรอนิกส์ ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่าย ทั้งภาครัฐ เอกชน และชุมชนควรมีส่วนร่วมในการวางแผนเพื่อหาแนวทางกระตุ้นให้ประชาชนและนักท่องเที่ยวมีความตระหนักต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง

3. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบความตระหนักของนักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างชาติที่มีต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมองค์พระปฐมเจดีย์
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความตระหนักของนักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างชาติที่มีต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมองค์พระปฐมเจดีย์

3. เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมองค์พระปฐมเจดีย์

4. ขอบเขตของการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ มีขอบเขตครอบคลุมพื้นที่ตั้งแต่บริเวณฐานด้านล่างขององค์เจดีย์ พื้นที่โล่งว่างและอาคารต่าง ๆ ภายในขอบรั้วกำแพงหลักของเขตโบราณสถานองค์พระปฐมเจดีย์ ซึ่งมีเนื้อที่ 118 ไร่ 1 งาน โดยศึกษาจากนักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างชาติ ที่มีอายุตั้งแต่ 18 ปี ขึ้นไป ที่เดินทางเข้ามาท่องเที่ยวของค์พระปฐมเจดีย์ จังหวัดนครปฐม และมีการเก็บข้อมูลในเดือน กันยายน – ตุลาคม พ.ศ. 2549

5. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) โดยใช้แบบสอบถาม (Questionnaires) เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล ซึ่งมีขั้นตอนในการดำเนินการดังนี้

ส่วนที่ 1 คำถามเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ สัญชาติ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้เฉลี่ยต่อเดือน การเป็นสมาชิกชมรม และประสบการณ์ในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม ซึ่งมีลักษณะคำถามเป็นแบบปลายปิด (Close-ended Questions) และแบบปลายเปิด (Open-ended Questions)

ส่วนที่ 2 คำถามปัจจัยที่เกี่ยวกับการเดินทางท่องเที่ยว ได้แก่ วัตถุประสงค์หลักในการเดินทางท่องเที่ยว ลักษณะของการเดินทางท่องเที่ยว และจำนวนครั้งที่มาท่องเที่ยวในรอบ 1 ปี ซึ่งมีลักษณะคำถามเป็นแบบปลายปิด (Close-ended Questions) และแบบปลายเปิด (Open-ended Questions)

ส่วนที่ 3 คำถามเกี่ยวกับการได้รับข่าวสาร แหล่งที่มาและความถี่ในการรับข่าวสารของนักท่องเที่ยวเกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมองค์พระปฐมเจดีย์ ซึ่งมีลักษณะคำถามเป็นแบบปลายปิด (Close-ended Questions)

ส่วนที่ 4 คำถามเกี่ยวกับการให้คุณค่าสิ่งแวดล้อมศิลปกรรม มีลักษณะคำถามเป็นแบบปลายปิด (Close-ended Questions)

ส่วนที่ 5 คำถามเกี่ยวกับความรู้ในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม มีลักษณะคำถามเป็นแบบปลายปิด (Close-ended Questions)

ส่วนที่ 6 คำถามเกี่ยวกับความตระหนักในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม มีลักษณะคำถามเป็นแบบปลายปิด (Close-ended Questions)

ส่วนที่ 7 คำถามเกี่ยวกับปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมองค์พระปฐมเจดีย์ มีลักษณะคำถามเป็นแบบปลายเปิด (Open-ended Questions)

6. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

1. ข้อมูลเกี่ยวกับลักษณะของประชากรกลุ่มตัวอย่าง สถิติที่ใช้ คือ สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ได้แก่ อัตราส่วนร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ยเลขคณิต (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ค่าต่ำสุด (Minimum) และค่าสูงสุด (Maximum)

2. การทดสอบความสัมพันธ์ ระหว่างตัวแปรอิสระ (ระดับการวัดเป็นกลุ่ม) กับตัวแปรตาม (ระดับการวัดเป็นช่วง) สำหรับตัวแปรอิสระที่แบ่งเป็น 2 กลุ่ม ใช้สถิติ t-test ส่วนตัวแปรอิสระที่มีมากกว่า 2 กลุ่ม จะใช้สถิติการวิเคราะห์การแปรปรวนทางเดียว (One – way Analysis of Variance : One way ANOVA)

3. เปรียบเทียบความตระหนักในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมองค์พระปฐมเจดีย์ ระหว่างกลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวชาวไทย กับกลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวต่างชาติ โดยใช้การวิเคราะห์ด้วยสถิติ t-test

7. สรุปผลการวิจัย

7.1 ลักษณะของกลุ่มตัวอย่าง

ปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักท่องเที่ยวชาวไทย ส่วนใหญ่ เป็นเพศหญิง ร้อยละ 54.0 มีอายุระหว่าง 22-42 ปี ร้อยละ 60.5 มีสัญชาติไทย ร้อยละ 100.0 มีการศึกษาระดับปริญญาตรี ร้อยละ 49.0 มีอาชีพรับราชการ/พนักงานรัฐวิสาหกิจ ร้อยละ 39.5 มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 1,749 -31,695 บาท ร้อยละ 88.5 ไม่เป็นสมาชิกชมรม ร้อยละ 94.0

ในขณะที่ กลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักท่องเที่ยวต่างชาติ ส่วนใหญ่ เป็นเพศชาย ร้อยละ 52.5 มีอายุระหว่าง 23-46 ปี ร้อยละ 79.5 มีสัญชาติจัดอยู่ในกลุ่มยุโรป ร้อยละ 67.0 มีการศึกษาระดับปริญญาตรี ร้อยละ 40.5 มีอาชีพพนักงานบริษัท/รับจ้างทั่วไป ร้อยละ 46.0 มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 356,016 บาทและต่ำกว่า ร้อยละ 80.5 ไม่เป็นสมาชิกชมรม ร้อยละ 95.0

ปัจจัยเกี่ยวกับการเดินทางท่องเที่ยว พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักท่องเที่ยวชาวไทย

ส่วนใหญ่ มีวัตถุประสงค์หลักในการเดินทางท่องเที่ยวเพื่อการศึกษา ทำบุญ ไหว้พระ ร้อยละ 76.5 ลักษณะการเดินทางร่วมเดินทางท่องเที่ยวไปกับกลุ่มครอบครัวหรือญาติ ร้อยละ 48.0 มีจำนวนครั้งที่มาท่องเที่ยวมากกว่า 4 ครั้งขึ้นไป ร้อยละ 47.0

ในขณะที่ กลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักท่องเที่ยวต่างชาติ ส่วนใหญ่ มีวัตถุประสงค์หลักในการเดินทางท่องเที่ยวเพื่อชมศิลปวัฒนธรรม ประเพณี โบราณสถาน โบราณวัตถุ ร้อยละ 57.0 ลักษณะการเดินทางร่วมเดินทางท่องเที่ยวไปกับกลุ่มทัวร์ ร้อยละ 31.0 มีจำนวนครั้งที่มาท่องเที่ยวเป็นครั้งแรก ร้อยละ 89.5

ปัจจัยกระตุ้น พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักท่องเที่ยวชาวไทย ส่วนใหญ่ มีการรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมองค์พระปฐมเจดีย์ ระดับต่ำ ร้อยละ 63.5 มีประสบการณ์เกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม ร้อยละ 65.0 มีการให้คุณค่าสิ่งแวดล้อมศิลปกรรมระดับปานกลาง ร้อยละ 72.0 มีความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมระดับปานกลาง ร้อยละ 80.5

ในขณะที่ กลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักท่องเที่ยวต่างชาติ ส่วนใหญ่ มีการรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมองค์พระปฐมเจดีย์ ระดับต่ำ ร้อยละ 82.5 ไม่มีประสบการณ์เกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม ร้อยละ 64.0 มีการให้คุณค่าสิ่งแวดล้อมศิลปกรรมระดับปานกลาง ร้อยละ 56.0 มีความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมระดับปานกลาง ร้อยละ 57.5

7.2 ระดับความตระหนักต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมองค์พระปฐมเจดีย์

กลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักท่องเที่ยวชาวไทย ส่วนใหญ่ มีความตระหนักต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมองค์พระปฐมเจดีย์ อยู่ในระดับปานกลาง ร้อยละ 64.0 ในขณะที่ กลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักท่องเที่ยวต่างชาติ ส่วนใหญ่ มีความตระหนักต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมองค์พระปฐมเจดีย์ อยู่ในระดับปานกลาง ร้อยละ 58.5

จากการทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ย โดยใช้สถิติ t-test พบว่า ทั้งกลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวชาวไทย ($\bar{x} = 103.95$) และกลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวต่างชาติ ($\bar{x} = 103.24$)) ไม่มีความแตกต่างกันในเรื่องของความตระหนักต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมองค์พระปฐมเจดีย์

7.3 การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคลปัจจัยเกี่ยวกับการเดินทางท่องเที่ยว และปัจจัยกระตุ้นกับความตระหนักต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมองค์พระปฐมเจดีย์ โดยการใช้สถิติการวิเคราะห์ การผันแปรทางเดียว (One – Way Analysis of Variance) และ t – test (ตาราง 1-6)

ผลการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความตระหนักในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมองค์พระปฐมเจดีย์ ของกลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักท่องเที่ยวชาวไทย พบว่า การเป็นสมาชิกชมรม การรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมองค์พระปฐมเจดีย์ การให้คุณค่าสิ่งแวดล้อมศิลปกรรม และความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม มีผลต่อความตระหนักในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมองค์พระปฐมเจดีย์ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ส่วนตัวแปร เพศ อายุ สัญชาติ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้เฉลี่ยต่อเดือน วัตถุประสงค์หลักในการเดินทางท่องเที่ยว ลักษณะของการเดินทางท่องเที่ยว จำนวนครั้งที่มาท่องเที่ยวในรอบ 1 ปี และประสบการณ์เกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม ไม่มีผลต่อความตระหนักในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมองค์พระปฐมเจดีย์ ของกลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักท่องเที่ยวชาวไทย

ส่วนผลการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความตระหนักในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมองค์พระปฐมเจดีย์ ของกลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ พบว่า สัญชาติ ประสบการณ์เกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม การให้คุณค่าสิ่งแวดล้อมศิลปกรรม และความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม มีผลต่อความตระหนักในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมองค์พระปฐมเจดีย์ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ส่วนตัวแปร เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้เฉลี่ยต่อเดือน การเป็นสมาชิกชมรม วัตถุประสงค์หลักในการเดินทางท่องเที่ยว ลักษณะของการเดินทางท่องเที่ยว จำนวนครั้งที่มาท่องเที่ยว ในรอบ 1 ปี และการรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมองค์พระปฐมเจดีย์ ไม่มีผลต่อความตระหนักในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมองค์พระปฐมเจดีย์ ของกลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ

ตาราง 1 การทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคล กับความตระหนักต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมองค์พระปฐมเจดีย์ ของกลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวชาวไทย

จำนวน 200 ราย

ตัวแปรและกลุ่มย่อย	N	$\bar{X}$	S.D.	Sig of F
เพศ				0.834
ชาย	92	104.15	12.28	
หญิง	108	103.77	13.39	
อายุ				0.855
21 ปี และต่ำกว่า	41	103.07	14.32	
22 – 42 ปี	121	104.01	12.43	
43 ปี และสูงกว่า	38	104.68	12.84	
สัญชาติ				—
ไทย	200	—	—	
ระดับการศึกษา				0.429
มัธยมศึกษาตอนปลายและต่ำกว่า	62	102.23	13.29	
อนุปริญญาหรือเทียบเท่า	27	103.30	15.51	
ปริญญาตรี	98	104.67	11.89	
สูงกว่าปริญญาตรี	13	108.00	11.91	
อาชีพ				0.200
ไม่ได้ทำงาน / แม่บ้าน	2	102.00	14.14	
รับราชการ / พนักงานรัฐวิสาหกิจ	79	106.32	12.26	
ธุรกิจส่วนตัว / ค้าขาย	25	99.56	11.18	
พนักงานบริษัท / รับจ้างทั่วไป	47	101.70	13.38	
นักเรียน นิสิต นักศึกษา	44	104.48	13.86	
อื่นๆ เช่น ทนายความ และชาวสวน	3	106.67	11.93	

ตาราง 1 การทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคล กับความตระหนักต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมองค์พระปฐมเจดีย์ ของกลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวชาวไทย (ต่อ)

จำนวน 200 ราย

ตัวแปรและกลุ่มย่อย	N	$\bar{X}$	S.D.	Sig of F
รายได้เฉลี่ยต่อเดือน (บาท)				0.752
1,748 และต่ำกว่า	3	98.67	9.71	
1,749 – 31,695	177	104.10	13.06	
31,696 และสูงกว่า	20	103.35	11.74	
การเป็นสมาชิกชมรม				< 0.001 *
ไม่เป็น	188	103.11	12.46	
เป็นสมาชิก / กรรมการชมรม เช่น ชมรม Green do it ชมรมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม และชมรมเรารักษ์แม่น้ำท่าจีน เป็นต้น	12	117.00	12.47	

หมายเหตุ * $P < 0.05$ มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ตาราง 2 การทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยเกี่ยวกับการเดินทางท่องเที่ยว กับความตระหนักต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมองค์พระปฐมเจดีย์ ของกลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวชาวไทย

จำนวน 200 ราย

ตัวแปรและกลุ่มย่อย	N	$\bar{X}$	S.D.	Sig of F
วัตถุประสงค์หลักในการเดินทางท่องเที่ยว				0.936
- เพื่อการพักผ่อนหย่อนใจ	16	104.00	16.56	
- เพื่อชมศิลปวัฒนธรรม ประเพณี	22	103.41	12.31	
โบราณสถาน โบราณวัตถุ				
- เพื่อการศึกษาประวัติศาสตร์โบราณคดี	4	98.50	7.94	
ศิลปวัฒนธรรม				
- เพื่อการศาสนา ทำบุญ ไหว้พระ	153	104.12	12.51	
- อื่นๆ เช่น ดูพระเครื่องและขอพรสิ่งศักดิ์สิทธิ์	5	105.20	19.31	
ลักษณะของการเดินทางท่องเที่ยว				0.215
มาคนเดียว	18	99.89	10.78	
กลุ่มเพื่อน	70	103.29	13.31	
กลุ่มครอบครัว /ญาติ	96	104.72	12.91	
กลุ่มทัวร์	11	103.18	11.19	
หน่วยงาน	5	114.60	12.90	
จำนวนครั้งที่มาท่องเที่ยว ในรอบ 1 ปี				0.111
ครั้งแรก	37	103.30	13.62	
ครั้งที่ 2 – 4	69	106.52	13.26	
มากกว่า 4 ครั้ง ขึ้นไป	94	102.31	12.06	

หมายเหตุ * $P < 0.05$ มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ตาราง 3 การทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยกระตุ้น กับความตระหนักรู้ต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมองค์พระปฐมเจดีย์ ของกลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวชาวไทย

จำนวน 200 ราย

ตัวแปรและกลุ่มย่อย	N	$\bar{X}$	S.D.	Sig of F
การรับรู้ข่าวสาร				0.001 *
ระดับต่ำ (1 คะแนน และต่ำกว่า)	127	106.30	12.64	
ระดับปานกลาง (2-8 คะแนน)	43	101.79	12.84	
ระดับสูง (9 คะแนน และสูงกว่า)	30	97.07	11.04	
ประสบการณ์เกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม				0.186
ไม่มีประสบการณ์	70	105.59	12.07	
มีประสบการณ์	130	103.06	13.23	
การให้คุณค่าสิ่งแวดล้อมศิลปกรรม				< 0.001 *
ระดับต่ำ (26 คะแนน และต่ำกว่า)	24	93.71	9.70	
ระดับปานกลาง (27-36 คะแนน)	144	102.89	12.22	
ระดับสูง (37 คะแนน และสูงกว่า)	32	116.38	7.53	
ความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม				< 0.001*
ระดับต่ำ (9 คะแนน และต่ำกว่า)	26	90.65	6.12	
ระดับปานกลาง (10-15 คะแนน)	161	105.16	12.30	
ระดับสูง (16 คะแนนเต็ม)	13	115.54	9.89	

หมายเหตุ * $P < 0.05$ มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ตาราง 4 การทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคล กับความตระหนักต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมองค์พระปฐมเจดีย์ ของกลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ

จำนวน 200 ราย

ตัวแปรและกลุ่มย่อย	N	$\bar{X}$	S.D.	Sig of F
เพศ				0.487
ชาย	105	103.90	14.22	
หญิง	95	102.49	14.39	
อายุ				0.244
22 ปี และต่ำกว่า	9	99.78	15.12	
23 – 46 ปี	159	102.70	14.38	
47 ปี และสูงกว่า	32	106.88	13.36	
สัญชาติ				0.002*
กลุ่มเอเชียตะวันออกเฉียง (กลุ่มอาเซียน)	13	94.08	12.66	
กลุ่มยุโรป	134	104.96	13.86	
กลุ่มอเมริกา	17	97.18	15.42	
กลุ่มเอเชียใต้	3	125.00	1.00	
กลุ่มโอเชียเนีย	24	101.83	12.68	
กลุ่มตะวันออกกลาง	5	92.40	13.28	
กลุ่มแอฟริกา	4	106.50	15.20	
ระดับการศึกษา				0.235
มัธยมศึกษาตอนปลายและต่ำกว่า	33	102.52	14.29	
อนุปริญญาหรือเทียบเท่า	39	100.79	13.84	
ปริญญาตรี	81	102.64	14.73	
สูงกว่าปริญญาตรี	47	106.79	13.63	

ตาราง 4 การทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคล กับความตระหนักต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมองค์พระปฐมเจดีย์ ของกลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ (ต่อ)

จำนวน 200 ราย

ตัวแปรและกลุ่มย่อย	N	$\bar{X}$	S.D.	Sig of F
อาชีพ				0.257
ไม่ได้ทำงาน / แม่บ้าน	7	107.71	14.55	
รับราชการ / พนักงานรัฐวิสาหกิจ	15	103.73	13.15	
ธุรกิจส่วนตัว / ค้าขาย	68	102.32	14.75	
พนักงานบริษัท / รับจ้างทั่วไป	92	104.63	14.04	
นักเรียน นิสิต นักศึกษา	14	99.71	15.08	
อื่นๆ เช่น แพทย์ เกษตรกร วิศวกร	4	89.25	5.91	
ทนายความ เป็นต้น				0.602
รายได้เฉลี่ยต่อเดือน (บาท)				
356,016 และต่ำกว่า	161	103.71	14.62	
356,017 – 1,222,351	8	99.88	11.62	
1,222,352 และสูงกว่า	31	101.61	13.20	
การเป็นสมาชิกชมรม				0.140
ไม่เป็น	190	102.83	14.33	
เป็นประชาชนชมรม	3	104.33	14.84	
เป็นสมาชิก / กรรมการชมรม เช่น	7	113.71	9.45	
ชมรม Sierra club, Green peace, Wildlife trust และ Hanover Gardener club เป็นต้น				

หมายเหตุ * $P < 0.05$ มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ตาราง 5 การทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยเกี่ยวกับการเดินทางท่องเที่ยว กับความตระหนักต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมองค์พระปฐมเจดีย์ ของกลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวต่างชาติ

จำนวน 200 ราย

ตัวแปรและกลุ่มย่อย	N	$\bar{X}$	S.D.	Sig of F
วัตถุประสงค์หลักในการเดินทางท่องเที่ยว				0.557
- เพื่อการพักผ่อนหย่อนใจ	69	102.72	14.42	
- เพื่อชมศิลปวัฒนธรรม ประเพณี	114	104.21	14.43	
โบราณสถาน โบราณวัตถุ				
- เพื่อการศึกษาประวัติศาสตร์โบราณคดี	3	92.67	5.51	
ศิลปวัฒนธรรม				
- เพื่อการศาสนา ทำบุญ ไหว้พระ	2	97.50	20.51	
- อื่นๆ เช่น เดินทางผ่าน อันานิมนรวมอยู่ในทัวร์	12	100.50	12.88	
ลักษณะของการเดินทางท่องเที่ยว				0.209
มาคนเดียว	41	103.88	12.74	
กลุ่มเพื่อน	41	102.76	15.25	
กลุ่มครอบครัว /ญาติ	52	104.92	14.17	
กลุ่มทัวร์	62	100.87	14.51	
หน่วยงาน	4	116.25	13.10	
จำนวนครั้งที่มาท่องเที่ยวในรอบ 1 ปี				0.162
ครั้งแรก	179	103.17	14.64	
ครั้งที่ 2 – 4	15	100.07	10.40	
มากกว่า 4 ครั้ง ขึ้นไป	6	113.17	6.46	

หมายเหตุ * $P < 0.05$ มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ตาราง 6 การทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยกระตุ้นกับความตระหนักรู้ต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมองค์พระปฐมเจดีย์ ของกลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ

จำนวน 200 ราย

ตัวแปรและกลุ่มย่อย	N	$\bar{X}$	S.D.	Sig of F
การรับรู้ข่าวสาร				0.845
ระดับต่ำ (1 คะแนน และต่ำกว่า)	165	103.44	14.16	
ระดับปานกลาง (2-4 คะแนน)	23	102.91	15.44	
ระดับสูง (5 คะแนน และสูงกว่า)	12	101.00	14.81	
ประสบการณ์เกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม				0.003 *
ไม่มีประสบการณ์	128	105.44	14.34	
มีประสบการณ์	72	99.32	13.41	
การให้คุณค่าสิ่งแวดล้อมศิลปกรรม				< 0.001 *
ระดับต่ำ (27 คะแนน และต่ำกว่า)	34	96.00	12.15	
ระดับปานกลาง (28-38 คะแนน)	112	99.80	12.10	
ระดับสูง (39 คะแนน เต็ม)	54	114.91	13.05	
ความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม				< 0.001 *
ระดับต่ำ (10 คะแนน และต่ำกว่า)	19	90.16	4.67	
ระดับปานกลาง (11-15 คะแนน)	115	99.21	12.27	
ระดับสูง (16 คะแนนเต็ม)	66	114.02	12.56	

หมายเหตุ * $P < 0.05$ มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

8. อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการศึกษา พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักท่องเที่ยวชาวไทย ส่วนใหญ่ ร้อยละ 64.0 มีความตระหนักต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมองค์พระปฐมเจดีย์ ในระดับปานกลาง

ในขณะที่กลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักท่องเที่ยวต่างชาติ ส่วนใหญ่ ร้อยละ 58.5 มีความตระหนักต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมองค์พระปฐมเจดีย์ ในระดับปานกลาง

เมื่อพิจารณาจากการทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ย โดยใช้สถิติ T-test พบว่า ทั้งกลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวชาวไทย และกลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวต่างชาติ ไม่มีความแตกต่างกันในเรื่องของความตระหนักต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมองค์พระปฐมเจดีย์ (กลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวชาวไทย $\bar{x} = 103.95$ กลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวต่างชาติ $\bar{x} = 103.24$)

เนื่องจากความตระหนักเป็นเรื่องของอารมณ์ และความรู้สึก (Bloom, Benjamin S.) แม้ว่าจะมีความแตกต่างกันในเรื่องของวัฒนธรรม ภาษา และศาสนาก็ตาม แต่ก็ไม่ส่งผลต่อความตระหนัก เพราะฉะนั้นการสร้างความตระหนักจึงสามารถใช้ได้กับคนทุกชาติ ทุกภาษา ดังนั้นจึงพออนุมานได้ว่าการสร้างความตระหนักสามารถประชาสัมพันธ์หรือสนับสนุนให้เกิดขึ้นได้ในแหล่งท่องเที่ยวทางโบราณสถานได้

จากการศึกษา พบว่า ปัญหา และอุปสรรค ที่มีต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมองค์พระปฐมเจดีย์ ที่สำคัญ ได้แก่

1. การขาดความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมองค์พระปฐมเจดีย์ เช่น มีการซ่อมแซมตัวศิลปกรรมผิดรูปแบบจากของจริง เกิดการสูญเสียมูลค่าของศิลปกรรม
2. การขาดการให้คุณค่าสิ่งแวดล้อมศิลปกรรมองค์พระปฐมเจดีย์ จะเกิดปัญหาการทำลายศิลปวัตถุ การขีดเขียนฝาผนัง เป็นต้น ดังนั้นการให้คุณค่าเป็นการส่งเสริมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมอีกทางหนึ่ง เมื่อคนเห็นถึงคุณค่าของสิ่งแวดล้อมศิลปกรรมก็จะเกิดความรักและหวงแหนเกิดขึ้น
3. การขาดข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับองค์พระปฐมเจดีย์ ทำให้ขาดข่าวสารไม่ทันต่อสถานการณ์ในปัจจุบัน ไม่ได้รับความรู้ใหม่ๆ ทางวิชาการ

9. ข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย

จากผลการศึกษากลุ่มตัวอย่าง ได้ข้อเสนอแนะในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม องค์พระปฐมเจดีย์ ดังนี้

ตาราง 7 แสดงความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยว ที่มีต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม องค์พระปฐมเจดีย์

ข้อเสนอแนะตามความเห็นของนักท่องเที่ยว	
นักท่องเที่ยวชาวไทย	นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ
1. ควรมีการจัดระเบียบภายในองค์พระปฐมเจดีย์ให้ผลประโยชน์ตักแก่ทางวัดให้มากที่สุด ไม่ควรให้บุคคลภายนอกมาฉกฉวยผลประโยชน์ของวัดไปทำอย่างอื่น	1. มีการประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารแก่ประชาชนและนักท่องเที่ยวให้ได้รับทราบข่าวสารต่างๆ รวมทั้งต้องมีการประสานงานที่ดีระหว่างรัฐและประชาชนในการดำเนินงานร่วมกัน
2. ควรกำหนดให้พื้นที่โดยรอบบริเวณองค์พระปฐมเจดีย์ทั้งชั้นนอกและชั้นใน เป็นเขตที่ห้ามมีร้านค้าจำหน่ายสินค้าเพราะจะทำให้สภาพแวดล้อมในบริเวณองค์พระปฐมเจดีย์เสื่อมโทรมได้	2. ให้การศึกษาแก่ชุมชน และนักท่องเที่ยวแบบเดียวกัน และดูแลซ่อมแซมให้คงสภาพที่สมบูรณ์เหมือนเดิม
3. ควรมีการจัดที่จอดรถภายในบริเวณองค์พระปฐมเจดีย์ให้เป็นระเบียบเรียบร้อยกว่าที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน เช่น ห้ามรถยนต์สัญจรภายในองค์พระปฐมเจดีย์ ชั้นใน เพื่อป้องกันอุบัติเหตุและการสิ้นเสที่อนที่อาจจะกระทบกระเทือนต่อตัวองค์พระปฐมเจดีย์	3. ควรจะอนุรักษ์องค์พระปฐมเจดีย์เอาไว้ เพราะเป็นสิ่งก่อสร้างที่มหัศจรรย์ เช่น การทาสีใหม่ แต่ไม่เอาสิ่งใหม่ๆ ใส่เพิ่มเข้าไป โดยการใช้วัสดุเก่าแทนวัสดุใหม่เพื่อซ่อมแซม
4. ควรมีการดูแลรักษาองค์พระปฐมเจดีย์อย่างจริงจังและต่อเนื่องเพื่อให้คงอยู่ในสภาพเดิมให้นานที่สุด เช่น กำหนดมาตรการให้กับชุมชนโดยรอบองค์พระปฐมเจดีย์ห้ามปลูกสิ่งก่อสร้างบดบังองค์พระปฐมเจดีย์เพื่อป้องกันการทำลายทัศนียภาพขององค์พระปฐมเจดีย์	4. จัดทำป้ายสัญลักษณ์ที่เป็นภาษาอังกฤษแสดงจุดที่ให้บริการแก่นักท่องเที่ยว เช่น จัดทำสัญลักษณ์ที่วางกระเป๋าเดินทาง จุดบริการน้ำดื่ม เป็นต้น

ตาราง 7 แสดงความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยว ที่มีต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม องค์พระปฐมเจดีย์ (ต่อ)

ข้อเสนอแนะตามความเห็นของนักท่องเที่ยว	
นักท่องเที่ยวชาวไทย	นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ
5. ส่งเสริมเยาวชนในชุมชนให้เป็นไกด์นำเที่ยว คอยเป็นผู้นำทางให้คำแนะนำต่างๆ รวมทั้งสามารถอธิบายประวัติความเป็นมาขององค์พระปฐมเจดีย์ให้แก่นักท่องเที่ยวได้รับทราบได้	5. ควรจัดทำแผ่นพับ (Brochure) ที่เป็นภาษาอังกฤษฉบับย่อไว้สำหรับอธิบายประวัติศาสตร์ และศิลปวัฒนธรรมในอดีตแก่นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ
6. ส่งเสริมให้เจ้าหน้าที่มีบทบาทมากขึ้น เช่น ส่งเสริมการประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสาร และคอยแนะนำการท่องเที่ยวให้กับนักท่องเที่ยวเพิ่มมากขึ้น และจัดเจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัยประจำตามจุดต่างๆ เพื่อดูแลความเรียบร้อยเป็นต้น	6. หมั่นตรวจวัดระดับการจราจรโดยรอบองค์พระปฐมเจดีย์
7. ควรมีการจัดนำเที่ยวแบบอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมเพื่อที่นักท่องเที่ยวจะได้สังเกตเห็นคุณค่าในศิลปกรรมอันทรงคุณค่าเพิ่มขึ้น เช่น จัดกิจกรรมให้ประชาชนและนักท่องเที่ยวร่วมกันปลูกต้นไม้รอบบริเวณองค์พระฯ เพื่อความร่มรื่น	7. มีนักท่องเที่ยวบางคนเสนอแนะให้ยกเลิกการเก็บค่าธรรมเนียมเข้าชมสำหรับนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติเพราะนักท่องเที่ยวต่างชาติก็เข้าไปบริจาคข้างในเหมือนกับคนไทย
8. กำหนดมาตรการในการแต่งกายให้เหมาะสมสำหรับบุคคลที่จะขึ้นไปนมัสการองค์พระร่วงฯ	8. กำหนดมาตรการในการแต่งกายให้เหมาะสมสำหรับบุคคลที่จะขึ้นไปนมัสการองค์พระร่วงฯ

ตาราง 7 แสดงความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยว ที่มีต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม องค์พระปฐมเจดีย์ (ต่อ)

ข้อเสนอแนะตามความเห็นของนักท่องเที่ยว	
นักท่องเที่ยวชาวไทย	นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ
<p>9. สร้างจิตสำนึกให้ประชาชนและนักท่องเที่ยวที่เข้ามาท่องเที่ยวได้สังเกตเห็นถึงคุณค่าของศิลปกรรมและผลกระทบในด้านต่างๆ ที่อาจเกิดขึ้นและส่งเสริมให้มีความตระหนักในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมให้สืบต่อถึงรุ่นลูกหลานได้ใช้ประโยชน์ต่อไป</p>	<p>9. ส่งเสริมให้นักท่องเที่ยวมีความตระหนักและมีความรับผิดชอบในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมร่วมกัน</p>
<p>10. รณรงค์ให้ความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมให้กับนักท่องเที่ยวและประชาชนทั่วไปได้สังเกตเห็นถึงความตระหนักในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม</p>	
<p>11. ศึกษากฎหมายของต่างประเทศแล้วนำมาปรับปรุงใช้กับกฎหมายของประเทศไทย เช่น การปรับเมื่อบุคคลกระทำความผิดในสถานที่ท่องเที่ยว</p>	

10. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาเรื่องความคิดเห็นของประชาชนท้องถิ่นต่อการบริหารงานองค์พระปฐมเจดีย์ภายใต้การกำกับดูแลระหว่างกรมศิลปากรกับวัดพระปฐมเจดีย์ เพื่อศึกษาความแตกต่างในการจัดการเกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมภายใต้อำนาจหน้าที่ระหว่างหน่วยงานสองหน่วยงาน ซึ่งจะนำไปเป็นแนวทางการปรับปรุงแก้ไขปัญหาเกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมต่อไป
2. ควรมีการศึกษาเรื่องความคิดเห็นของประชาชนต่อการประกอบการของผู้ประกอบการภายในบริเวณองค์พระปฐมเจดีย์ รวมทั้งความคิดเห็นในเรื่องการจัดงานประจำปีขององค์พระปฐมเจดีย์
3. ควรขยายการศึกษาเชิงคุณภาพด้านแนวทางการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนท้องถิ่น เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน เพื่อหาแนวทางและรูปแบบที่เหมาะสมในการพัฒนาการท่องเที่ยวในชุมชนอื่นๆ ต่อไป

A COMPARATIVE STUDY OF AWARENESS ON CULTURAL HERITAGE CONSERVATION BETWEEN THAI AND FOREIGN TOURISTS: A CASE STUDY OF PHRA PATHOM CHEDI, NAKHON PATHOM PROVINCE.

ARIYA OUBUATHONG 4737805 SHEV/M
M.A. (ENVIRONMENT)

THESIS ADVISORS: WILASINEE ANOMASIRI, Ph.D.; PHANNIPHA BURAPHACHIP, LL.M. (HONOR); JIRAPORN JAKPRAIWONG, M.A.

EXECUTIVE SUMMARY

A COMPARATIVE STUDY OF AWARENESS ON CULTURAL HERITAGE CONSERVATION BETWEEN THAI AND FOREIGN TOURISTS: A CASE STUDY OF PHRA PATHOM CHEDI, NAKHON PATHOM PROVINCE.

1. Introduction

Arts are part of a valuable national heritage and deserve conservation. Equally the environment surrounding a cultural heritage site also needs to be conserved in order to directly maintain quality. An analysis of problems concerning destroying cultural heritage found that there were actions by intention, negligence and consequences of various developments. (Division of Environment and Arts Conservations, 2007)

At present, deterioration and damage of cultural heritage is critical especially as human deeds often cause their as part of destruction negligence while seeking benefits of development or other local activities, as well as for personal gains. Rationally, destruction is from the economic conditions, which rouse the invasion of the cultural heritage areas for business and trading, particularly in areas where new establishments worthless in art value overshadow ancient places. They were counted destroying values and beauty. Sometimes, there are changes in values and patterns of thinking that old things are outdated especially where the care only a few traces left

caused by excavations and isolations. In environments, no-one sees their value. Some even exploit these ancient places, building their business affairs such as car parks and some even destroy them with senseless graffiti. Some ancient walls have been deconstructed and those old bricks exploited for personal use or for trade-gains. It all these deeds continue, cultural heritage will be damaged, or deteriorate and finally disappear. Such problems of destruction are beyond the efforts and the authority of the responsible office or the Department of Fine Arts (Division of Environment and Arts Conservations, 2007)

However, the department has established methods for their conservation by supporting training and creating consciousness among people to treasure and value cultural heritage and environments related to them. Nevertheless, the offices involved in conserving cultural heritage such as the Division of Environment and Arts Conservation, and Department of Fine Arts, unanimously agree that creating consciousness and awareness on the cultural heritage will not be independently successful, there has been no collaboration from persons involved, such as tourists and lay people. So, a comparative study of the awareness on cultural heritage conservation between Thai and foreign tourists at Phra Pathom Chedi is a way to provide data for the office involved, and provide application of the socio-theoretical concepts as well.

Nakon Pathom is a province in the central region of Thailand, and home to long years of history. It is believed to be an ancient site from the Tavaravadi era with countless historical traces and archaeological interests as well as being the leading tourist site in the central region. In 2005, it was one of the top twenty five popular attraction sites for tourists. There were 8,375,496 Thai tourists and 127,528 foreign tourists or 8,503,024 tourists in total visiting the Phra Pathom Chedi. (Center of Tourism, Sports and Recreation, Nakhon Pathom Province, 2006). In addition, 5 workshops among all parties from the government and the private sectors conducted SWOT analyses and found that Nakhon Pathom Province still has distinct potential for tourism containing historical sites, historical monuments, historical objects and religious sites. (The Provincial Office of Nakhon Pathom, 2006)

Phra Pathom Chedi is one of the leading venerable places of Thailand and is located in wat Phra Pathom Chedi Raj Vora Vihara, Muang district, Nakhon Pathom province. Its history dates from the Suvanabhumi Kingdom, and it is embedded with Buddhist relics. His Majesty Rama VI's ashes are kept at the basement of Phra Rong Rojanairt, Phra Pathom Chedi, Nakhon Pathom province and at the basement of Phra Buddha Chinnasiha, wat Borworn Nivet Vihara at His Majesty's command in his royal will.

The surrounding of Phra Pathom Chedi are encircled by a steel fence. Outside is a road connected to the Petch Kasem highway. The Chedi is located in the center of the business center and the communities of Nakhon Pathom province and there are roads leading to the Chedi to facilitate vehicles bringing tourists who want to pay respects. There is a spacious place for trading business and parking areas which has created pollution caused by vehicles and dust lazily lingering in the atmosphere. Allowing in-out traffic or crossing the Chedi freely shakes the Chedi. Moreover, the Chedi is in the city center and both the government and the private sectors frequently organize activities selling goods to raise their income, besides the 7-10 annual festivities at the location. Each time, they spend around 7-14 days and eating markets are organized every evening for people spending lingering around. These create thunderous sounds of vehicles. The spacious place is exploited to organize activities liable to create deterioration because there is no real time for repair due to the over frequency of activities.

At present the Phra Pathom Chedi is exploited for tourism because of the increasing number of both Thai and foreign tourists. It is an invaluable historical site. The nature of its use is for paying respect to deities, viewing its historical charms, and for education and participation activities organized by the government and the private sectors. It is also the center for the professional practices of the local people.

Consequences of the human deeds might be the destruction of the environmental balances or a rousing of environmental problems through negligence. With its current environment, it is imperative to conserve the cultural heritage to retain a good environment for the communities and the country. Were the Chedi to deteriorate, it would impact lifestyles and a mindset entailing social problems. A critical course to help preserve the Chedi with its invaluable and good environment is to train, educate and create consciousness in people and tourists. People need increased awareness to care for and treasure this cultural heritage site with its values and environment. Resetting behavior on sensing and emotion springs from the mind of each individual. So, cultivating sensing and emotion is required at every opportunity and that is one aim of the comparative study of awareness on cultural heritage conservation between Thai and foreign tourists. Perceiving the awareness of and factors affecting cultural heritage conservation, and differences between the Thai and the foreign tourists, can be further applied to aggressively promote cultural heritage conservation.

The research conducted a comparative study of awareness on cultural heritage conservation between Thai and foreign tourists and used, as a case study, Phra Pathom Chedi, Nakhon Pathom province Thailand. It investigated any

factors affecting it, its problems, limitations and ways to conserve the cultural heritage of the Chedi for the benefit of the local administration and the offices involved in applying findings to planning, public relations, education, understanding and enhancing awareness of the local people and tourists visiting the site, and the office tasked with properly conserving this cultural heritage.

2. ABSTRACT

This study was to compare the awareness of cultural heritage conservation between Thai and foreign tourists at Phra Pathom Chedi and affecting factors, problems, limitations and recommendations in conserving the cultural heritage at Phra Pathom Chedi. Samples were tourists aged 18 years and above visiting Phra Pathom Chedi, Nakhon Pathom Province. They were classified into 200 Thai tourists and 200 foreign tourists and there were 400 tourists in total. A questionnaire was the instrument for data collection and the statistical applications were percentage, mean, standard deviation and One-way ANOVA.

It was found that most Thai and foreign tourists had moderate awareness on cultural heritage conservation between Thai and foreign tourists at Phra Pathom Chedi. Factors affecting their awareness were being members of a club, perceptions of information of conservation, valuing the cultural heritage, and knowledge of its conservation. ($P = 0.05$)

Factors affecting the awareness of foreign tourists were nationality, experience of conservation, valuing cultural heritage and knowledge of conservation. ($P = 0.05$) Testing the differences of mean by t-test found that there was no differences on awareness between the Thai tourists ($\bar{x} = 103.95$) and the foreign tourists ($\bar{x} = 103.24$) on cultural heritage at Phra Pathom Chedi.

Major problems and limitations in conserving the cultural heritage at Phra Pathom Chedi were inadequate knowledge of conserving the cultural heritage at Phra Pathom Chedi, valuing the cultural heritage and inadequate information about Phra Pathom Chedi.

It is recommended that awareness of cultural heritage conservation at Phra Pathom Chedi be raised. The government sectors and the office involved should provide knowledge, information and create awareness of cultural heritage so that people understand methods of cultural heritage conservation at Phra Pathom Chedi. This information should be given through media, TV, radio, newspapers, leaflet and other e-media. All persons involved in both the government and the private sectors and communities should participate in planning to arouse people and tourists to be

ceaselessly aware of cultural heritage.

3. Research Objectives

1. To compare the awareness of cultural heritage conservation between Thai and foreign tourists at Phra Pathom Chedi.
2. To study factors affecting the awareness of cultural heritage conservation between Thai and foreign tourists at Phra Pathom Chedi.
3. To study problems, limitations and recommendations on cultural heritage conservation of Phra Pathom Chedi.

4. Scope of the Study

This investigation covered the basement of the Chedi, the space and establishments within the vicinity of the fence around the Chedi, containing 118 rai and 1 ngarn (around 47 acres) and was conducted among the Thai and the foreign tourists aged 18 years and above visiting the Chedi in Nakhon Pathom province. Data collection was conducted during September to October 2006.

5. Research Instrument

This investigation employed a survey research using questionnaires as the tool for data collection, with the following methodology.

Part 1: Questions inquiring about personal information, namely, gender, age, nationality, education, occupation, average monthly income, club memberships, and experience of conserving cultural heritage.

Part 2: Questions on factors related to touring, assessing the major objective in touring, nature of touring and frequency of trips in a year.

Part 3: Questions on reception of information, sources, frequency of reception of information related to the cultural heritage conservation of Phra Pathom Chedi. (Close-ended Questions)

Part 4: Questions on valuing cultural heritage. (Close-ended Questions)

Part 5: Questions on knowledge of cultural heritage conservation. (Close-ended Questions)

Part 6: Questions on awareness of cultural heritage conservation. (Close-ended Questions)

Part 7: Questions on problems, limitation and recommendations on the cultural heritage conservation of Phra Pathom Chedi. (Open-ended Questions)

6. Statistical Analysis

1. Descriptive statistics, i.e. percentage, mean, standard deviation, minimum and maximum were used with the personal information of the samples.

2. Testing of the relationship among the independent variables (Group) and the dependent variable (interval) was done; the independent variables were divided into 2 groups and T-test was applied while One-way ANOVA was used with the independent variables of more than 2 groups.

3. t-test was used in comparing awareness on cultural heritage conservation between Thai and foreign tourists.

7. Results

7.1 Attributes of Samples

Personal information: it was found that 54.0% of Thai tourists were female, 60.5% were 22-42 years, 100.0% were Thai and 49.0% had earned a bachelor's degree. 39.5% were official / state enterprise employees and 88.5% earned an income of 1,749-31,695 Baht a month and 94.0% were not club members.

It was found that 52.5% foreign tourists were male, 79.5% were 23-46 years, 67.0% were Europeans and 40.5% had earned a bachelor's degree. Of them 46.0% were company employees/ general workers and 80.5% earned an income of 356,016 Baht a month and lower and 95.0% were not club members.

Factors relating to touring: it was found that 76.5% of the Thai tourists mainly intended a pilgrimage trip, giving alms, paying homage to Buddha of the Thais, 48.0% took the trip with their family and relatives, and 47.0% had taken the trip more than 4 times.

It was found that 57.0% of the foreign tourists mainly intended to admiring the arts and culture, historical place and historical structures. 31.0% were with a group tour, and 89.5% were on their first trip.

The motivation factors: it was found that 63.5% of the Thai tourists had a low perception of information on cultural heritage conservation of Phra Pathom

Chedi. 65.0% had moderate experience of cultural heritage conservation. 72.0% moderately valued cultural heritage conservation and 80.5% had moderate knowledge of the cultural heritage conservation.

It was found that 82.5% of the foreign tourists had a low perception of information on cultural heritage conservation of Phra Pathom Chedi. 64.0% had experience of the cultural heritage conservation. 56.0% moderately valued cultural heritage conservation and 57.5% had moderate knowledge of cultural heritage conservation.

7.2 Levels of awareness on the cultural heritage conservation of the Chedi

It was found that 64.0% of the Thai tourists had moderate awareness of the cultural heritage conservation of the Chedi while 58.5% of the foreign tourist also had moderate awareness.

t-test on mean differences showed that there was no difference between the Thai tourists ($\bar{x} = 103.95$) and the foreign tourists ($\bar{x} = 103.24$) in awareness on the cultural heritage conservation of the Chedi.

7.3 Analyses of relationship between the personal information, factors of touring, and the motivation factors with the awareness on the cultural heritage conservation of the Chedi using One-way ANOVA and T-test. (Tables 1-6)

Results of factors affecting the awareness of the cultural heritage conservation of the Chedi among the Thai tourists indicated that being a club member, perceptions of information on the cultural heritage conservation of the Chedi, valuing the cultural heritage, and knowledge of the cultural heritage conservation, werw important with a statistical significance level of 0.05 level. In the meantime, gender, age, nationality, education, occupation, average monthly income, major objective in touring, nature of touring, frequency of trips in a year and experience of cultural heritage conservation had no effect over the awareness of the cultural heritage conservation of the Chedi.

Results of factors affecting the awareness of the cultural heritage conservation of the Chedi among the foreign tourists indicated that nationality, experience of the cultural heritage conservation, valuing the cultural heritage, and knowledge of the cultural heritage conservation were statistically significant at the 0.05 level. In the meantime, gender, age, education, occupation, average monthly income,

being club members, major objective in touring, nature of touring, frequency of trips in a year and perception of information on the cultural heritage conservation had no effect over the awareness of the cultural heritage conservation of the Chedi.

Table 1: Test of relationship between the personal information and the awareness of the cultural heritage conservation of the Chedi among the Thai tourists

(Total 200 Samples)

Factors	N	$\bar{X}$	S.D.	Sig of F
Gender				0.834
Males	92	104.15	12.28	
Females	108	103.77	13.39	
Ages (in year)				0.855
21 years and lower	41	103.07	14.32	
22 – 42 years	121	104.01	12.43	
43 years and higher	38	104.68	12.84	
Nationality				–
Thais	200	–	–	
Educational level				0.429
Senior high school and below	62	102.23	13.29	
Diploma / Vocational school	27	103.30	15.51	
Bachelor's degree	98	104.67	11.89	
Higher than Bachelor's degree	13	108.00	11.91	
Occupation				0.200
Unemployed / Housewife	2	102.00	14.14	
Government Official	79	106.32	12.26	
Private Business / Merchant	25	99.56	11.18	
Officer / Employee	47	101.70	13.38	
Student	44	104.48	13.86	
Others e.g. Lawyer and Agriculturer.	3	106.67	11.93	

Table 1: Test of relationship between the personal information and the awareness of the cultural heritage conservation of the Chedi among the Thai tourists (continued)

(Total 200 Samples)				
Factors	N	$\bar{X}$	S.D.	Sig of F
An average monthly income (in Baht)				0.752
1,748 Baht and lower	3	98.67	9.71	
1,749 – 31,695 Baht	177	104.10	13.06	
31,696 Baht and higher	20	103.35	11.74	
Environmental club membership				< 0.001 *
Not a club member	188	103.11	12.46	
An environmental club member	12	117.00	12.47	
e.g. Green do it Club, Environment conservation Club.				

Remark: * P – value < 0.05

Table 2: Test of relationship between factors relating to touring and the awareness of the cultural heritage conservation of the Chedi among the Thai tourists

(Total 200 Samples)				
Factors	N	$\bar{X}$	S.D.	Sig of F
Major objective in touring				0.936
- Recreation	16	104.00	16.56	
- Visiting cultural, traditional, archaeological sites.	22	103.41	12.31	
- Studying history, antiques or culture.	4	98.50	7.94	
- Religious; to make merit; pay respect to Buddha.	153	104.12	12.51	
- Others, e.g. seeing Buddha image, praying sacred.	5	105.20	19.31	
Nature of touring				0.215
Individual	18	99.89	10.78	
Friend	70	103.29	13.31	
Family / Relative	96	104.72	12.91	
On group tour	11	103.18	11.19	
Organization	5	114.60	12.90	
Frequency of trips in a year				0.111
First time	37	103.30	13.62	
2 – 4 times	69	106.52	13.26	
More than 4 times	94	102.31	12.06	

Remark: * P – value < 0.05

Table 3: Test of relationship between the motivation factors and the awareness of the cultural heritage conservation of the Chedi among the Thai tourists

(Total 200 Samples)				
Factors	N	$\bar{X}$	S.D.	Sig of F
Perception of information				0.001 *
At a low level	127	106.30	12.64	
At a moderate level	43	101.79	12.84	
At a high level	30	97.07	11.04	
Experience of cultural heritage conservation				0.186
No- experience	70	105.59	12.07	
Experience	130	103.06	13.23	
Valuing cultural heritage				< 0.001 *
At a low level	24	93.71	9.70	
At a moderate level	144	102.89	12.22	
At a high level	32	116.38	7.53	
Knowledge of the cultural heritage conservation				< 0.001*
At a low level	26	90.65	6.12	
At a moderate level	161	105.16	12.30	
At a high level	13	115.54	9.89	

Remark: * P – value < 0.05

Table 4: Test of relationship between the personal information and the awareness of the cultural heritage conservation of the Chedi among the foreign tourists

(Total 200 Samples)				
Factors	N	$\bar{X}$	S.D.	Sig of F
Gender				0.487
Males	105	103.90	14.22	
Females	95	102.49	14.39	
Ages (in year)				0.244
22 years and lower	9	99.78	15.12	
23 – 46 years	159	102.70	14.38	
47 years and higher	32	106.88	13.36	
Nationality				0.002*
ASEAN groups	13	94.08	12.66	
European groups	134	104.96	13.86	
American groups	17	97.18	15.42	
SEA groups	3	125.00	1.00	
Oceania groups	24	101.83	12.68	
Middle East groups	5	92.40	13.28	
African groups	4	106.50	15.20	
Educational level				0.235
Senior high school and below	33	102.52	14.29	
Diploma / Vocational school	39	100.79	13.84	
Bachelor's degree	81	102.64	14.73	
Higher than Bachelor's degree	47	106.79	13.63	

Remark: * P – value < 0.05

Table 4: Test of relationship between the personal information and the awareness of the cultural heritage conservation of the Chedi among the foreign tourists (continued)

(Total 200 Samples)				
Factors	N	$\bar{X}$	S.D.	Sig of F
Occupation				0.257
Unemployed / Housewife	7	107.71	14.55	
Government Official	15	103.73	13.15	
Private business / Merchant	68	102.32	14.75	
Officer / Employee	92	104.63	14.04	
Student	14	99.71	15.08	
Others e.g. Doctor, Engineer, Pharmacist and Lawyer.	4	89.25	5.91	
An average monthly income (in Baht)				0.602
356,016 Baht and lower	161	103.71	14.62	
356,017 – 1,222,351 Baht	8	99.88	11.62	
1,222,352 Baht and higher	31	101.61	13.20	
Environmental club membership				0.140
Not a club member	190	102.83	14.33	
President of a club	3	104.33	14.84	
An environmental club member e.g. Sierra Club, Green-peace, Wildlife Trust, and Hanover Gardener Club.	7	113.71	9.45	

Remark: * P – value < 0.05

Table 5: Test of relationship between factors relating to touring and the awareness of the cultural heritage conservation of the Chedi among the foreign tourists

(Total 200 Samples)				
Factors	N	$\bar{X}$	S.D.	Sig of F
Major objective in touring				0.557
- Recreation	69	102.72	14.42	
- Visiting cultural, traditional, archaeological sites.	114	104.21	14.43	
- Studying history, antiques or culture.	3	92.67	5.51	
- Religious; to make merit; pay respect to Buddha.	2	97.50	20.51	
- Others, e.g. passing through, honeymoon, or package tour.	12	100.50	12.88	
Nature of touring				0.209
Individual	41	103.88	12.74	
Friend	41	102.76	15.25	
Family / Relative	52	104.92	14.17	
On group tour	62	100.87	14.51	
Organization	4	116.25	13.10	
Frequency of trips in a year				0.162
First time	179	103.17	14.64	
2 – 4 times	15	100.07	10.40	
More than 4 times	6	113.17	6.46	

Remark: * P – value < 0.05

Table 6: Test of relationship between the motivation factors and the awareness of the cultural heritage conservation of the Chedi among the foreign tourists

(Total 200 Samples)				
Factors	N	$\bar{X}$	S.D.	Sig of F
Perceptions of information				0.845
At a low level	165	103.44	14.16	
At a moderate level	23	102.91	15.44	
At a high level	12	101.00	14.81	
Experience of cultural heritage conservation				0.003 *
No- experience	128	105.44	14.34	
Experience	72	99.32	13.41	
Valuing cultural heritage				< 0.001 *
At a low level	34	96.00	12.15	
At a moderate level	112	99.80	12.10	
At a high level	54	114.91	13.05	
Knowledge of the cultural heritage conservation				< 0.001 *
At a low level	19	90.16	4.67	
At a moderate level	115	99.21	12.27	
At a high level	66	114.02	12.56	

Remark: * P – value < 0.05

8. Discussions

It was found that 64.0% of the Thai tourists were moderately aware of the cultural heritage conservation of the Chedi, 58.5% of the foreign tourists were moderately aware of the cultural heritage conservation of the Chedi, and t-test on mean differences showed that there was no difference between the Thai tourists ($\bar{x} = 103.95$) and the foreign tourists ($\bar{x} = 103.24$) in the awareness on the cultural heritage conservation of the Chedi.

Rationally, based on Benjamin S. Bloom, awareness is a matter of emotion and sensing and even, differences of cultures, languages, and religions do not affect it. So, cultivating awareness is applicable to all nationalities and languages. Therefore, it is assumed that cultivating awareness can be promoted or enhanced in historical sites.

Problems and limitations of the awareness of the cultural heritage conservation of the Chedi were:

1. Inadequate knowledge of the cultural heritage conservation problems in the Chedi, such as distortion of art during repairing leading to loss of art values.
2. Inadequate knowledge on value of the Chedi objects damaged by graffiti and so on. Valuing is another way of promoting cultural heritage conservation, when people witness a value they care for and treasure it better.
3. Inadequate information of the Chedi leads to ill-equipped ideas and responses to the current situation and creates holes in academic knowledge.

9. Recommendations from the Study

Samples recommended how to conserve the cultural heritage of Phra Pathom Chedi as follows:

Table 7: Additional suggestions of the tourists on the cultural heritage conservation of Phra Pathom Chedi

Suggestions of the tourists	
The Thai Tourists	The Foreign Tourists
1. Re-organize the Phra Pathom Chedi so that benefits mostly go to the wat not to outsiders who reap the wat's benefits for other purposes.	1. Raise campaigns for people and tourists to learn information and provide effective coordination among government and the people when working together.
2. Fix both inner and outer areas around the Chedi as restricted area, prohibiting selling goods since they deteriorate the environment around the Chedi.	2. Educate communities and tourists similarly and maintain the Chedi in its origin state.
3. Re-organize parking in the Chedi areas so they are better than at present and prohibit parking in the inner area to prevent accidents and shaking which might affect the Chedi.	3. The Chedi should be conserved because it is a wonder of the world. Conservation should never input new things but use old bricks rather than new bricks in maintenance.
4. Seriously and consistently maintain the Chedi as long as possible. This should include setting measures for communities around it regarding building any establishments curtaining the Chedi in order to prevent destroying the view.	4. Prepare English signs at services for tourists, such as at shelves for bags and drinking water and so on.

Table 7: Additional suggestions of the tourists on the cultural heritage conservation of Phra Pathom Chedi. (continued)

Suggestions of the tourists	
The Thai Tourists	The Foreign Tourists
5. Encourage the community youth to be guides and introduce things as well as be able to explain the historical background of the Chedi.	5. Prepare brief English brochures to explain the history, arts and culture to tourists.
6. Encourage officials to play more roles such as in promotion of information and guiding tourists, as well as allocate security guards along different points to keep order.	6. Never fail to measure levels of traffic around the Chedi.
7. Organize conservation tours, emphasizing the cultural heritage and its added value. Activities could include planting trees around the Chedi.	7. Some tourists proposed to stop charging fees for foreign tourists since they can donate like Thais.
8. Set measures of proper dress for those paying homage to Phra Ruang Rojanarit.	8. Set rules about appropriate dress for those paying homage to Phra Ruang Rojanarit.
9. Cultivate integrity among people and tourists to treasure arts and effects, to enhancing awareness of the cultural heritage conservation benefits for the next generation.	9. Encourage tourists to be aware and commonly responsible for cultural heritage conservation.

Table 7: Additional suggestions of the tourists on the cultural heritage conservation of Phra Pathom Chedi. (continued)

Suggestions of the tourists	
The Thai Tourists	The Foreign Tourists
10. Raise campaigns on the cultural heritage conservation among tourists and common people.	
11. Study international laws and apply them to the Thai laws, such as the fining of offenders.	

10. Recommendations for Further Studies

1. There should be studies on comments of the local people regarding the administration of the Chedi under the supervision of the Department of Fine Arts and the Wat Phra Pathom Chedi, to investigate their differences on cultural heritage conservation, which would lead to further improvement of the conservation.

2. There should be studies on comments of the local people regarding the affairs of the entrepreneurs around the Chedi and on the opinions regarding organization of annual Chedi festivities.

3. There should be extensive qualitative research on tourism conducted by the local people to promote sustainable tourism in order to further find proper ways and patterns of developing tourism in other communities.

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

- กมลลา สุพรรณ. (2539). พฤติกรรมกรท่องเที่ยวของเยาวชนในกรุงเทพมหานครที่มีต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในสถานท่องเที่ยว. วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาสังแวดล้อม บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล.
- กัญญา สุวรรณแสง. (2536). จิตวิทยาทั่วไป. กรุงเทพมหานคร : อักษรพิทยา.
- กฤษณ์ ภูมิสุวรรณ. (2547). แนวทางการอนุรักษ์และพัฒนาสิ่งแวดล้อมศิลปกรรม ศึกษากรณีเฉพาะ อาคารพาณิชย์ ถนนทรงวาด กรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาสังแวดล้อม บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล.
- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. (2549). การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. [Online.] เข้าถึงได้จาก : [http:// : www. tat.or.th](http://www.tat.or.th) / 15 มีนาคม 2549.
- กรมศิลปากร. (2533). ทฤษฎีและแนวปฏิบัติการอนุรักษ์อนุสรณ์สถานและแหล่งโบราณคดี. กองโบราณคดี กรมศิลปากร. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์บริษัทหิรัญพัฒน์.
- กรมศิลปากร. (2533). “ประกาศกรมศิลปากร เรื่องขึ้นทะเบียนโบราณสถาน.” ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 117 ตอนที่ 113 วันที่ 28 มิถุนายน 2533 หน้า 5056.
- กองอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมธรรมชาติและศิลปกรรม. (2550). กองอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมธรรมชาติและศิลปกรรม. [Online.] เข้าถึงได้จาก : [http:// : www. Onep.go.th/ncecd/index.html](http://www.Onep.go.th/ncecd/index.html) / 9 มีนาคม 2550.
- ชนรรค์ แดงแสง. (2539). ความรู้และความตระหนักของสมาชิกสภาเทศบาลและสมาชิกสภาจังหวัดที่มีต่อการอนุรักษ์สภาพแวดล้อมโบราณสถาน : กรณีศึกษาพระนครคีรี จังหวัดเพชรบุรี. วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาสังแวดล้อม บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล.
- ดารณี อารณพัฒนา. (2533). ความรู้และความตระหนักของประชาชนที่มีต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมท้องถิ่น ศึกษากรณีเฉพาะองค์พระปฐมเจดีย์. วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาสังแวดล้อมศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล.
- จิตรา วสุวานิช. (2528). จิตวิทยาการศึกษา. (พิมพ์ครั้งที่ 3) กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

- จิราพร จักรไพวงศ์. (2529). ปัจจัยที่มีผลต่อความตระหนักเกี่ยวกับปัญหาในการบริโภคอาหารที่มีวัตถุเจือปนและเครื่องปรุงรสของแม่บ้านในเขตกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ปริญญา สังคมศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาสังแวดล้อม บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล.
- จารุวรรณ แสงจันทร์. (2545). พฤติกรรมของนักท่องเที่ยวเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในชุมชนเกาะเกร็ด อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี. วิทยานิพนธ์ปริญญา สังคมศาสตรมหา บัณฑิต, สาขาสังแวดล้อม บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล.
- จัญญ ชุนทอง. (2539). ความตระหนักของสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล ในการอนุรักษ์แม่น้ำลำคลองในจังหวัดนครปฐม. วิทยานิพนธ์ปริญญา สังคมศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาสังแวดล้อม บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล.
- ช่อทิพย์ ดันทวี. (2532). การรับรู้และความตระหนักเกี่ยวกับการใช้สารเคมีป้องกันกำจัดแมลงใน เเคะสถานของนักเรียนประถมศึกษาชั้นปีที่ 6 อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม. วิทยานิพนธ์ ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาสังแวดล้อมศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย มหิดล.
- ชวาล แพร์ตกุล. (2526). เทคนิคการวัดผล. กรุงเทพมหานคร : วัฒนาพานิช.
- ณรงค์ ไชหาญ. (2536). “มาตรการทางกฎหมายในการจัดการและอนุรักษ์สภาพแวดล้อมเกาะสี ชิง”. วารสารธรรมศาสตร์, ปีที่ 22, (2) 270-308.
- ที่ระลึกในงานเทศกาลนมัสการพระปฐมเจดีย์ ปี 2548, พฤศจิกายน 2548 : พิมพ์ที่สหายการพิมพ์.
- ทองหยด สวนทอง. (2539). ความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวที่มีต่อตลาดน้ำลี้ลิ่งชัน. วิทยานิพนธ์ ปริญญา สังคมศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาสังแวดล้อม บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล.
- ทรงพล แสงประกาย. (2532). พฤติกรรมการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของ ประชาชนในท้องถิ่น กรณีศึกษา บึงบอระเพ็ด จังหวัดนครสวรรค์. วิทยานิพนธ์ปริญญา สังคมศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาสังแวดล้อม บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล.
- ธงชัย เนตรสาขาวัฒน์. (2543). บทบาทของเจ้าอาวาสในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม. วิทยา นิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาสังแวดล้อมศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล.
- ธวัชชัย ชัยจิรฉายากุล. (2527). จุดหมายสำหรับการเรียนการสอนและการพัฒนาหลักสูตร : แนวคิดและแนวปฏิบัติ. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์โอเดียนสโตร์.

- นิจ วิทยุธีระนันท์. (2523). การอนุรักษ์โบราณสถานและสิ่งแวดล้อม. บรรยาย ณ ห้องประชุมหอสมุดวิทยาลัยครูบุรีรัมย์. อุดรธานี
- นิจ วิทยุธีระนันท์. (2527). ความรู้ทั่วไปในการอนุรักษ์อนุสรณ์และสถาน. เอกสารประกอบการอบรมความรู้ด้านสิ่งแวดล้อมสำหรับครูผู้สอนสิ่งแวดล้อม, สำนักงานคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ.
- นิจ วิทยุธีระนันท์. (2533). กฎหมายเกี่ยวกับการอนุรักษ์อนุสรณ์และสถาน. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- นิตยา ภูแสนธนาสาร. (2538). ความตระหนักในปัญหาอนามัยสิ่งแวดล้อมของนักศึกษา มหาวิทยาลัยรามคำแหง. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต (วิทยาศาสตร์สิ่งแวดล้อม) มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- นฤนาท พุทไธสง. (2541). ความคิดเห็นของประชาชนในท้องถิ่นต่อการอนุรักษ์สภาพแวดล้อมโบราณสถาน : ศึกษาเฉพาะกรณีโบราณสถานบริเวณเกาะเมืองจังหวัดพระนครศรีอยุธยา. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาสีงแวดล้อม บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล.
- บุญธรรม กิจปรีดาบริสุทธิ์, (2537). เทคนิคการสร้างเครื่องมือรวบรวมข้อมูลสำหรับการวิจัย. (พิมพ์ ครั้งที่ 4) กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์และทำปกเจริญผล.
- ปองจิต แจ่มจำรัส. (2528). ค่านิยมของนักท่องเที่ยวและประชาชนในท้องถิ่นที่มีต่อการอนุรักษ์สภาพแวดล้อมบริเวณสถานตากอากาศ. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาสีงแวดล้อม บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล.
- ประพล มลินทจินดา. (2541). ความตระหนักในปัญหาสิ่งแวดล้อมของสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดเพชรบุรี. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิตศิลปศาสตร์ (รัฐศาสตร์) มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ประภัศรา เกษมสุวรรณ. (2541). การรับรู้ปัญหาสิ่งแวดล้อมของนักท่องเที่ยวระหว่างประเทศที่เดินทางมาท่องเที่ยวในประเทศไทย. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาสีงแวดล้อม บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล.
- ประภาเพ็ญ สุวรรณ. (2520). การวัดการเปลี่ยนแปลงและพฤติกรรมอนามัย. กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช.

- ประภาเพ็ญ สุวรรณ และสวิง สุวรรณ. (2536). พฤติกรรมศาสตร์ พฤติกรรมสุขภาพและสุขภาพศึกษา. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร : เจ้าพระยาการพิมพ์.
- ประวัตติ เสมดี. (2541). ความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการจัดสภาพแวดล้อมบริเวณโบราณสถาน : ศึกษากรณีพระราชวังสนามจันทร์ จังหวัดนครปฐม. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาสังแวดล้อม บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล.
- ประสงค์ เอี่ยมอนันต์. (2537). โครงการจัดทำแผนการจัดการอนุรักษ์และปรับปรุงสภาพแวดล้อมเมืองเก่าลพบุรี. มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ประสาธ อิศรปริดา. (2523). จิตวิทยาการเรียนรู้กับการสอน. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์กราฟิเคอาร์ท.
- ปัทมา วันธงชัย. (2545). ความรู้และความตระหนักในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมของนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศ : ศึกษากรณีบริเวณพระบรมมหาราชวัง กรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชานโยบายและการจัดการทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกริก.
- พิสันต์ ธนะสารสมบูรณ์. (2542). การมีส่วนร่วมของประชาชนท้องถิ่นในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม ศึกษากรณี เกาะสีชัง จังหวัดชลบุรี. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาเทคโนโลยีการบริหารสิ่งแวดล้อม บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2539). พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525. (พิมพ์ครั้งที่ 6) กรุงเทพมหานคร : อักษรเจริญทัศน์ อจท. จำกัด.
- รัชวดี สังขคุลย์. (2526). แนวทางเพื่อการอนุรักษ์โบราณสถานในเขตพื้นที่ภาคเหนือตอนล่าง. วิทยานิพนธ์ปริญญาผังเมืองมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ระเด่น หัสดี และ สรงกฤษณ์ ดวงคำสวัสดิ์. (2536). การสุขศึกษาและประชาสัมพันธ์กับการพัฒนาสาธารณสุขเมื่อบรรลุสุขภาพดีถ้วนหน้า. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึก.
- เรืองแสง ทองสุขแสงเจริญ. (2542). การรับรู้ปัญหาและการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์แหล่งโบราณสถานของประชาชนในเกาะเมืองพระนครศรีอยุธยา. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาสังแวดล้อมศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล.

- วิทยา เกียรติวัฒน์. (2543). ความเป็นนักท่องเที่ยวยุคใหม่ของนักท่องเที่ยวชาวไทย : กรณีศึกษา อำเภออัมพวา จังหวัดตาก. วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาเทคโนโลยี การวางแผนสิ่งแวดล้อมเพื่อการพัฒนาชนบท บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล.
- วิชัย วงษ์ใหญ่. (2523). พัฒนาหลักสูตรและการสอนมิติใหม่. (พิมพ์ครั้งที่ 3) กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์โอเดียนสโตร์.
- วิรัช อภิรัตน์กุล. (2538). การประชาสัมพันธ์. (พิมพ์ครั้งที่ 7). กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วรรณ ศรีเพ็ชรพร. (2539). ความตระหนักเกี่ยวกับปัญหาสิ่งแวดล้อมของครูวิทยาศาสตร์สถาบัน เทคโนโลยีราชวมงคล วิทยาเขตกลุ่มภาคกลาง. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต, ครุศาสตร์อุตสาหกรรม (การศึกษาวิทยาศาสตร์-เคมี) สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง.
- วุฒิชัย จำนง. (2523). พฤติกรรมการตัดสินใจ. กรุงเทพมหานคร : โอเดียนสโตร์.
- ศกลวรรณ พาเรือง. (2540). องค์ประกอบที่ส่งเสริมพฤติกรรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของนิสิต นักศึกษาในเขตกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทศาสตรมหาบัณฑิต, ภาควิชา การประชาสัมพันธ์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ศักดิ์ชาย กมขุนทด. (2540). การสร้างชุดฝึกอบรมด้วยตนเองเรื่องการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม กรณีศึกษา คุรุประถมศึกษาจังหวัดกำแพงเพชร. วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาสิ่งแวดล้อมศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล.
- ศิลปากร กรม. (2535). มรดกโลก. กรุงเทพมหานคร. บริษัทฉลองรัตน์ จำกัด สาทิส ชูแสง.
- สถิตย์ วงษ์สุวรรณ. (2525). จิตวิทยาการศึกษา. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์บำรุงสาส์น.
- สมศักดิ์ สุริยะเจริญ. (2533). ความตระหนักของปลัดอำเภอเกี่ยวกับการอนุรักษ์ป่าไม้. วิทยานิพนธ์ ปริญญาสังคมศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาสิ่งแวดล้อม บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล.
- สุจิต บุญบงการ และคณะ. (2527). มนุษย์กับสังคม. (พิมพ์ครั้งที่ 2) กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2521.
- สุรัชย์ ท้วมสมบูรณ์ และนางพาง สุขวนิช. (2541). การสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรปทุมธานี : ศูนย์วิจัยและฝึกอบรมด้านสิ่งแวดล้อม กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม กระทรวงวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม.

- สุทธสุดา เกียรติวัฒนพงษ์. (2543). ความรู้และพฤติกรรมการณ์อนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมของ
นักศึกษาศาสนาบ้านราชภัฏนครปฐม. วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาสิ่ง
แวดล้อมศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล.
- สุริพร ภัทรพรนันท์. (2541). ทัศนคติของนักท่องเที่ยวที่มีต่อการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ กรณีศึกษา
: อุทยานแห่งชาติในจังหวัดกาญจนบุรี. วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต,
สาขาสิ่งแวดล้อมศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล.
- สมชาย หอมละออ. (2538). “แนะนำกฎหมายผังเมืองและการก่อสร้างอาคาร”. รวมกฎหมายสิ่ง
แวดล้อม. สภานายความแห่งประเทศไทย และมูลนิธิโลกสีเขียว. กรุงเทพมหานคร สำนัก
พิมพ์ : มายพลัทธิซิ่ง จำกัด.
- สาทิศ ชูแสง. (2526). “การอนุรักษ์ศิลปสถาปัตยกรรมและสิ่งแวดล้อมในยุโรป” วารสารคณะ
สถาปัตยกรรม มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- สำนักงานคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ. (2528). การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมธรรมชาติและศิลป
กรรมในส่วนของแผนพัฒนาการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม. กรุงเทพมหานคร.
- สำนักงานนโยบายและแผนสิ่งแวดล้อม. (2537). การพัฒนาการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม.
(พิมพ์ครั้งที่ 5) กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์การศาสนา.
- สำนักนโยบายและแผนสิ่งแวดล้อมกระทรวงวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม. (2541). การ
พัฒนาการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม. กรุงเทพมหานคร.
- สำนักงานจังหวัดนครปฐม. (2550). สำนักงานจังหวัดนครปฐม. [Online.] เข้าถึงได้จาก : [http:// :
www. Nakhonpathom.go.th / 9](http://www.Nakhonpathom.go.th/9) มีนาคม 2550.
- เสถียร เขยประทับ. (2525). การสื่อสารและการพัฒนา. กรุงเทพมหานคร: เจ้าพระยาการพิมพ์.
- หทัยรัตน์ ศรีเมือง. (2546). การศึกษาเปรียบเทียบความตระหนักในการจัดการขยะมูลฝอยของ
สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลและคณะกรรมการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบล
ชั้น 1-ชั้น 5 กรณีศึกษา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา. วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหา
บัณฑิต, สาขาการวางแผนสิ่งแวดล้อมเพื่อพัฒนาชุมชนและชนบท บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหิดล.
- อารี ปัญญากรณ์. (2535). ความตระหนักถึงปัญหาของพลาสติกเกี่ยวกับการบริโภคอาหารของ
แม่บ้านในเขตกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาสิ่ง
แวดล้อม บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล.

- อิสรา ลีม่วงศ์. (2545). ศึกษาถึงความตระหนักของประชาชนเกี่ยวกับการปนเปื้อนสารหนูในแหล่งน้ำ กรณีศึกษา ตำบลร่อนพิบูลย์ อำเภอร่อนพิบูลย์ จังหวัดนครศรีธรรมราช. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาสิ่งแวดล้อม บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล.
- อรรถยา โมรานพคุณ. (2543). ความรู้และความตระหนักทางจริยศาสตร์สิ่งแวดล้อมศึกษาเฉพาะกรณีชาวกรุงเทพมหานครกับปัญหาการทิ้งขยะ. วิทยานิพนธ์ปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต (จริยศาสตร์ศึกษา) บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล.
- เอี่ยมพร พูนขวัญ. (2543). การมีส่วนร่วมของประชาชนท้องถิ่นในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม กรณีศึกษาองค์พระปฐมเจดีย์ จังหวัดนครปฐม. วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตร มหาบัณฑิต, สาขาสิ่งแวดล้อมศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล.

ภาษาอังกฤษ

- Bloom, S. Benjamin., etal. (1971). Taxonomy of Education Objective Textbook 1 : Cognitive Domain. New York : David Mckay Company Inc.
- Brackler, S.W. (1986). Introduction to Sociology and Education. New York : The Dryden Press.
- Engel J.F., Kollat D.T., Backwell R.D. (1968). Consumer Behavior. New York : Holt, Rinehart and Winston.
- Garrison, K.C. & Magoon, R. (1972) Educational Psychology. Ohio : Charles E. Moerill Publishing.
- Good, V. Carter. (1973). Dictionary of Education. 3rd ed, New York : McGraw-Hill Book Company.
- Kristal, Leonard. (1982). The ABC of Psychology. England : Penguin Book Lte.
- Malkis, A & Grasmick, H.G. (1977). "Support for the Ideology of Environment Movement. New York : Tests of Alternative Hypothesis." Western Sociology Review.
- McCombs, M.E., & Becker, L.B. (1979). Using Mass Communication Theory. New York : Printice Hall.

- Momford, L. 1963. The Highway and The City. New York : The New American Library of World Literature, Inc.
- Roger, Everette M. and Shoemaker, Floyd F. (1973). Communication of Innovation : Across - Cultural Approach 2 th. New York : The Free Press.
- Sandys, D. (1979). Tourism and Heritage Conservation PATA Conference. Bangkok : November.
- Webster. Webster's New World Dictionary. (1960). New York : The world Publishing Company.
- Webster, Lexicon. (1979). The Lexicon Webster Dictionary. Encyclopedia Edition, The United State of America : America I.
- Wolman, B. Benjamin. (1973). Dictionary of Behavioral Science. London : Littion Education Publishing Inc.
- Yamane, T. (1973). Statistic : An Introduction Analysis. 3 rd ed., Tokyo Harper international Edition.

ชุดที่

คำชี้แจง

เรียน ท่านผู้ตอบแบบสอบถาม

แบบสอบถามชุดนี้เป็นส่วนหนึ่งของการทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “การศึกษาเปรียบเทียบความตระหนักของนักท่องเที่ยวชาวไทย และชาวต่างชาติที่มีต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมในสถานที่ท่องเที่ยวกรณีศึกษา : องค์พระปฐมเจดีย์ จังหวัดนครปฐม” ของหลักสูตรสังคมศาสตรมหาบัณฑิต สาขาสิ่งแวดล้อม คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล

ในการนี้ผู้วิจัยใคร่ขอความกรุณาจากนักท่องเที่ยวช่วยตอบคำถามทุกข้อของแบบสอบถามชุดนี้ด้วยความเป็นจริงที่สุด เพื่อความสมบูรณ์ของการทำวิจัยครั้งนี้ และจะเป็นประโยชน์ต่อการศึกษาต่อไป

ผู้วิจัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความร่วมมือจากท่านด้วยดี และขอขอบพระคุณอย่างสูงมา ณ ที่นี้ด้วย

ขอแสดงความนับถือ

อริญา อุบัวทอง

นักศึกษาหลักสูตรสังคมศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสิ่งแวดล้อม
คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล

แบบสอบถาม

เรื่อง การศึกษาเปรียบเทียบความตระหนักของนักท่องเที่ยวชาวไทย และชาวต่างชาติที่มีต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมในสถานที่ท่องเที่ยว กรณีศึกษา: องค์พระปฐมเจดีย์ จังหวัดนครปฐม

ส่วนที่ 1 ข้อมูลลักษณะส่วนบุคคลของนักท่องเที่ยว

คำชี้แจง โปรดเติมข้อความลงในช่องว่าง หรือ ทำเครื่องหมาย ✓ ลงใน ( ) ที่เห็นว่าตรงกับข้อมูลของท่านมากที่สุด

1. เพศ

- ( ) 1. ชาย ( ) 2. หญิง

2. ปัจจุบันท่านมีอายุ.....ปี (เกินหกเดือนนับเป็น 1 ปี)

3. ท่านมี สัญชาติ.....

4. ท่านมีระดับการศึกษาสูงสุดระดับใด

- ( ) 1. ประถมศึกษา
 ( ) 2. มัธยมศึกษาตอนต้น
 ( ) 3. มัธยมศึกษา ตอนปลาย / ปวช.
 ( ) 4. อนุปริญญา / ปวท. / ปวส.
 ( ) 5. ปริญญาตรี
 ( ) 6. สูงกว่าปริญญาตรีขึ้นไป

5. ปัจจุบันท่านประกอบอาชีพหลัก

- ( ) 1. ไม่ได้ทำงาน / แม่บ้าน
 ( ) 2. รับราชการ / พนักงานรัฐวิสาหกิจ
 ( ) 3. ธุรกิจส่วนตัว / ค้าขาย
 ( ) 4. พนักงานบริษัท / รับจ้างทั่วไป
 ( ) 5. นักเรียน / นักศึกษา
 ( ) 6. อื่นๆ (โปรดระบุ).....

6. รายได้เฉลี่ยต่อเดือน ก่อนหักค่าใช้จ่าย ..... บาท / เดือน

7. ปัจจุบันท่านเป็นสมาชิกชมรมใดบ้างที่เกี่ยวข้องกับเรื่องสิ่งแวดล้อม

- ( ) 1. ไม่เป็น
 ( ) 2. เป็นประธานชมรม(โปรดระบุ).....
 ( ) 3. เป็นสมาชิก / กรรมการชมรม(โปรดระบุ).....

8. ท่านเคยมีประสบการณ์ในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม บ้างหรือไม่

- (   ) 1. ไม่มี
 (   ) 2. มี (โปรดระบุ).....

ส่วนที่ 2 ข้อมูลปัจจัยเกี่ยวกับการเดินทางท่องเที่ยว

คำชี้แจง โปรดเติมข้อความลงในช่องว่าง หรือ ทำเครื่องหมาย ✓ ลงใน ( ) ที่เห็นว่าตรงกับข้อมูลของท่านมากที่สุด

1. วัตถุประสงค์หลักในการเดินทางท่องเที่ยวของค์พระปฐมเจดีย์ ในครั้งนี้ (โปรดเลือกตอบ เพียง 1 ข้อ)

- (   ) 1. เพื่อการพักผ่อนหย่อนใจ
 (   ) 2. เพื่อชมศิลปวัฒนธรรม ประเพณี โบราณสถาน โบราณวัตถุ
 (   ) 3. เพื่อการศึกษาประวัติศาสตร์ โบราณคดี ศิลปวัฒนธรรม
 (   ) 4. เพื่อการศาสนา ทำบุญ ไหว้พระ
 (   ) 5. อื่นๆ (โปรดระบุ) .....

2. ในการเดินทางครั้งนี้ ท่านเดินทางมาท่องเที่ยวเกี่ยวกับใคร (โปรดเลือกตอบ เพียง 1 ข้อ)

- (   ) 1. มากคนเดียว
 (   ) 2. กลุ่มเพื่อน
 (   ) 3. กลุ่มครอบครัว/ญาติ
 (   ) 4. กลุ่มทัวร์
 (   ) 5. กลุ่มหน่วยงาน
 (   ) 6. อื่นๆ (โปรดระบุ) .....

3. ในรอบ 1 ปี ที่ผ่านมาท่านเคยเข้าไปท่องเที่ยวใน องค์พระปฐมเจดีย์ กี่ครั้ง

- (   ) 1. ครั้งแรก
 (   ) 2. ครั้งที่ 2 - 4
 (   ) 3. มากกว่า 4 ครั้งขึ้นไป

ส่วนที่ 3 ข้อมูลเกี่ยวกับการได้รับข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม

คำชี้แจง โปรดพิจารณาแต่ละข้อคำถามว่าท่านได้รับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม จากสื่อต่างๆ ต่อไปนี้มากน้อยเพียงใด และทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องว่าง ที่เห็นว่าตรงกับข้อมูลของท่านมากที่สุด

1. ในรอบ 1 เดือน ท่านเคยได้รับข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมองค์พระปฐมเจดีย์บ้างหรือไม่

- (   ) 1. ไม่เคย (ข้ามไปตอบ ข้อ 12.)
 (   ) 2. เคย

ถ้าเคย ในรอบ 1 เดือนท่านได้รับข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมองค์พระปฐมเจดีย์ จากสื่อต่อไปนี้ มากน้อยแค่ไหน ?

แหล่งข่าวสาร	ความถี่ในการรับข่าวสาร				
	ประจำ (4 ครั้งขึ้นไป)	บ่อยครั้ง (3 ครั้ง)	นานๆ ครั้ง (1-2 ครั้ง)	ไม่เคยได้รับ	ไม่ตอบ
สื่อสารมวลชน					
2. โทรทัศน์					
3. วิทยุ					
สื่อสิ่งพิมพ์					
4. หนังสือพิมพ์					
5. วารสาร / นิตยสาร					
6. แผ่นพับประชาสัมพันธ์					
7. เอกสารของทางราชการ					
สื่อบุคคล					
8. ผู้ร่วมงาน / เพื่อน					
9. ญาติพี่น้อง					
10. เจ้าหน้าที่ราชการ					
สื่ออิเล็กทรอนิกส์					
11. อินเทอร์เน็ต / เว็บไซต์					

12. ท่านต้องการรับทราบข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมองค์พระปฐมเจดีย์เพิ่มเติมหรือไม่

- ( ) 1. ไม่ต้องการ (ข้ามไปตอบ ส่วนที่ 4)
- ( ) 2. ต้องการ

ถ้าต้องการ ท่านต้องการรับทราบข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมองค์พระปฐมเจดีย์ ในเรื่องใดมากที่สุด (โปรดเลือกตอบ เพียง 1 ข้อ)

- ( ) 1. ประวัติความเป็นมาของแหล่งศิลปกรรม โบราณสถาน
- ( ) 2. ปัญหาสิ่งแวดล้อมศิลปกรรม
- ( ) 3. การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม
- ( ) 4. โครงการอนุรักษ์บูรณะปรับปรุง โบราณสถานต่างๆ
- ( ) 5. การแนะนำสถานที่ท่องเที่ยว แหล่งศิลปกรรมต่างๆ
- ( ) 6. อื่นๆ (โปรดระบุ) .....

ส่วนที่ 4 ข้อมูลเกี่ยวกับการให้คุณค่าสิ่งแวดล้อมศิลปกรรม

คำชี้แจง โปรดอ่านข้อความต่อไปนี้ และทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องว่างที่ตรงกับความคิดเห็นของท่านมากที่สุด

ข้อที่	ข้อความ	ระดับการให้คุณค่า		
		มาก	ปานกลาง	น้อย
1.	องค์พระปฐมเจดีย์มีคุณค่าเป็นแหล่งความรู้ สำหรับการศึกษาประวัติศาสตร์ศิลปวัฒนธรรมในอดีต			
2.	การดูแลรักษาองค์พระปฐมเจดีย์ให้คงความงามอยู่ต่อไปถึงคนรุ่นหลังไม่ได้เป็นส่วนหนึ่งของการรักษามรดกทางวัฒนธรรมของชาติ			
3.	องค์พระปฐมเจดีย์มีคุณค่าทางเศรษฐกิจ ส่งเสริมให้เกิดการท่องเที่ยวที่หารายได้สู่ท้องถิ่น			
4.	สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมภายในองค์พระปฐมเจดีย์ เช่น โบราณวัตถุต่างๆ ไม่ควรอนุรักษ์ไว้เพราะเป็นของเก่าแก่ล้ำสมัย			
5.	การใช้พื้นที่โล่งว่างขององค์พระปฐมเจดีย์เป็นที่จอดรถ ร้านค้า แผงลอย ย่อมก่อให้เกิดความสกปรก ขาดความเป็นระเบียบเรียบร้อยส่งผลทำให้องค์พระปฐมเจดีย์เสื่อมคุณค่าและสิ่งแวดล้อมศิลปกรรมเสื่อมโทรม			
6.	สภาพแวดล้อมรอบๆองค์พระปฐมเจดีย์ที่ขาดการบูรณะเอาใจใส่ก่อให้เกิดความเสื่อมโทรม			
7.	โครงการพัฒนาต่างๆ ในท้องถิ่นไม่จำเป็นต้องคำนึงถึงผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมศิลปกรรม			
8.	การที่ประชาชนขาดความสำนึกและขาดความรู้ความเข้าใจในคุณค่าขององค์พระปฐมเจดีย์ เป็นเหตุผลสำคัญอย่างหนึ่งในการทำลายหรือทำให้แหล่งศิลปกรรมเสื่อมโทรม			
9.	การเล่าเรื่องที่สืบทอดกันมามีผลต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมองค์พระปฐมเจดีย์			
10.	การรักษาโบราณสถานไว้ในสภาพเดิมโดยไม่มีการศึกษาประวัติความเป็นมาของโบราณสถาน เป็นการอนุรักษ์ที่ถูกต้อง			
11.	การบูรณการทำลายสิ่งแวดล้อมศิลปกรรมเป็นปัญหาที่ทางราชการและประชาชนท้องถิ่นควรร่วมกันแก้ปัญหา ดูแล และป้องกัน			
12.	ท่านมีความประทับใจในการมาท่องเที่ยวขององค์พระปฐมเจดีย์			

ข้อที่	ข้อความ	ระดับการให้คุณค่า		
		มาก	ปานกลาง	น้อย
13.	องค์พระปฐมเจดีย์มีคุณค่าในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเท่านั้น			

ส่วนที่ 5 ข้อมูลเกี่ยวกับความรู้ในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม

คำชี้แจง โปรดอ่านข้อความต่อไปนี้ และทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องว่างที่ตรงกับความคิดเห็นของท่านมากที่สุด

ข้อที่	ข้อความ	ใช่	ไม่ใช่
1.	สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม หมายถึง ศิลปกรรมและสภาพแวดล้อมโดยรอบที่สัมพันธ์กันทั้งทางตรงและทางอ้อม		
2.	อนุสรณ์สถานไม่ได้เป็นส่วนหนึ่งของสิ่งแวดล้อมศิลปกรรม		
3.	องค์พระปฐมเจดีย์ และพื้นที่โดยรอบ เป็นส่วนหนึ่งของสิ่งแวดล้อมศิลปกรรม		
4.	การอนุรักษ์ หมายถึง การสงวนรักษา ดูแล ป้องกัน มิให้ถูกทำลายหรือเปลี่ยนแปลงในทางเสียหาย		
5.	การรักษาให้อยู่ในสภาพเดิมโดยไม่มีเปลี่ยนแปลงสิ่งใดๆ เลย ถือเป็นส่วนหนึ่งของการอนุรักษ์		
6.	การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมเป็นการรักษาเฉพาะตัวองค์พระปฐมเจดีย์ไม่รวมถึงสิ่งแวดล้อมโดยรอบ เช่น ดินไม้ พื้นดิน ถนน ฯลฯ หรือบรรยากาศโดยรอบศิลปกรรม		
7.	วัตถุประสงค์ของการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม คือ การรักษาศิลปกรรมและสิ่งแวดล้อมโดยรอบให้คงอยู่ในสภาพเดิม เพื่อคนรุ่นหลังได้ใช้ประโยชน์ต่อไป		
8.	การบูรณะซ่อมแซมการสำรวจและขึ้นทะเบียน โบราณสถานเป็นหน้าที่ของกรมศิลปากร		
9.	การกระทำของมนุษย์เป็นต้นเหตุสำคัญที่ทำให้สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมเสื่อมโทรม		
10.	การสร้างอาคารหรือสิ่งก่อสร้างที่มีความสูง ชิดเบียดบังโบราณสถานไม่ทำให้สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมเสื่อมโทรมและไม่ก่อให้เกิดทัศนยะอาจาด		
11.	การนำชิ้นส่วนโบราณสถาน โบราณวัตถุไปตกแต่งบ้านเรือนของคน สามารถกระทำได้โดยไม่ผิดกฎหมาย		
12.	การรื้อถอน ทำลายโบราณสถานหรือทำให้โบราณสถานเสื่อมคุณค่าเป็นการกระทำที่ผิดกฎหมาย		

ข้อที่	ข้อความ	ใช่	ไม่ใช่
13.	การกำหนดรูปแบบการใช้ที่ดินบริเวณโดยรอบแหล่งศิลปกรรมเป็นการชะลอและป้องกันความเสื่อมโทรมของแหล่งศิลปกรรมวิธีหนึ่ง		
14.	แรงสั่นสะเทือนจากการจราจรของยานพาหนะ ไม่ได้เป็นสาเหตุที่ทำให้ตัวองค์พระปฐมเจดีย์ ทรุดหรือแตกร้าว		
15.	ภาวะมลพิษ เช่น เขม่าควัน ฝุ่นละออง ไม่ได้ เป็นสาเหตุที่ทำให้องค์พระปฐมเจดีย์ และสิ่งแวดล้อมโดยรอบเสื่อมโทรม		
16.	การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมองค์พระปฐมเจดีย์ ทำให้เกิดการสร้างสภาพแวดล้อมที่ดีแก่ชุมชน		

ส่วนที่ 6 ข้อมูลเกี่ยวกับความตระหนักในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม

คำชี้แจง โปรดอ่านข้อความต่อไปนี้ และทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องว่าง ที่ตรงกับความคิดเห็นของท่านมากที่สุด

ข้อที่	ข้อความ	ระดับความตระหนัก				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
1.	ร่องรอยทางประวัติศาสตร์ขององค์พระปฐมเจดีย์ เป็นสิ่งที่ควรเก็บรักษาไว้เพื่อให้คนรุ่นหลังได้ศึกษาความเป็นมาของอดีต					
2.	การชมหรือศึกษาโบราณวัตถุอย่างใกล้ชิดโดยการสัมผัสหรือจับต้อง เป็นสิ่งที่ไม่ควรกระทำ					
3.	การขีดเขียนบนต้นไม้ ริมผนังกำแพงเป็นการกระทำเพื่อความสนุกสนาน ไม่ถือว่าเป็นความผิด					
4.	การทิ้งขยะไม่ว่าจะเป็น ไม้เสียบลูกชิ้น หรือแม้กระทั่งถุงพลาสติกภายในบริเวณองค์พระปฐมเจดีย์ไม่ทำให้คุณค่าของศิลปกรรมลดน้อยลง					
5.	การใช้บริเวณที่โล่งว่างหรือสนามหญ้าเป็นที่จอดรถถือเป็นสิ่งที่ถูกต้องเพราะเป็นการใช้ประโยชน์พื้นที่ได้อย่างเต็มที่และอำนวยความสะดวกให้กับทุกฝ่าย					
6.	แรงสั่นสะเทือนจากการสัญจรไปมาของยานพาหนะ ทำให้ตัวองค์พระปฐมเจดีย์ ทรุดหรือแตกร้าวได้					

ข้อที่	ข้อความ	ระดับความตระหนัก				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
7.	เมื่อคุณพบนักท่องเที่ยวกำลังทำลายสิ่งแวดล้อมศิลปกรรมองค์พระปฐมเจดีย์คุณจะเตือนบุคคลดังกล่าว					
8.	การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมไม่มีผลต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม					
9.	ชุมชนท้องถิ่นควรให้ความสำคัญกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมองค์พระปฐมเจดีย์ มากกว่าผลประโยชน์ที่ได้รับจากการท่องเที่ยว					
10.	ความสกปรกของสภาพแวดล้อมภายในองค์พระปฐมเจดีย์ เป็นสิ่งที่บ่งบอกถึงความเสื่อมโทรมของแหล่งท่องเที่ยว					
11.	การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมจะก่อให้เกิดผลดีมากกว่าผลเสีย แต่เป็นการลงทุนที่ค่อนข้างแพง					
12.	ชุมชนท้องถิ่นควรมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์สภาพแวดล้อมโดยรอบองค์พระปฐมเจดีย์					
13.	การประชาสัมพันธ์ให้นักท่องเที่ยวและประชาชนทั่วไปมีความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมมีส่วนช่วยในการลดการทำลายสิ่งแวดล้อมศิลปกรรม					
14.	การใช้กฎหมายลงโทษผู้ที่ทำลายสิ่งแวดล้อมศิลปกรรม เป็นมาตรการหนึ่งในการช่วยลดปัญหาการทำลายสิ่งแวดล้อมศิลปกรรม					
15.	ความต้องการเรียนรู้เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมศิลปกรรมไม่มีผลต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม					
16.	การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมที่ได้ผลคือการส่งเสริมให้ประชาชนท้องถิ่นและนักท่องเที่ยวมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม					
17.	สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมมีส่วนในการส่งเสริมคุณภาพชีวิตของมนุษย์					

ข้อที่	ข้อความ	ระดับความตระหนัก				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
18.	การปล่อยให้สภาพแวดล้อมขององค์พระปฐมเจดีย์ อยู่ในสภาพเสื่อมโทรมเท่ากับเป็นการทำลายโบราณสถานทางอ้อม					
19.	การส่งเสริมการท่องเที่ยวที่ไม่คำนึงถึงความเหมาะสมของทรัพยากรที่มีอยู่จะทำให้ขาดการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมที่ถูกต้อง					
20.	องค์พระปฐมเจดีย์ เป็นสิ่งที่แสดงให้เห็นถึงความเจริญรุ่งเรืองในอดีตของชุมชนนั้นๆ และก่อให้เกิดรายได้เนื่องจากการใช้ประโยชน์จากพื้นที่ในเชิงพาณิชย์					
21.	การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมบริเวณองค์พระปฐมเจดีย์เป็นหน้าที่ของประชาชนในชุมชนนั้นเท่านั้น					
22.	การสร้างอาคารและตึกสูงไม่ได้มีผลกระทบต่อองค์พระปฐมเจดีย์ให้ดูสวยงามสง่าลง					
23.	การมีร้านค้ารายรอบในบริเวณองค์พระปฐมเจดีย์ เป็นการดึงดูดให้นักท่องเที่ยวมาเยี่ยมชมแหล่งศิลปกรรม					
24.	การที่มีร้านอาหารตั้งอยู่ในบริเวณองค์พระปฐมเจดีย์ไม่ได้มีผลกระทบต่อสภาพแวดล้อมองค์พระปฐมเจดีย์					
25.	การดูแลสิ่งแวดล้อมศิลปกรรมเป็นหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ไม่ใช่ของนักท่องเที่ยว					
26.	การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม เป็นหน้าที่ที่ทุกคนต้องร่วมมือกันทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน นักท่องเที่ยว และประชาชนทั่วไป					
27.	ถ้ามีโอกาสท่านยินดีจะเข้าร่วมในกิจกรรมที่ดูแลรักษาสิ่งแวดล้อมศิลปกรรม					

ส่วนที่ 7 ข้อมูลเกี่ยวกับปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมองค์พระปฐมเจดีย์

1. ท่านคิดว่า นักท่องเที่ยวที่มีปัญหาหรืออุปสรรคในเรื่อง ความตระหนักในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมองค์พระปฐมเจดีย์หรือไม่

มีปัญหา ในเรื่อง

- ความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมองค์พระปฐมเจดีย์
- การให้คุณค่าสิ่งแวดล้อมศิลปกรรมองค์พระปฐมเจดีย์
- การรับข่าวสารข้อมูลขององค์พระปฐมเจดีย์
- อื่นๆ ระบุ.....

ไม่มีปัญหา

2. ในฐานะที่ท่านเป็นนักท่องเที่ยวคนหนึ่งที่ได้เดินทางมาท่องเที่ยวขององค์พระปฐมเจดีย์ ซึ่งเป็นปูชนียสถานทางศาสนาที่เก่าแก่ในประเทศไทย ท่านคิดว่า ปัญหาสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นกับองค์พระปฐมเจดีย์มีอะไรบ้าง และมีแนวทางในการแก้ไขอย่างไร

ปัญหา	แนวทางในการแก้ไขปัญหา
☐ ตัวองค์พระปฐมเจดีย์มีความเสื่อมโทรม	.....
☐ ความสกปรกในบริเวณองค์พระปฐมเจดีย์	.....
☐ ความไม่มีระเบียบของร้านค้าขายสินค้าในบริเวณองค์พระปฐมเจดีย์	.....
☐ ความเสื่อมโทรมของสภาพแวดล้อมในบริเวณองค์พระปฐมเจดีย์	.....
☐ อื่น ๆ ระบุ.....	.....

3. ท่านมีแนวทางใดบ้างที่จะพัฒนาเสริมสร้างความตระหนักในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมให้กับนักท่องเที่ยว

■ แนวทางการพัฒนาเสริมสร้างความตระหนักในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมให้กับนักท่องเที่ยว

- แจกเอกสารแนะนำการท่องเที่ยวอย่างถูกวิธี
- จัดกิจกรรมที่เกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมให้นักท่องเที่ยวได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมนั้นๆ
- จัดนิทรรศการให้ความรู้ ซึ่งให้เห็นถึงคุณค่าและความสำคัญของการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม
- อื่น ๆ โปรดระบุ .....

4. ข้อเสนอแนะอื่นๆ

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Questionnaire**A Comparative Study of Awareness on Cultural Heritage Conservation Between Thai and Foreign Tourists: A Case Study of Phra Pathom Chedi, Nakhon Pathom Province.**

Dear Sir/ Madam

This questionnaire is part of a Master degree in Environmental Social Sciences, Faculty of Social Sciences and Humanities, Mahidol University. The title of the thesis is “**A Comparative Study of Awareness on Cultural Heritage Conservation Between Thai and Foreign Tourists : A Case Study of Phra Pathom Chedi, Nakhon Pathom Province**” This project examines the visitors’ current level of awareness in the area of cultural heritage conservation.

Please answer the entire questionnaire honestly your participation. Additionally I intend to use the data for educational purposes only. Finally, I appreciate and would like to say Thank you for your cooperation.

Yours sincerely,
Ariya Oubuathong
Master Degree Student,
Mahidol University

Dear Sir/ Madam

The purpose of this questionnaire is to assess current levels of Awareness on Cultural Heritage Conservation.

All information supplied in this questionnaire is strictly confidential.

No names or reference to you or your address will appear in any of the research.

Please write your answers in block capitals.

The questionnaire should take no longer than 10 minutes to answer.

Please complete the following:

Section One: Tourist Personal Information.

Note : Please tick ✓ in front of the select answer or fill in your information.

1. Gender

1. Male

2. Female

2. Age ..... (Over 6 months count for 1 year).

3. Your nationality.....

4. Please tick your education :

1. Primary School

2. Secondary School

3. Senior High School

4. Diploma / Vocational School

5. Bachelor degree

6. Higher than Bachelor degree

5. What is your occupation :

1. Unemployed / Housewife

2. Government official

3. Private business / Merchant

4. Officer / Employee

5. Student

6. Other (please specify).....

6. An average income is ..... U.S. dollars / month (Before deductions any expenses.)

7. Have you ever been in an environmental member club

1. No.

2. Presidency club (please specify) .....

3. Member / committee club (please specify) .....

8. Do you have any experience about cultural heritage conservation ?

1. Never.

2. Ever. (please specify) .....

Section Two : Tourism Information.

Note : Please tick ✓ in front of the selected answer or fill in your information.

1. The main purpose of your trip to Phra Pathom Chedi this time. (Please select one item)

- 1. Recreation
- 2. Visiting in culture, tradition, archaeological sites.
- 3. Studying in history, antique and culture.
- 4. Religious, make merit, pay respect to Buddha.
- 5. Other (please specify) .....

2. For this time, your travel characteristic. (Please select one item)

- 1. Individual
- 2. Friend
- 3. Family / Relative
- 4. On group tour
- 5. Organization
- 6. Other (please specify) .....

3. How many times have you visited Phra Pathom Chedi in one year ?

- 1. First time
- 2. 2 – 4 times
- 3. More than 4 times

Section Three : Access to information of cultural heritage conservation.

Note : Please tick ✓ in the defined box for the correct answer and fill in your information.

1. Do you get any information of cultural heritage conservation about Phra Pathom Chedi in one month ?

- 1. Never (please go to question 12.)
- 2. Ever

In the last month, have you got any information of cultural heritage conservation for Phra Pathom Chedi ?

Source	Frequency of information received				
	Always (More than 4 times)	Often (3 times)	Once in a while (1-2 times)	Never	No Answer
Mass Communication					
2. Television					
3. Radio					
Publishing					
4. Newspaper					
5. Journal / Magazine					
6. Brochure					
7. Government document					
Persons					
8. Colleague / Friend					
9. Relative					
10. Government officer					
Electronics					
11. Internet / Websites					

12. Would you prefer to obtain more information of cultural heritage conservation for Phra Pathom Chedi ?

1. No. (please go to section 4)
2. Yes.

If yes, what is the type of information you prefer ? (Please select one item)

- 1. Historical of cultural heritage archaeological sites.
- 2. Problem of cultural heritage.
- 3. Conservation of cultural heritage.
- 4. Project of restoration and conservation of archaeological sites.
- 5. Recommendation about tourism of cultural heritage sites.
- 6. Other (please specify) .....

Section Four : Value Evaluation of Cultural Heritage.

Note : Below are some statements people have made in relation to cultural heritage conservation – Can you indicate your opinion by ticking the relevant box ?

No.	statements	Value Evaluation		
		High	Medium	Low
1.	Phra Pathom Chedi is a valuable resource for history and cultural studying in the past.			
2.	Preservation of Phra Pathom Chedi to keep it beautiful for the next generation isn't a part of a preservall of national cultural heritage.			
3.	Phra Pathom Chedi is important for economic to bring income from tourism to local community.			
4.	Cultural heritage of Phra Pathom Chedi such as archaeological objects should not be conserved because they are out of date.			
5.	Using of space around Phra Pathom Chedi for car parking and shopping places can make it dirty, devalues and deteriorates.			
6.	The lack of proper care Environment area around Phra Pathom Chedi is a cause of deterioration.			
7.	The development projects in the local community doesn't need to think about the effect of cultural heritage.			

Section Four : Value Evaluation of Cultural Heritage. (continue)

No.	statements	Value Evaluation		
		High	Medium	Low
8.	The lack of awareness and knowledge about the value of cultural heritage can cause the damage and deterioration of Phra Pathom Chedi.			
9.	Folklore has an effect to the cultural heritage conservation of Phra Pathom Chedi.			
10.	Preserving archaeological sites in the same condition without studying background is the right conservation.			
11.	Intrusion and damage of cultural heritage are problem that government and residents should solve it together.			
12.	Your impression for Phra Pathom Chedi.			
13.	The value of Phra Pathom Chedi is only tourism sites.			

Section Five : Knowledge of Cultural Heritage Conservation.

Note : Below are some statements people have made in relation to cultural heritage conservation – Can you indicate your opinion by ticking the relevant box ?

No.	Statements	Right	Wrong
1.	Cultural heritage means the arts and the environment that relate direct and indirect.		
2.	Monuments are not a part of Cultural Heritage.		
3.	Phra Pathom Chedi and surrounding areas are a part of our cultural heritage.		
4.	Conservation means to preserve, take care, protect and restore.		

Section Five : Knowledge of Cultural Heritage Conservation. (continue)

No.	Statements	Right	Wrong
5.	Preserving something without changing is part of conservation.		
6.	Cultural heritage conservation is concerned only Phra Pathom Chedi and not included environment around such as trees, seaside, roads and other things around it.		
7.	The objective of cultural heritage conservation is to preservation of arts and environment to be the same for next generation.		
8.	The restoration, survey and registration of archaeological sites are the task of Department of Fine Arts.		
9.	Human acts are the main cause of cultural heritage deterioration.		
10.	Buildings and high constructions around cultural heritage don't cause deterioration and poor scenery of cultural heritage.		
11.	Taking pieces of archaeological sites and archaeological objects to decorate houses are legal acts.		
12.	Cultural heritage demolition is an illegal act.		
13.	Land usage around the cultural heritage site is a way to slow down and prevent damages of cultural heritage.		
14.	Vibration force from traffic doesn't cause the Phra Pathom Chedi to be damaged or destroyed.		
15.	Pollution such as smoke and dust don't cause deterioration of Phra Pathom Chedi and environment around.		
16.	Cultural heritage conservation of Phra Pathom Chedi provides a good environment for community.		

Section Six : Awareness towards Cultural Heritage Conservation.

Note : Below are some statements people have made in relation to cultural heritage conservation – Can you indicate your opinion by ticking the relevant box ?

No.	Statements	Level of Awareness				
		Highest	High	Medium	Low	Lowest
1.	Historical evidences in Phra Pathom Chedi should be preserved for next generation.					
2.	Touching archaeological objects shouldn't be allowed.					
3.	Writing on trees and walls in Phra Pathom Chedi are just joyful acts and not wrong acts.					
4.	Littering plastic bags or fishballsticks inside Phra Pathom Chedi area don't devalue the art.					
5.	Using space and grass field for car parking is right because it provides space and makes it convenient for people.					
6.	Phra Pathom Chedi has been damaged by vibration force from traffic.					
7.	When you see tourists damaging the cultural heritage of Phra Pathom Chedi, you should caution them.					
8.	Participating in cultural heritage conservation has no effect on cultural heritage conservation.					
9.	Local communities should pay attention to environment conservation in Phra Pathom Chedi more than the tourism benefits.					
10.	The dirty environment in Phra Pathom Chedi indicates the deterioration of tourism sites.					

Section Six : Awareness towards Cultural Heritage Conservation. (continue)

No.	Statements	Level of Awareness				
		Highest	High	Medium	Low	Lowest
11.	Cultural heritage conservation makes positive effect more than negative effect but it is a expensive investment.					
12.	Local communities should participate in environmental conservation all around Phra Pathom Chedi.					
13.	Advertising to tourists and people have knowledge about cultural heritage conservation can reduce damages of cultural heritage.					
14.	Legal punishment is a part of measurements to reduce cultural heritage problem.					
15.	Learning demand in cultural heritage has no effect on cultural heritage conservation.					
16.	A successful cultural heritage conservation is supports participation tourists and resident in community.					
17.	Cultural heritage is a parts of support to quality of life.					
18.	The carelessness of the environment in Phra Pathom Chedi is a part of indirect destroy.					
19.	The promotion of tourism don't appropriate resources may cause a lack of proper environmental conservation.					
20.	Phra Pathom Chedi is respect site indicates civilization in the past and makes income from space usage.					

Section Six : Awareness towards Cultural Heritage Conservation. (continue)

No.	Statements	Level of Awareness				
		Highest	High	Medium	Low	Lowest
21.	Environment conservation around Phra Pathom Chedi is the task of the resident in community only.					
22.	Building and high construction around Phra Pathom Chedi don't cause devaluation.					
23.	Many shops around Phra Pathom Chedi can attract tourists.					
24.	Many shops around Phra Pathom Chedi have no effect with the environment around Phra Pathom Chedi.					
25.	Preserving cultural heritage is the task of authorities only.					
26.	Cultural heritage conservation is the task of everybody such as government, private section, tourist and resident.					
27.	If you have any opportunities are you willing to volunteer to participate in activities to preserve cultural heritage?					

Section Seven : Problem, obstacles and recommendations of cultural heritage conservation for Phra Pathom Chedi.

1. Do you think the tourists have the awareness problem and obstacles on cultural heritage conservation of Phra Pathom Chedi ?

Yes. (title)

- Knowledge about cultural heritage conservation of Phra Pathom Chedi.
- Valuation about cultural heritage conservation of Phra Pathom Chedi.
- Information access to Phra Pathom Chedi.
- Other (please specify) .....

No.

2. You as a tourist who come to Phra Pathom Chedi which is an old religious archaeological sites in Thailand, what is your opinion about environmental problem of Phra Pathom Chedi and what is your advice to solve these problem ?

Problem	Guideline to solve these problem
☐ Only Phra Pathom Chedi is deterioration.	.....
☐ The dirt in Phra Pathom Chedi area.	.....
☐ Non discipline of shops in Phra Pathom Chedi area.	....
☐ Deterioration of environmental in Phra Pathom Chedi area.	....
☐ Other (specify)	.....

3. Do you have any guideline to develop the awareness of cultural heritage conservation for tourists ?

- Guideline to develop the awareness of cultural heritage conservation for tourists.
- To distribute documentary advice for tourism how to travel in a right way.
- To Manage some activities about cultural heritage conservation for tourist to participate in activities.
- To set Manage exhibitions to give the knowledge, indicate to value and importance of cultural heritage conservation.
- Other (please specify) .....

4. Other suggestion.

.....

.....

.....

.....

Thank you for your time. It is really appreciated and your comments will add to the work of this study.

Yours sincerely,

Ariya Oubuathong

ข้อมูลเกี่ยวกับองค์พระปฐมเจดีย์

ประวัติความเป็นมา

พระปฐมเจดีย์ เป็นปูชนียสถานอันสำคัญยิ่งของประเทศไทย อยู่ในวัดพระปฐมเจดีย์ราชวรมหาวิหาร ใจกลางเมืองนครปฐม สันนิษฐานว่าสร้างขึ้นระหว่าง พ.ศ. 350-1000 เป็นพระสถูปลักษณะโอคว่ำ มีความสูง 19 วา 2 ศอก ต่อมาในปี พ.ศ. 2396 พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวโปรดให้บูรณะโดยสร้างเจดีย์องค์ใหม่ใหญ่กว่าเดิมให้สูงขึ้นถึง 3 เส้น 1 คืบ 10 นิ้ว ฐานวัดโดยรอบ 5 เส้น 17 วา 3 ศอก การบูรณะมาเสร็จในสมัยสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ณ ชุมพระปฐมเจดีย์เป็นที่ประดิษฐานพระร่วงโรจนฤทธิ์ ซึ่งเป็นพระพุทธรูปที่พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงได้มาจากเมืองศรีสัตนาลัย ในสภาพชำรุดหักพังเหลือแต่พระพักตร์ พระกร และพระบาท พระองค์ทรงโปรดให้หล่อพระพุทธรูปนี้ขึ้นมาใหม่ มีความสูง 12 ศอก 4 นิ้ว แล้วนำไปประดิษฐานที่ชุมพระปฐมเจดีย์ เมื่อวันที่ 2 พฤศจิกายน พ.ศ. 2458

องค์พระปฐมเจดีย์ เป็นปูชนียสถานทางพุทธศาสนาที่เก่าแก่ที่สุดในประเทศไทย สร้างในสมัยพระเจ้าอโศกมหาราช เมื่อครั้งพระองค์โปรดให้สมณทูตมาประกาศพุทธศาสนาในดินแดนสุวรรณภูมิ นักปราชญ์ทางโบราณคดี มีความเห็นตรงกันว่าสมณทูตในครั้งนั้นคือ พระโสณเถระ และพระอุตรเถระ คณะสมณทูตได้เดินทางมาถึงเมืองมณฑล หรือนครปฐม เมื่อปี พ.ศ. ๒๓๕ การเผยแผ่พระพุทธศาสนาได้ดำเนินตลอดมาโดยมีกษัตริย์ที่ปกครองดินแดนในสุวรรณภูมิ ขอมรับพระพุทธศาสนาเป็นหลักในการดำเนินชีวิต จนถึงปี พ.ศ. ๒๔๖ พระโสณเถระได้ให้สร้างวัดขึ้นเป็นแห่งแรกในเขตสุวรรณภูมิ ที่เมืองมณฑลนี้ ต่อมาได้มีการสร้างพระสถูปเจดีย์ บรรจุพระบรมสารีริกธาตุ เมื่อปี พ.ศ. ๒๖๕ พระภริยเถระผู้ทำนิตพัทธสีมาตั้งชื่อวัดว่า "วัดพุทธบรมธาตุ" ซึ่งถือว่าเป็นวัดแรกและพระเจดีย์องค์แรกของพระพุทธศาสนาในดินแดนแถบนี้ พระปฐมเจดีย์นี้เดิมเป็นสถูปรูปบาตรคว่ำ แบบสัญจิเจดีย์ในประเทศอินเดีย

การบูรณะปฏิสังขรณ์พระสถูปเจดีย์ได้กระทำอย่างต่อเนื่องเรื่อยมา จนถึงสมัยสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย พระองค์โปรดให้วัดขนาดขององค์พระเจดีย์ รวมความสูง ๔๐ วา ๒ ศอก ต่อมาครั้งพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้เสด็จฯคุมขบวนมัสการพระเจดีย์นี้ และเมื่อพระองค์เสด็จขึ้นครองราชย์ ก็ได้โปรดให้ปฏิสังขรณ์ก่อพระเจดีย์ใหม่ห่อหุ้มองค์เดิมไว้ เมื่อ พ.ศ. ๒๓๙๖ มีขนาดสูง ๑๒๐ เมตร ๔๕ เซนติเมตร มีลักษณะเป็นพระเจดีย์รูประฆังคว่ำปากผาย โครงสร้างเป็นไม้ซุง ก่ออิฐถือปูนประดับด้วยกระเบื้องมีพระวิหารทั้งสี่ทิศ เชื่อมต่อกันด้วยคดพระระเบียง การก่อสร้างเสร็จสมบูรณ์ แล้วพระราชทานนามว่า "พระปฐมเจดีย์" พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว

เสด็จพระราชดำเนินมาทรงยกยอดพระมหามงกุฏของพระปฐมเจดีย์ เมื่อปี พ.ศ. ๒๔๑๓ และต่อมา พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว โปรดให้มีการซ่อมพระวิหารหลวง เขียนภาพตัดขวางให้เห็นพระปฐมเจดีย์องค์เดิม ซ่อมพระวิหารด้านทิศเหนือ และอัญเชิญพระร่วงโรจนฤทธิ์ มาประดิษฐานในพระวิหารด้านทิศเหนือนี้ การบูรณะปฏิสังขรณ์พระปฐมเจดีย์ได้ กระทำอย่างต่อเนื่อง และจริงจังในสมัยรัชกาลปัจจุบัน โดยใช้หลักวิทยาการสมัยใหม่เพื่ออนุรักษ์พระปฐมเจดีย์นี้ไว้ให้มั่นคงถาวรอยู่คู่ฟ้าเมืองไทยตลอดไป

ลักษณะทั่วไป

มีลักษณะเป็นพระเจดีย์รูประฆังคว่ำปากผาย ขนาดสูง ๑๒๐ เมตร ๔๕ เซนติเมตร โครงสร้างเป็นไม้ซุง ก่ออิฐถือปูนประดับด้วยกระเบื้องมีพระวิหารทั้งสี่ทิศ เชื่อมต่อกันด้วยคดพระระเบียง

ความสัมพันธ์กับชุมชน

1. องค์พระปฐมเจดีย์ เป็นพระมหาสถูปเจดีย์ที่สำคัญยิ่งทางพระพุทธศาสนาในประเทศไทย แสดงให้เห็นถึงการเผยแพร่ และการตั้งมั่นของพระพุทธศาสนา ในดินแดนนี้
2. องค์พระปฐมเจดีย์ เป็นสถาปัตยกรรมไทยที่วิวัฒนาการรูปแบบมาจากรูปลักษณะเดิม สมัยพระเจ้าศรีธรรมไตรปิฎก และเจดีย์ยอดพระปรารักษ์ในสมัยขอมเรื่องอำนาจ ปัจจุบันเป็นผลงานรวมของศิลปกรรมไทยที่มีเอกลักษณ์ไทยโดดเด่น ทั้งทางด้านสถาปัตยกรรม และประติมากรรม วิศวกรรม และจิตรกรรม
3. องค์พระปฐมเจดีย์ เป็นเจดีย์ทางพระพุทธศาสนาที่สูงที่สุดในโลก สูงกว่าพระเจดีย์ชะเวดากองในประเทศพม่า
4. องค์พระปฐมเจดีย์ เป็นที่ประดิษฐานพระบรมสารีริกธาตุ ของสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าซึ่งคณะสมณทูตได้รับพระราชทานมาจากพระเจ้าอโศก ตั้งแต่ครั้งเดินทางมาเผยแพร่พระพุทธศาสนาเป็นครั้งแรกในดินแดนสุวรรณภูมิ
5. องค์พระปฐมเจดีย์ เป็นที่รวมของศิลปวัตถุ และหลักฐานสำคัญทางพระพุทธศาสนาเป็นอันมาก เป็นต้นว่าวิหารทั้งสี่ พระพุทธรูปปางต่าง ๆ วิหารคด จารึกพระธรรมคำสอนเป็นอักษรขอม พระพุทธรูปศิลาขาว จิตรกรรมฝาผนัง พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระปฐมเจดีย์ เป็นต้น ที่สำคัญยิ่งอย่างหนึ่งก็คือ พระร่วงโรจนฤทธิ์ เป็นพระพุทธรูปยืนปางห้ามญาติ ที่มีขนาดสูงถึง ๑๒ ศอก ๔ นิ้ว นับเป็นพระพุทธรูปที่สวยงามอย่างยิ่ง และได้รับการเคารพนับถือจากพุทธศาสนิกชนทั่วไป
6. องค์พระปฐมเจดีย์ เป็นศูนย์รวมจิตใจของพุทธศาสนิกชนทั้งประเทศ โดยเฉพาะชาวจังหวัดนครปฐม องค์พระปฐมเจดีย์นั้นถือเป็นศูนย์รวมกิจกรรมทุกชนิด ของทั้งภาครัฐและภาคเอกชน ไม่ว่าจะเป็นกิจกรรมที่เกี่ยวกับการเมือง การปกครอง ศาสนา การศึกษา และพาณิชย์กรรม ก็

ล ั ว น ธิ อ ะ อ ำ อ ง ค ์ พ ร ะ ป ฐ ม เ ฉ ดิ ย ์ เ ป ็น ศู น ย ์ ก ล ำ ง ท ั้ง ล ึ ้น

สภาพแวดล้อมบริเวณองค์พระปฐมเจดีย์

สภาพแวดล้อมในองค์พระปฐมเจดีย์ ทุกด้านขององค์พระปฐมเจดีย์จะล้อมรอบด้วยกำแพงเหล็กทุกด้าน ด้านนอกเป็นถนนที่เชื่อมไปยังถนนเพชรเกษม โดยจะมีรถยนต์สัญจรไปมาจำนวนมากและบริเวณภายนอกจะเป็นใจกลางเมือง เป็นแหล่งการค้าทุกประเภทของจังหวัดนครปฐม จะเห็นได้ว่าองค์พระปฐมเจดีย์ตั้งอยู่ในบริเวณใจกลางเมืองนครปฐม ล้อมรอบไปด้วยที่อยู่อาศัยของประชาชน สถานที่ประกอบการค้าของประชาชนและการสัญจรไปมาของประชาชน เช่นเดียวกับภายในบริเวณกำแพงที่ล้อมรอบองค์พระปฐมเจดีย์นั้นมีบริเวณกว้างขวางพอสมควร มีการสร้างถนนติดกับองค์เจดีย์ โดยรถยนต์สามารถวิ่งเข้าไปบริเวณภายในได้ มีสนามกว้างโดยรอบ มีลานจอดรถยนต์ของนักท่องเที่ยว มีต้นไม้ปลูกอยู่โดยรอบองค์เจดีย์เพื่อให้ความร่มรื่น มีเก้าอี้ที่นั่งไว้ตามร่มไม้เพื่อให้ผู้ที่มาท่องเที่ยวได้นั่งพักผ่อนหย่อนใจ

แนวความคิดในการจัดระเบียบใหม่

แนวความคิดในการจัดระเบียบใหม่ มีดังนี้

บริเวณองค์พระปฐมเจดีย์

1. เนื่องจากบริเวณรอบ ๆ และในบริเวณองค์พระปฐมเจดีย์เองจัดระเบียบและการจัดวางอาคารไว้ระเบียบ จะต้องมีการจัดระเบียบเสียใหม่ทั้งหมด ตลอดจนอาคารตลาดต่าง ๆ ที่อยู่รอบ ๆ ด้วย
2. ต้องสร้างความสว่างาม เอกลักษณะให้แก่องค์พระปฐมเจดีย์ให้ได้โดยการเปิดมุมมองให้ทุก ๆ สารทิศ ความสูงของอาคารต้องลดลงมา ต้องเปิดหน้าองค์พระปฐมเจดีย์ให้ถึงคลองเจดีย์บูชา เปิดด้านหลังให้เห็นจากถนนเพชรเกษมให้ได้เด่นชัด ให้เชื่อมทางจากทางเข้าทางด้านตะวันออกและขนานกับคลองเจดีย์บูชาให้เด่นยิ่งขึ้น ส่วนทางด้านใต้ต้องเป็นการเชื่อมต่อกับพระราชวังสนามจันทร์
3. การจัดสายไฟฟ้าในบริเวณนี้ควรลงใต้ดินให้หมด ถ้าใช้จ่ายทำสายไฟฟ้าใต้ดินจะมีราคามากกว่าเกาะไว้ที่สายไฟฟ้าแล้วพาดสายเพียง 3-3.5 เท่า
4. การปลูกต้นไม้ใหญ่ ควรปลูกต้นไม้ที่เกี่ยวกับพระพุทธศาสนาทั้ง 9 ชนิด ซึ่งมีต้นจิก ต้นโพธิ์ ฯลฯ ส่วนดอกไม้ไม้พุ่มควรใช้ไม้เลื้อย ไม้ไทยที่มีกลิ่นหอม ดอกสวยให้เป็นสวนไม้ไทยทั้งหมด ต้นปาล์ม ต้นไม้ต่างถิ่นไม่ควรนำมาปลูกอย่างเด็ดขาด

5. คนรักษาความสะอาดบริเวณรอบ ๆ และในบริเวณพระปฐมเจดีย์เองจะเป็นหัวใจสำคัญที่สุดของการดำเนินงานและการพัฒนา

6. จะต้องนำการพัฒนาเหล่านี้ไปสู่การเตรียมพร้อมที่จะให้เป็นมรดกโลกให้ได้ภายในระยะ 3-4 ปีนี้

หน่วยงานที่มีหน้าที่ในการอนุรักษ์องค์พระปฐมเจดีย์

จังหวัดนครปฐมได้รับนโยบายจากคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติในปี 2539 ให้มีการแต่งตั้งคณะกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมธรรมชาติและศิลปกรรมขึ้นเพื่อรับผิดชอบในการอนุรักษ์องค์พระปฐมเจดีย์ด้วย เพราะองค์พระปฐมเจดีย์นับเป็นแหล่งศิลปกรรมที่สำคัญมากของจังหวัดนครปฐม โดยมีการจัดตั้งหน่วยอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมท้องถิ่น จังหวัดนครปฐม ที่สถาบันราชภัฏนครปฐม โดยมีคณะกรรมการ ดังนี้

1. ผู้ว่าราชการจังหวัดนครปฐม
2. รองผู้ว่าราชการจังหวัดนครปฐม
3. อธิการบดีสถาบันราชภัฏนครปฐม
4. ประธานสภาจังหวัดนครปฐม
5. ผู้บังคับการตำรวจภูธรจังหวัดนครปฐม
6. ศึกษาธิการจังหวัดนครปฐม
7. ราชพัสดุจังหวัดนครปฐม
8. เจ้าพนักงานที่ดินจังหวัดนครปฐม
9. โยธาธิการจังหวัดนครปฐม
10. ผังเมืองจังหวัดนครปฐม
11. อุตสาหกรรมจังหวัดนครปฐม
12. หัวหน้าสำนักงานจังหวัดนครปฐม
13. ผู้แทนเจ้าคณะจังหวัดนครปฐม
14. ผู้แทนสำนักงานโบราณคดีและพิพิธภัณฑ์
15. ผู้ทรงคุณวุฒิ 3 ท่าน
16. หัวหน้าหน่วยอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมจังหวัดนครปฐม

โดยมีหน้าที่รับผิดชอบในเรื่องต่อไปนี้

1. พิจารณากำหนดแผนปฏิบัติงานวิธีการดำเนินงาน และการกำกับดูแลรักษาสิ่งแวดลอมศิลปกรรมในพื้นที่รับผิดชอบ
2. พิจารณากลับกรองโครงการที่มีผลกระทบต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดลอมศิลปกรรม
3. พิจารณาแก้ไขปัญหาการทำลายสิ่งแวดลอมศิลปกรรมในพื้นที่รับผิดชอบ
4. ให้คำปรึกษาความเห็น และข้อเสนอแนะในการปฏิบัติงานเพื่อการอนุรักษ์สิ่งแวดลอมศิลปกรรมในพื้นที่รับผิดชอบ
5. ประสานการดำเนินงานของหน่วยงานรัฐ ภาคเอกชน สมาคม องค์กรท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์สิ่งแวดลอมศิลปกรรม
6. ส่งเสริมสนับสนุน และเผยแพร่ความรู้ความเข้าใจในเรื่องการอนุรักษ์สิ่งแวดลอมศิลปกรรมให้เป็นที่รับรู้อย่างกว้างขวาง
7. ส่งเสริมและสนับสนุนให้หน่วยงานและองค์กรในท้องถิ่นดำเนินการต่าง ๆ ให้สอดคล้องกับแผนพัฒนาการอนุรักษ์สิ่งแวดลอมศิลปกรรมตามมติคณะรัฐมนตรี
8. ประเมินผลและรายงานผลการดำเนินงาน ต่อกรรมการสิ่งแวดลอมแห่งชาติเป็นประจำทุก 6 เดือน
9. แต่งตั้งคณะทำงานตามที่เห็นสมควรเพื่อปฏิบัติหน้าที่ตามที่ได้รับมอบหมาย
10. ปฏิบัติหน้าที่ตามที่ได้รับมอบหมายจากคณะกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดลอมธรรมชาติและศิลปกรรม

นอกจากหน่วยงานดังกล่าวแล้ว ทางวัดพระปฐมเจดีย์ซึ่งมีฐานะเป็นนิติบุคคลยังเข้ามามีส่วนในการดำเนินการในเรื่องของการจัดการกับสภาพแวดลอมศิลปกรรมองค์พระปฐมเจดีย์ รวมถึงการบริหารจัดการเรื่องการบูรณะซ่อมแซมองค์พระปฐมเจดีย์ โดยจะมีการกำหนดขั้นตอนในการสำรวจการทำหนังสือเสนอตามลำดับขั้นเมื่อได้รับอนุมัติแล้วทางวัดจะดำเนินการในขั้นของการจัดการงบประมาณบูรณะซ่อมแซม วัดพระปฐมเจดีย์มีการจัดตั้งกองทุนนิธิองค์พระปฐมเจดีย์ขึ้น โดยมีรายละเอียดดังนี้

กองทุนองค์พระปฐมเจดีย์มีการจัดตั้งขึ้นในปี พ.ศ. 2521 โดยท่านเจ้าคุณพระธรรมสิริชัยชิตวิบูลเถระ อดีตเจ้าอาวาสวัดพระปฐมเจดีย์ โดยมีวัตถุประสงค์ 3 ประการ คือ

1. เป็นทุนทรัพย์สำหรับบูรณปฏิสังขรณ์องค์พระปฐมเจดีย์
2. ส่งเสริมการศึกษาโดยจัดเป็นทุนการศึกษามอบให้แก่พระภิกษุสามเณร และนักเรียนที่ขาดแคลน
3. บำเพ็ญกุศลสาธารณะอื่น

คณะกรรมการกองทุนประกอบด้วย

1. พระธรรมราชา นวัตร   เจ้าคณะภาค 3 วัดพระเชตุพนฯ   ประธานกรรมการ
2. พระอุบาลีคุณูปมาจารย์   รองเจ้าคณะภาค 15 วัดไร่จิง   รองประธานกรรมการ
3. พระราชสุธรรมเมธี   เจ้าอาวาสวัดพระปฐมเจดีย์   กรรมการเลขานุการ
4. พระครูสมถกิตติคุณ   ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดพระปฐมเจดีย์   กรรมการ
5. พระมหาเชาวน์วรเขโม   เลขานุการวัดพระปฐมเจดีย์   กรรมการ
6. พระปลัดดำรง กตกิจโจ   วัดไผ่ล้อม   กรรมการ
7. ฌนาครนครหลวงไทย   (ผู้แทน)   กรรมการ
8. นายทรงวุฒิ วราตินันท์   ผู้จัดการธนาคารออมสิน   กรรมการ
9. นายยงยุทธ ฐิติเบญจพล   ไวยาวัจกรวัดพระปฐมเจดีย์   กรรมการ
10. นายสังัด ไทยปรีชา   ไวยาวัจกรวัดพระปฐมเจดีย์   กรรมการ
11. นางรุ่งนภา ชื่นจิตไพศาล   สมุหบัญชีสำนักงานจัดประโยชน์   กรรมการ
12. นายสุรเชน จันท์คุณ   หัวหน้าสำนักงานจัดประโยชน์ฯ   กรรมการ
13. นางมณฑา ลำเจียกหนู   เจ้าหน้าที่แผนกศึกษาวัดพระปฐมเจดีย์   กรรมการ

นอกจากหน่วยงานของภาครัฐและหน่วยงานของวัดพระปฐมเจดีย์แล้วยังมีหน่วยงานเอกชน องค์กรท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการอนุรักษ์องค์พระปฐมเจดีย์โดยมีการจัดเป็นมูลนิธิอนุรักษ์เมืองนครปฐม โครงการเฉพาะกิจในวันสำคัญ เช่น โครงการรักษ์พระปฐมเจดีย์ และการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ได้มีการจัดละครกลางแจ้งเรื่องพระยาพาน-พระยาภัง ขึ้นเพื่อเป็นการหารายได้และเผยแพร่องค์พระปฐมเจดีย์สู่ประชาชนทั่วไป

สถิติรายได้ด้านการท่องเที่ยวขององค์พระปฐมเจดีย์ ดังตาราง

ตาราง แสดงสถิติรายได้ด้านการท่องเที่ยวองค์พระปฐมเจดีย์ระหว่างเดือนมกราคม - ธันวาคม 2548

เดือน	รายได้ (บาท)
มกราคม	4,000,000
กุมภาพันธ์	4,000,000
มีนาคม	3,500,000
เมษายน	4,300,000
พฤษภาคม	4,300,000
มิถุนายน	4,500,000
กรกฎาคม	4,000,000
สิงหาคม	4,000,000
กันยายน	4,250,000
ตุลาคม	4,000,000
พฤศจิกายน	4,050,000
ธันวาคม	4,000,000
รวมทั้งสิ้น	48,900,000.00

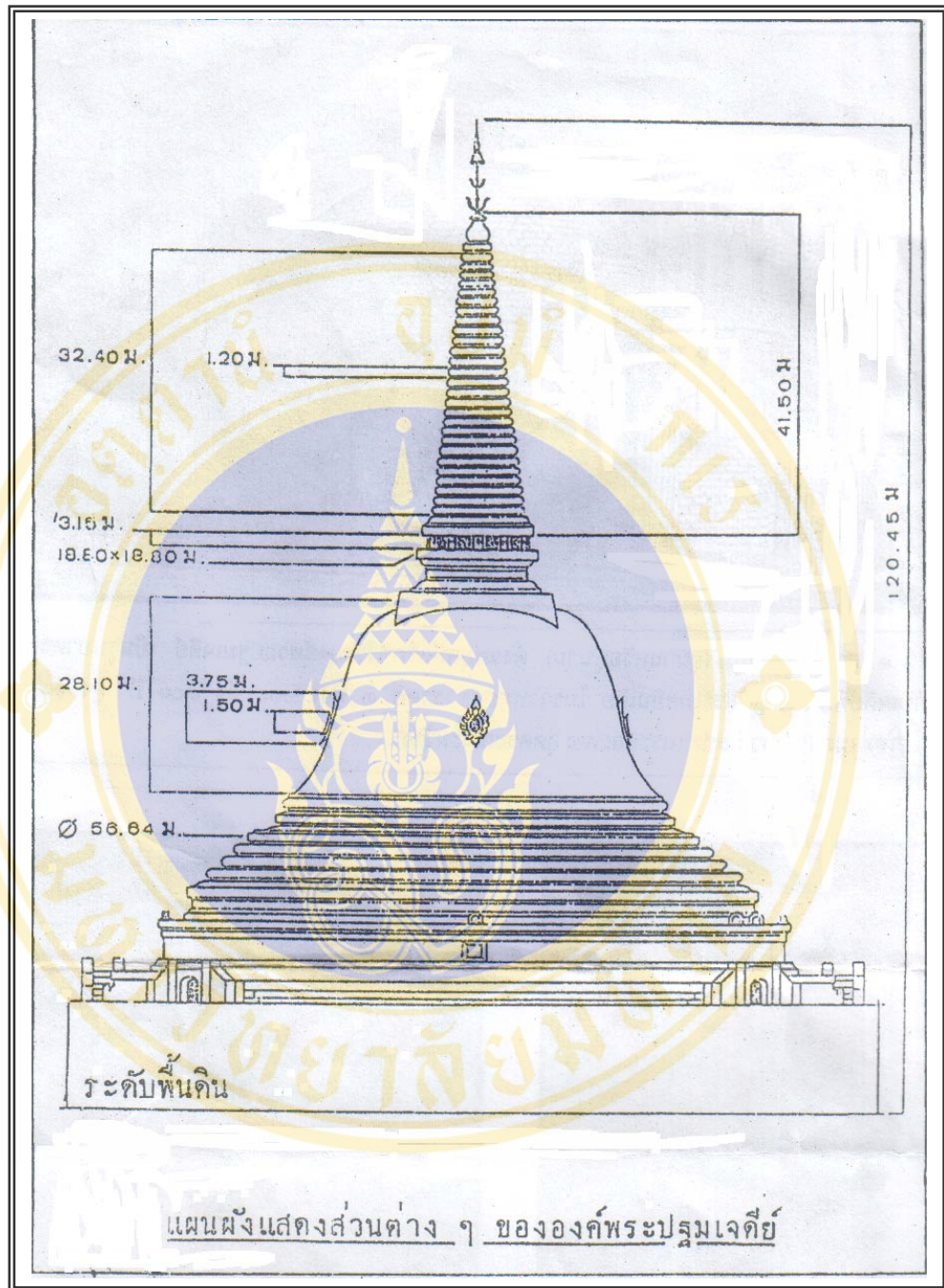
ที่มา : ศูนย์การท่องเที่ยว กีฬา และนันทนาการ จังหวัดนครปฐม, 14 มีนาคม 2549.

ภาพองค์พระปฐมเจดีย์

ภาพพระร่วงโรจนฤทธิ์ ศรีอินทราทิตย์ ชรรโฆภาส มหาชริวราชูปฐนียบพิตร

แผนผังแสดงส่วนต่าง ๆ ขององค์พระปฐมเจดีย์

รายละเอียดองค์พระปฐมเจดีย์

องค์พระปฐมเจดีย์ เป็นพระเจดีย์ที่ใหญ่ รูประฆังคว่ำปากผายมหิมา โครงสร้างเป็นไม้ซุง รัศมีด้วยโซ่เส้นมหิมา ก่ออิฐถือปูนประดับด้วยกระเบื้องปูทับประกอบด้วยวิหาร 4 ทิศ กำแพงแก้ว 2 ชั้น

สูงจากพื้นดินถึงยอดมงกุฏ	120.45	เมตร
ฐานโดยรอบวัดได้	235.50	เมตร
ปากระฆังวัดเส้นผ่าศูนย์กลางได้	56.64	เมตร
จากปากระฆังถึงสี่เหลี่ยมสูง	28.10	เมตร
สี่เหลี่ยมด้านละ	18.80	เมตร
ปล้องโฉนสูงจากสี่เหลี่ยมถึงยอด	41.50	เมตร
ปล้องโฉนทั้งหมดมี	27	ปล้อง
เสาทหามี	16	ต้น
คตพระระเบียงโดยรอบ	562.00	เมตร
กำแพงแก้วชั้นในโดยรอบ	912.00	เมตร
ซุ้มระฆังบนลานองค์พระปฐมเจดีย์	24	ซุ้ม

ประกาศกรมศิลปากร

เรื่อง กำหนดเขตที่ดินโบราณสถาน
 ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๙๔ ตอนที่ ๗๕
 วันที่ ๑๖ สิงหาคม ๒๕๒๐ หน้า ๓๔๕๒

ตามที่กรมศิลปากรประกาศขึ้นทะเบียนโบราณสถานพระปฐมเจดีย์ ประกาศในราชกิจจานุเบกษาเล่ม ๕๒ ตอนที่ ๗๕ วันที่ ๘ มีนาคม ๒๕๑๘ หากแต่มิได้กำหนดเขตที่ดินโบราณสถาน

ฉะนั้น อาศัยอำนาจตามความในมาตรา ๗ แห่งพระราชบัญญัติโบราณสถาน โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ และพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๐๔ กรมศิลปากรจึงกำหนดเขตที่ดินโบราณสถานพระปฐมเจดีย์ จังหวัดนครปฐม เนื้อที่ทั้งหมดประมาณ ๑๑๘ ไร่ ๑ งาน ตามแบบแนบท้ายประกาศนี้

จึงขอประกาศเพื่อทราบทั่วกัน

ประกาศ ณ วันที่ ๓๐ มิถุนายน ๒๕๒๐

เดโช สนวนานนท์
 อธิบดีกรมศิลปากร

แผนภาพ แสดงที่ตั้งองค์พระปฐมเจดีย์

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ	นางสาว อริญา อุบัวทอง
วัน เดือน ปีเกิด	22 มิถุนายน 2516
สถานที่เกิด	จังหวัดนครปฐม ประเทศไทย
ประวัติการศึกษา	มหาวิทยาลัยรามคำแหง, พ.ศ. 2535 – 2540 ศิลปศาสตรบัณฑิต (รัฐศาสตร์) มหาวิทยาลัยมหิดล, พ.ศ. 2547-2550 สังคมศาสตรมหาบัณฑิต (สิ่งแวดล้อม)
ที่อยู่	41 หมู่ 3 ตำบลวังเย็น อำเภอเมืองนครปฐม จังหวัดนครปฐม 73000